

Socialstyrelsen

Håndbog
for det gode
anbringelsesforløb
i familiepleje

Viden til gavn

Bogen er udgivet af

Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk

Redaktion: VIA University College
Tryk: Lasertryk A/S
1. oplag. 750 stk.
Underleverandør for Socialstyrelsen:
VIA University College, University College Syd
og University College Lillebælt
Udgivet marts 2017

Download eller se bogen på
www.socialstyrelsen.dk

Der kan citeres fra bogen med angivelse af kilde.

ISBN: 978-87-93407-57-2

Indhold

Introduktion	10
Baggrunden for og formål med håndbogen.....	13
Håndbogens målgruppe	14
Håndbogens tilblivelse.....	14
Begrebsafklaringer.....	15
Håndbogens opbygning.....	15
Litteratur.....	18
Kapitel 1: Introduktion til sagsforløbet ved en anbringelse i familiepleje.....	20
Den børnefaglige undersøgelse.....	22
Handleplanen	23
Samtaler med barnet.....	24
Afgørelse om anbringelse og anbringelsessted	24
Forskellige typer af plejefamilier	25
Plejefamilier	26
Kommunale plejefamilier	26
Netværksplejefamilier.....	26
Rekruttering af plejefamilier.....	27
Matchning mellem barn og plejefamilie.....	28
Under anbringelsen	28
Samvær.....	28
Opfølgning	29
Tilsyn	29
Hjemgivelse, videreført anbringelse og efterværn.....	29
Særligt om unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne	30
Akutanbringelse og adoption, herunder adoption uden samtykke.....	31
Akutanbringelse.....	31
Adoption, herunder adoption uden samtykke til en plejefamilie.....	31
Familieadoption.....	33
Tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger	34

Videregivelse af fortrolige oplysninger	35
Samtykke.....	35
Håndtering af reglerne om tavshedspligt internt i plejefamilien.....	35
Regler om tavshedspligt ved supervision og netværksgrupper	36
Brug af sociale medier	36
Litteratur.....	37

Kapitel 2: Socialtilsynets opgaver ved anbringelse i familiepleje..... 40

De fem socialtilsyn.....	41
Lovgrundlag	41
Socialtilsynets opgave og kvalitetsvurdering.....	42
Kvalitetsvurdering	42
Kvalitetsmodellen.....	42
Kvalitetsvurdering ved godkendelse og driftsorienteret tilsyn.....	45
Generel godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier.....	45
Driftsorienterede tilsyn ved generelt godkendte plejefamilier	46
Tilsynsbesøg	47
Socialtilsynets inddragelse af barnet	49
Tilsynsrapport	49
Tilbudsportal.....	50
Litteratur.....	52

Kapitel 3: Matchning mellem plejebarn og plejefamilie 54

Matchning af plejebørn og plejeforældre.....	55
Matchningsprocessen med afsæt i § 46 og kvalitetsmodellens kriterier	58
Tema: Uddannelse og beskæftigelse.....	59
Tema: Selvstændighed og relationer.....	63
Tema: Målgruppe, metoder og resultater.....	66
Tema: Sundhed og trivsel.....	67

Tema: Familienstruktur og familiedynamik	69
Tema: Kompetencer	71
Tema: Fysiske rammer	74
Anbringelse af børn fra flere kommuner i samme plejefamilie	75
Barnets og familiens forberedelse på barnets indflytning i plejefamilien	76
Matchning til konkret godkendte plejefamilier og netværksplejefamilier	77
Netværkspleje hos bedsteforældre	80
Særlige forhold, der skal tages i betragtning ved matchning	83
Matchning mellem teenagere og plejeforældre	83
Matchning mellem børn/unge med en funktionsnedsættelse og plejeforældre	87
Matchning mellem børn/unge med minoritetsbaggrund og plejeforældre	91
Matchning ved søskendeanbringelser	93
Matchning mellem børn/unge, der har været udsat for overgreb, og plejeforældre	94
Litteratur	99

Kapitel 4: Kontrakt, vilkår og vederlag for plejefamilier	104
Kontrakt	105
Plejevederlag og honoreringsmodeller	110
KL's retningslinjer for fastsættelse af vederlag ..	111
Gennemsnitsmodellen	111
Minimumtakstmodellen	112
Genforhandling af kontrakt og vederlag	112
Litteratur	114

Kapitel 5: Det gode tværprofessionelle samarbejde	116
Lovgrundlag	117
Det tværprofessionelle samarbejde	118
Mødeledelse af det tværfaglige samarbejde	121

Nødvendigheden af faglig ledelse og styring.....	123
Samarbejde mellem socialtilsyn, kommune og plejefamilie	124
Litteratur.....	127

Kapitel 6: Inddragelse af plejebarnet 128

Lovgrundlag	129
Børnenes erfaringer med at blive inddraget	130
Børnesamtalen	131
Familierådgiverens forberedelse på og redskaber til børnesamtalen.....	133
Inddragelse af barnet/den unge ved netværkspleje.....	135
Litteratur.....	138

Kapitel 7: Samarbejde med plejebarnets familie og netværk 140

Samarbejde mellem private og professionelle omkring barnet eller den unge.....	142
Støtteperson efter servicelovens § 54	144
Forældres ret til en bisidder	145
Netværksinddragende metoder	146
Familierådslagning.....	147
Netværksmøde.....	149
Signs of Safety.....	149
Genogram	150
Livshistorier	151
Netværkskort.....	151
Litteratur.....	154

Kapitel 8: Plejebarnets hverdagsliv 156

Lovgrundlag	157
Børneperspektiv	158
Plejebarnets socialisering i hverdagslivets arenaer ..	161
Risiko og beskyttelse i hverdagslivet	164
Plejebarnets skoleliv og fritidsliv	167
Skolelivet	168
Hverdags- og fritidsliv.....	170

Plejebarnets sundhed og trivsel	171
Litteratur.....	174

Kapitel 9: Efteruddannelse og supervision 176

Grundkurser og kompetenceudvikling.....	177
Plejefamiliernes efteruddannelse, supervision og faglige støtte	178
Supervision.....	180
Regler om tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger ved supervision og netværksgrupper	181
Typer af supervision	182
Temaer i supervision.....	183
Litteratur.....	186

Kapitel 10: Plejefamiliens egne børn og øvrige plejebørn..... 188

Inddragelse af plejefamiliens egne eller øvrige anbragte børn ved godkendelse og matchning.....	189
Forberedelse på anbringelsen	190
En plads i den nye familie	192
Fællesskab og tilknytning mellem egne børn og plejebørn.....	193
Litteratur.....	198

Kapitel 11: Flytning fra plejefamilien 200

Lovgrundlag	201
Høring og inddragelse af plejefamilier.....	202
Risikofaktorer for ikke-planlagte flytninger	202
Forebyggelse af ikke-planlagte flytninger	203
Planlagt flytning fra en plejefamilie til en anden.....	204
Ophør af anbringelsen.....	205
Litteratur.....	207

Kapitel 12: Efterværn og overgangen til voksenlivet 208

Lovgrundlag	209
Kommunens rolle under og efter anbringelsen.....	210

Plejefamiliens rolle under og efter anbringelsen.....	212
Udfordringer for de anbragte unge i overgangen til voksenlivet.....	214
Udfordringer i forhold til uddannelse.....	215
Efterværn til unge med varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne.....	216
Forskellige efterværnsindsatser	217
Skift af opholdskommune.....	218
Litteratur.....	221

Bilag: Værktøjer og idéer til understøttelse

af den gode anbringelse 224

Bilag 1: ICS-metoden.....	225
Bilag 2: Belastningsgrader ved generelle godkendelser til plejefamilier	227
Bilag 3: LØFT	228
Bilag 4: Signs of Safety og De Tre Huse.....	229
Bilag 5: KRITH.....	231
Bilag 6: Øvrige tiltag vedrørende barnets perspektiv	232
Bilag 7: Litteratur til øvrige bilag.....	232

Litteraturliste 234

Introduktion

Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje omhandler de udsatte børn og unge i Danmark, som anbringes uden for eget hjem i familiepleje, dvs. i enten plejefamilie, kommunal plejefamilie eller netværksplejefamilie. Håndbogen er et opslagsværk til hjælp og inspiration til den gode anbringelse, hvor barnet og dets familie høres og inddrages, og hvor det tværfaglige samarbejde fungerer.

Mange kommuner omlægger i disse år deres indsats for udsatte børn og unge og deres forældre. Omlægningerne sætter fokus på tidlig forebyggelse og tager udgangspunkt i et normaliseringsperspektiv med det formål at bringe det enkelte barn og ung så tæt på et normalt hverdagsliv som muligt. Tidlig indsats og hverdagslivsperspektivet indebærer også, at der sættes rettidigt ind med den rette indsats i forhold til barnets problemer, ressourcer og behov. Der skal være kontinuitet og tryghed for barnet i opvæksten, og netop det er der gode forudsætninger for i en plejefamilie.

Plejefamilien er i dag den mest anvendte anbringelsesform, og andelen af børn og unge anbragt i plejefamilie er steget hvert år siden 2010. Ved udgangen af 2010 var 51 pct. af de anbragte børn anbragt i plejefamilie mod 62 pct. i 2015¹.

Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje er skrevet med dette perspektiv for øje. Håndbogen omhandler de udsatte børn og unge i Danmark, som anbringes uden for eget hjem i familiepleje, dvs. i enten plejefamilie, kommunal plejefamilie eller netværksplejefamilie. Håndbogen er et opslagsværk til hjælp og inspiration til den gode anbringelse, hvor barnet og dets familie høres og inddrages, og hvor det tværfaglige samarbejde fungerer. Det er således ikke tænkt, at håndbogen skal læses fra ende til anden, men kan anvendes som opslagsværk i det daglige arbejde, og hvert kapitel kan læses uafhængigt af hinanden. Flere kommuner har egne håndbøger vedrørende anbringelsesforløb. Nærværende håndbog udgør ikke en erstatning for disse, men kan læses som supplement til eksisterende håndbøger eller som inspiration i kommuner, der ikke har egne håndbøger.

Håndbogen ligger i forlængelse af intentionerne fra Anbringelsesreformen, Barnets Reform, forebyggelsespakken "Tidlig Indsats – Livslang Effekt" og det efterfølgende initiativ "Omlægning til en tidligere, forebyggende og mere effektiv indsats" fra satspuljeaftalen for 2016.

Intentionen bag Anbringelsesreformen er at sikre bedre kvalitet i sagsbehandlingen, en mere målrettet og bredspektret indsats, færre brudte anbringelsesforløb samt en bedre udnyttelse af ressourcer hos barnet, familien og netværket i øvrigt². Reformen lagde op til en holdningsændring med udgangspunkt i barnets eller den unges ressourcer fremfor i udfordringer og problemer. Reformen indebar en præcisering af regelsættet for § 50-undersøgelsen, handleplaner og afgørelser, og der kom nye regler for inddragelse af barnet/den unge, familien og netværket³.

1 Ankestyrelsen, 2016:15

2 Lovbemærkninger til lovforslag 2004/1 LSF 8

3 Socialstyrelsen, 2007:7

Intentionen bag Barnets Reform er, at anbragte børn og unge skal have samme muligheder for uddannelse, arbejde og familieliv som andre børn og unge. Pejlemærket er barnets tarv/barnets bedste. De centrale principper er, at barnets bedste altid skal være i centrum for indsatsen, at indsatsen altid skal målrettes barnets udvikling og trivsel, at alle børn skal have mulighed for nære og omsorgsfulde relationer, og at der skal være kvalitet i den indsats, der gives⁴. Med Barnets Reform fulgte også skærpet fokus på forældrenes og netværkets betydning⁵. Med Barnets Reform blev der for alvor sat fokus på plejefamilien som anbringelsesform, fordi forskning peger på, at et trygt omsorgsmiljø med mulighed for at danne nære og stabile relationer til voksne er vigtigt for at sikre en god anbringelse for barnet. Plejefamilier har de bedste forudsætninger for at tilbyde dette, fordi de netop er karakteriseret ved at være et nært og familielignende miljø. I den forbindelse blev der indført en pligt for kommunerne til at overveje, om en anbringelse i en plejefamilie vil være mest hensigtsmæssigt for barnet, jf. § 68 b, stk. 2.

Med forebyggelsespakken "Tidlig Indsats – Livslang Effekt"⁶ og det efterfølgende initiativ "Om-lægning til en tidligere, forebyggende og mere effektiv indsats" i satspuljeaftalen for 2016 er formålet at styrke den tidlige og forebyggende indsats i kommunerne. Der er fokus på potenti-alerne i bl.a. at gribe tidligt ind, sikre hyppig opfølgning og give udsatte børn og unge de bedste betingelser for at leve et normalt hverdagsliv samt bevare tilknytningen til deres nærmiljø, familie og netværk. Plejefamilier, og herunder netværksplejefamilier, er derfor fortsat i fokus.

I håndbogen præsenteres praksiserfaringer og forskningsbaseret viden om, hvordan man opnår den gode anbringelse i de forskellige former for familiepleje, dvs. plejefamilie, kommunal plejefam-ilie og netværksplejefamilie. Hvor det er relevant henvises til gældende lovgivning på området. Om en anbringelse kan betegnes som 'god' skal holdes op imod formålsparagraffen for særlig støtte til børn og unge i serviceloven § 46, stk. 1⁷, hvorfor håndbogen har denne paragraf som omdrejningspunkt. I formålsparagraffen er der oplistet fem punkter, som skal være i centrum for alle handlinger, som foretages over for barnet eller den unge og dennes familie. Således skal alle dele af sagsbehandlingen samt den iværksatte indsats kunne relateres til de oplistede punkter i formålsparagraffen, som vises i boksen.

4 Lovbemærkninger til lovforslag 2009/1 LSF 178

5 Socialstyrelsen, 2011:11

6 Lovbemærkninger til lovforslag 2013/1 LSF 168

7 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at:

1. sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familie- mæssige relationer og øvrige netværk
2. sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk
3. understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse
4. fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
5. forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

§ 46 binder emnerne for håndbogen sammen ved at definere, hvilke elementer der skal være til stede i et anbragt barns liv for, at barnet har mulighed for en tryk opvækst, for personlig udvikling, sundhed, uddannelse og for at det på sigt kan få et selvstændigt voksenliv. Håndbogen er et supplement til den relevante lovgivning og tilhørende vejledning, og det skal derfor understreges, at håndbogen ikke kan indgå i egentlig lovforklaring.

Baggrunden for og formål med håndbogen

Med satspuljeaftalen for 2015 blev der afsat midler til en håndbog, der skal give de professionelle i kommunerne inspiration til at håndtere områder ved plejefamilieanbringelser, som kan være udfordrende. Det kan f. eks. være sammenbrud i anbringelsen, inddragelse af barnet, matchning, aflønning og samarbejdet med den biologiske familie.

Håndbogen skal sammen med tre andre initiativer understøtte familieplejeområdet. De tre øvrige initiativer er:

- Et kommunalt netværk på plejefamilieområdet
- To udgivelser om god praksis for vederlag på plejefamilieområdet
- Et projekt med udbredelse af netværksinddragende metoder (familierådslagning, det inddragende netværksmøde og Signs of Safety) i form af informationsmøder, kurser for 12 projektkommuner samt konsulentbistand som opfølgning på metodeimplementering i projektkommunerne.

Håndbogen skal gennem praksis- og handlingsorienterede eksempler og opmærksomhedspunkter give kommunerne et konkret redskab til at arbejde struktureret og systematisk med de forskellige dele i en plejefamilie- eller netværksanbringelse. Derved skal bogen bidrage til:

- at understøtte gode og stabile anbringelsesforløb for både barn, plejefamilie og biologisk familie
- at øge trivsel blandt anbragte børn og unge
- at nedbringe antallet af ikke-planlagte ophør (sammenbrud) i anbringelser
- at understøtte kommunernes brug af familieplejeanbringelser
- at understøtte kommunernes brug af netværksanbringelser og give gode råd om de særlige forhold, som ofte kendetegner denne anbringelsesform.

Håndbogens målgruppe

Håndbogens primære målgruppe er:

- Familieplejekonsulenter
- Familierådgivere
- Teamledere og afdelingsledere på anbringelsesområdet
- Teamledere og afdelingsledere på familieplejeområdet

Derudover kan plejefamilier have glæde af at læse enkelte afsnit eller kapitler i håndbogen og betragtes derfor som en sekundær målgruppe.

Håndbogens tilblivelse

Håndbogen udgives af Socialstyrelsen og er udarbejdet af et konsortium bestående af VIA University College, University College Lillebælt og University College Syd. Den er blevet til med et stort bidrag i form af interviews, cases og praksiserfaringer fra udvalgte kommuner og udvalgte socialtilsyn. Endvidere er der i forarbejdet til håndbogen udført interviews med interesseorganisationer for henholdsvis plejefamilier og anbragte børn og unge samt med faglige organisationer⁸. Endelig har håndbogen været drøftet på de kommunale netværksmøder på plejefamilieområdet⁹, og flere af de konkrete cases, der beskrives i håndbogen, er fremkommet som følge af disse møder. For at sikre børnenes og de unges anonymitet nævnes den enkelte kommune ikke ved navn i disse sammenhænge. Flere kommuner har i øvrigt haft samme opmærksomhed og perspektiver, og det giver derfor også god mening ikke at fremhæve nogen frem for andre.

8 Der er gennemført interviews med Børns Vilkår, Foreningen for forældre til anbragte børn, TABUKA, KL, Socialpædagogernes Landsforbund og Dansk Socialrådgiverforening

9 Netværksmøderne er initieret af Socialstyrelsen og Deloitte i forlængelse af satspuljeaftalen af 2015

Begrebsafklaringer

Der er i landets 98 kommuner stor forskel på, hvordan arbejdet med plejefamilier er organiseret, og hvilke titler de pågældende medarbejdere har. For at sikre en ensartethed i håndbogen opereres med betegnelsen familierådgiver til den person, der varetager myndighedsopgaverne og familieplejekonsulent til den person, der varetager opgaver specifikt målrettet plejefamilier, herunder også matchning af barn/ung og plejefamilie.

I håndbogen skelnes løbende mellem forældre og plejeforældre. Når der refereres til forældre, er det et konsekvent udtryk for barnets/den unges biologiske forældre eller adoptivforældre. Når der refereres til plejeforældre, menes der den familie, barnet/den unge sidenhen anbringes i.

Håndbogen omhandler børn og unge anbragt i netværkspleje eller plejefamilie, men da service-loven ikke differentierer mellem børn og unge, vil der i håndbogen både blive anvendt betegnelsen børn (0 - 18 år) og betegnelsen børn og unge (eller børn/unge), hvor det vurderes relevant og ikke forstyrrer den samlede læseoplevelse. Unge mellem 18 og 23 år har mulighed for efterværn, og hvor håndbogen omhandler denne foranstaltningstype, vil der blive anvendt betegnelsen unge.

Håndbogens opbygning

Gennem håndbogens 12 kapitler bliver centrale emner for anbringelse i familie- og netværkspleje behandlet. Centralt for kapitlerne er henvisning til relevante love og bekendtgørelser og konkrete cases, som beskriver elementer, der understøtter den gode anbringelse. De udvalgte cases er ikke et endegyldigt svar på, hvordan en anbringelse kan eller skal være. Casene er alene valgt for at inspirere til refleksion over egen praksis og kan aldrig stå alene, da væsentlige forhold omkring barnet eller den unge er udeladt for at lette fremstillingen og sikre anonymiteten.

Kapitel 1 introducerer sagsforløbet ved en anbringelse. Det indledes med den børnefaglige undersøgelse, handleplanen og afgørelse om anbringelse og anbringelsessted. Dette efterfølges af afsnit om forskellige typer af plejefamilier, rekruttering af disse og matchning. Derefter gennemgås opfølgning og tilsynsopgaven under anbringelsen. Kapitlet indeholder også en beskrivelse af hjemgivelse eller videreført anbringelse. Herefter følger et afsnit om akutanbringelse og adoption, før kapitlet afsluttes med det lovmæssige grundlag for tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger i anbringelsessager.

Kapitel 2 beskriver socialtilsynets rolle ved godkendelse og driftsmæssigt tilsyn af plejefamilier. Beskrivelsen baserer sig på kvalitetsmodellens struktur, som også danner grundlag for gennemgangen af kvalitetsvurdering af kommunale plejefamilier.

Kapitel 3 omhandler matchning mellem plejebarn og plejefamilie. Her tages igen afsæt i kvalitetsmodellens kriterier som bærende for matchningsprocessen. Derefter følger et afsnit om det særlige forhold, når en plejefamilie har børn anbragt fra flere forskellige kommuner, og et om anbringelse i konkret godkendte plejefamilier, herunder netværkspleje. Desuden ses på det særlige ved matchning ved anbringelse af teenagere, børn og unge med fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse, børn med anden etnisk herkomst end dansk, søskende og børn, der har været udsat for overgreb.

Kapitel 4 er en gennemgang af kontrakt, vilkår og vederlag for plejefamilier. Der tages udgangspunkt i KL's standardkontrakt, som anvendes i varierende former i landets kommuner. Her gives gode råd til kontraktens indhold, ligesom der beskrives, hvordan en genforhandling af kontrakt og vederlag gøres bedst muligt.

Kapitel 5 beskæftiger sig med det gode tværprofessionelle samarbejde. Her tages udgangspunkt i lovgivning om videregivelse af fortrolige oplysninger. Efterfølgende beskrives vigtigheden af, at de professionelle omkring barnet har en fælles problemforståelse og kan indgå i et dynamisk samarbejde. Kapitlet beskriver også mødeledelse som centralt begreb i det gode tværprofessionelle samarbejde.

Kapitel 6 omhandler inddragelse af plejebarnet i egen sag. Kapitlet beskriver lovgrundlaget herfor, samt børnenes erfaringer med at blive inddraget. Dette formaliseres med gode råd i forhold til at afholde børnesamtalen, samt hvordan familierådgiveren kan forberede sig på dette.

Kapitel 7 viderefører temaet om inddragelse i forhold til inddragelse af og samarbejde med plejebarnets familie og det private og professionelle netværk omkring barnet/den unge. Kapitlet beskriver også familiens ret til støtteperson og bisidder. Til slut præsenteres en række netværksinddragende metoder som inspiration til at arbejde tværprofessionelt med inddragelse af de mange aktører i barnets liv.

Kapitel 8 beskæftiger sig med barnets hverdagsliv. Her tages udgangspunkt i børneperspektivet, som det centrale omdrejningspunkt for at sætte sig ind i barnets oplevelser af eget liv. Dette videreføres i et tema om barnets socialisering samt risiko- og beskyttelsesfaktorer i hverdagslivet. Herefter gennemgås opmærksomhedspunkter i plejebarnets skole- og fritidsliv og i forhold til sundhed og trivsel.

Kapitel 9 omhandler efteruddannelse og supervision af plejefamilier. Her beskrives rammerne for grundkurser og yderligere kompetenceudvikling, samt regler for og typer af supervision. Dette afsluttes med et afsnit om temaer i supervision samt tavshedspligt og personfølsomme oplysninger i denne sammenhæng.

Kapitel 10 præsenterer opmærksomhedspunkter i forhold til plejefamiliens egne børn. Her er det centrale tema, at den gode anbringelse kan lykkes, såfremt plejefamiliens egne børn er godt rustede til at tage imod et plejebarn i familien. Opmærksomheden rettes i dette kapitel mod bl.a. inddragelse af egne børn, den nye familiekonstellation, fællesskab og tilknytning mellem familiens egne børn og plejebarnet.

Kapitel 11 beskriver flytning fra plejefamilien. Her gennemgås lovgrundlag, høring og inddragelse samt forebyggelse af ikke-planlagte flytninger. Endeligt beskrives planlagte flytninger og ophør af anbringelsen.

Kapitel 12 omhandler efterværn og overgang til voksenlivet. Her beskrives lovgrundlaget for efterværn – også fleksibelt efterværn – samt muligheden for udslusningsordning og genetablering af støtte. Kapitlet omhandler også udfordringer for de anbragte børn og unge i voksenlivet, ligesom der fokuseres på, hvordan dette tidligt i anbringelsesforløbet kan forebygges. Endeligt afsluttes med afsnit om kommunens opgaver i forbindelse med efterværn samt plejefamiliens rolle under og efter anbringelsens ophør.

Bilag I nogle af kapitlerne er der henvisninger til konkrete værktøjer og ideer til at understøtte barnet eller den unges anbringelse. Der er mulighed for at læse mere om nogle af disse i bogens bilag.

Referencer og litteraturliste Alle kapitler afsluttes med en litteraturliste til videre fordybelse i de respektive emner. Endeligt afsluttes håndbogen med en samlet litteraturliste.

Litteratur

Ankestyrelsen, 2016, Anbringelsesstatistik, Årsstatistik 2015

Socialstyrelsen, 2007, Håndbog om Anbringelsesreformen

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-Anbringelsesreformen>

Socialstyrelsen, 2011, Håndbog om Barnets Reform

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

Lovgivning

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Lovbemærkninger til lovforslag 2004/1 LSF 8

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=103305>

Lovbemærkninger til lovforslag 2009/1 LSF 178

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=131047>

Lovbemærkninger til lovforslag 2013/1 LSF 168

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162413>

Kapitel 1

Introduktion til sagsforløbet ved en anbringelse i plejefamilie

For at få et overblik over et anbringelsesforløb beskrives sagsforløbet før, under og efter en anbringelse. Beskrivelserne er ganske korte, og vil man dykke ned i emnet, kan man læse mere i de efterfølgende kapitler.

I dette kapitel beskrives sagsforløbet før, under og efter en anbringelse. Kapitlet indledes med en beskrivelse af sagsforløbet ved anbringelse, herunder den børnefaglige undersøgelse, handleplanen og afgørelse om anbringelse og anbringelsessted. Herefter følger en beskrivelse af typer af plejefamilie, samt spørgsmålet om hvorvidt plejefamilierne skal generelt eller konkret godkendes. Desuden er der et afsnit om rekruttering af plejefamilier og endeligt beskrives selve matchningen mellem barn og plejefamilie. Dette efterfølges af en beskrivelse af opfølgning, tilsyn og samvær under anbringelsen samt hjemgivelse og efterværn efter anbringelsesforløbet. Kapitlet afsluttes med en gennemgang af akutanbringelse og adoption samt tvangsadoption.

I det følgende beskrives sagsforløbet ved en anbringelse i plejefamilie. Da denne bog handler om børn og unge anbragt i plejefamilie, er de forebyggende indsatser, der vil kunne ligge forud for en anbringelse, ikke medtaget.

Nedenfor er faserne i et anbringelsesforløb skitseret og vil blive uddybet i kapitlet fra undersøgelse til hjemgivelse, herunder også matchning mellem plejebarn og plejefamilie. Da arbejdet med at matche plejebarn og plejefamilie er af stor betydning for at sikre, at plejebarnet ikke oplever en ikke-planlagt flytning, behandles dette emne særskilt i kapitel 3. Faserne under en anbringelsesproces er illustreret i nedenstående skema, velvidende at processen er kompleks, hvorfor dette skema alene skal tjene til at skabe overblik.

Udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse og handleplan	
Serviceovens § 46	Serviceovens formålsparagraf vedr. særlig støtte til børn/unge
Serviceovens § 50	Børnefaglig undersøgelse (herunder samtale med barnet)
Serviceovens § 140	Handleplan
Afgørelse om anbringelse og anbringelsessted ¹⁰	
Serviceovens § 48	Børnesamtale
Serviceovens § 52, stk. 3, nr. 7	Valg af foranstaltning. Anbringelse af barnet eller den unge udenfor hjemmet
Serviceovens § 66, stk. 1, nr. 1-3	Anbringelsessteder (plejefamilier, kommunale plejefamilier, netværksplejefamilier)
Serviceovens § 68b	Valg af anbringelsessted
Serviceovens § 68c - 68h	Barnet eller den unge adopteres

Fortsættes på næste side >>

¹⁰ Der kan være tale om en anbringelse med samtykke efter Lov om social service § 52, stk. 3, nr. 7, eller en anbringelse uden samtykke efter Lov om social service § 58

Matchning mellem barn og anbringelsessted	
Matchningsprocessen beskrives i kapitel 2	
Under anbringelsen: samvær, opfølgning og tilsyn	
Serviceovens § 71	Samvær og kontakt under anbringelsen
Serviceovens § 70	Vurdering/opfølgning af handleplanen
Serviceovens § 69	Ændringer som følge af det løbende tilsyn
Serviceovens § 148, stk. 1	Tilsyn. Samtale med barnet eller den unge under anbringelsen
Videreførelse af anbringelsen, hjemgivelse og efterværn	
Serviceovens § 68, stk. 2	Afgørelse om ophør af anbringelsen/hjemgivelse
Serviceovens § 68a	Afgørelse om videreført anbringelse
Serviceovens § 69	Afgørelse om ændring af anbringelsessted
Serviceovens § 76	Afgørelse om efterværn f.eks. opretholdelse af anbringelse eller støttekontaktperson
Serviceovens § 76a	Afgørelse om hjælp til unge ml. 18–22 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Den børnefaglige undersøgelse

Når det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Denne undersøgelse betegnes som den børnefaglige undersøgelse. Arbejdet med den børnefaglige undersøgelse afhænger af barnets særlige behov for støtte. Undersøgelsen omfatter samtaler med barnet og barnets forældre samt møder med skole eller daginstitution, familie, netværk og offentlige kontaktpersoner¹¹.

Undersøgelsen skal anlægge en helhedsbetragtning og skal afdække både problemer og ressourcer hos barnet, forældremyndighedsindehaver og netværket omkring barnet og familien. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger¹².

¹¹ Se i øvrigt kapitel 7 om, hvilke aktører netværket kan bestå af og om netværksinddragende metoder

¹² Lov om social service § 50, stk. 1

Efter konkret vurdering skal nedenstående seks fokusområder indgå i den børnefaglige undersøgelse:

1. Udvikling og adfærd
2. Familieforhold
3. Skoleforhold
4. Sundhedsforhold
5. Fritidsforhold og venskaber
6. Andre relevante forhold.

Den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 skal danne grundlag for en vurdering af, om der skal iværksættes støtte til barnet og familien og i givet fald, hvilken støtte der er behov for. Den børnefaglige undersøgelse er helt central for at sikre, at barnet og familien får præcis den støtte, der er behov for.

Den børnefaglige undersøgelse indeholder forskellige socialfaglige elementer i form af en systematik i behandling af den indsamlede viden om barnets og familiens konkrete forhold: En beskrivelse af situationer og adfærd, en analyse og en faglig vurdering.

Den socialfaglige metode ICS (Integrated Children's System)¹³ kan anvendes i hele sagsforløbet, fra sagen åbnes til den lukkes igen, men bruges primært som metodisk grundlag i den børnefaglige undersøgelse. Ca. 90 ud af 98 kommuners familieafdelinger arbejder med ICS, som indeholder det helhedsorienterede perspektiv på barnet eller den unge, som loven kræver¹⁴. ICS er en socialfaglig metode, men er også et teoretisk tankesæt, som sætter fokus på barnets velfærd ud fra et ressourceperspektiv, og som søger de mest hensigtsmæssige løsninger på de udfordringer, et barn og en familie kan stå med¹⁵. ICS understøttes af det elektroniske sagsystem DUBU.

Handleplanen

Inden der træffes afgørelse om anbringelse, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan jf. servicelovens § 140.

Handleplanen skal sikre, at barnet får den rette støtte i forhold til de behov, der er afdækket i den børnefaglige undersøgelse. Handleplanen skal beskrive formålet med anbringelsen, hvilke mål der er, og hvordan der skal arbejdes for at nå målene.

¹³ Se i øvrigt bilag 1 om ICS

¹⁴ <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/ics/om-ics/kommuner-tilsluttet-ics>

¹⁵ Socialstyrelsen, 2011, <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/bornefaglige-undersogelser-og-handleplaner>

Ifølge servicelovens § 140, stk. 3 skal handleplanen indeholde konkrete mål for barnets trivsel og udvikling, som understøtter det overordnede formål med støtten. Handleplanen skal beskrive, hvordan der skal arbejdes for at nå målene.

Handleplanen er derved både et redskab til at inddrage barnet og familien i udformningen af de konkrete mål, som skal være retningsgivende, og et redskab til løbende at følge barnets og familiens udvikling og forandring samt følge op på indsatsen i samarbejde med barnet, familien, plejefamilien og netværket. Samtidig skal handleplanen fungere som et dynamisk redskab, der kan være med til at kvalificere samarbejdet mellem familierådgiver, familieplejekonsulent, barnet, barnets familie og de øvrige personer, der skal yde en indsats i forhold til barnet. Handleplanen er dermed et redskab, der skal give en fælles forståelse af formål med og indhold i indsatsen.

En god handleplan er udarbejdet således, at den både er systematisk og overskuelig. Mange kommuner bruger SMART-modellen til at sikre, at kvaliteten af handleplanerne lever op til disse krav. SMART står for Specifik, Målbart, Accepteret, Realistisk og Tidsfastsat – elementer som tilsammen skaber mulighed for, at en handleplan opfylder alle de opstillede krav.

Samtaler med barnet

Det er et krav, at barnet eller den unge inddrages i sin egen sag. Det betyder, at der skal finde en samtale sted med barnet eller den unge i forbindelse med udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse og igen forud for afgørelsen om anbringelse i en plejefamilie¹⁶. Børnesamtalerne skal tage afsæt i barnets perspektiv, og det er vigtigt, at barnet føler sig informeret, samt at det oplever sig set, hørt og forstået. Uafhængigt af om en afgørelse taler for eller imod barnets eller den unges ønske, er det vigtigt at følge op på børnesamtalen efter afgørelsen om anbringelse i en plejefamilie. Det er vigtigt, at barnet får fortalt, hvorfor afgørelsen blev truffet, og hvilken betydning det får for barnet eller den unge, herunder hvordan barnets/den unges hverdagsliv og ønsker kan imødekommes i den nye plejefamilie, og hvordan samværet vil blive med familie og netværk under anbringelsen¹⁷.

Afgørelse om anbringelse og anbringelsessted

Hvis arbejdet med den børnefaglige undersøgelse og handleplanen viser, at der skal iværksættes en foranstaltning jf. servicelovens § 52, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom.

Servicelovens § 52 præciserer, at kommunalbestyrelsen skal vælge den indsats, som bedst afhjælper de udfordringer og behov, som familien har. I de tilfælde, hvor dette er en anbringelse af barnet uden for hjemmet, er der forskellige muligheder, og kommunalbestyrelsen har pligt til først at overveje, om barnet skal anbringes i en plejefamilie fremfor i andre anbringelsestyper

16 Lov om social service §§ 50 og 48

17 Læs mere om børnesamtalen og inddragelse af barnet og den unge i kap. 6

som f.eks. anbringelse på en døgninstitution. Søskende skal så vidt muligt anbringes sammen, jf. servicelovens § 68b, stk. 3. En anbringelse uden for hjemmet kan enten være med samtykke fra forældremyndighedsindehaver, dvs. en frivillig anbringelse efter servicelovens § 52, eller der kan være tale om en anbringelse uden samtykke, dvs. en tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58. Afgørelse om anbringelse uden samtykke træffes af børn og unge-udvalget, og der skal ske genbehandling af afgørelsen i samme udvalg, jf. servicelovens § 62.

Forskellige typer af plejefamilie

Når handleplanen er udarbejdet, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om konkret anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b. Der skal lægges vægt på anbringelsesstedets muligheder for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer, og herunder skal det vurderes, om en anbringelse i en plejefamilie er det mest hensigtsmæssige¹⁸.

Der findes tre forskellige typer af plejefamilier:

- Plejefamilier
- Kommunale plejefamilier
- Netværksplejefamilier¹⁹.

Plejefamilier eller kommunale plejefamilier skal godkendes som generelt egnede af socialtilsynet, med mindre særlige forhold gør sig gældende. En generel godkendelse gives på baggrund af en undersøgelse af plejefamilien eller den kommunale plejefamilies samlede forhold, jf. socialtilsynsloven § 6, og angiver, hvilke vilkår der gælder for godkendelsen. Når en plejefamilie er generelt godkendt, registreres den på Tilbudsportalen²⁰. Kvalitetsmodellen, som socialtilsynene anvender ved godkendelse og tilsyn, behandles i kap. 2 om tilsynets rolle og i kap. 5 om tværfagligt samarbejde.

Anbringende kommune kan i særlige tilfælde godkende en plejefamilie eller en kommunal plejefamilie som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn og unge, jf. serviceloven § 66 a, stk. 1, nr. 2, hvis dette bedst imødekommer barnets eller den unges behov. En konkret godkendelse angiver hvilke vilkår, der gælder for godkendelsen, herunder de særlige forhold der betinger den konkrete godkendelse²¹.

En plejefamilie eller en kommunal plejefamilie, der er godkendt som konkret egnet ift. et eller flere nærmere angivne børn, kan som hovedregel ikke modtage børn fra andre kommuner.

¹⁸ Lov om social service § 66, stk. 1, nr. 1-3

¹⁹ Bekendtgørelse om plejefamilier, § 2, stk. 1-4. Se desuden Vidensportalens beskrivelser af plejefamilytyper på denne side: <http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier>

²⁰ www.tilbudsportalen.dk

²¹ Bek. om plejefamilier, nr. 1554 af 18/12/2016, § 4

I 2015 blev der anbragt 783 nye børn og unge i plejefamilier:

Netværkspleje	148
Almindelig plejefamilie, generelt godkendt	519
Almindelig plejefamilie, konkret godkendt	65
Kommunal plejefamilie, generelt godkendt	46
Kommunal plejefamilie, konkret godkendt	5

I 2015 var der i alt 6.815 børn anbragt i plejefamilier:

Netværkspleje	879
Almindelig plejefamilie, generelt godkendt	5.465
Almindelig plejefamilie, konkret godkendt	157
Kommunal plejefamilie, generelt godkendt	289
Kommunal plejefamilie, konkret godkendt	25

Kilde: Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik. Årsstatistik 2015

Plejefamilier

Plejefamilier modtager børn og unge, der ikke i samme omfang har særlige vanskeligheder, som de børn og unge der anbringes i en kommunal plejefamilie. Af plejefamiliens godkendelse fremgår det, hvor mange børn der kan være anbragt i plejefamilien. Det fremgår også, hvilke belastninger de anbragte børn og unge må have for at kunne anbringes i den pågældende plejefamilie. Der er ikke krav om, at plejeforældrene har en pædagogisk baggrund eller uddannelse. Plejeopgaven med barnet eller den unge honoreres i plejevederlag.

Kommunale plejefamilier

Kommunale plejefamilier har enten lang tids erfaring eller relevant uddannelse, der giver familien særlige forudsætninger for at varetage plejeopgaver med børn eller unge, som har behov for særlig støtte. Kommunale plejefamilier modtager oftere højere vederlag og mere supervision end andre plejefamilytyper. Plejeopgaven med barnet eller den unge honoreres i plejevederlag.

Netværksplejefamilier

Netværksplejefamilier har på forhånd en relation til barnet. En netværksplejefamilie er en plejefamilie, der er rekrutteret fra det anbragte barns netværk. Det kan f.eks. være barnets eller den unges bedsteforældre eller andre familiemedlemmer, men det kan også være barnets SFO-pædagog, en klassekammerats familie eller andre med kontakt til barnet. En netværksplejefamilie skal være godkendt af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune som konkret

egnet i forhold til det konkrete barn. Netværksplejefamilier aflønnes ikke med vederlag, men skal have dækket deres omkostninger i forbindelse med barnets eller den unges ophold og kan efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste²². Beløbet afhænger af familiens tidligere indtægter, og det er den enkelte kommune, der vurderer, om familien kan få hel eller delvis dækning for tabt arbejdsindtægt.

Der gælder særlige godtgørelsesregler for netværksplejefamilier, jf. servicelovens § 66 a, stk. 2, idet disse plejefamilier ikke modtager vederlag, men i stedet får dækket de omkostninger, der er forbundet med at have barnet eller den unge boende. Denne ordning skyldes, at det er vigtigt, at barnet eller den unge under anbringelsen véd, at det ikke er en økonomisk belastning for familien, og at barnet eller den unge har vished for, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven på baggrund af tilknytningen til barnet. Det er derfor vigtigt, at betalingsordningen for barnets eller den unges ophold hos en netværksplejefamilie er økonomisk neutral for netværksplejefamilien. Derfor gælder det også, at familien skal kunne fortsætte sin livsførelse, som denne har set ud inden modtagelsen af plejebarnet, og at plejebarnet skal kunne deltage i familielivet på lige fod med familiens andre medlemmer²³.

Grundkursus for plejefamilier

Det er en forudsætning for både generelt og konkret godkendte plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksfamilier, at familien gennemfører et kursus i at være plejefamilie, jf. serviceloven § 66 a, stk. 3 og lov om socialtilsyn § 5, stk. 9. Kurset omfatter begge plejeforældre og skal som hovedregel være gennemført, inden barnet eller den unge flytter ind.

Rekruttering af plejefamilier

Det er kommunernes opgave at rekruttere plejefamilier og derved sikre, at der er tilstrækkeligt med plejefamilier til de børn og unge, der skal anbringes. Der kan være flere måder at rekruttere plejefamilier på. Nogle kommuner annoncerer i lokale medier efter plejefamilier til helt konkrete børn og unge. Ved den metode udformes et konkret stillingsopslag, hvor barnet eller den unge beskrives anonymt, men alligevel med så mange oplysninger, at belastningsgraden for barnet eller den unge står tydeligt, så kommende plejefamilier kan vurdere, om det er en opgave, der vil være egnet til dem.

En anden metode er informationsmøder. Informationsmøderne gennemføres af kommunens familieplejekonsulenter eller ledere og afholdes ofte om aftenen, så interesserede kan deltage

²² Lov om social service § 66 a, stk. 2

²³ Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 512

efter arbejde. På møderne orienteres om arbejdet som plejefamilie, herunder hvad det betyder for en familie, for familiens hverdagsliv med egne børn og for dem som forældre. Der vil ligeledes blive talt om ansættelsesvilkår, og nogle gange deltager en repræsentant fra socialtilsynet, som informerer om godkendelsesproceduren. På møderne kan der både vises klip fra Socialstyrelsens hjemmeside om plejefamiliers arbejde²⁴, eller der kan deltage en plejeforælder, som beskriver livet med et plejebarn.

Matchning mellem barn og plejefamilie

Når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, at et barn eller en ung skal anbringes, og der er peget på en anbringelsestype, skal der ske en matchning mellem plejebarn og plejefamilie. Ved de konkrete godkendte plejefamilier er der peget specifikt på den pågældende familie, og det er derfor kommunalbestyrelsen, der undersøger, om den pågældende familie er egnet. Hvis barnet eller den unge skal anbringes i en generelt godkendt plejefamilie eller en kommunal plejefamilie, skal kommunalbestyrelsen finde en egnet plejefamilie, dvs. en familie som kan honorere barnets/den unges behov for støtte, jf. handleplanen.

Det omfattende arbejde med at matche plejebarn og plejefamilie er behandlet i kap. 3. I kap. 4 er kontrakt og vilkår for plejefamilier beskrevet.

Under anbringelsen

Samvær

Børn og unge anbragt i en plejefamilie har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner under anbringelsen udenfor hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at barnets forbindelse til forældre og øvrige netværk holdes ved lige²⁵. Ved tilrettelæggelse af samværet skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværk. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet. En ret til samvær og kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves²⁶.

Kommunalbestyrelsen skal om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samvær og kontakt og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Ved afgørelsen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen²⁷.

24 <http://socialstyrelsen.dk/born/anbringelse/om-anbringelse/anbringelsesformer/familiepleje/plejeforaelde-fortaelle>

25 Dette skal ske under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og under hensyntagen til beskyttelse af barnets eller den unges sundhed og udvikling samt beskyttelse af barnet eller den unge mod overgreb

26 Lov om social service § 71, stk. 2-5

27 Lov om social service § 71

Når det er nødvendigt af hensyn til barnet eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om, at der i en bestemt periode skal være overvåget eller afbrudt samvær²⁸.

Opfølgning

Når der er truffet beslutning om, at et barn eller en ung skal anbringes i en plejefamilie, skal familierådgiveren senest tre måneder efter indflytning og efterfølgende mindst hver sjette måned følge op på den handleplan, der er lavet i forbindelse med anbringelsen, jf. serviceloven § 70, stk. 1. Når familierådgiveren følger op på handleplanen, skal vedkommende forholde sig til, om indsatsen bidrager til opnåelse af formålet, som er beskrevet i handleplanen. På den baggrund vurderer anbringende kommune, om handleplanen skal revideres, og om der skal iværksættes andre eller yderligere foranstaltninger for barnet eller den unge. Her skal anbringende kommune være opmærksom på, at barnets behov og udvikling ændres over tid. Kommunen skal derfor overveje, om nogle af de punkter, som hidtil ikke har været relevante at forholde sig til i handleplanen, nu er blevet det. Det kan f.eks. være ved skolestart, eller når barnet bliver teenager.

Tilsyn

Der skal føres tilsyn med de børn og unge, der er anbragt i plejefamilier. De fem sociale tilsyn varetager det generelle tilsyn hos plejefamilien, mens det personrettede tilsyn, jf. servicelovens § 148, stk. 1, varetages af den anbringende kommune og skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg ved plejefamilien, hvor familierådgiveren taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af plejeforældrene, og barnet har ret til en bisidder²⁹. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal bistå barnet med at finde en person uden for plejefamilien, der kan være til stede under samtalen, hvis barnet ønsker det³⁰. Læs mere om tilsyn i kapitel 2.

Hjemgivelse, videreført anbringelse og efterværn

En anbringelse af et barn eller en ung i familiepleje skal ophøre, når formålet er opnået, eller når anbringelsen ikke længere opfylder sit formål³¹.

Hvis forældremyndighedsindehaveren, der har givet samtykke til, at barnet er anbragt, ønsker barnet hjemgivet, skal kommunen behandle ansøgningen om hjemgivelse og

- enten planlægge hjemgivelse i op til 6 måneder³², hvor kommunen bruger perioden på at forberede barnet på hjemgivelse, så det ikke opleves som et pludseligt brud. Kommunen sørger for at forberede barnets kommende skolegang, daginstitution mv.

28 Lov om social service § 71, stk. 3

29 Lov om social service § 48a

30 Læs mere om samtaler med børn i kapitel 6

31 Lov om social service § 68

32 Lov om social service § 68, stk. 3 - 4

- eller kommunen kan bruge perioden til at vurdere, om grundlaget for en tvangsmæssig anbringelse er opfyldt, eller om barnet har opnået så nær en tilknytning til plejefamilien, at kommunen skal indstille til børn og unge-udvalget, at barnet bliver hos plejefamilien i en videreført anbringelse³³. Kriteriet for en videreført anbringelse er, at barnet har opnået en så nær tilknytning til plejefamilien, at det vil være bedst for barnet på kort og på længere sigt at blive i plejefamilien. I denne situation skal kommunen også overveje en adoption af barnet. Læs mere om adoption nedenfor.

Forud for en hjemgivelse af barnet eller den unge skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen jf. § 140 og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen³⁴.

Kommunalbestyrelsen skal, senest et halvt år før den unge fylder 18 år, træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn for barnet eller den unge³⁵. Et efterværn kan f.eks. bestå i, at den unge bliver boende hos plejefamilien eller flytter i egen bolig med støtte fra en fast kontaktperson. Efterværn kan iværksættes, indtil den unge fylder 23 år³⁶. Læs mere om efterværn i kap. 12.

Særligt om unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp til unge, i alderen 18 til 22 år, med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når det må anses for at være af væsentlig betydning for den unges behov for støtte, og hvis den unge eller dennes værge er indforstået med det. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til voksenlivet og skal herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste boform³⁷.

For unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er anbragt i en plejefamilie, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om, at døgnophold jf. servicelovens § 52 opretholdes. Såfremt den unges plejefamilie ikke længere vurderes egnet som plejefamilie for den pågældende unge, kan kommunalbestyrelsen tilbyde den unge anbringelse i en anden plejefamilie, som den unge har en nær relation til og er tryk ved. Ved tilbud om anbringelse hos en anden plejefamilie skal betingelserne i § 52, stk. 1 være opfyldt³⁸. Opretholdelsen af opholdet i plejefamilien skal ophøre, når det ikke længere opfylder sit formål under hensyn til den unges behov for støtte, dog senest når den unge fylder 23 år³⁹.

33 Lov om social service § 68a

34 Lov om social service § 68, stk. 11

35 Lov om social service § 68, stk. 12

36 Lov om social service § 76

37 Lov om social service § 76

38 Lov om social service § 76a stk. 2

39 Lov om social service § 76a stk. 3

Akutanbringelse og adoption, herunder adoption uden samtykke

Akutanbringelse

Akutanbringelser adskiller sig fra andre anbringelsesforløb, da forløbet fra afgørelse til indflytning er meget kort. En akutanbringelse kan enten være frivillig eller tvangsmæssig. Når der træffes afgørelse om en akutanbringelse, er der som oftest ikke tid til at forberede de involverede parter, og risikoen, for at barnet oplever anbringelsen som et pludseligt og voldsomt opbrud, er stor. Denne risiko stiller særlige krav til, at de involverede voksne er fleksible, omstillingsparate og omsorgsfulde i forhold til barnets behov.

Det er som altid vigtigt, at barnets netværk inddrages i det omfang, det er muligt under de faktiske omstændigheder. Hvis det på grund af tidsperspektivet ikke er muligt at mødes med barnets netværk, kan der eksempelvis søges informationer på anden vis i netværket om barnets vaner, dags- og døgnrytme m.m.

Det er vigtigt, at der skabes overblik for barnet, og at barnet informeres om alt, der er muligt at informere om. Der skal tales med barnet om, det der sker, og det der skal ske. Dette skal naturligvis foregå i overensstemmelse med barnets alder og modenhed. Der kan eksempelvis skabes overblik for et barn ved at benytte visuelle redskaber som billeder og tegninger af både det liv, som barnet har forladt, og det liv, som barnet træder ind i. Det er tryghedsskabende for et barn at have billeder af kendte mennesker, eksempelvis forældrene, pædagogerne i daginstitutionen, bedsteforældre og af kæledyr. Ligeledes kan det være vigtigt for et barn at have velkendte ting med sig: eksempelvis legetøj, et pudebetræk, tøj eller andet fra barnets hverdag.

For at mindske forvirringen for alle parter skal der, i det omfang det er muligt, indgås konkrete samarbejdsaftaler. Der kan være tale om samarbejdsaftaler omkring samvær, hjemmebesøg, telefonkontakt med familie og netværk, møder med skole/daginstitution, statusmøder, handleplansmøder eller andre former for møder, såsom dialogmøder eller netværksmøder⁴⁰. Det er vigtigt for både barnet, plejefamilien og for barnets familie, at der så vidt muligt er konkrete aftaler omkring disse temaer.

Adoption, herunder adoption uden samtykke til en plejefamilie⁴¹

Uanset hvilke foranstaltninger kommunen iværksætter over for et barn og barnets familie, er det et krav, at kommunen forfølger de formål, der er beskrevet i § 46, hvor det er sikret barnets kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, er af stor betydning. I nogle situationer vil det være til barnets bedste at blive adopteret, og en adoption vil være nødvendig for at kunne forfølge de mål, som er beskrevet i § 46. En

40 Se kapitel 6 og 7 for inddragelse

41 Se desuden Socialstyrelsens håndbog vedrørende adoption uden samtykke <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/adoption-uden-samtykke-til-sagsbehandlere>

adoption kan ske med samtykke fra forældrene, hvilket betegnes som en frivillig adoption, eller det kan ske uden samtykke fra forældrene. Det er Statsforvaltningen, der udfærdiger bevilling til adoption⁴². Samtykket fra forældrene kan først gives tidligst tre måneder efter, at barnet er født, med mindre særlige forhold gør sig gældende⁴³. Det betyder, at et barn, som ønskes adopteret med samtykke, og hvor kommunen vurderer, at det er af væsentlig betydning af hensyn til barnets behov for støtte, vil være anbragt hos en udvalgt omsorgsperson de første tre måneder af sit liv, indtil adoptionsbevilling kan gives. Det vil være en på forhånd godkendt adoptant, der bevilliges adoption af barnet efter udløbet af de tre måneder.

Når kommunen overvejer at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet med eller uden samtykke fra forældrene, og når det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, skal kommunen samtidig overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for adoption af barnet eller den unge⁴⁴. Frivillighed går altid forud for tvang, hvorfor kommunen altid skal afsøge mulighederne for at gennemføre en frivillig adoption, inden de tager skridt til adoption uden samtykke. VISO tilbyder gratis vejledende rådgivning til kommuner i sager, hvor der overvejes anvendelse af adoption uden samtykke⁴⁵.

I særlige situationer, og hvis betingelserne for anbringelse af barnet udenfor hjemmet jf. § 58 stk. 1, nr. 1 eller 2 er opfyldt, vil kommunen kunne indstille til adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2, 3 eller 4. Herunder hvis det er sandsynliggjort, at vordende eller nybagte forældre, eller forældre til et anbragt barn, varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det kan ske, hvis kommunen finder, at der er åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for barnet. Eller hvis barnet har været/er udsat for overgreb.

Hvis forældrene ikke vil samtykke til, eller hvis de tilbagekalder et samtykke til adoptionen, kan Statsforvaltningen alligevel udfærdige bevilling til adoption⁴⁶. Sagen skal først behandles af kommunens børn og unge-udvalg efter indstilling fra kommunen⁴⁷. Børn og unge-udvalget afgør ved et møde, om det skal indstilles til Ankestyrelsen, at barnet adopteres uden samtykke⁴⁸. Såfremt Ankestyrelsen træffer afgørelse om, at de materielle og processuelle betingelser for adoption uden samtykke er opfyldt, samtykker de til børn og unge-udvalgets indstilling, og sagen sendes til Statsforvaltningen. Først når Statsforvaltningen har truffet afgørelse, og når retten – i fald at forældrene indklager Statsforvaltningens afgørelse om, at barnet skal adopteres af en plejefamilie – har afgjort adoptionsagen, er adoptionsafgørelsen endelig.

42 Adoptionsloven § 1

43 Adoptionsloven § 8, stk. 2

44 Lov om social service § 68d

45 <http://socialstyrelsen.dk/viso/udvalgte%20indsatsomraader/adoption-uden-samtykke-1>

46 Adoptionsloven § 10

47 Lov om social service § 68e

48 Lov om social service § 68f

Når kommunen vurderer, at forældrene aktuelt er uden forældreevne, men hvor der er behov for yderligere afdækning af den fremtidige forældreevne⁴⁹, vil det være relevant med en anbringelse med henblik på senere adoption⁵⁰. Hvis børn og unge-udvalget i en sådan sag har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet på baggrund af kriterierne om anbringelse uden samtykke, kan plejefamilier til denne anbringelsesform rekrutteres ved, at kommunen retter henvendelse til Adoptionsnævnet, som da kan undersøge, om der findes godkendte adoptivfamilier, der har tilkendegivet, at de er indstillede på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet en matchning mellem barnet eller den unge og adoptanten og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets eller den unges behov og til at håndtere den vanskelige situation, som det kan være at have et barn eller ung i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal samtidig vurdere familiens egnethed som plejefamilie for det konkrete barn, og familien skal enten konkret godkendes af kommunen eller generelt godkendes af det sociale tilsyn. Endvidere kan plejefamilier til denne anbringelsesform rekrutteres ved, at en familie, som er konkret eller generelt godkendt som plejefamilie, efterfølgende søger om godkendelse til adoption.

Familieadoption

Når et barn er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet er opfyldt, kan adoption meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.

En sådan adoption vil gennemføres som en såkaldt familieadoption. Ved familieadoption kræves det ikke, at personen, der adopterer barnet, er godkendt som adoptant. I adoptionssagsbehandlingen er vurderingen af tilknytningen mellem barnet og plejefamilien den afgørende faktor. Denne tilknytning mellem barnet og plejefamilien skal være så nær, at det vil være skadeligt for barnet at bryde den. Som hovedregel forudsættes det, at relationen har udviklet sig gennem længere tids tilknytning. Det betyder, at bestemmelsen ikke kan anvendes ved helt små børn, der er anbragt i plejefamilie. De helt små børn vil skulle adopteres af en godkendt adoptant. Bestemmelsen er tænkt som et supplement til den videreførte anbringelse og tænkes alene anvendt i de situationer, hvor man vurderer, at adoption er til barnets bedste, og at det vil sikre barnet den nødvendige stabilitet og kontinuitet i sin opvækst. Ydermere skal plejefamilierne leve op til de samme kriterier som øvrige adoptanter, såfremt de skal kunne adoptere.

49 Dette gælder særligt i forbindelse med førstegangsanbringelser

50 Lov om social service § 68c

I vurderingen af barnets fortsatte familieband vil relationen til forældrene blive vurderet. Herunder vil der blive taget hensyn til, om kommunen har arbejdet for at udvikle relationen mellem barnet og barnets forældre, og om kommunen har arbejdet på at kunne hjemgive barnet. Der vil desuden blive lagt vægt på, at barnets forældre har modtaget tilstrækkelige og relevante støttetilbud, og der vil blive lagt til grund, om plejeforældrene har udvist en beskyttende adfærd over for barnet, der har medført en særlig tilknytning mellem dem og barnet.

Statsforvaltningen kan i særlige tilfælde fastsætte samvær eller anden kontakt, som f.eks. brevveksling eller telefonsamtaler mellem barnet og barnets oprindelige slægt⁵¹. En sådan afgørelse er begrænset til de helt særlige tilfælde, hvor en konkret vurdering af barnets bedste fører til, at det vurderes som vigtigt for barnet at kunne bevare kontakten til forældrene eller i helt særlige situationer til slægtinge, som barnet forud for adoption har haft kontakt med. Barnets interesse i at bevare relationen til den oprindelige slægt, som barnet er nært knyttet til, skal ses i sammenhæng med barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag.

Ved alle adoptioner udarbejder Statsforvaltningen en rapport et år efter adoptionen. Rapporten sendes til og opbevares hos Adoptionsnævnet, og forældrene kan bede om at få den tilsendt.

Desuden bliver adoptanterne bedt om at udarbejde rapporter, når barnet er hhv. 4, 7, 10, 13 og 16 år. Det er frivilligt, om adoptanterne udarbejder rapporterne, hvilket forældrene skal oplyses om.

Tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger

For plejefamilier gælder de almindelige regler i straffeloven og forvaltningsloven om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger, som er pålagt enhver, der er ansat i eller udfører en opgave for det offentlige. Tavshedspligten gælder i forhold til personfølsomme og fortrolige oplysninger, der opnås via arbejdet med de anbragte børn, unge og deres forældre.

Reglerne om tavshedspligt følger af retssikkerhedslovens § 43 og forvaltningslovens § 27 stk. 1. Det følger heraf, at man ikke uberettiget må videregive de fortrolige oplysninger, som man får kendskab til gennem sit arbejde som plejefamilie. Af persondatalovens § 7 og 8 fremgår det hvilke følsomme personoplysninger, der er tale om. Reglerne om tavshedspligt, og begrænsningen i adgangen til at give personfølsomme oplysninger videre, har til formål at beskytte borgernes privatliv. Overtrædelse af tavshedspligten kan⁵² medføre bøde eller op til 6 måneders fængsel.

Tavshedspligten gælder også efter ophør af plejeforholdet.

⁵¹ Forældreansvarsloven § 20a

⁵² Straffeloven § 152

Videregivelse af fortrolige oplysninger

Hvilke oplysninger, der er fortrolige, fremgår af forvaltningslovens § 27, stk. 1 og persondatalovens § 7, stk. 1, og § 8, stk. 1 og omhandler racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold og oplysninger om helbredsmæssige og seksuelle forhold. Desuden er også oplysninger om strafbare forhold, væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold end de, der er nævnt ovenfor, følsomme personoplysninger og dermed fortrolige. Fortrolige oplysninger kan eksempelvis være de forhold, der betød, at barnet måtte anbringes. Udgangspunktet er altså, at man ikke må videregive disse oplysninger til hverken privatpersoner eller til offentlige myndigheder. Privatpersoner kan f.eks. være plejefamiliens familie og venner. Offentlige myndigheder kan f.eks. være skole eller daginstitution.

Samtykke

Videregivelse af oplysninger kan som udgangspunkt kun ske gennem udtrykkeligt samtykke fra den, som oplysningen angår. Når det gælder børn under 18 år og deres forhold, så er det som udgangspunkt forældremyndighedsindehaverne, der skal give samtykke på barnets eller den unges vegne. Det vil bero på en konkret vurdering af barnets modenhed, herunder sagens karakter i øvrigt, hvorvidt et barn på 15 år eller derover kan afgive gyldigt samtykke. Modsetter forældremyndighedsindehaveren sig dette, må det respekteres, med mindre det er klart, at forældremyndighedsindehaveren ikke har truffet sin afgørelse ud fra barnets eller den unges interesse og behov⁵³. Det er her vigtigt at huske, at hvis begge forældre har del i forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke. Udtrykkeligt samtykke betyder, at den, som giver samtykke, skal være klar over, hvad vedkommende samtykker til, hvad oplysningerne skal bruges til, og til hvem oplysningerne videregives. Der skal være en saglig grund til at indhente samtykke, dvs. at videregivelsen skal være nødvendig for, at den, der videregives til, kan udføre sit arbejde.

En saglig grund kan være videregivelse af oplysninger til barnets læge eller en PPR-psykolog om hændelser i barnets liv, som kan have betydning for deres mulighed for at give barnet den rigtige behandling.

Samtykket kan gives skriftligt eller mundtligt, og det kan til enhver tid tilbagekaldes igen.

Håndtering af reglerne om tavshedspligt internt i plejefamilien

Som udgangspunkt skal man som plejefamilie altid have samtykke fra barnets forældre, hvis man finder det væsentligt at kunne videregive fortrolige oplysninger til andre. Det gælder også i forhold til egne børn, familie og venner. I disse sammenhænge vil den bedste måde at håndtere sin tavshedspligt på være at få familierådgiveren eller plejefamiliekonsulent til at fortælle det, som

⁵³ Justitsministeriets vejl. nr. 11740 af 4. december 1986
<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/1986/vejl-11740-af-412-1986/>

de anser for væsentligt i forhold til at skulle være sammen med plejebarnet, direkte til de personer, der kan have behov for viden, f.eks. plejefamiliens egne børn. Alternativt kan man indhente forældrenes samtykke. For at undgå eventuelle uenigheder om, hvorvidt der er givet samtykke eller ej, vil det være klogest at indhente skriftligt samtykke, men efterhånden som man kommer til at kende forældrene, kan man vurdere, om et mundtligt samtykke er nok.

Hvis man som plejefamilie er i tvivl om, hvad man må sige til hvem, så anbefales det at spørge familierådgiveren eller familieplejekonsulenten, så man er sikker på ikke at overskride sin tavshedspligt.

Regler om tavshedspligt ved supervision og netværksgrupper.

Reglerne omkring tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger gælder også, når plejefamilien modtager supervision og deltager i netværksgrupper med andre plejefamilier. Dette håndteres ved at navne og andre identificerende oplysninger udelades. Læs mere om dette i kap. 9.

Brug af sociale medier

I forbindelse med brug af sociale medier som Facebook, Twitter etc. er det vigtigt at være opmærksom på ikke at overtræde tavshedspligten. Det er brud på tavshedspligten at skrive om et plejebarn på Facebook mv. eller uploade billeder af barnet og dets relationer uden forældrenes tilladelse. Det gælder også for plejefamiliens egne børn, venner og familie.

Litteratur

Socialstyrelsen, 2015, Adoption uden samtykke. Et vejlednings- og inspirationsmateriale til sagsbehandlere

Lovgivning

Adoptionsloven, LBK nr. 1821 af 23/12/2015

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=176861>

Bekendtgørelse om plejefamilier, nr. 1554 af 18/12/2016, § 4.

<https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=160453>

Forældreansvarsloven, LBK nr. 1820 af 23/12/2015:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=173278>

Forvaltningsloven LBK nr. 433 af 22/04/2014

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411>

Justitsministeriets vejledning nr. 11740 af 4. december 1986.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/1986/vejl-11740-af-412-1986/>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Persondataloven Lov nr. 429 af 31/05/2000

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=828>

Straffeloven LBK nr 1052 af 04/07/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992>

Retssikkerhedsloven LBK nr. 1052 af 08/09/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173199>

Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier: Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 512.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2014/vejl-9007-af-71-2014/>

Vejledning om forvaltningsloven: Vejl. nr. 11740 af 4/12/1986.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/1986/vejl-11740-af-412-1986/>

Webkilder

Adoption uden samtykke:

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/adoption-uden-samtykke-til-sagsbehandlere>

<http://socialstyrelsen.dk/viso/udvalgte%20indsatsomraader/adoption-uden-samtykke-1>

Børnefaglig undersøgelse og handleplan, Socialstyrelsen:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/bornefaglige-undersogelser-og-handleplaner>

Rekruttering:

<http://socialstyrelsen.dk/born/anbringelse/om-anbringelse/anbringelsesformer/familiepleje/plejeforaeldre-fortaeller>

Tilbudsportalen:

www.tilbudsportalen.dk

<http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier>

Kapitel 2

Socialtilsynets opgaver ved anbringelse i familiepleje

Socialtilsynet varetager godkendelsen af generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier og fører det driftsorienterede tilsyn med disse to typer plejefamilier. Det personrettede tilsyn og godkendelser af konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier varetages af anbringende kommune.

Da socialtilsynet blev etableret i 2014, opstod der en ny og vigtig samarbejdspartner for plejefamilier, familierådgivere og familieplejekonsulenter i deres arbejde med anbragte børn og unge i familiepleje. Socialtilsynet varetager nu godkendelsen af generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier og fører det driftsorienterede tilsyn med disse typer plejefamilier. Det personrettede tilsyn og godkendelser af konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier samt netværksplejefamilier varetages af anbringende kommune⁵⁴.

Da socialtilsynsloven fortsat er ny, og der ydermere er kommet en revidering af loven den 1. januar 2017, bringes her et kapitel om socialtilsynets rolle. I første del af dette kapitel beskrives tilsynets rolle og opgaver samt kvalitetsmodellen, som er helt afgørende for socialtilsynets arbejde med at godkende og føre det driftsorienterede tilsyn. Derefter følger en beskrivelse af, hvordan socialtilsynet godkender plejefamilier med afsæt i kvalitetsmodellen, og hvordan det driftsmæssige tilsyn forvaltes.

De fem socialtilsyn

I hver region er en kommune ansvarlig for at godkende og føre tilsyn med regionens sociale tilbud og plejefamilier. De fem kommuner benævnes samlet socialtilsynet.

Socialtilsyn Nord	Hjørring Kommune www.socialtillsynnord.hjoerring.dk
Socialtilsyn Midt	Silkeborg Kommune www.socialtilsynmidt.dk
Socialtilsyn Syd	Faaborg-Midtfyn Kommune www.socialtilsynsyd.dk
Socialtilsyn Øst	Holbæk Kommune www.socialtilsynost.dk
Socialtilsyn Hovedstaden	Frederiksberg Kommune www.frederiksberg.dk/socialtilsyn

Lovgrundlag

Formålet med socialtilsynsloven er at bidrage til at sikre, at borgere ydes en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med offentlig og private tilbud efter serviceloven og kapitel 40 i sundhedsloven. Formålet skal opnås gennem en systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetagelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn⁵⁵.

⁵⁴ Se mere om det personrettede tilsyn og godkendelse af netværksplejefamilier i kapitel 1

⁵⁵ Lov om socialtilsyn § 1

For plejefamilier gælder det, at det er socialtilsynet, der generelt godkender plejefamilier og kommunale plejefamilier samt gennemfører det driftsorienterede tilsyn med disse⁵⁶.

Socialtilsynets opgave og kvalitetsvurdering

Formålet med socialtilsynet er at sikre, at børn og unge i familiepleje får en indsats, der er i overensstemmelse med servicelovens § 46, er af høj kvalitet og bidrager til at skabe en reel og positiv forskel for plejebørnene.

Kvalitetsvurdering

Det er en betingelse for godkendelse, at den enkelte plejefamilie har fornøden kvalitet. Socialtilsynet vurderer plejefamiliens kvalitet med udgangspunkt i en lovfastsat kvalitetsmodel. Formålet med kvalitetsmodellen er at understøtte og give et systematisk og ensartet udgangspunkt for socialtilsynets vurdering af kvaliteten af plejefamilier ved både godkendelsen og det driftsorienterede tilsyn.

I kvalitetsmodellen er der fokus på, hvilke resultater der skabes for barnet, og i mindre grad på den konkrete tilrettelæggelse af indsatsen i plejefamilien.

Kvalitetsmodellen omfatter 7 temaer. For hvert tema er der en række kvalitetskriterier og kvalitetsindikatorer. Kriterierne er mål, som alle plejefamilier forventes at leve op til. Dermed sikres ensartede krav til alle plejefamilier. Indikatorerne er forhold, som socialtilsynet skal inddrage i vurderingen af, om målene nås. Socialtilsynet kan inddrage andre forhold i deres kvalitetsvurdering.

Kvalitetsmodellen

Kvalitetsmodellen har følgende struktur:

Kvalitetstemaer: Kvalitetsmodellen omfatter en række temaer, der er fastsat i § 6 i socialtilsynsloven

Uddannelse og beskæftigelse
Selvstændighed og relationer
Målgrupper, metoder og resultater
Sundhed og trivsel
Familiestruktur og familiedynamik
Kompetencer
Fysiske rammer

⁵⁶ Lov om socialtilsyn § 5 og 7

Kvalitetskriterier: Hvert tema er konkretiseret i et antal kriterier for kvalitet i plejefamilien. Kvalitetskriterierne er mål for indsatsen i plejefamilier.

Kvalitetsmodellens kriterier	
1	Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse
2	Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed
3	Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk
4	Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien
5	Plejefamilien understøtter barnets medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien
6	Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale sundhed og trivsel
7	Plejefamilien tilbyder barnet trygge og stabile rammer
8	Plejefamilien har relevante kompetencer i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie
9	Udgået ⁵⁷
10	De fysiske rammer understøtter barnets udvikling og trivsel

Kvalitetsindikatorer: For hvert kvalitetskriterium er der én eller flere kvalitetsindikatorer. Kvalitetsindikatorerne er tegn på, at den kvalitet, som er udtrykt i kriteriet, forekommer i praksis. Socialtilsynet skal ved godkendelse foretage en bedømmelse af alle indikatorer i kvalitetsmodellen og skal løbende kunne stå inde for, at plejefamilien har den fornødne kvalitet i forhold til alle temaer. Socialtilsynet fastlægger selv efter en konkret vurdering i forhold til den enkelte plejefamilie, hvornår og hvor tit plejefamilien skal bedømmes i forhold til de enkelte indikatorer⁵⁸.

⁵⁷ Kriterium 9 er udgået i aktuel lovgivning. Nummereringen af øvrige kriterier, som alle også fandtes i tidligere lovgivning, er bibeholdt

⁵⁸ Indikatorerne fremgår af kvalitetsmodellen, jf. bek. om socialtilsyn (Bek. nr. 1675 af 16/12/2016)

Tema:

Uddannelse og
beskæftigelse

Kriterie 1:

Plejefamilien støtter barnet i at
udnytte sit fulde potentiale i
forhold til skolegang,
uddannelse og beskæftigelse

Indikatorer:

Indikator 1.a: Barnet er i dagtilbud
eller opfylder undervisningsfor-
pligtelsen ved at gennemføre et
grundskoletilbud med undervisning
fra børnehaveklasse til 9. klasse
Indikator 1.b: Barnet har et stabilt
fremmøde i sit dagtilbud, undervis-
ningstilbud eller uddannelsestilbud

Kvalitetsvurdering ved godkendelse og driftsorienteret tilsyn

Kvalitetsmodellen omfatter faste systematikker for kvalitetsvurderingen ved henholdsvis godkendelse og i det løbende driftsorienterede tilsyn. Ved godkendelse af nye plejefamilier skal socialtilsynet vurdere, om plejefamilien har forudsætninger for og forventet evne til at leve op til kriterierne inden for temaerne.

I forbindelse med det løbende driftsorienterede tilsyn skal socialtilsynet vurdere, i hvor høj grad plejefamilien har fornøden kvalitet i praksis. I vurderingen er der fokus på plejefamiliens resultater og barnets trivsel.

Socialtilsynet skal bedømme alle indikatorer i kvalitetsmodellen. Hvor hyppigt den enkelte indikator bedømmes afhænger af socialtilsynets vurdering af det konkrete behov. Bedømmelsen af indikatorerne understøtter socialtilsynets vurdering af, i hvilken grad plejefamilien opfylder kriterierne. Dette understøtter en samlet vurdering af plejefamiliens kvalitet inden for hvert tema.

Der er ingen automatik i forhold til, hvilke følger en eventuel lav kvalitet på enkelte indikatorer og kriterier skal have, ligesom der ikke er fastsat grænseværdier for fornøden kvalitet. Kvalitetsmodellen er således en ramme, som skal understøtte og systematisere socialtilsynets kvalitetsvurdering. Der er imidlertid altid et betydeligt fagligt skøn forbundet med at vurdere, hvorvidt en plejefamilie har fornøden kvalitet.

Socialtilsynets vurdering af kvaliteten inden for hvert af kvalitetsmodellens temaer er tilgængelig for familierådgivere og familieplejekonsulenter på Tilbudsportalen⁵⁹.

Generel godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier

Socialtilsynet undersøger på baggrund af en ansøgning fra en interesseret familie, om familien kan godkendes som plejefamilie. Dette gælder for alle generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier. Netværksplejefamilier, konkret godkendte plejefamilier samt konkret godkendte kommunale plejefamilier godkendes af anbringende kommune⁶⁰.

Et væsentligt fundament for godkendelsesprocessen er dialogen med familien, som er helt central for at skabe et tilstrækkeligt vidensgrundlag og for den faglige vurdering, som socialtilsynet skal lave⁶¹. Derudover har dialogen med familien et rådgivende og afklarende formål gennem hele ansøgningsprocessen.

59 Lov om socialtilsyn § 22

60 Lov om social service § 66 a, stk. 1, nr. 2, og stk. 2

61 Lov om socialtilsyn § 5, stk. 1, og Bek. om socialtilsyn § 1

Socialtilsynet skal til brug for vurderingen af, om plejefamilien kan godkendes, foretage en grundig undersøgelse. Undersøgelsen omfatter:

- Vurdering af de oplysninger, familien afgiver i forbindelse med ansøgningen
- Samtale(r) med familien
- Besigtigelse af familiens hjem

Blandt de oplysninger, som socialtilsynet indhenter, er:

- Familiens erfaring med og kompetencer i at arbejde med børn og unge
- Uddannelsesbaggrund
- Hjemmeboende børn samt
- Økonomiske forhold f.eks. i form af skatteoplysninger.

Som led i godkendelsen som generelt godkendt plejefamilie eller generelt godkendt kommunal plejefamilie skal familien gennemføre et grundkursus⁶².

Det er en betingelse for godkendelse, at plejefamilien har tilstrækkelig god kvalitet. Socialtilsynets kvalitetsvurdering på temaniveau er tilgængelig for familierådgivere og familieplejekonsulenter på Tilbudsportalen.

Godkendelsesrapport

På baggrund af undersøgelsen træffer socialtilsynet afgørelse om enten godkendelse eller afslag på ansøgningen⁶³. En plejefamilie godkendes, hvis socialtilsynet har vurderet, at plejefamilien har fornøden kvalitet.

Den nye plejefamilie får ved godkendelsen fremsendt en godkendelsesrapport, der som det primære indeholder socialtilsynets kvalitetsvurdering. Rapporten indeholder endvidere stamoplysninger om plejefamilien, herunder om denne er godkendt som plejefamilie, aflastningsfamilie eller kommunal plejefamilie, og hvilken målgruppe plejefamilien er godkendt til. Det fremgår endvidere, om der evt. er fastsat vilkår for godkendelsen.

Driftsorienterede tilsyn ved generelt godkendte plejefamilier

Socialtilsynet har også til opgave at føre driftsorienteret tilsyn i generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier⁶⁴. Det personrettede tilsyn varetages af den anbringende kommune, og opgaven er således delt, så socialtilsynet har fokus på plejefamiliens

62 Lov om socialtilsyn § 5, stk. 9. Se evt. kap. 1

63 Der er mulighed for at klage over et afslag jf. lov om socialtilsyn § 19

64 Lov om socialtilsyn § 7

generelle kompetencer til at varetage opgaven som plejefamilie, mens kommunen følger op på målene i handleplanen og tilser, at plejefamilien er den rette foranstaltning for det anbragte barn. Formålet med det driftsorienterede tilsyn er både at føre kontrol med forholdene i plejefamilien og at indgå i dialog med plejefamilierne med henblik på at fastholde og udvikle kvaliteten i plejefamilien⁶⁵.

Tilsynsbesøg

Socialtilsynet skal som led i tilsynet mindst en gang om året aflægge et tilsynsbesøg i alle plejefamilier⁶⁶, og over tid skal der aflægges både anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg⁶⁷. I forbindelse med tilrettelæggelse af tilsynsbesøget skal der overvejes fordele og ulemper ved fremgangsmåden. Tilsynsbesøg skal altid tilrettelægges, så det på den ene side tager udgangspunkt i, at udsatte børn og unge bor i plejefamilierne på samfundets foranledning og for samfundets midler. Derfor må det kunne kræves, at der er gennemsigtighed med plejefamiliens opgaveløsning. På den anden side skal tilsynet også tilrettelægges, så det tager højde for, at der er tale om plejefamiliens private bolig og liv. Tilsynsbesøg skal således tilrettelægges, så der både er mulighed for at få den nødvendige indsigt i og kontrol med forholdene i tilbuddet, men også så der vises hensyn til plejefamiliens beboere og familiens privatsfære.

Socialtilsynene afgør selv, ud fra en konkret vurdering i forhold til den enkelte plejefamilie, hvordan tilsynsbesøget konkret gennemføres. Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder fra handlekommuner, de anbragte børn hos plejefamilierne, plejefamilien og andre relevante personer. Spørgsmål og valg af interviewpersoner afhænger af, hvilke oplysninger socialtilsynet har brug for i forhold til at vurdere plejefamiliens kvalitet⁶⁸.

I eksemplet på næste side beskrives, hvordan socialtilsyn og anbringende kommune samarbejder om at sikre en god løsning for plejebørnene i den situation, hvor plejeforældrene bliver skilt. Løsningen tager sigte på at sikre en kontinuitet i anbringelsen.

65 Lov om socialtilsyn § 7, stk. 1

66 Lov om socialtilsyn § 7, stk. 3

67 Lov om socialtilsyn § 7, stk. 2, nr. 1

68 Se Håndbog for tilsynsførende ved socialtilsynene:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende>

En familierådgiver fortæller:

”En plejefar ringede til mig og fortalte, at han og hans kone var blevet enige om, at de ville skilles. De havde også fortalt det til plejebørnene, som var blevet meget ulykkelige og usikre på, hvad der så skulle ske med dem. Plejefar beskrev, at de havde fortalt børnene, at de naturligvis ville blive ved med at se både deres plejefar og plejemor, men at de nu skulle bo ved deres plejemor. Det var først efter, at de havde talt med børnene, at de kom i tanke om, at plejemor, så skulle have en ny plejegendkendelse – og hvad nu hvis det ikke var muligt. Det sidste havde de ikke involveret børnene i.

Jeg blev optaget af at handle hurtigt for at skabe tryghed for plejebørnene og kontaktede derfor den tilsynsførende i det sociale tilsyn. Hun var ikke klar over, at plejefamilien skulle skilles. Vi aftalte, at vi allerede dagen efter sammen ville besøge plejefamilien, hvor vi først ville holde et fælles møde med hele plejefamilien og børnene, da vi vurderede, at det ville være godt at involvere dem, da de var så gamle og allerede var orienteret. Derefter ville jeg tale med børnene og høre, hvad de tænkte om den nye situation, hvad de var optaget af, og hvordan der kunne skabes ro omkring dem. Den tilsynsførende ville tale re-godkendelse af plejemor og plejefar, herunder også hvordan samarbejdet fremadrettet kunne være mellem plejefar og plejemor.

Den samme dag havde jeg møde med børnenes forældre, som ønskede, at børnene kunne blive boende ved plejemoren, men de var også optaget af, at børnene skulle blive ved med at have kontakt til plejefar, da særligt deres dreng var knyttet til plejefar. I forlængelse heraf drøftede den tilsynsførende og jeg, hvilken konstruktion der kunne rumme børnene og deres forældres behov og ønsker og samtidig opfylde kriterierne for en godkendelse”.

Børnene bor i dag ved deres plejemor, og der er sammen med børnenes forældre og plejeforældrene lavet en samværsaftale, der betyder, at børnene sammen med deres plejeforældre kan aftale, hvornår de er ved deres tidligere plejefar, så længe det ikke falder sammen med samværet med børnenes forældre.

Socialtilsynets inddragelse af barnet

Socialtilsynet har som led i tilsynet pligt til at indhente information fra familiens plejebarn/-børn. Afhængig af plejebørnenes alder og modenhed skal det konkret vurderes, hvordan det bedst gøres. Det kan for eksempel ske ved at observere og ved at tale med barnet under tilsynsbesøget.

Når de tilsynsførende taler med et anbragt barn eller ung, får barnet/den unge mulighed for at fortælle om sine oplevelser og derved bidrage med sit perspektiv på, om plejefamilien er med til at skabe en reel og positiv forskel for plejebarnet. For at sikre en tryk ramme for samtalen er det vigtigt, at barnet eller den unge dels er oplyst om, hvad formålet med samtalen er, og dels hvordan socialtilsynet bruger oplysningerne fra samtalen efterfølgende⁶⁹.

Det kan være en fordel, at plejebarnet er oplyst om tilsynsbesøget forud for tilsynet. Herved varsles plejebarnet, ligesom det får mulighed for at forberede, hvad det ønsker at fortælle den tilsynsførende.

Intentionen med loven er bl.a., at plejebarnet skal have mulighed for at udtale kritik også overfor den plejefamilie, det er afhængigt af⁷⁰. Den tilsynsførende skal derfor også tage højde for plejebarnets modenhed og sproglige udvikling både i formuleringen af spørgsmål og i forståelsen af plejebarnets svar. Samtalen med plejebarnet kan derfor deles i to, hvor plejebarnet først sidder sammen med sin plejefamilie og oplyses om formålet med samtalen, og om hvorfor det er vigtigt, at plejebarnet siger noget. Hvis plejebarnet er trygt, kan anden del af samtalen foregå på plejebarnets værelse eller ved en rundvisning i huset og i haven. Uanset samtaleform er det vigtigt at holde sig til emnet og ikke tolke plejebarnets beskrivelser og svar⁷¹.

Endvidere er det vigtigt at have for øje, at anbragte børn og unge kan være i en loyalitetskonflikt mellem sine forældre og plejeforældre, og at det derfor kan være overordentligt vanskeligt at få indblik i barnet eller den unges samlede perspektiv⁷². Barnet eller den unge kan måske i højere grad udtale sig om konkrete oplevelser eller give konkrete eksempler på hverdagslivet i plejefamilien. Vejledning om socialtilsyn er ved tilblivelsen af denne håndbog under revision. Der henvises derfor ikke til punkter i vejledningen.

Tilsynsrapport

Socialtilsynet skal som led i tilsynet vurdere kvaliteten af plejefamilien. Socialtilsynets kvalitetsvurdering for hvert af de syv kvalitetstemaer er tilgængelig for familierådgivere og familie-

69 Læs mere om børnesamtalen i kap. 6

70 http://www.ft.dk/Rlpdf/samling/20121/lovforslag/L205/20121_L205_som_fremsat.pdf: 7

71 <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/guides-og-redskaber-til-tilsyn/indhentning-af-oplysninger/interview>

72 Warming, 2011: 200. Der kan læses mere om barnets perspektiv i kapitel 8

plejekonsulenter på Tilbudsportalen. Socialtilsynet udarbejder også en tilsynsrapport. Tilsynsrapporten indeholder mere detaljerede oplysninger om socialtilsynets vurdering i forhold til de enkelte kriterier og indikatorer. Tilsynsrapporten kan rekvireres fra plejefamilien.

Tilbudsportal⁷³

Formålet med Tilbudsportalen er:

1. at sikre sammenlignelige og gennemskuelige oplysninger om de registrerede tilbud herunder om tilbuddenes målgrupper, metoder, økonomi herunder takster, resultater samt om tilsynet med tilbuddene og dermed
2. at styrke kommunernes grundlag for valg af effektive tilbud til den enkelte borger,
3. at bidrage til overblik over udviklingen på det sociale område herunder udviklingen i antal tilbud samt tilbuddenes målgrupper og metoder,
4. at understøtte tilsynsmyndighedernes arbejde og
5. at understøtte lige konkurrence mellem private og offentlige leverandører⁷⁴.

Tilbudsportalen indsamler og præsenterer oplysninger om bl.a. sociale tilbud, herunder generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier. Oplysningerne om plejefamilierne indberettes af socialtilsynet i forbindelse med godkendelser og driftsorienterede tilsyn⁷⁵. Tilbudsportalen er landsdækkende og registrering er lovpligtig⁷⁶. Oplysningerne om plejefamilierne er ikke offentligt tilgængelige på Tilbudsportalen⁷⁷. Tilbudsportalen er en søgemaskine, hvor familieplejekonsulenten og familierådgiveren kan indhente oplysninger i forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung ved en plejefamilie⁷⁸. Når socialtilsynet godkender en plejefamilie, vurderer de også, hvilke belastningsgrader de anbragte børn og unge kan have i forhold til netop denne plejefamilie. Belastningsgraderne⁷⁹ er inddelt i fire kategorier, hvorved familieplejekonsulenten og familierådgiveren hurtigt kan danne sig et overblik over, hvilken familie der kan imødekomme det konkrete barns behov for støtte og eventuel behandling.

73 På Tilbudsportalens hjemmeside findes en værktøjskasse, hvor der kan findes hjælp til forskelligt i forbindelse med f.eks. oprettelse og registrering af tilbud

74 Bek. om Tilbudsportalen § 1

75 Bek. om Tilbudsportalen § 5, stk. 2

76 <http://tilbudsportalen.dk/om-tilbudsportalen/om-os>

77 Bek. om Tilbudsportalen § 11, stk. 2

78 Familieplejekonsulenter og familierådgivere får via tilbudsportalen.dk tildelt en adgangskode til at se oplysninger om plejefamilierne. Det er derfor også alene offentlige ansatte, der har tilgang til disse oplysninger

79 Se mere om belastningsgrader i bilag 2 eller på <http://tilsynmidt.silkeborgkommune.dk/Plejefamilier/Belastningsgrader>

Udover belastningsgraden, som plejefamilien er godkendt til, kan familieplejekonsulenten og familierådgiveren også se diverse stamdata på plejefamilien, som f.eks. hvor mange pladser plejefamilien er godkendt til, om der er hjemmeboende børn, hvor plejefamilien bor og alderen på plejeforældrene. Desuden er der adgang til at læse socialtilsynets kvalitetsvurdering. Familieplejekonsulenten kan derved lave en første og hurtig vurdering af, hvilke plejefamilier der potentielt kan imødekomme barnet eller den unges behov og derved udvælge, hvilke plejefamilier der skal kontaktes med henblik på matchning af et barn eller en ung til plejefamilie⁸⁰.

80 Se mere om matchning i kapitel 3

Litteratur

Warming, 2011. *Børneperspektiver. Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*, Akademisk Forlag.

Lovgivning

Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 1675 af 16/12/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=185589>

Lov om socialtilsyn. LBK nr. 70 af 18/01/2017

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186257>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. LBK nr. 1345 af 23/11/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=184120>

Bekendtgørelse om plejefamilier. BEK nr. 809 af 23/06/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=181927>

Bekendtgørelse om Tilbudsportalen. BEK nr. 1673 af 16/12/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=185526>

Webkilder

Håndbog for tilsynsførende. Socialstyrelsen.

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsfrende>

Kvalitetsmodellen for socialtilsyn. Temaer, kriterier og indikatorer for plejefamilier.

<http://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/socialtilsyn/kvalitetsmodel-plejefamilier-18122013-1.pdf>

Kapitel 3

Matchning mellem plejebarn og plejefamilie

Matchning af barn og plejefamilie er helt afgørende for et vellykket anbringelsesforløb. Matchningen er en helhedsorienteret proces, hvor det systematisk afsøges, hvilken plejefamilie der med de rette ressourcer og kompetencer kan indfri målene i barnets handleplan. I kapitlet gennemgås en række opmærksomhedspunkter generelt ved matchning og en række specifikke forhold, hvor barnet har særlige hensyn, der skal tages højde for.

Dette kapitel retter opmærksomheden mod et vellykket match mellem barn og plejefamilie som forudsætning for den gode anbringelse. Matchningen er en helhedsorienteret proces, hvor det afsøges, hvilken plejefamilie der, med de rette ressourcer og kompetencer i videst muligt omfang kan bidrage til at opnå de mål, som er beskrevet i handleplanen for barnet. For generelt godkendte plejefamilier er plejefamiliens ressourcer og kompetencer afdækket af socialtilsynet og er på Tilbudsportalen gjort tilgængelige for familierådgivere og familieplejekonsulenter. For konkret godkendte plejefamilier og ved netværksanbringelser afdækkes plejefamiliernes ressourcer og kompetencer ved matchningen. Det vil i de tilfælde være anbringende kommune, der laver afdækningen.

Kapitlet indledes med en generel beskrivelse af matchningsprocessen, herunder inddragelse af barnet og dets familie. Derefter gennemgås en række kriterier for at gennemføre en vellykket matchningsproces, hvor væsentlige forhold og viden om anbragte børn og plejefamilier tages i betragtning. Dette følges af et afsnit om anbringelse af børn fra flere kommuner i samme plejefamilie og et afsnit om forberedelse på indflytning ved en plejefamilie. Desuden ses der på matchning til konkret godkendte plejefamilier, herunder netværkspleje. Efterfølgende følger flere afsnit om matchning, hvor der går i dybden med forhold, som kan være særligt vanskelige at forholde sig til i den enkelte matchningsproces mellem barn/ung og plejefamilie. Det drejer sig om forhold, hvor barnet/ den unge, som skal anbringes:

- er teenager
- har fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse
- er af anden etnisk herkomst end dansk
- har søskende, som skal anbringes samtidig
- har været udsat for seksuelle overgreb

Matching af plejebørn og plejeforældre

Det er en omfattende proces at undersøge, hvilke plejefamilier der kan sikre, at de børn og unge, der skal anbringes, opnår samme muligheder for personlig udvikling, sundhed, uddannelse og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende jf. servicelovens § 46. Samtidig skal processen sikre opfyldelsen af handleplanens mål, samarbejde med forældre og andet netværk og skal sikre støtte til udvikling, læring, sundhed og trivsel mm.

Familieplejekonsulentens og familierådgiverens roller i matchningsprocessen

Når der er truffet afgørelse om, at et barn eller ung skal anbringes, indledes matchningsprocessen med, at familierådgiveren er i dialog med barnet og forældrene om deres ønsker og behov i forhold til den kommende anbringelse. Det er desuden et lovkrav, at der er afholdt en samtale med barnet, før der vælges en foranstaltning⁸¹.

⁸¹ Se mere om samtalerne med barnet og dets forældre i det efterfølgende afsnit om: Inddragelse af barnet og dets familie i matchningen

Senere i matchningsprocessen overdrages viden fra familierådgiver til familieplejekonsulent, som varetager matchningsprocessen, herunder også det uddybende arbejde, der må være i forhold til at afklare ønsker og behov. Det varierer fra kommune til kommune, hvor tidligt familieplejekonsulenten involveres. I nogle kommuner er familieplejekonsulenterne med i alle eller nogle af samtalerne med barnet og barnets familie. I andre er de først med senere i processen. Ligesådan er der forskellige visitationsprocedurer i kommunerne. Nogle kommuner foretager matchningen i en visitationsgruppe, hvor der afholdes visitationsmøde med både familieplejekonsulent, familierådgiver og ledere fra kommunens dag- og døgntilbud. Her drøftes barnets sag med henblik på at finde den bedste anbringelse. Når der er truffet afgørelse om anbringelse i plejefamilie, arbejder familieplejekonsulent videre med at finde det rette match mellem barn og plejefamilie. I kommuner, hvor der ikke er disse visitationsgrupper og -møder, overgår den foreløbige, indsamlede viden fra familierådgiveren til familieplejekonsulent, som viderefører matchningsprocessen.

Inddragelse af barnet og dets familie i matchningen

Forud for matchningsprocessen er familierådgiveren i dialog med barnet og forældrene om deres behov og ønsker. Det er som nævnt et lovkrav, at der afholdes en samtale med barnet, før der vælges en foranstaltning. Dette er for at sikre, at barnets ønsker om en kommende plejefamilie bliver hørt⁸². Det er i samtalen med barnet vigtigt at være i dialog om, hvilke ønsker og forventninger barnet har til livet i en plejefamilie (hvis der på dette tidspunkt er taget stilling til foranstaltningsformen), herunder hvordan barnet gerne vil bo; hvordan barnet forholder sig til andre børn i plejefamilien, om plejefamilien skal have en have, dyrke idræt mm. Men det er også vigtigt at tale med barnet om de bekymringer, som barnet kan have, så barnet i samtalerne kan få mere viden og mere tryk i forhold til den omvæltning, det bliver at flytte i en plejefamilie. Barnet kan f.eks. have bekymringer om, hvorvidt det kommer til at se sine forældre, efter det flytter i en plejefamilie, eller det kan bekymre sig om, hvorvidt plejefamilien kan blive sur på barnet, eller om plejefamilien overhovedet kan lide barnet.

Det samme gør sig gældende, når familierådgiveren taler med barnets forældre, hvor de dels skal have mulighed for at beskrive deres barns behov, interesser, dagsrytme mm. og dels skal kunne dele deres bekymringer over anbringelsen. Det er vigtigt, at forældrene i løbet af processen får svar på de spørgsmål, de måtte have, så forældrene kan blive mindre bekymrede – det vil smitte af på, hvordan barnet oplever flytningen ind i en plejefamilie.

Det er vigtigt at have for øje, at der ofte er mange følelser involveret for både barnet og forældrene, og det kan derfor ofte kræve mange samtaler med barnet og forældrene, før de for alvor kan blive deltagende i forhold til matchningsprocessen. Ydermere kan det være svært både for

82 Lov om social service § 48

barnet og forældrene at forstå, hvad det vil sige at være i en plejefamilie. Det kan derfor være væsentligt at beskrive meget konkret, hvad det betyder for barnet og forældrene, når barnet skal anbringes. Det kan f.eks. være, hvordan kontakten vil være mellem barnet og forældrene, hvornår og hvordan de kan tale i telefon, hvornår barnet skal hjem på samvær etc. I disse drøftelser kan der også opstå spørgsmål om, hvordan forældrene kan få tillid til plejeforældrene, og drøftelser om hvordan de tidligere har fået tillid til andre, da tillid kan være helt afgørende for det gode match.

En familieplejekonsulent fortæller:

”Skal vi lave et godt match, er det nødvendigt med en forventningsafstemning gennem inddragelse af barnet og forældrene. Jeg har erfaring med at besøge et barn/ung og forældrene og høre, hvad der er vigtigt for dem ved det sted, jeg skal finde. Ofte kan det f.eks. ikke blive geografisk tæt på, og hvis det ikke kan blive sådan, hvilken retning i landet er så vigtig for dem? Det kan betyde ekstremt meget for både den unge og familien, at det er en retning i landet, som de har kendskab til. Jeg snakker med dem om fritidsinteresser. Vi snakker om, at jeg ikke kan opfylde alle ønsker, og hvilke der er mest vigtige for dem. Når vi så kommer på fælles besøg efterfølgende, så lister jeg op, hvor jeg ser, jeg har ramt barnet og familiens ønsker – vel vidende jeg ikke har ramt alle. Vi vender, om de kan genkende det, jeg har lagt vægt på, hvad de oplever etc. Føler barnet og forældrene sig inddraget i matchet, har de allerede forpligtet sig lidt til at gøre forsøget med at få anbringelsen til at lykkes. Føler de sig ikke inddraget, er det nemt bare at sige nej og vælge fra og modarbejde. Og føler de sig ikke inddraget, er risikoen for, at jeg får lavet det forkerte match også for stor, fordi jeg ikke har fået kendskab til deres ønsker og behov”.

At få lyttet til barnet og forældrene og få afdækket deres forventninger og ønsker har stor betydning for den efterfølgende proces, idet den giver familieplejekonsulenterne, der skal finde en egnet plejefamilie, en vigtig indsigt i, hvad der betyder noget for netop dette barn og barnets familie – og endnu vigtigere, så bliver barnet og forældrene aktivt involverende og bidragende i deres eget liv. Det bliver dermed oftest nemmere for dem at tage ansvar og samarbejde, når barnet er flyttet ind hos plejefamilien⁸³.

I det følgende sættes fokus på selve matchningsprocessen mellem plejebarn og plejefamilie. Matchningsprocessen tager udgangspunkt i kvalitetsmodellens temaer og kriterier⁸⁴. Disse an-

83 Læs mere om forberedelse på indflytningen i afsnittet: Barnets og familiens forberedelse på barnets indflytning i plejefamilien, senere i dette kapitel

84 For en gennemgang af disse se kapitel 2

vendes i hele anbringelsesforløbet, idet socialtilsynet følger samme temaer og kriterier ved både godkendelse og det senere driftsorienterede tilsyn. Både plejebarn, plejefamilie og plejefamiliens kompetencer udvikler sig løbende, lige såvel som relationen imellem plejebarn og plejefamilie, hvorfor der løbende skal tages højde for dette. Matchning, med henblik på at sikre den gode anbringelse, sker derfor ikke blot indledningsvis, men fortsætter gennem hele anbringelsen.

Matchningsprocessen med afsæt i § 46 og kvalitetsmodellens kriterier

Jf. formålsbestemmelsen i servicelovens § 46 skal et anbringelsesforløb bidrage til en helhedsorienteret indsats. Af denne grund skal målene i barnets handleplan efter servicelovens § 140 dække samtlige af de oplyste formål i § 46 og sikre, at anbragte børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at:

1. sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,
2. sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
3. understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
4. fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
5. forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Matchningsprocessen skal alt i alt inddrage mange elementer:

- Formålene fra § 46
- Barnets handleplan
- Barnets og barnets forældres perspektiv
- Plejeforældrenes kompetencer og motivation
- Socialtilsynets godkendelse af plejefamilien.

Med så mange interesser og et så højt kompleksitetsniveau er der i denne håndbog taget udgangspunkt i at beskrive så mange perspektiver og nuancer på matchningen som muligt.

Dette er valgt ud fra en ramme, der kombinerer kvalitetsmodellens kriterier⁸⁵ ved godkendelse af generelle plejefamilier med formålene i § 46. Familieplejekonsulenter kan anvende kriterierne som bestemmende for, hvilke områder det er særlig vigtigt at få belyst for hhv. barnet, der skal anbringes, barnets familie og plejefamilien. Familieplejekonsulenten skal ikke nødvendigvis gennemgå en proces svarende til socialtilsynets, men alene se nedenstående gennemgang som en ramme for og en inspiration til at udvælge særlige undersøgelsesemner til matchningen mellem det konkrete plejebarn og plejeforældre.

Baggrunden for også at anvende kvalitetsmodellens kriterier er, at det er de samme kriterier, der fremgår af plejefamiliens godkendelse, og familieplejekonsulenten kan derved vurdere, hvilke af kriterierne det vil være særligt vigtigt at få uddybet i forhold til det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes.

Hvert kriterium er opdelt med en generel beskrivelse af, hvad kriteriet betyder for det familieplejebragte barn. Dette beskrives ud fra barnets perspektiv med afsæt i undersøgelser på de enkelte områder. Derefter følger en konkret beskrivelse af, hvordan familieplejekonsulenten kan undersøge plejeforældrenes kompetencer i forhold til at opfylde kriteriet.

Som inspiration til undersøgelsesprocessen er indikatorer fra kvalitetsmodellen, formålene i § 46 samt relevant viden og erfaringer fra praksis formuleret som opmærksomhedspunkter efter hvert tema.

I de efterfølgende temaer anvendes konsekvent familieplejekonsulent, selvom det i enkelte kommuner er familierådgiveren, der varetager matchningsprocessen.

Tema: Uddannelse og beskæftigelse⁸⁶

Kriterium 1: Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse

Undersøgelser og erfaringer peger på, at den gode skolegang og ungdomsuddannelse spiller en væsentlig rolle for anbragte børn og unges trivsel, samtidig med at den også danner fundament for deres muligheder for selvforsørgelse og et velfungerende voksenliv⁸⁷.

KL udarbejdede i 2015 en analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn. Analysen viser forskellene på anbragte børn og

85 Se mere om kvalitetsmodellens kriterier i kapitel 2

86 Lov om social service § 46, stk. 1, nr. 3

87 Bryderup og Trentel, 2012: 108, se desuden mere om skolelivet for det anbragte barn i kapitel 8: Plejebarnets hverdagsliv

andre børns gennemførelse af skole og uddannelse, og tallene peger på et behov for en særlig indsats på dette område⁸⁸:

Blandt børn, som har været anbragt uden for hjemmet, har 40 pct. ikke aflagt folkeskolens afgangsprøve, når de er 16-17 år. Det er 6 pct. blandt andre børn.

70 pct. af unge, som har været anbragt uden for hjemmet har ikke fuldført en ungdomsuddannelse som 25-årig, mens det kun gælder 21 pct. blandt øvrige unge.

65 pct. af 30-årige, som har været anbragt uden for hjemmet som barn, har ikke fuldført en kompetencegivende uddannelse, mens det kun gælder 23 pct. blandt øvrige 30-årige.

Mens tre ud af fire 30-årige er i beskæftigelse, gælder det kun 43 pct. af 30-årige, som har været anbragt udenfor hjemmet som barn.”

(KL, 2015: 1)⁸⁹

Der ligger med andre ord en stor udfordring i at sikre, at anbragte børns potentialer for gennemførelse af skole og erhvervsuddannelse udnyttes og understøttes.

Københavns Kommune har udarbejdet en undersøgelse af anbragte børn og unges skolegang⁹⁰, der viser, at børn anbragt i plejefamilie mener, at anbringelsen i sig selv er den faktor, der har størst betydning for, at de klarer sig nogenlunde godt i skolen i dag⁹¹, samt at plejeforældre og plejesøskende støtter og står som forbilleder for skolegang⁹².

Følgende case illustrerer de mange hensyn, der skal vægtes i forhold til skolevalg, når et barn anbringes:

88 KL, 2015, http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_71843/cf_202/Analyse_af_udvikling_i_voksenlivet_blandt_tidligere.PDF: 1

89 KL, 2015, http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_71843/cf_202/Analyse_af_udvikling_i_voksenlivet_blandt_tidligere.PDF: 1

90 Larsen og Klyvø, 2016, https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/uploaded-files/bedre_stoette_til_anbragte_boern_og_unge.pdf

91 Larsen og Klyvø, 2016: 118

92 Larsen og Klyvø, 2016: 40

En familieplejekonsulent fortæller:

"Vores udgangspunkt ved matchning er altid den mindst indgribende foranstaltning, men nogle gange er den mindst indgribende foranstaltning ikke den, der er bedst for barnet. Det rette match bygger derfor altid på afvejning af flere forhold. F.eks. om der skal vælges et nyt skoletilbud, eller man skal søge at fastholde det gamle. Hvilken betydning har det f.eks., at barnet skal bruge en time i taxa hver vej for at komme i skole? Barnet er måske tidligst hjemme kl. 17 og er ofte meget træt på det tidspunkt. Spørgsmålet er, hvilke betingelser det efterlader til de gode oplevelser og den omsorg, som barnet har brug for. Giver det reelt den optimale platform til at arbejde med barnet? Samtidig ligger der også en afvejning af, om barnet vil kunne etablere eller vedligeholde venskaber og fritidsaktiviteter. Hvis barnet skal bruge sin tid på transport, kan det være svært at gå til aktiviteter eller have legeaftaler i sit gamle nærområde. Og vælger man f.eks. at melde barnet til ridning i plejefamiliens nærområde, samtidig med, at barnet går i skole på den gamle skole, vil barnet kunne opleve sig som "særlig". Det vil være svært for barnet at blive inkluderet begge steder, fordi der er fysisk afstand mellem stederne, og fordi det ikke er de samme børn, der er begge steder. Barnet kan også opleve, at det "aldrig er hjemme", når de væsentlige aktiviteter foregår med stor afstand imellem. Så kan det være bedre at samle det ét sted, selvom det ikke umiddelbart er den mindst indgribende foranstaltning.

Mange timer af et anbragt barns liv foregår i dagtilbud eller skole, og det er derfor af afgørende betydning for det gode match, at det nøje undersøges, hvilket dagtilbud eller skole der kan imødekomme barnets behov – særligt hvis anbringelsen fordrer, at barnet skifter dagtilbud eller skole. Endvidere er det vigtigt, at eventuelle støttetimer til barnet overføres og etableres fra starten af anbringelsen, og at der tages stilling til, om de større børn skal tilbydes lektiehjælp af andre end plejefamilien.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvilken skole eller dagtilbud imødekommer bedst det anbragte barn i forbindelse med en flytning? Dvs. hvordan er skolen/dagtilbuddet rustet til at tage imod et barn, der har en vanskelig baggrund eller særlige behov?
- Hvordan vil plejefamilien samarbejde med dagtilbud eller skole?
- Hvordan inddrages barnets forældre i dialogen med dagtilbud og skole?
- Hvordan vil plejefamilien sikre stabilt fremmøde for barnet?
- Skal barnet eller den unge tilbydes lektiehjælp af plejeforældre eller andre?
- Hvordan vil plejefamilien stimulere og motivere barnet til skolestart og skole?

Tema: Selvstændighed og relationer⁹³

Kriterium 2: Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed

Når det lille barn er trygt og ikke oplever fare, undersøger det sin omverden. Barnets tilknytningssystem aktiveres, når det oplever fare, og barnet vil derfor søge mod sin omsorgsperson for igen at opnå trygheden⁹⁴. Med tid overgår den tryghed, barnet søger hos sin omsorgsperson, til at være en tryghed barnet finder i sig selv. Det lærer dermed selvstændigt at kunne håndtere uventede situationer.

For mange plejebørn eller unge i pleje vil der ofte være en grundstemning af utryghed, idet barnet eller den unge i sine tidlige år ikke har oparbejdet en indre tryghed i samspil med de primære omsorgspersoner. Denne udviklingsproces i samspil med primære omsorgspersoner hjælper barnet til at lære at regulere sine følelser og giver barnet et råderum for mellem menneskelige relationer, herunder sociale kompetencer.

Viden om, hvor afhængig barnet er af gode, nære relationer, er dermed afgørende for plejefamilien og for familieplejekonsulenten. Denne viden kan hjælpe plejeforældrene til at forstå barnets/den unges reaktioner og mulige uhensigtsmæssige adfærd. Samtidig kan viden om barnets tilknytningsmuligheder i forskellige relationer være en væsentlig del af matchningsprocessen, hvor plejefamiliens beredskab til at tage imod et følelsesmæssigt ramt barn bør undersøges grundigt. Samtidig bør det også undersøges, hvordan plejefamilien vil arbejde med at udvikle barnets sociale kompetencer og selvstændighed på sigt.

⁹³ Lov om social service § 46, stk. 1, nr. 1, 2 og 5

⁹⁴ Tilknytningsteorien er først beskrevet af John Bowlby og sidenhen af flere andre udviklingspsykologiske teoretikere. For mere viden om tilknytningsteorien anbefales: Daniel, 2012: 17

Hart⁹⁵ peger på, at empati og generel neuroaffektiv udvikling kan ske gennem leg. For børn, der ikke er udsatte, sker dette automatisk ved, at de gennem leg øver sig på forskellige sociale konstruktioner, som de har oplevet. Det ser vi, når en børnegruppe leger "Far, mor og børn" eller leger, at nu går de på arbejde osv. For udsatte børn og børn i pleje kan legen være forsvundet mere eller mindre i det daglige pres, der typisk vil have været for disse børn. Det kan derfor være et særligt opmærksomhedsområde at undersøge, hvorvidt plejefamilien kan skabe plads til legen, hvor barnets følelser bearbejdes, og hvor barnet på en sjov og lærerig måde trænes i forskellige sociale sammenhænge og relationer. Dette gælder for både store og små børn.

Legen i de sociale sammenhænge, som udspiller sig i dagtilbud, skole, venskaber og i fritidsaktiviteter og ukendte situationer er vigtige for, at barnet kan bevare trygheden i den reelle situation. Dvs. at ved at plejefamilien fokuserer på at øve situationer, hjælpes barnet eller den unge til selvstændigt at kunne indgå i det ukendte uden at blive utryg på en måde, der skader barnet. Det kan derfor i matchningsprocessen være vigtigt at tale med plejeforældrene om, hvordan de gennem leg og øvelser vil skabe tryghed for barnet og udvikle barnets sociale kompetencer.

Af de anbringelser, der blev truffet afgørelse om i 2014, udgjorde de 12 - 17 årige 65 pct⁹⁶. Dermed er der en stor opgave i ved matchningsprocessen at undersøge, hvordan plejeforældrene vil arbejde med at forberede de unge på et selvstændigt voksenliv. Plejeforældrene må overveje, hvordan de vil balancere mellem omsorg for den unge og samtidig udfordre, træne og guide den unge hen imod et selvstændigt liv som voksen. Der er en faldgrube i forhold til, at plejeforældre kan ønske at give den unge den barndom, han eller hun ikke har haft, og dermed kan det overskygge og tage fokus fra det store arbejde, der ligger i at hjælpe den unge til at tilegne sig de nødvendige kompetencer til på sigt at kunne klare sig selv. Det er derfor vigtigt at tale med plejeforældrene om, hvordan de i stedet for at vaske den unges tøj, lærer den unge at vaske tøj selv. I denne guidning ligger en langsigtet omsorg og støtte. Læs mere om teenagere senere i dette kapitel.

95 Hart, 2015 (hele bogen omhandler legens betydning for udvikling af sociale kompetencer som empati og mentalisering)

96 Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2014: 7

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan vil plejefamilien forholde sig til et barn, der har lidt følelsesmæssigt skade?
- Hvordan kan plejefamilien håndtere et barn, der indgår anderledes i relationer end andre børn/har uhensigtsmæssig adfærd i sociale sammenhænge?
- Hvordan kan plejefamilien arbejde med at udvikle barnets sociale kompetencer f.eks. gennem leg?
- Hvordan kan plejefamilien tage højde for barnets eksisterende sociale kompetencer, eller mangel på samme, i sin relation til barnet?
- Hvordan skaber plejefamilien grundlag for barnets indtræden i sociale relationer, fællesskaber og netværk i det omgivende samfund?
- Hvordan vil plejefamilien sørge for, at barnet deltager i fritidsaktiviteter?
- Hvordan vil plejefamilien støtte barnets eksisterende eller nye venskaber?
- Hvordan vil plejefamilien sikre, at barnet har mindst en fortrolig voksen?
- Hvordan vil plejefamilien udfordre, hjælpe, støtte og guide den unge til et selvstændigt voksenliv?

Kriterium 3: Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk

Børn og unge har, under hensyntagen til hvad der må vurderes at være til barnets eller den unges bedste, ret til kontakt og samvær med forældre, søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner under anbringelsen⁹⁷.

Selv om barnet anbringes uden for hjemmet, er forældrene og det øvrige netværk stadig at betragte som en vigtig del af barnets liv. Der skal fokuseres på en velfungerende kontakt som en del af bidraget til et godt anbringelsesforløb, og derfor er plejeforældrenes kompetencer og ressourcer mht. at kunne rumme og anerkende forældrenes og det øvrige netværks betydning vigtige i det konkrete samarbejde. Plejeforældrene skal kunne inkludere forældrene i varetagelsen af omsorgen for barnet under opvæksten i plejefamilien. Plejeforældrene har også en rolle som brobygger i forhold til at skabe sammenhæng for barnet mellem forældre og plejeforældre, da dette har stor betydning for barnets udvikling og trivsel under anbringelsen⁹⁸.

I en helhedsorienteret matchningsproces bør plejeforældrenes ressourcer og kompetencer til samarbejde og støtte op om kontakt og samvær med netop det konkrete barns forældre og

⁹⁷ Se desuden det senere afsnit i dette kapitel om teenagere i anbringelse

⁹⁸ Socialstyrelsen, 2012; Se desuden mere om inddragelse af familie og netværk i kapitel 7

øvrige netværk således være undersøgt for at kunne matche de udfordringer, der måtte være forbundet med det pågældende forældre-, familie- og netværkssamarbejde⁹⁹.

Undersøgelsen af plejefamiliens kompetencer til at inddrage og opretholde kontakt til barnets relationer kan f.eks. gennemføres ved at bede plejefamilien om at redegøre for, hvordan de helt konkret vil inddrage forældre og netværk i forskellige episoder i barnets liv som f.eks. fødselsdage, lektielæsning, fritidsaktiviteter. På den måde kan familieplejekonsulenten vurdere, om og hvordan denne plejefamilie kan imødekomme barnet og barnets forældres behov for kontakt og nærhed i relationen.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan er plejeforældrenes indstilling til at samarbejde og støtte op om kontakt og samvær med forældre, søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner?
- Hvordan er plejeforældrenes ressourcer og kompetencer til at se og handle efter barnets behov for kontakt til familie og netværk?
- Hvordan vil plejeforældrene inddrage forældrene til at tage aktiv del i barnets omsorg f.eks. ved deltagelse i skolemøder, tøj køb, frisør eller gennem inddragelse i dagligdagsrutiner som at putte eller bade barnet, når forældrene er på besøg?
- Hvordan kan plejeforældrene bidrage til, at forældrene kan være sammen med barnet på en afslappet og uproblematisk måde, der understøtter og udvikler den indbyrdes relation?
- Hvordan er plejeforældrenes tilgang til forældre og netværk? Er den åben, anerkendende og ressourceorienteret?
- Hvordan vil plejeforældrene arbejde sammen med forældrene om at løse konflikter på en konstruktiv måde?

Tema: Målgruppe, metoder og resultater¹⁰⁰

Kriterium 4: Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien

Der kan være forskellige mål med anbringelsen, og plejeforældre skal ikke nødvendigvis dække alle, men plejefamilien skal kunne bidrage til at skabe klar sammenhæng og støtte op om, at de konkrete mål i handleplanen kan nås i samarbejde med andre. Det primære samarbejde er med

⁹⁹ Se desuden Socialstyrelsen, 2012, Håndbog om forældresamarbejde. Forældresamarbejde og -støtte ved anbringelser af børn og unge: <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-foraeldresamarbejde-foraeldresamarbejde-og-stotte-ved-anbringelser-af-born-og-unge>

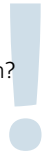
¹⁰⁰ Lov om social service § 46, stk. 1., nr. 4

familierådgiveren, som har ansvaret for at sikre, at der er konsensus mellem mål og indsats. Et eksempel på et konkret handleplansmål er, at barnet kommer til fornødne helbredsundersøgelser og behandlingsforløb.

For at undersøge, hvordan plejefamilien aktivt kan bidrage til at opnå de mål, der er i handleplanen, kan familieplejekonsulenten f.eks. bede plejefamilien om at redegøre for, hvordan de kan arbejde med det overordnede mål og f.eks. beskrive, hvilke handlinger der fra deres side kan understøtte målene. Denne øvelse med at omsætte handleplansmål til (be)handlingsmål, kan være en svær øvelse, hvorfor det for nogen kan være vigtigt, at dette sker i et samarbejde med familieplejekonsulenten.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan vil plejefamilien arbejde med de mål, der er fastsat i barnets handleplan? Herunder hvordan målene kan gøres egnede i en hverdag med plejebarnet?
- Hvilke handlinger og initiativer, fra plejefamilien, kan understøtte handleplanens mål?
- Vil plejefamilien inddrage andre i arbejdet med målene i handleplanen?

Tema: Sundhed og trivsel¹⁰¹

Kriterium 5: Plejefamilien understøtter barnets medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien

Børnerådet udarbejdede i 2012 en undersøgelse af 113 anbragte børn og unges oplevelser af at være anbragt, herunder også i plejefamilie¹⁰². En del af plejebørnene fortæller, at de har brug for at vænne sig til de nye regler i plejefamilien. Mange kommer fra hjem med ganske anderledes regler eller helt uden regler. Det kan give nogle sammenstød i den første tid, og børnene fortæller, at det er vigtigt, at plejeforældrene har tålmodighed og lader være at råbe eller skælde ud. Det betyder i det hele taget meget for børnene, at plejeforældrene er søde, respektfulde og ikke skælder ud¹⁰³.

Børnene fortæller endvidere, at de har brug for at føle sig som en del af familien, og at de helst vil behandles, som var de plejeforældrenes eget barn, f.eks. komme med på alle ture, ferier og fødselsdage i familien. Ifølge børnene er det vigtigt, at plejefamilien er klar til at tage det nye barn ind i familien med alt, hvad det indebærer¹⁰⁴.

¹⁰¹ Lov om social service § 46, stk. 1., nr. 4

¹⁰² Børnerådet, 2012

¹⁰³ Børnerådet, 2012: 21

¹⁰⁴ Børnerådet, 2012: 23

Derfor er det afgørende, at der i matchningsprocessen tales med plejefamilien om, hvilke tanker og forventninger de har til at inddrage plejebarnet i plejefamiliens hverdagsrutiner, hverdagsopgaver, fritid og ferier. Særligt for ferien, kan der laves aftaler herom, så plejebarnet ikke kommer til at opleve, at det bliver fravalgt hvis plejefamilien ikke tager barnet med på ferie¹⁰⁵.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Har plejeforældrene forståelse for, at plejebarnet kommer fra et hjem med væsentligt anderledes regler eller slet ingen regler, og derfor kan barnet have svært ved at forstå, hvorfor ting gøres på lige præcis denne måde i den nye familie? Dette kan konkretiseres ved at spørge ind til dagligdagsituationer, som f.eks. hvordan plejeforældrene vil reagere, hvis barnet ikke vil sidde stille ved bordet og spise med, men i stedet går rundt og spiser, mens resten af familien sidder ned?
- Hvordan vil plejeforældrene håndtere en situation, hvor de normalt ville skælde ud?
- Hvordan vil plejeforældrene håndtere en situation, hvor plejebarnet ikke er ønsket? F.eks. til en familiefødselsdag i plejeforældrenes familie.
- Hvordan bliver plejebarnet inddraget i plejefamiliens hverdagsliv med oplevelser og opgaver?
- Hvilke overvejelser har plejeforældrene i forhold til ferie og fritid med plejebarnet? Har de behov for tid uden barnet, måske bare med deres egne børn, eller tænkes plejebarnet inddraget i alt, hvad plejefamilien foretager sig?
- Hvordan kan plejebarnet få indflydelse på beslutninger vedrørende sig selv og på hverdagen i plejefamilien?

Kriterium 6: Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale sundhed og trivsel

Udenlandsk forskning viser, at anbragte børns sundhed ofte er et overset problem. Der peges på, at når de anbragte børn undersøges, så vil halvdelen af dem have sundhedsmæssige problematikker, som kræver en efterfølgende henvisning til egen læge eller specialist¹⁰⁶. Dette understøttes af en dansk undersøgelse¹⁰⁷, der konkluderer, at anbragte børn og unges sundhed og trivsel fremstår relativt dårligere end ikke-anbragte unge¹⁰⁸. Det er derfor væsentligt, at undersøge, hvorvidt plejeforældrene har fokus på barnets fysiske og psykiske sundhed, helbred og trivsel. Plejebarnet kan lide af vitaminmangel, som senere kan give nogle følger for dets

105 Læs mere om plejebarnets hverdagsliv i kapitel 7 samt om plejefamiliens egne børn og øvrige plejebørn i kapitel 10. Under dette emne er det ligeledes vigtigt, at plejeforældrene overvejer forholdet mellem egne børn og plejebørn

106 Hjern og Vinnerljung, 2002: 1153-1154

107 Ottosen m.fl., 2015, kap. 5. Undersøgelsen baserer sig på 1404 børn og unge i alderen 11 til 17. Fælles for børnene er, at de er anbragt uden for eget hjem. 60 pct. af de adspurgte bor i plejefamilie, de øvrige er institutionsanbragte i døgn-tilbud eller socialpædagogiske tilbud

108 Ottosen m.fl., 2015: 68. Se desuden afsnittet om plejebarnets sundhed og trivsel i kapitel 8 i denne håndbog

sundhed; det kan have tillagt sig uhensigtsmæssige madvaner, som kræver en særlig indsats, eller der kan være uopdagede fysiologiske problemer i fødder, ryg eller andre steder, som kræver en behandlingsindsats.

Inspireret af den udenlandske forskning har Mariagerfjord Kommune besluttet, at alle anbragte børn i kommunen skal have foretaget et sundhedstjek¹⁰⁹. Sundhedstjekket foregår én gang om året, og der er fokus på såvel fysisk, psykisk og social sundhed samt trivsel. Hvis sundhedsplejersken finder forhold, der kræver undersøgelse, henvises til relevant fagperson, f.eks. læge. Sundhedsplejersken foretager undersøgelse i plejefamiliens hjem, og forældre opfordres ligeledes til at deltage. Efterfølgende kan plejefamilien og forældre støtte op om de anbefalinger eller henvisninger, som evt. kommer ud af undersøgelsen. Da ikke alle kommuner har denne praksis omkring sundhedstjek, kan det være af stor betydning, at familieplejekonsulenten spørger ind til plejeforældrenes holdninger og overvejelser i forhold til løbende sundhedstjek.

Når et barn anbringes i en plejefamilie, kan det være første gang, der systematisk observeres og registreres sygdom eller vanskeligheder for plejebarnet. Det er derfor vigtigt at tale med plejefamilien om, hvordan deres viden om plejebarnet kan være ny for de familierådgivere og familieplejekonsulenter, der er i kontakt med plejefamilien, og at det derfor er væsentligt, at plejeforældrene deler den viden, der kommer undervejs. For eksempel kan en tidligere antagelse om manglende koncentration vise sig at handle om dårlig hørelse, hvilket kan opdages med hjælp fra plejeforældrene. Det kan derfor være vigtigt at tale med plejefamilien om, hvorfor og hvordan de kan lave systematiske observationer på barnets sygdomssymptomer, adfærd mm., når barnet flytter ind i plejefamilien.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan opnår plejebarnet adgang til relevante sundhedsydelser?
- Hvordan vil plejeforældrene indhente og indsamle viden om plejebarnets fysiske og mentale sundhed?

Tema: Familiestruktur og familiedynamik¹¹⁰

Kriterium 7: Plejefamilien tilbyder barnet trygge og stabile rammer

Plejeanbragte børn kommer oftest fra en baggrund med utrygge og ustabile rammer. Dette kan have forårsaget et højt stressniveau hos barnet, hvilket kan føre til psykiske sygdomme samt manglende udvikling og trivsel. Plejebarnet kan få sværere ved at lære nyt og udvikle sig, hvis

109 <http://www.mariagerfjord.dk/Borger/Born-unge-og-familier/saerlig-stoette/Anden-stotte>

110 Lov om social service § 46, stk. 1, nr. 1

det høje stressniveau ikke sænkes¹¹¹. Det er derfor væsentligt at undersøge, om plejefamilien, udover at matche barnets særlige behov, også kan tilbyde rammer og hverdagsliv, som giver stabilitet, forudsigelighed, rutiner, tryghed og sikkerhed.

I denne afdækning kan familiens dynamik, roller, fritid og rutiner, såvel som normer og værdier, undersøges. Her kan det blandt andet undersøges, hvilke værdier plejeforældrene har i forhold til børneopdragelse, ved at spørge til, om børn i familien har medbestemmelse på dagligdagen. Det kan også undersøges, hvilke værdier plejeforældrene prioriterer, at plejebarnet får med sig ind i voksenlivet. Plejefamiliens normer og værdier kan sammenholdes med det, barnet kommer fra, for at vurdere om forskellene mellem de to familier er så store, at barnet kan få svært ved at afkode, hvad det kan og må i sin egen familie, og hvad det kan og må i plejefamilien. Desuden er det vigtigt at have en dialog med plejefamilien om, hvordan de kan støtte barnet i oversættelsen af værdier og normer fra en kontekst til en anden.

Det kan også undersøges, om der er klare rammer for, hvem der gør hvad i forbindelse med det daglige liv i familien. Hvem har ansvaret for rengøring, vedligehold inde og ude, indkøb osv. Er disse systemer i plejefamilien fastlagte, eller er de til løbende diskussion, og er der enighed om dem? Formålet med at undersøge dette er at afdække, hvorvidt plejefamilien har et roligt, struktureret hjem med fastlagte strukturer, eller om der er 'højere til loftet' og mere spontanitet i familien i forhold til disse gøremål. Begge dele kan have fordele og ulemper og er væsentlige at overveje i matchningen med det enkelte plejebarn.

Det samme gør sig gældende i plejefamiliens aktiviteter og sociale arrangementer. Her kan der spørges til, om plejefamilien har faste aktiviteter på bestemte ugedage, ligesom det kan undersøges om fritiden prioriteres hjemme kun med familien, eller om fritiden bruges på sociale arrangementer i form af gæster og besøg andetsteds.

Derudover kan det også undersøges, hvordan plejefamilien vil håndtere, at der flytter et barn ind med større behov for rutiner, genkendelighed og forudsigelighed, end familiens egne børn måske har. Der kan spørges til, hvordan plejeforældrene helt konkret vil håndtere dette i en hverdag med mange aktiviteter og praktiske gøremål.

I plejefamilier, hvor der allerede er børn anbragt, eller hvor familiens egne børn er hjemmeboende, er det endvidere ved matchning vigtigt at foretage en helhedsvurdering af, hvorvidt samspillet mellem børnene kan være generelt udviklingsfremmende for de enkelte børn. Dette kan gøres ved at spørge til, hvilke relationer, roller og ansvar de enkelte børn har i familien, men også hvilke relationer, roller og ansvar de har i andre kontekster, som f.eks. skole, fritids-

¹¹¹ Se mere om stress, særligt også i forbindelse med børn med udviklingsforstyrrelser i Elven m.fl., 2012, hvor kapitel 10 er om stressfølsomhed

aktiviteter. Formålet er at vurdere, om alle børnene i familien (anbragte såvel som egne børn) vil kunne profitere af at være medlemmer i den nye familiedynamik, der opstår, når et plejebarn flytter ind i plejefamilien.

En uhensigtsmæssig matchning kan rykke ved balancen i familien og kan både påvirke det barn, der allerede bor i familien, og det barn, der anbringes i plejefamilie¹¹².

På den baggrund kan det vurderes, om plejefamiliens samlede forudsætninger er til stede for at kunne rumme det kommende plejebarns særlige behov¹¹³.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Har plejeforældrene opmærksomhed på, at plejebarnet kan have et forhøjet stressniveau? Med andre ord: er de opmærksomme på, at dagligdagen i den første lange tid, måske ikke skal være pakket med mange, nye aktiviteter, men nærmere bære præg af ro og nærvær?
- Hvordan er plejeforældrenes roller og rutiner, og hvordan understøtter de en rolig hverdag for plejebarnet?
- Hvordan er plejeforældrenes normer og værdier, og hvordan afspejler det sig i plejeforældrenes syn på opdragelse, tryghed og kontinuitet i hverdagslivet for plejebarnet?
- Hvordan vil andre plejebørn og plejeforældrenes egne børn reagere på det kommende plejebarn? Vil de for eksempel bidrage som en beskyttende faktor for plejebarnet?
- Hvordan kan plejefamilien skabe tryghed og stabile rammer omkring plejebarnet?
- Hvordan vil de undersøge, hvad der skaber tryghed og ro omkring plejebarnet?

Tema: Kompetencer ¹¹⁴

Kriterium 8: Plejefamilien har relevante kompetencer i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie

Temaet omkring plejefamiliens kompetencer går på tværs af de andre kriterier, der undersøges i matchningsprocessen. Kompetencerne dækker dermed bredt i forhold til plejeforældrenes forståelse af plejebørns vanskeligheder og deres evne til at kunne handle hensigtsmæssigt og søge viden om de vanskeligheder, som det konkrete barn har.

¹¹² Se kapitel 10 om plejefamiliens egne børn

¹¹³ Se kapitel 10 om inddragelse af plejefamiliens egne børn i matchningsprocessen

¹¹⁴ Lov om social service § 46, stk. 1., nr. 1-4

En vigtig indikator ved matchning er en konkret stillingtagen til, om plejefamilien kan være trygge omsorgs- og tilknytningspersoner, sikre kontinuitet i anbringelsen og bidrage til at skabe sammenhæng i plejebarnets liv. Dette sker bl.a. ved at understøtte plejebarnets familiære tilknytningsbånd og netværk samt skabe sammenhæng i de mange relationer og arenaer, som barnet indgår i f.eks. i forhold til dagpasning/skole, fritidsaktiviteter, venskaber mv.

Plejeanbragte børn udtaler, hvad der virker for dem i en anbringelse¹¹⁵:

- Når man bliver behandlet som plejefamiliens egne børn
- Når plejefamilien hjælper med lektier og sund livsstil
- Når plejeforældrene er lyttende, forstående, støttende og gode at snakke med
- Når plejefamilien hjælper en med at bevare kontakter til gamle venner og familie
- Når man selv må være med til at bestemme, hvor meget man vil se sin biologiske familie
- Når plejefamilien er glad for børn og ikke tager dem for pengenes skyld
- Når plejeforældrene ikke råber og skælder for meget ud – især i starten
- Når plejefamilien giver ekstra plads til at 'træde ved siden af', lige når man flytter ind
- Når plejefamilien kender ens baggrund og familie
- Når plejeforældrene jævnlige snakker med en om, hvordan det går, og hvad der evt. skal ændres
- Når plejefamilien er en familie 'for altid', og plejeforældrene taler med en om, hvad der skal ske, når man fylder 18 år.

Plejeforældrenes overvejelser over ovenstående punkter kan med fordel indgå i familieplejekonsulentens afdækning af de samlede kompetencer og det samlede beredskab i familien til at tage imod et plejebarn.

115 Børnerådet, 2012: 22

Hvis et barn skal matches til en plejefamilie, der ikke tidligere har haft et barn i pleje, er det vigtigt at være i dialog med plejefamilien om, hvordan plejefamilien kan forholde sig til at gå fra at være en almindelig familie til at være en plejefamilie med en kommunal foranstaltning i form af et plejebarn, og hvilken betydning det får for alle familiens medlemmer, børn som voksne. Det kan derfor være vigtigt at tale med familien om, hvordan de vil inddrage barnet i hverdagen, men også hvordan de vil håndtere nysgerrige spørgsmål fra naboen, familie og netværk særligt set i lyset af deres tavshedspligt¹¹⁶. Hvordan vil de f.eks. afholde møder i hjemmet, og hvordan vil de indhente viden og hos hvem, når de bliver i tvivl? I det hele taget er det vigtigt at tale med både plejeforældre og plejeforældrenes børn om den omvæltning og de forestillinger, de vil have om det kommende plejebarn. Dette kan også gælde for plejefamiliens egne børn, selvom de er flyttet hjemmefra¹¹⁷.

"I forbindelse med godkendelsen bør kommunen sikre sig, at familien har overvejet rollen som plejefamilie og den betydning, det vil få for deres familieliv, herunder for familiens egne børn. Det er vigtigt, at plejefamilien er klar over, at opgaven som plejefamilie kan være en forpligtelse, der rækker langt frem i tiden, og at opgaven også indeholder et følelsesmæssigt engagement." ¹¹⁸

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Kan plejeforældre omsætte viden om plejebarnet til konkrete handlinger og indsatser i hjemmet? Hvis f.eks. plejeforældrene har viden om, at barnet er blevet misbrugt/slået/truet, hvordan vil plejeforældrene så konkret tilpasse sig og handle på dette?
- Hvordan kan plejeforældrene fokusere på at etablere og fastholde tilknytning til et følelsesmæssigt ramt plejebarn?
- Hvordan kan plejeforældrene konkret arbejde med at sikre kontinuitet i hverdagen?
- Hvordan kan plejeforældrene skabe sammenhæng i barnets hverdagsliv? Hvordan kan plejeforældrene f.eks. konkret omsætte den viden, de har om barnet, ind i et familieliv, hvor der er mange aktiviteter og gøremål i hverdagen?

Fortsættes på næste side >>

116 Læs om plejefamiliens tavshedspligt i kap. 1 og 5

117 Se endvidere kap. 7 om samarbejdet mellem private og professionelle netværk i forbindelse med en anbringelse og kap. 10 om plejefamiliens egne børn og øvrige plejebørn

118 Vejl. nr. 3 til Lov om social service. Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014

-
- Hvordan kan plejefamilien håndtere udfordringer og nysgerrighed i forhold til det kommende plejebarn?
 - Hvordan kan plejefamilien drage omsorg for barnets særlige behov, udvikling og opdragelse?
 - Hvordan kan plejefamilien bidrage aktivt og konstruktivt til at samarbejde med anbringende myndighed og andre professionelle omkring barnet?
 - Hvordan kan plejefamilien kontinuerligt udvikle nødvendige kompetencer og indhente viden i forhold til plejeopgaven?

Tema: Fysiske rammer¹¹⁹

Kriterium 10: De fysiske rammer understøtter barnets udvikling og trivsel

Det sidste tema handler om at vurdere, om de fysiske rammer understøtter barnets udvikling og trivsel. Det er vigtigt, at omgivelser, udformning, indretning og faciliteter er velegnede til barnets behov. I Ottosens m.fl. undersøgelse spørges de anbragte børn og unge om, hvorvidt de oplever hjemlighed på anbringelsesstedet¹²⁰. Som der angives i undersøgelsen, er hjemlighed et flertydigt begreb, som kan dække over, om plejebarnet føler, at det hører til familien, men som også kan dække over de mere fysiske forhold, som hvorvidt plejebarnet har et værelse, hvor det kan have privatliv. Privatlivet er vigtigt for alle anbragte børn og unge, herunder også for det anbragte barn i plejefamilie. De unge beskriver i undersøgelsen vigtigheden af at have et sted at kunne trække sig tilbage til, få ro og have noget, der er ens eget, som ikke deles med andre. Dette har en betydning for, hvorvidt man føler sig hjemme¹²¹, og dermed også for barnets udvikling og trivsel.

Derudover kan det være vigtigt at vurdere, om der er forhold, der skal ændres, inden barnet flytter ind. Afhængigt af barnets alder kan det f.eks. være børnelåse på vinduer, havebassiner, der skal fjernes mm.

Bevægelse og udeliv kan være understøttende for børns udvikling og trivsel. Nogle plejefamilier bor med stor have eller tæt på naturen, men det gør sig ikke gældende for alle. Ligesom det ikke er alle plejefamilier, der bruger deres have til aktiviteter og leg. Der er også flere plejefamilier, der bor i lejlighed, men som ofte er på legepladser og i skoven. Det er derfor ikke det afgørende i forhold til matchet mellem barn og plejefamilien, hvordan plejefamilien bor, men hvordan plejefamilien vil stimulere og udfordre plejebarnet. Det kan derfor være vigtigt at tale med plejefamilien om, hvor og hvordan de vil anvende aktiviteter generelt og aktiviteter i lokalsamfundet i udviklingen af barnets trivsel og samvær med andre.

¹¹⁹ Lov om social service § 46, stk. 1., nr. 1-4

¹²⁰ Ottosen m.fl., 2015: 22. ca. 85 pct. af de familieplejeanbragte børn og unge angiver at føle sig meget hjemme i plejefamilien, hvor kun ca. 40 pct. af de institutionsanbragte børn og unge angiver det samme

¹²¹ Ottosen m.fl., 2015: 25

Til sidst skal det undersøges, hvordan plejebarnets værelse er, og afhængig af barnets alder skal det vurderes, om barnets værelse er tæt på plejefamiliens soveværelse. Endelig skal det for større børn vurderes, om barnet har mulighed for at være alene og være sammen med venner uden at blive forstyrret af plejefamilien.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan kan plejebarnet trives i de fysiske rammer hos plejefamilien – både ude og inde – eller i de fysiske rammer, som plejefamilien etablerer via deltagelse udenfor hjemmet?
- Er der er forhold i plejefamiliens hjem, der skal ændres, inden plejebarnet kan flytte ind?
- Har plejebarnet/den unge mulighed for privatliv? Dvs. er der et eget værelse til plejebarnet/den unge, som kan opfylde et behov for f.eks. nærvær og kontakt eller privatliv og selvstændighed?
- Er der i lokalsamfundet aktiviteter, der kan støtte op om barnets trivsel og udvikling f.eks. gennem skole, dagtilbud og fritidsaktivitet?

Anbringelse af børn fra flere kommuner i samme plejefamilie

Når en plejefamilie er godkendt som generelt egnet af socialtilsynet, kan familien selv bestemme, hvilken kommune den ønsker at samarbejde med. Er plejefamilien godkendt til flere pladser, kan den vælge at samarbejde med flere kommuner. Når en kommune indleder samarbejde med en plejefamilie, der allerede har børn anbragt fra en anden kommune, er det hensigtsmæssigt, at der i matchningsprocessen etableres kontakt mellem kommunen og socialtilsynet, der fører tilsyn i plejefamilien. Hensigten med denne praksis er, at der ved matchning ikke kun ses på det enkelte barn og plejefamilien, men også på de forhold der gør sig gældende for plejefamiliens samlede forhold, herunder hvilke andre børn der er anbragt i plejefamilien.

En direkte kontakt mellem socialtilsyn og anbringende kommune betyder, at den udveksling af følsomme oplysninger, som nødvendigvis må ske i en sådan situation, foregår mellem socialtilsyn og anbringende kommune i stedet for på tværs af kommunegrænser. Ydermere kan det ved et godt samarbejde mellem socialtilsyn og anbringende kommune undgås, at børnene – både de nyanbragte og de børn, som allerede er hos plejefamilien – oplever unødige belastninger eller må flyttes fra plejefamilien, på grund af at plejefamiliens samlede ressourcer og kompetencer ikke slår til, eller børnene fungerer dårligt sammen.

Barnets og familiens forberedelse på barnets indflytning i plejefamilien

Det første møde

Det næste, der kan ske i matchningsprocessen er, at barnet og barnets forældre skal mødes med plejefamilien. Ved mødet deltager familierådgiveren eller familieplejekonsulenten og nogle gange begge. Forberedelsen til mødet kan f. eks. være, at barnet og forældrene sammen med familierådgiveren har forberedt nogle spørgsmål til plejefamilien. Spørgsmål, som det er særligt vigtigt for dem at få afklaret. Men derudover handler det om, at barnet og forældrene oplever plejefamilien, får en fornemmelse af dem samt ser huset og omgivelserne. I dette møde er målet at skabe grobund for et godt første indtryk, hvor der er plads til barnet og forældrene. Det er også vigtigt, at forældrene kan fortælle om deres barn og derved opleve, at de får mulighed for at overbringe vigtig viden om deres barn til plejefamilien. Mange plejebørn og deres familier har brug for ved dette møde at opleve, at plejefamilien er helt almindelige mennesker, der med stor omsorg vil varetage opgaven som plejeforældre. Forældrene kan også have brug for at opleve, at plejeforældrene ikke har intentioner om at overtage forældrenes rolle.

Dette første møde kan nogle gange med fordel afholdes uden børnene, så forældrene kan være "et skridt foran" ved det næste møde, hvor barnet deltager og derved måske bedre kan støtte og opmuntre barnet ved besøget.

Indflytningsplan

I forlængelse af disse besøg forud for anbringelsen vil der blive udarbejdet en indflytningsplan for barnet med det formål at alle kender så mange detaljer som muligt om indflytning, samvær, start i dagtilbud eller skole, osv.

Familierådgiveren må på dette tidspunkt huske, at det senere samarbejde mellem plejeforældre og barnets forældre er et område, der ofte kan føre til konflikter mellem plejefamilie og kommune. Således vurderer 40 pct. af kommunerne, at samarbejdet mellem plejefamilie og plejebørnenes forældre altid eller ofte giver anledning til konflikt i samarbejdet mellem plejefamilien og barnets familierådgiver¹²². Konflikter mellem kommunen og plejeforældrene kan ifølge kommunerne f.eks. opstå, når plejeforældrene ikke er enige i kommunens beslutning om omfanget af samvær eller når plejeforældrene synes, at der er for meget fokus på forældrenes behov frem for, hvad der er til barnets bedste. Det er derfor vigtigt at komme godt fra start og indlede samarbejdet bedst muligt. Det gøres ved en grundig forberedelse på barnets indflytning og ved at etablere klare aftaler for barnets hverdagsliv mellem plejefamilie og barnets egen familie.

122 Ankestyrelsen, 2014 (a): 16

Det kan derfor anbefales, at der udover møder med barnet og barnets forældre ligeledes er dialog mellem plejefamilien og familierådgiver eller familieplejekonsulent om, hvordan samværet skal være, hvordan barnets forældre inddrages også i barnets hverdag. Det kan f.eks. være tydelige aftaler om skolehjem samtaler, fødselsdage med klassen, tandlægebesøg, men også hverdagsaktiviteter som deltagelse ved fritidsaktiviteter og skolearrangementer.

Den første tid i plejefamilien

Som nævnt tidligere fortæller plejebørnene, at de har brug for at føle sig som en del af familien, og at de helst vil behandles, som var de plejeforældrenes eget barn¹²³. Med denne viden for øje, kan det være vigtigt, at familieplejekonsulenten er i dialog med plejefamilien om, hvordan det første stykke tid sammen med plejebarnet skal være, og hvordan der lige så stille kan stilles større og større krav til plejebarnet om at bidrage og deltage på lige fod med plejefamiliens egne familiemedlemmer. Dette også for at understøtte, at barnet opnår oplevelsen af at være en del af det fællesskab, der er i plejefamilien.

Opstart i skole eller dagtilbud

Når det er afklaret i hvilken plejefamilie, barnet eller den unge skal bo, og der er peget på et dagtilbud eller en skole, kan det være en god ide, at familierådgiveren, inden eller meget hurtigt efter barnet er flyttet ind, inviterer barnet, barnets forældre, dagtilbud eller skole samt plejeforældre til et møde, hvor de vigtigste oplysninger om barnet og barnets trivsel bliver nævnt, og hvor der bliver aftalt, hvordan samarbejdet skal være. På den måde oplever alle at blive inddraget og kan tage ansvar for barnets udvikling og læring. Helt konkret kan det f.eks. dreje sig om, hvordan der skal kommunikeres mellem dagtilbud/skole, barnets forældre og plejeforældrene, hvem der har adgang til ForældreIntra på skolen etc.¹²⁴

Matchning til konkret godkendte plejefamilier og netværksplejefamilier

I matchningsprocessen ved konkret godkendte plejefamilier og netværksplejefamilier tages der afsæt i den relation, som barnet og plejefamilien har til hinanden forud for anbringelsen. Det betyder, at matchnings- og godkendelsesprocessen foregår samtidigt, og at det generelle egnethedskriterium, som er beskrevet i kap. 2, for generelt godkendte plejefamilier, ikke gælder for disse typer familieplejeanbringelser¹²⁵. I modsætning til de generelt godkendte plejefamilier er det den anbringende kommune, der godkender konkrete godkendte plejefamilier og netværksplejefamilier. Kommunerne varetager derfor ofte godkendelses- og matchningsprocessen på samme tid. Det er vigtigt at understrege, at der stadig skal gennemføres en grundig undersøgelse af familien, ligesom der skal træffes afgørelse om godkendelse¹²⁶.

123 Børnerådet, 2012: 23

124 Læs mere om tværfagligt samarbejde i kap. 5 og se mere om forberedelse af indflytningen senere i dette kapitel

125 Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 510

126 Lov om social service § 66 a, stk. 2

En konkret godkendt plejefamilie eller netværksplejefamilie har sin primære styrke i den relation, familien har til barnet. Ofte vil der være tale om en familie, som ikke har erfaring som plejefamilie, og som ikke har en fagprofessionel baggrund for at have med anbragte børn at gøre. Derfor må det i forbindelse med godkendelsen vurderes, om den konkrete godkendte plejefamilie eller netværksplejefamilien har behov for støtte eller supervision i forhold til at varetage plejeopgaven med barnet.

Netværksanbringelser er anbringelser hos familiemedlemmer eller andre fra barnets eller den unges netværk. Ordet netværksanbringelser anvendes – i stedet for slægtsanbringelser – for at understrege, at der ikke nødvendigvis skal være et biologisk bånd mellem barn og plejeforældre. Det centrale er, at der er en vis tilknytning mellem barn og plejeforældre.

Det er vigtigt, at ressourcerne i barnets familie og netværk udnyttes, da det kan give en mere stabil opvækst for børn og unge med behov for særlig støtte. SFI's forløbsundersøgelse »Anbragte børns udvikling og vilkår« fra 2008 viser, at stabiliteten i slægtsplejer ser ud til at være højere end i almindelig familiepleje. Selvom de børn, der anbringes i slægtspleje ofte har samme baggrund som børn, der anbringes i almindelig familiepleje, så viser undersøgelsen, at børn i slægtspleje generelt er anbragt i kortere tid og oplever færre anbringelsessteder og omsorgsmiljøer. Slægts- og netværksanbringelser kan således bidrage til, at der er kontinuitet i barnets opvækst, selvom barnet anbringes.

Kilde: Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 510

I matchningsprocessen vil barnets børnefaglige undersøgelse og handleplanen efter § 140, ganske som ved generelt godkendte plejefamilier, også være styrende for en vurdering af, om den pågældende konkret godkendte familie eller netværksplejefamilie kan imødekomme barnets eller den unges behov. Her er det ikke det generelle egnethedskriterium, der skal anvendes som godkendelseskriterium, men derimod barnets kontakt og relation til plejefamilien. Det er derfor afgørende, at denne relation undersøges nøje. Det betyder også, at kommunen ikke kan opstille generelle kriterier for godkendelse af konkret godkendte plejefamilier og netværksplejefamilier, men i hvert enkelt tilfælde skal foretage en vurdering af relationen mellem barnet eller den unge og den pågældende plejefamilie¹²⁷.

Når et barn eller en ung anbringes i netværket, involverer det ikke kun den netværksplejefamilie, hvor barnet anbringes, men hele barnets øvrige familie, der skal forholde sig til anbrin-

127 Vejil. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 510

gelsen og de nye roller, anbringelsen medfølger. Denne proces kan medføre stærke følelser som skam, skyld og tvivl. Skam over at et barn i familien skal anbringes, skyld over ikke at tilbyde sig som netværksfamilie, og tvivl om hvordan den samlede familie skal støtte op i respekt for f.eks. den søster eller datter, der skal have sit barn anbragt. Derfor er det vigtigt at inddrage hele familien i matchningsprocessen. Dette kan f.eks. ske via familierådslagning¹²⁸.

For mange børn og unge anbragt i netværkspleje gælder det, at familiemedlemmer omkring barnet eller den unge i en længere periode har vidst, at barnet eller den unge ikke har været i trivsel. Af en undersøgelse fra SFI fra 2009¹²⁹ fremgår det, at i op imod halvdelen af slægtsanbringelserne har barnets forældre/forælder forud for inddragelse af kommunen taget kontakt til den nye slægtsplejefamilie for at forhøre sig, om den pågældende familie vil tage barnet i pleje. Ligeledes har op imod halvdelen af slægtsplejeforældrene taget kontakt til barnets forældre forud for inddragelse af kommunen for at gøre opmærksom på, at de gerne ville tage barnet i pleje¹³⁰. Det betyder, at for mange forløb er matchningsprocessen ved netværkspleje allerede i gang, inden familierådgiveren begynder sit arbejde. Dette betyder, at familierådgiveren skal være opmærksom på og spørge ind til de logikker og refleksioner, der har været mellem familiemedlemmer om barnets behov og barnets relationer forud for kommunens deltagelse. Med andre ord skal familierådgiveren lave lige så grundig en undersøgelse, som hvis der ikke havde været nogen dialog i familien om anbringelse i slægten eller netværket.

Af Socialstyrelsens *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*¹³¹ er der udarbejdet interviewguide til netværksforældrenes egnethed, herunder med et særligt fokus på bedsteforældre. Der er også udarbejdet guidelines til undersøgelsen af plejebarnets tilknytning til netværksplejefamilien, ligesom inspirationsmaterialet behandler dilemmaer og tilknytning mellem plejebarn og netværksplejefamilie.

I forhold til kriterier for tilknytning fremhæves bl.a. for tilknytningspersoner, der ikke tilhører barnets familie, at følgende tre kriterier skal være opfyldt:

1. At personen yder fysisk og emotionel omsorg
2. At personen sørger for kontinuitet og konsekvens i barnets liv
3. At personen har en emotionel investering i barnet¹³².

Familierådgiveren skal altså være opmærksom på at undersøge, om relationen mellem barnet og netværksplejeforældrene opfylder de tre kriterier.

128 Se mere herom i kapitel 7

129 Knudsen, 2009

130 Knudsen, 2009: 88

131 Se: <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-til-arbejdet-med-netvaerksanbringelser>

132 Socialstyrelsen, 2011: 28

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Familieplejekonsulent kan spørge ind til følgende:
- Hvor længe har netværksplejeforældrene kendt plejebarnet?
- Hvad betyder plejebarnet for dem?
- Hvad betyder plejebarnet for deres egne børn?
- Hvilke perspektiver ser de for plejebarnet om 5 og 10 år?
- Hvordan ser de deres egen tilknytning til plejebarnet om 5 og 10 år?

Familieplejekonsulent kan undersøge netværksplejeforældrenes omsorgsevne for barnet ved at spørge ind til:

- Hvilken forståelse har netværksplejeforældrene for plejebarnets behov og plejebarnets families behov?
- Hvordan vil de, med deres relation til plejebarnets familie, navigere imellem, at der kan være konflikt mellem plejebarnets behov og plejebarnets forældres behov?
- Hvordan vil de inddrage "den anden side" af plejebarnets familie?
- Hvordan vil de støtte og trøste barnet, så plejebarnet også kan vise sorg og vrede mod den del af slægten eller netværket, som netværksplejefamilien måske også kommer fra?
- Hvordan vil de forholde sig til, at det kan blive legitimt for barnet at dele sin sorg og vrede?

Netværkspleje hos bedsteforældre

Et af de temaer, der er centralt at få belyst, når et barn skal matches i netværkspleje hos bedsteforældre er, hvordan bedsteforældre, der måske ikke formåede at være tilstrækkelige forældre for deres egne børn, eventuelt kan være det for deres børnebørn.

En netværksplejefamilie fortæller:

"Det at skulle godkendes til at blive netværksplejefamilie for vores barnebarn var både en rigtig svær proces og en forløsende proces. Det var svært at vente på afgørelsen, om vores barnebarn kunne bo hos os, og samtidig var det rigtig udfordrende og forløsende, at én fra kommunen satte os alle sammen til en drøftelse af, hvad der var sket med vores datter. Samtidig fik vi talt om, hvordan hun skulle blive ved med at være mor, og hvordan vores nye roller skulle være, da vi ikke længere bare kan være bedsteforældre, men nu også skal opdrage og sætte grænser".

Fortsættes på næste side >>

En vigtig del af denne samtale med familien er også at afdække bedsteforældrenes motivation for at få deres barnebarn i pleje. Derfor kan det være vigtigt at undersøge, om pligtfølelse skygger for en reel vurdering af, om de kan magte at have barnet i pleje. I den forbindelse kan det være nødvendigt at tale om, hvilken støtte bedsteforældrene skal have, for at barnebarnet kan anbringes hos dem, ligesom det kan være vigtigt at tale om, hvad barnet skal, hvis det ikke skal bo ved bedsteforældrene.

Det kan være en stor støtte for barnet og netværksplejefamilien, hvis der inden anbringelsen har været afholdt et møde¹³³, hvor øvrige familiemedlemmer og andet netværk har aftalt, hvordan de hver især kan bidrage til at støtte op om anbringelsen. Det kan i den forbindelse være vigtigt at have et særligt fokus på, hvordan farens familie bliver involveret, hvis barnet anbringes i morens familie og omvendt.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan kan barnets familie inddrages i matchnings- og godkendelsesprocessen med henblik på at undersøge familiens ressourcer, herunder også de familiemedlemmer, som ikke skal have barnet anbragt?
- Er der modstand i dele af slægt og netværk mod valg af anbringelsessted?
- Hvordan vil netværksplejefamilien håndtere at samarbejde med offentlige myndigheder for at sikre det gode samarbejde?
- Hvilken form for støtte vil netværksplejefamilien have brug for ved opstart og over tid?
- Hvilken støtte vil barnets øvrige familie og netværk have brug for under anbringelsen?
- Hvordan vil der blive arbejdet med en evt. modstand fra øvrige familiemedlemmer?

133 Se evt. kapitel 7 om de netværksinddragende metoder

Opmærksomhedspunkter ved anbringelse hos bedsteforældre:

- Hvad betyder den nye rolle i relationen mellem bedsteforældre og barnebarn? Hvad bliver anderledes?
- Hvordan vil både barnets mor, far og eventuelle søskende blive inddraget og involveret?
- Hvad vil de nye roller betyde for relationerne mellem bedsteforældre og barnets forældre?
- Hvordan kan evt. øvrige børnebørn tilgodeses?

Særlige forhold, der skal tages i betragtning ved matchning

Det er fundet relevant i denne håndbog at fremhæve nogle særlige forhold omkring bestemte grupper af børn/unge, der anbringes. Der er tale om forhold, der kræver særlig opmærksomhed i matchningsprocessen. Det drejer sig om forhold omkring:

- Teenagere
- Børn og unge med et fysisk eller psykisk handicap
- Børn med anden etnisk baggrund end dansk
- Søskende, som anbringes sammen
- Børn, der har været udsat for overgreb

Matchning mellem teenagere og plejeforældre

Anbringelse af teenagere i familiepleje kræver en særlig opmærksomhed, da unge går gennem en periode af deres liv, der udover anbringelsen også typisk vil rumme en løsrivelsesproces fra forældrene. De unge søger i puberteten og teenageårene efter en egen identitet, de oplever en krop i forandring, seksualiteten udvikles, og de har måske et forhold til en kæreste.

Gennem barndommen og ungdommen har forældre en betydelig, men varierende indflydelse. De er fortsat de væsentligste samspilspartnere og forandringsagenter for de unges selvopfattelse og identitet, om end processen er kompleks og også inkluderer mange samvirkende faktorer. I takt med at de unge løsriver sig fra forældrene, bliver de fleste unge del af en ny gruppesammenhæng, som medfører, at gruppen i højere og højere grad har indflydelse på den unges holdninger og værdier, men normen er, at de alligevel søger støtte ved forældrene sent i deres teenageår, og efter at de er flyttet hjemmefra¹³⁴.

¹³⁴ Spaten, 2014: 153-156. Bogen er en empirisk samling af kvantitative og kvalitative undersøgelser, der belyser unges identitet og selvopfattelse

Når unge anbringes i plejefamilie, udfordres relationen til forældrene. De unge kan stille spørgsmålstegn ved det, de fik med hjemmefra. De kan også blive vrede på deres egen familie, når de oplever en anden og mere positiv familiekonstellation i plejefamilien med andre regler, værdier, forventninger og normer. Det kan derfor, når den unge skal matches til en plejefamilie, være vigtigt at tale med plejefamilien om, hvordan de vil guide den unge til at kunne se nuancer og holde fast i gode oplevelser med deres forældre.

For andre unge, der ikke ønsker at blive anbragt, kan udfordringerne i stedet være at undersøge, om plejeforældrene kan tilbyde den rette blanding af tålmodighed og tro på, at der under anbringelsen kan opstå en bæredygtig relation mellem den unge og plejefamilien.

Unge i dag er i almindelighed udfordret af på den ene side at skulle forme sin egen tilværelse og identitet mellem næsten grænseløse muligheder og individuelle valg om livsstil, forbrug, uddannelse mm. På den anden side oplever mange unge sig begrænset af deres situation, formåen, evner, økonomi mm.¹³⁵ Det gælder også unge, der skal anbringes i en plejefamilie. Udover at de som andre unge er spændt ud mellem valg og begrænsninger, skal de samtidig forholde sig til, at deres fundament og relationer til familie og søskende bliver ændret i forbindelse med anbringelsen. Spørgsmålet "hvem er jeg?" kan dermed få en helt anden dybde, og med en højere grad af kompleksitet end det der gælder for andre unge.

Hvordan kan en plejefamilie med fordel håndtere og understøtte den unge i den udfordrende teenagetid? Spaten peger på, via gennemgang af klassisk forskning om forældreskabet¹³⁶, at de unge der opdrages med en autoritativ opdragelsesstil, oplever en højere grad af social accept, end unge, der befinder sig i andre former for opdragelsesstil. Den autoritative opdragelsesstil er karakteriseret ved, at forældrene stiller mange krav og udviser en høj grad af kontrol, samt viser meget varme, responsivitet og involvering i forhold til deres barn.

For en plejefamilie, der skal have en teenager i pleje, men også for de anbragte børn, der bliver teenager, mens de er hos deres plejefamilie, er det vigtigt at være i dialog om, hvordan plejeforældrene kan tilbyde den unge en familiestruktur, hvor den unge lærer at argumentere for sine holdninger. Der er tale om en mestring, som er en vigtig færdighed i voksenlivet. Afledt deraf vil den unge lettere kunne leve op til de sociale konventioner, der er for samvær, og også blive accepteret i de sociale sammenhænge den unge befinder sig i¹³⁷.

I dialogen med plejefamilien bliver det derfor vigtigt for familieplejekonsulenten at afsøge, om plejefamilien kan balancere mellem at stille krav og have forventninger, invitere til dialog (med

135 Illeris m.fl. 2009: 39

136 Spaten, 2014: 158-165. Bogen beskæftiger sig med kvalitative og kvantitative studier, og denne undersøgelsen omhandler en gruppe unge fra 14 – 18 år (N = 4100)

137 Spaten, 2014: 165

mulighed for argumentation) og samtidig give den unge plads til at udvikle sig både fysisk, socialt, psykologisk og seksuelt. Både inden for plejefamiliens rammer og udenfor i de sociale fællesskaber, den unge er en del af.

I forhold til unge og seksualitet kan det være vigtigt at tale med plejeforældrene, om hvordan de vil støtte den unge i forhold til deres spirende seksuelle udvikling. Generelt må plejeforældrene åbne op for samtale¹³⁸ også om den unges seksualitet. I Danmark er seksualundervisning obligatorisk i 0.-9.klasse¹³⁹, men den anbragte unge kan, udover at have behov for konkret viden om seksualitet, prævention m.m., også have behov for en øget guidning, om hvad det vil sige at være forelsket, være kærester og have tæt kontakt med et andet menneske. Alt dette må plejeforældrene tage ansvaret for at støtte den unge i og ikke vente på, at den unge selv spørger til råds om. Det er dermed væsentligt, at plejeforældrene viser den unge, at det er tilladt at tale om også de intime ting, ligesom plejeforældrene må have en opmærksomhed på at kunne rumme den unges tanker og overvejelser uanset indholdet i disse.

Som en ikke uvæsentlig del af ungdomskulturen er det i forhold til matchning vigtigt at tale med plejefamilien om håndteringen af den unges mulige alkoholforbrug. Selv for unge, der ikke er anbragt, er der så mange belastende præstationskrav og valgsituationer, at de unge kan få behov for at koble af og skeje ud f.eks. ved et vidtgående alkoholforbrug¹⁴⁰. Inden den unge flytter ind, kan det derfor anbefales, at plejeforældrene er oplyst om, hvilke erfaringer den unge har med alkohol, både sine egne erfaringer, men i lige så høj grad de erfaringer den unge har med sig fra sin egen familie. Nogle børn har oplevet stor utryghed i forbindelse med deres forældres alkoholforbrug, og dette kan reaktiveres blot ved, at de oplever, at plejeforældrene en dag f.eks. vil dele en øl.

Unge involvering og medbestemmelse

For unge, der skal anbringes, er det vigtigt at være i dialog med dem om deres ønsker og tanker om anbringelsen. De unge er ved at løsrive sig fra deres forældre, ligesom de skal finde deres egen identitet. Derfor er det af afgørende betydning, at de unge får mulighed for at deltage i den undersøgelse, der finder sted om muligt anbringelsessted. Hvad er det, der betyder noget for den unge, hvad er særligt vigtigt for den unge, hvilke tanker har den unge om fortsat kontakt til forældre, søskende og netværk, og hvad skal der til for, at det kunne fungere for den unge og dennes familie i den nye plejefamilie?

I deres søgen efter identitet har de unge brug for at blive imødekommet på en måde, så de har mulighed for at udvikle bærende relationer samt for at få tryk og omsorg, så de kan trives og udvikle sig. Dette er særlig vigtigt, når unge som en naturlig del af deres udvikling løsriver

138 Larsen og Frederiksen, 2013: 17

139 Servicestyrelsen, 2011: 30

140 Illeris m.fl. 2009: 179

sig fra sine forældre. Denne løsrivelse kan opleves meget voldsom, når den sker i sammenhæng med en anbringelse, hvor den unge også fysisk fjernes fra sine forældre.

Nedenstående eksempel giver et billede på, hvordan det at følge den unges ønske om at forfølge håbet om en bæredygtig relation, skabte grundlag for ro, ændret adfærd og identitet.

En familierådgiver fortæller:

"En ung er droppet ud af skolen, er i misbrug og han laver kriminalitet. Hans forældre er skilt, og han trives ikke hos nogen af dem. Den unge knyttes til kommunens projekt, hvor der dels er skole og dels praktik på et værksted. Via den unges praktiksted, får han kontakt til ejeren. Kontakten mellem de to bliver så god, at den unge kommer mere og mere hos ejeren og dennes familie.

Den unge giver udtryk for at han gerne vil bo ved ejeren af værkstedet, og familierådgiveren vælger at bygge videre på denne relation. Der træffes afgørelse om en netværksanbringelse, idet ejeren og dennes kone indvilger i at prøve.

Den unge bor ved ejeren af praktikstedet i halvandet år, hvor han næsten ikke ryger hash, og hvor han ikke begår kriminalitet, ligesom han får et bedre forhold til sine forældre".

Eksemplet viser også, at den unges selvbestemmelse og mulighed for at byde ind med et helt konkret forslag fik afgørende betydning for den måde, den unge levede sit liv, og de muligheder han greb i form af at minimere sit misbrug og stoppe med kriminalitet.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvilken opdragelsesstil repræsenterer plejefamilien, og passer den til den unge?
- Hvordan kan plejefamilien balancere mellem at stille krav, udvise kontrol og samtidig vise varme og involvering?
- Hvordan kan plejefamilien fungere som en form for øvebane for den unges voksenliv? En øvebane, hvor der fokuseres på den unges evne til dialog og argumentation, og som den unge kan lære af til sit senere selvstændige liv?
- Hvordan vil plejefamilien konkret tale om alkohol, seksualitet, kærester mm.?
- Hvordan vil plejeforældrene f.eks. forholde sig til deres eget forbrug af alkohol? Og hvordan vil de agere, når/hvis den unge begynder at drikke alkohol?
- Hvordan involveres den unge i plejefamiliens hverdagsliv?
- Hvordan kan den unges behov tilgodeses?
- Hvordan kan den unge få medbestemmelse i plejefamilien?

Matchning mellem børn/unge med en funktionsnedsættelse og plejeforældre

Når børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse¹⁴¹ skal anbringes i plejefamilie, kræver det en særlig opmærksomhed i matchningen.

Andelen af børn og unge med psykiske og/eller fysiske funktionsnedsættelser er højere blandt anbragte børn end blandt ikke-anbragte jævnaldrende¹⁴².

Forskningen¹⁴³ dokumenterer, at forældre med børn med psykiske og/eller fysiske funktionsnedsættelser har en særlig stor opgave. Det er krævende for plejeforældre at kunne guide og støtte et barn med funktionsnedsættelse i familiepleje. I alle plejefamilier arbejdes på at fastholde kammeratskaber og kontakt til familie og netværk, men plejeforældre med børn med funktionsnedsættelser må udover dette også arbejde med at mestre og kompensere for barnets funktionsnedsættelse. Nogle børn med funktionsnedsættelse kræver døgnbemanding af plejeforældrene, hvorved plejeforældrenes indbyrdes forhold kan belastes.

Det stiller store krav til plejeforældrene, som vedvarende skal kunne rumme barnet eller den unge. Det kan f.eks. være et barn, der gentagne gange spørger om det samme eller har høje lyde, som kan påvirke de øvrige medlemmer af plejefamilien. Dette må plejefamilien kunne rumme ved f.eks. at finde strukturer, der gør, at familiens medlemmer kan være i det. Ligeledes kan det også undersøges, om plejeforældrene kan være skærmende sammen med barnet, så barnet i perioder med megen uro, får mindsket stimuli udefra og f.eks. får tryghed ved at være sammen med den ene plejeforælder. Dette vil kræve, at plejeforælderen kan være alene sammen med barnet i mange timer, hvor der måske ikke er den nære kontakt med plejeforælderens egne børn. Det er derfor væsentligt at undersøge, hvordan plejeforældrene vil håndtere en situation, hvor plejebarnet kan have den type behov.

Plejeforældrene skal også kunne tilpasse krav og forventninger til plejebarnets forudsætninger. Det kræver, at plejeforældrene har en indgående forståelse for, at barnets udgangspunkt for at mestre opgaver måske er anderledes end jævnaldrendes. Plejeforældrene må kunne reflektere over, hvad der kan forventes af barnet eller den unge og dermed tilpasse krav og forventninger hertil. Plejeforældrene må også have forståelse for, at plejebørnenes funktionsniveau kan svinge fra dag til dag eller forværres over tid, hvis barnet oplever øget stress i sit liv¹⁴⁴. Dette betyder i

141 I dette afsnit anvendes psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse om de typer af handicap, som giver varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Begrebet dækker her over diagnoser som udviklingshæmning, tilknytningsforstyrrelse, ADHD, autisme-spektertilstande, omfattende psykiske lidelser såvel som spasticitet, CP og lignende

142 Egelund m.fl. 2009: 91 – 102

143 Bengtsson, Hansen og Røgeskov, 2011: 14

144 Se Tema: familiestruktur og familiedynamik i dette kapitel – her beskrives forøget stressniveau hos plejebragte børn. Elvén m.fl., 2012, påpeger, at børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse generelt har et forøget stressniveau. Det kan derfor antages, at dette er endnu højere hos disse børn inden, og for nogle mens, de er i pleje

praksis, at plejeforældrene må arbejde med fleksible dagsstrukturer¹⁴⁵ samt kravtilpasning¹⁴⁶ på baggrund af plejebarnets aktuelle dagsform.

Alt i alt stiller et plejebarn med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse store krav til plejeforældrenes evne til at kunne lytte til barnet, se barnets behov og kunne tilpasse omgivelserne i plejefamilien her til, så der skabes de bedste forudsætninger for barnets udvikling og trivsel.

Af FN's handicapkonvention fremgår det særligt for børn jf. kapitel 7, at:

1. Deltagerstaterne skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn.
2. I alle foranstaltninger vedrørende børn med handicap skal barnets tarv komme i første række.
3. Deltagerstaterne skal sikre børn med handicap retten til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn, idet børnenes synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med deres alder og modenhed, samt ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret.

Kilde: FNs konvention om rettigheder for personer med handicap¹⁴⁷

I en undersøgelse¹⁴⁸, fra København Kommunes Videnscenter for Anbragte Børn og Unge rettes blikket mod børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse anbragt i familiepleje. Undersøgelsen er omfattende og omhandler både aflastnings- og døgnpleje. Alene på døgnområdet har 122 børn og unge og 264 plejefamilier deltaget. Endvidere har både familierådgivere og familieplejekonsulenter deltaget i undersøgelsen. Formålet med undersøgelsen var at tilvejebringe viden om, hvordan børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse trives, samt hvilke udfordringer der eventuelt er knyttet til disse pleje- og aflastningsforhold. Derudover var et vigtigt formål at få viden om, hvordan kommunerne bedst kan støtte op om disse forhold¹⁴⁹.

Undersøgelsen bekræfter, at plejefamilier til børn med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse arbejder med de samme indsatsområder, som plejefamilier med børn uden diagnoser. Det

145 Trillingsgaard, 1991: 98

146 Elvén, 2010, kapitel 3

147 BKI nr. 35 af 15/09/2009

148 Alstrup m.fl. 2016

149 Alstrup m.fl. 2016: 9

drejer sig om de kriterier, der er behandlet først i dette kapitel. Udover dette skal plejefamilier til børn og unge med funktionsnedsættelser være i besiddelse af nogle helt særlige kompetencer, idet de skal:

- Være indstillede på at tilegne sig ny viden og inddrage denne i deres samspil med barnet
- Være indstillede på at delagtiggøre børn og unge med begrænset eller manglende sprog eller lavt kognitivt funktionsniveau i familiens daglige samvær og gøremål, selvom kommunikation må foregå på andre måder end de gængse og umiddelbart kan være en udfordring
- Være fleksible og kunne omstille sig og ændre deres daglige rutiner og gøremål
- Kunne tilsidesætte egne behov på baggrund af barnets eller den unges kroniske sygdom/handicap
- Kunne være særligt tålmodige og kunne acceptere, at børnene og de unges udvikling kan være langsom, stagnerende eller endda gå tilbage¹⁵⁰.

Dertil kommer, at det ikke kun gælder plejefamilien, men ligeledes plejefamiliens egne børn, som i udtalt grad skal kunne rumme, at plejebarnet har nogle anderledes udfordringer.

En dreng i undersøgelsen fortæller:

"Jeg har ikke sådan decideret sagt, jeg har en plejebroder, jeg siger, jeg har en lillebroder. Så siger jeg så, han er ikke min rigtige lillebroder, han er en plejebroder, ikke, men jeg ser ham som rigtig broder. Og så fortæller jeg så, hvis jeg så har nogle, der skal komme på besøg, fortæller jeg om, hvordan han er, fordi der er jo nogle, der ikke sådan ... De skal være forberedte på, at han er lidt anderledes, fordi når han skal hilse på folk, så kan han godt lide at røre ved folks hænder, og når de kommer igen, så skal han lige røre igen, så ok, så kan han slappe af, fordi så kender han personen. Så der har jeg bare fortalt, hvad han fejler, og at han er sådan her, og det skal de lige være opmærksomme på, ikke. Og når jeg har haft nogle piger på besøg ikke, og sådan noget, hvis de har halskæder eller armbånd eller sådan noget, så skal de passe på, fordi han kan godt lide at pille, og han er rigtig god til at ødelægge sådan nogle små ting. Han piller rigtig meget. Så det har jeg fortalt dem, inden de kommer, ikke".

Drengen skal dermed tage ansvar for situationen og forberede sine venner på, at han har en lillebroder, der gør nogle ting, som de ikke er vant til.

Kilde: Alstrup m.fl., 2016, Børn og unge med kronisk sygdom eller handicap i familiepleje: 133

150 Alstrup m.fl., 2016: 168

Ved matchning af børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse til en plejefamilie er det således ikke kun vigtigt at inddrage og undersøge plejeforældrene, men også plejefamiliens egne børns robusthed og evne til at skabe forståelse og accept af det kommende barn. Dette kan bl.a. ske ved at samtale med børnene uden deres forældre og lade det være en samtale, hvor det er fuldt legitimt, at plejefamiliens egne børn får mulighed for at give udtryk for deres bekymringer ved en kommende anbringelse¹⁵¹.

I matchning af børn og unge med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse kalder det på yderligere opmærksomhed grundet børnenes og de unges funktionsniveau. Det er derfor vigtigt at fremhæve dialog med plejefamilien om, hvordan de kan håndtere at strukturere en hverdag, hvor det ikke nødvendigvis er plejefamiliens behov, men barnets behov der er i centrum. Hvordan vil plejeforældrene gennemføre det, og hvilken betydning vil det få for resten af familien? Det kan også være en dialog om plejefamiliens ambitionsniveau på barnets vegne. Hvis ambitionsniveauet er for højt i forhold til barnets udvikling, kan det blive en barriere for oplevelsen af den gode anbringelse for både barnet og for plejefamilien. Det samme gør sig gældende med plejefamiliens tålmodighed, og det kan derfor være nyttigt at tale med plejefamilien om, hvad det betyder for dem, hvis de ikke kan gennemføre de aktiviteter, der f.eks. er planlagt for hele familien, hvis plejebarnet funktionsniveau dén dag er lavere, end det plejer.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan ser plejefamilien på plejebarnet med funktionsnedsættelse og barnets ressourcer?
- Hvordan kan plejeforældrene konkret mestre at være en familie med et barn med funktionsnedsættelse?
- Hvorvidt matcher plejefamiliens hverdagsstruktur plejebarnets behov?
- Hvordan kan plejefamilien tilpasse sig plejebarnets skiftende situationer og svingende funktionsniveau? Kan plejeforældrene f.eks. justere krav og forventninger til barnet afhængigt af barnets aktuelle dagsform og generelle forudsætningsniveau, som kan være anderledes end for jævnaldrende?
- Hvordan kan plejefamilien håndtere evt. at skulle kunne anvende andre kommunikationsformer i familien end de gængse?
- Hvordan vil plejeforældrene håndtere plejebarnets sociale situation, herunder anderledeshed og evt. ensomhed?
- Hvordan vil plejefamilien kunne varetage evt. hjemmetræning og anden særlig støtte/behandling?

Fortsættes på næste side >>

¹⁵¹ Læs evt. mere om børnesamtalen i kapitel 6 og om plejefamiliens egne børn i kapitel 10

- Hvordan kan plejefamilien tilpasse og omsætte fagprofessionelles råd og de pædagogiske indsatser til gavn for barnet?
 - Hvordan vil plejefamiliens egne børn være involveret i anbringelsen, og hvordan vil deres position i plejefamilien være?
-

Matchning mellem børn/unge med minoritetsbaggrund og plejeforældre

Når børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk skal anbringes i plejefamilie, følger der en forpligtelse til at være opmærksom på netop disse børns særlige behov, herunder at børnene har ret til at bevare deres kultur, religion og sprog og har ret til at bevare kontakten med forældre¹⁵².

For at barnet kan bevare sit sprog, etniske, kulturelle og religiøse baggrund, kan det være hensigtsmæssigt, at barnet anbringes i en plejefamilie, der kan opfylde disse krav. Det er imidlertid ikke altid muligt at finde en egnet plejefamilie, der kan leve op til alle disse krav, og børnene bliver derfor ofte anbragt i familier, som har en anden etnisk baggrund end den, plejebørnene har. Hvis børn og unge anbringes i plejefamilier, hvor ingen taler barnets modersmål eller kender til dets kultur og religion, skal der tænkes i kompensation herfor. SFI har fundet, at en tredjedel af de små børn med minoritetsbaggrund, der er anbragt uden for hjemmet, ikke har dansk som modersmål. Hvis der ikke tænkes i at støtte barnet i at tale sit sprog, kan konsekvensen blandt andet blive, at anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund efter et par års anbringelse ikke længere kan kommunikere med deres forældre¹⁵³.

Kompensation for sprog og kultur kan f.eks. være modersmålsundervisning, tæt kontakt til barnets familie og netværk eller kontakt til lokale foreninger, hvor barnets sprog og kultur er repræsenteret.

Det kan også være vigtigt at have en opmærksomhed på, om plejefamilien skal tilbydes brug af tolk i samarbejdet med barnets familie og netværk, så det ikke bliver barnet, der skal forestå tolkningen mellem forældre og plejeforældre.

Udover sprog, religion og kultur som væsentlige elementer at have for øje i matchningen af børn og unge med minoritetsbaggrund i plejefamilie, så har forskningen¹⁵⁴ også beskæftiget sig med

152 BKI nr. 6 af 16/01/1992 FN's Børnekonvention

153 Egelund m.fl., 2004: 333

154 Backe- Hansen m.fl., 2010, har lavet en forskningsoversigt, der udspringer af et delopdrag i Forsterhjem for barns behov. Forskningsresultaterne er fra 1980 – 2009, og favner den forskning, der er publiceret på norsk, dansk, svensk og engelsk (europæisk)

årsagerne til, at et barn eller en ung med minoritetsbaggrund placeres i plejefamilie.

Forskningsoversigten fremhæver bl.a., at¹⁵⁵:

- Forandringer og brud forårsaget af migration, familiesammenføring og tilpasning til et nyt samfund er medvirkende til, at børn og unge er særligt sårbare.
- Anbringelse af børn og unge fra etniske minoriteter er delvist relateret til konflikter mellem generationerne.
- Mellem kommunernes sagsbehandling og minoritetsforældrene tegner der sig et billede af et typisk kulturmøde, som er karakteriseret ved kommunikationsproblemer, forskellige måder at forstå og håndtere familiespørgsmål på samt forskellige værdier og fordomme i forhold til hinanden.
- De professionelle efterlyser teknikker til at forbedre samarbejdet med forældrene.

Med denne viden for øje kan det ved matchningen være vigtigt at rette opmærksomhed på, hvordan både barnet og forældrene forstår baggrunden for anbringelsen og på det mulige kulturelle og religiøse konfliktniveau, der kan være mellem forældre og børn. Det kan f.eks. være en ung pige, der selv retter henvendelse til kommunen med et ønske om at blive anbragt, da hun føler sig fastlåst i regler og normer og måske udsættes for overgreb fra familiemedlemmer. Pigen ønsker at leve et ungdomsliv på lige vilkår med sine veninder, mens pigens forældre kan opleve, at de med deres regler og normer netop beskytter og yder omsorg for deres datter. Hvis der træffes afgørelse om anbringelse, er det vigtigt, at plejefamilien kan balancere mellem barnets ønsker og drømme for fremtiden og forældrenes ønske om beskyttelse af datteren samt det kontroltab, forældrene kan opleve ved, at datteren skal anbringes. Endvidere skal plejefamilien kunne balancere mellem at repræsentere danske værdier og normer samtidig med, at de skal sætte sig ind i barnets kultur og religion, herunder det at skulle holde barnets og familiens helligdage og traditioner. Det kan f.eks. ske ved at invitere barnets familie og netværk hjem til plejefamilien og sammen gennemføre religiøse ritualer mm.

I forlængelse af ovenstående er det helt naturligt at tale om anvendelsen af tolk, da sprogbarrierer mellem plejefamilie og barnets familie kan være omfattende. Endvidere kræver det stor indsigt i barnets forhold til sin familie og netværk for at kunne vurdere, hvornår barnet kan og skal varetage en funktion som tolk. Det må derfor være op til familierådgiveren at tage stilling til omfanget af tolk mellem plejefamilien og familierådgiveren.¹⁵⁶

I undersøgelsen af, om en plejefamilie er det rette match til et barn eller en ung med minoritetsbaggrund, må der udover de kriterier, der er nævnt i starten af dette kapitel, i udpræget grad være fokus på, om plejefamilien kan navigere i to kulturer og nogle gange i to religioner.

155 Backe-Hansen m.fl., 2010: 38

156 Københavns kommune har lavet en vejledning i anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, hvor der bl.a. er et afsnit om arbejdet med tolke. <https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-i-anbringelse-af-boern-med-etnisk-minoritetsbaggrund.pdf>

Det kan derfor også være vigtigt at undersøge, hvordan plejefamilien vil imødekomme mulige modsatrettede krav og ønsker fra hhv. barn og forældre. Det kan f.eks. være omkring mad, hvor barnets forældre ønsker, at barnet spiser noget bestemt, mens barnet ikke ønsker at følge bestemte regler. Det kan være forhold omkring kærester, uddannelsesniveau, sprog, fritidsinteresser mm.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Hvordan kan plejefamilien arbejde med at sikre kontinuitet omkring barnets kultur, sprog og religion?
- Skal der iværksættes særlige tiltag, der sikrer, at anbringelsen ikke stiller barnet ringere end andre anbragte børn?
- Hvordan kan plejebarnet opretholde kompetence til at tale forældrenes sprog?
- Hvordan kan plejefamilien samarbejde med forældrene på tværs af sociale, kulturelle, religiøse og sproglige skel?

Matchning ved søskendeanbringelser

Relationen mellem søskende kan være særlig betydningsfuld for børn anbragt uden for eget hjem. Søskende, hvoraf én eller flere er anbragt uden for hjemmet, deler en ofte turbulent barndom, som de også kan være fælles om som voksne, hvis de har fået mulighed for at bevare relationerne og etablere et meningsfuldt fællesskab med hinanden under anbringelsen.

I undersøgelsesrapporten *“Teenagere i familiepleje – set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv”*¹⁵⁷ peger 42 pct. af de adspurgte unge på deres søskende, som dem, de er særligt knyttet til og har lettest ved at dele bekymringer, følelser og tanker med, da de har oplevet mange af de samme ting.

I serviceloven står følgende:

*“Hvis barnet eller den unge har søskende, der er anbragt uden for hjemmet skal kommunalbestyrelsen vælge samme anbringelsessted, med mindre de øvrige søskendes eller barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette.”*¹⁵⁸

¹⁵⁷ Larsen, Frederiksen og Klyvø, 2012: 147

¹⁵⁸ Lov om social service § 68 b, stk. 3

Der skal altså i videst muligt omfang vælges samme anbringelsessted til søskende, der er anbragt eller skal anbringes, så muligheden for at bevare nære og kontinuerlige relationer under og efter opvæksten styrkes. Hvor barnet har behov, der er forskelligt fra de øvrige søskendes, skal der derfor ved matchning tages højde for plejefamiliens kompetencer og ressourcer til at kunne varetage alle børnenes særlige behov og udviklingsmål i overensstemmelse med de individuelle handleplaner.

Matchning mellem børn/unge, der har været udsat for overgreb, og plejeforældre

I dette afsnit gennemgås opmærksomhedspunkter ved matchning af plejeforældre og børn/unge, der har været udsat for overgreb. Desuden bringes et afsnit, om hvordan man i plejefamilien skal være opmærksom på barnets/den unges særlige behov, og hvilken viden det kræver af plejeforældrene.

Definition af seksuelle overgreb

“Der er tale om seksuelt overgreb, når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til og derfor ikke kan give tilladelse til og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale og retslige normer”¹⁵⁹

Børn og unge, der bliver anbragt i plejefamilien, har ofte en lang historik med utrygge opvækstvilkår. En del kan have oplevet vold og seksuelle overgreb i familien. De kan enten selv have været udsat for krænkelser af fysisk/psykisk karakter eller have været vidne til, at deres søskende eller moren har været udsat for overgreb. I en undersøgelse fra 2007 foretaget af SISO¹⁶⁰ angiver anbringelsessteder, og herunder også plejeforældre, at de ikke altid får information om, at barnet har været udsat for seksuelle overgreb. Det er derfor afgørende for plejefamiliens mulighed for at løfte pleje- og omsorgsopgaven over for barnet/den unge, at denne viden, såfremt den foreligger hos familieplejekonsulenten, indgår som et vigtigt led i matchningsprocessen. Er dette ikke en del af matchningsprocessen, kan det være en afgørende faktor for et ikke-planlagt ophør af anbringelsen.

Det er vigtigt for plejebarnets trivsel og udvikling, at det i matchningsprocessen grundigt vurderes, hvordan plejefamilien på både den korte og lange bane kan skabe ro og balance i

¹⁵⁹ SISO og Socialstyrelsen, 2014: 6, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/den-professionelle-tvivil-tegn-og-reaktioner-pa-seksuelle-overgreb-mod-born-og-unge>, Se desuden straffelovens kapitel 23 og 24, <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992>

¹⁶⁰ SISO og Socialstyrelsen, 2007: 18

barnets/den unges liv. Her kan det undersøges, hvordan plejefamilien vil forholde sig til egen følelsesmæssig involvering i barnet og dets historie. Hvordan vil plejeforældrene f.eks. forholde sig, hvis de sammen med barnet tilfældigt møder krænkeren? Eller hvordan vil de forholde sig, hvis barnet fortæller indgående og detaljeret om overgrebet? Vil plejeforældrene kunne tackle at håndtere egne holdninger og tanker om overgrebet, samtidig med at de skal hjælpe barnet?

Det kan også være væsentligt at undersøge, hvordan plejeforældrene vil tale om det seksuelle overgreb med barnet eller den unge. Her kan familieplejekonsulenten undersøge, hvorvidt plejeforældrene kan balancere mellem at være åbne og nysgerrige og at kunne vurdere sin egen rolle, som værende ikke-terapeutisk. Barnet skal på den ene side opleve en åbenhed og nysgerrighed, så det har mulighed for at tale om det, det har oplevet, men samtidig er plejeforældrene ikke terapeuter og et forsøg på at være dette kan virke traumatiserende på barnet. Det kan desuden drøftes, om plejeforældrene skal modtage undervisning/supervision i forhold til at kunne tale med barnet, når/hvis barnet taler om overgreb.

Plejeforældrene har skærpet underretningspligt

Det er vigtigt at understrege over for plejeforældrene, at de ikke blot har almindelig underretningspligt jf. servicelovens § 154, men har skærpet underretningspligt jf. servicelovens § 153 og dermed skal underrette kommunen ved mistanke om fortsat overgreb, f. eks. under samvær med barnets forældre eller andre. Plejeforældrene har ligeledes mulighed for at underrette direkte til Ankestyrelsen jf. serviceloven § 65, stk. 5. Dette kan ske, hvis plejeforældrene allerede har underrettet den kommunale forvaltning, men har en oplevelse af, at kommunen ikke iværksætter foranstaltninger, eller at barnet eller den unge ikke får tilstrækkelig hjælp.

Det kan desuden undersøges, hvilken viden plejeforældrene har om seksualitet og bekymrende adfærd. Kan de f.eks. skelne mellem almindelig børnesexualitet og bekymrende adfærd? Uden den viden kan plejeforældrene måske se u hensigtsmæssig adfærd, hvor barnet blot undersøger sig selv og andre på lige fod med jævnaldrende, der ikke har været udsat for overgreb. Omvendt kan plejeforældrene overse bekymrende adfærd og opfatte det som almindelig børneadfærd, men hvor der i realiteten er langt alvorligere forhold på spil¹⁶¹ (afsnit fortsættes s. 97).

Underretningspligt

§ 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,

Fortsættes på næste side >>

¹⁶¹ Familieplejekonsulenten kan søge inspiration i Januscentrets bekymringsbarometer for at afdække almindelig og bekymrende adfærd. http://januscentret.dk/wp-content/uploads/Januscentret_bekymringsbarometer_online.pdf

2. at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
3. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
4. at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter denne lov. Social- og indenrigsministeren kan endvidere fastsætte regler om, at andre grupper af personer har underretningspligt efter stk. 1, nr. 2, i forbindelse med aktiviteter uafhængigt af deres erhverv.

§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

§ 65. Ankestyrelsen kan af egen drift tage sager om særlig støtte til børn og unge op, når det må antages, at en kommunalbestyrelse i en konkret sag ikke har foretaget de fornødne sagsbehandlingsskridt eller ikke har truffet de fornødne afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste. Ankestyrelsen kan da pålægge kommunalbestyrelsen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter §§ 52 eller 52 a og kommunalbestyrelsen undlader at iværksætte disse i fornødent omfang, kan Ankestyrelsen selv træffe en foreløbig afgørelse om foranstaltninger.

Stk. 3. Ankestyrelsen kan endvidere selv træffe afgørelse efter §§ 51, 58, 63 og 68 a.

Stk. 4. Ankestyrelsen kan pålægge kommunalbestyrelsen at gennemføre afgørelser efter stk. 1-3 og kan desuden bestemme, at afgørelserne skal gennemføres inden for en nærmere angivet tidsfrist, når det må anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges bedste.

Stk. 5. Hvis borgere, fagpersoner eller andre har grund til at antage, at kommunalbestyrelsen ikke har foretaget eller truffet de i loven foreskrevne fornødne sagsbehandlingsskridt eller afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste, kan disse underrette Ankestyrelsen. Ankestyrelsen vurderer herefter, om der er grundlag for at tage sagen op efter stk. 1.

Samtidig er det væsentligt at undersøge, hvordan plejeforældrene kan guide og støtte barnet/den unge i hensigtsmæssig, social adfærd, hvor han eller hun kender egne og andres grænser. Hvordan vil plejeforældrene f.eks. forholde sig, hvis plejebarnet udviser grænseoverskridende adfærd overfor plejefamiliens egne børn? Hvad vil plejeforældrene sige til både plejebarn og egne børn i forbindelse med en tænkt situation som denne?

Ovenstående elementer kan, udover at være en væsentlig del af matchningsprocessen, anses som en nødvendig del for at klæde plejefamilien på omkring modtagelsen af et barn, der har været udsat for overgreb. Plejeforældrene står stærkere ved at have overvejet forskellige scenarier om problemstillingen, hvilket vil styrke det gode anbringelsesforløb og forebygge et ikke-planlagt ophør af anbringelsen.

Plejefamiliens fortsatte arbejde med barnet/den unge, der har været udsat for seksuelle overgreb

Anbragte børn og unge er i særlig risiko for vedvarende at blive udsat for vold og seksuelle overgreb¹⁶², ligesom de er i risiko for at krænke andre¹⁶³. De utrygge opvækstvilkår samt den manglende stabilitet og omsorg kan betyde, at det anbragte barn fortløbende har særlige behov for omsorg og opmærksomhed¹⁶⁴, som det måske søger opfyldt i uhensigtsmæssige relationer. Relationer, der måske på overfladen giver barnet/den unge det, han eller hun søger, men som er risikofyldte i forhold til grænseoverskridende seksuel adfærd, fordi plejebarnet måske ikke kender egne og andres grænser særligt godt. Samlet set betyder det, at barnet eller den unge vedvarende kan være i risiko for igen at blive udsat for vold og seksuelle overgreb i en søgen efter interesse, varme og omsorg, hvilket giver de professionelle og plejefamilien en stor opgave at håndtere.

Nogle børn og unge bliver anbragt, fordi det er blevet kendt, at de er blevet eller bliver udsat for vold eller seksuelle overgreb¹⁶⁵. Andre børn og unge fortæller først om de overgreb, de har været udsat for, når de er i trygge rammer, f.eks. hos en plejefamilie.

Zeuthen m.fl.¹⁶⁶ har undersøgt, hvor kendskabet til det seksuelle overgreb kommer fra, og ved langt de fleste tilfælde findes den viden, fordi barnet/den unge selv har fortalt om overgrebet. Zeuthen beskriver, at man kan: *"konkludere, at børn skal fortælle, for at voksne lytter"*¹⁶⁷. Dette kræver af plejefamilien, at de vedvarende stiller sig selv til rådighed som samtalepartner for barnet eller den unge, som måske i starten ikke vil fortælle om dets tidligere oplevelser. Med tid, tryghed og tillid i plejefamilien kan det dog komme, hvorfor det er vigtigt, at plejebarnet oplever, at plejeforældrene også kan rumme plejebarnets fortællinger om overgreb.

162 SISO og Socialstyrelsen, 2014: 7

163 Se f.eks. Strange, Børn og unge med seksuelt grænseoverskridende eller krænkende adfærd, SISO undervisningsmateriale

164 SISO og Socialstyrelsen, 2014: 8

165 SISO og Socialstyrelsen, 2007: 17

166 Zeuthen, 2012

167 Zeuthen, 2012

For nogle plejebørn kan en direkte tilgang til emnet virke intimiderende, hvorfor det kan være nødvendigt, at plejeforældrene overvejer deres måde at invitere plejebarnet til fortrolighed. Det kan være, at plejeforældrene må overveje sine udtalelser om overgreb, f.eks. i forbindelse med tilfældige episoder som nyheder om overgreb eller tv-udsendelser om anbragte børn. Disse episoder er oplagte muligheder for plejeforældrene til at signalere overfor plejebarnet, at de kan rumme, hvis det gerne vil tale om egne oplevelser.

Opmærksomhedspunkter, der kan undersøges:

- Er plejeforældrene velinformerede om plejebarnets tidligere oplevelser med vold og seksuelle overgreb?
- Er plejeforældrene rustet til at have en særlig opmærksomhed på, om der fortsat kan være en risiko for overgreb på plejebarnet, f.eks. ved samvær? Og er de vidende om, at de har skærpet underretningspligt, samt hvordan denne varetages praktisk ved mistanke om overgreb?
- Hvordan vil plejeforældrene navigere mellem at skabe et mulighedsrum for, at plejebarnet kan tale om sine oplevelser, men samtidig ikke indgå i en terapeutisk relation til plejebarnet?
- Hvordan vil plejeforældrene forholde sig til deres egne følelser i forbindelse med, at plejebarnet har været udsat for overgreb? Og hvordan vil de forholde sig, hvis plejebarnet udviser grænseoverskridende adfærd i f.eks. plejefamiliens hjem?
- Hvad kan være væsentligt for plejeforældrene at modtage supervision og uddannelse om i forbindelse med at have et plejebarn, der har været udsat for seksuelle overgreb? Har de f.eks. behov for viden omkring, hvad der er almindelig seksualitet og adfærd, og hvad der er bekymrende eller grænseoverskridende seksuel adfærd?

Samtidig er det væsentligt i supervision og uddannelse af plejeforældrene at fokusere på plejeforældrenes roller og funktion som netop plejeforældre og ikke som terapeuter for barnet. Dvs. at plejeforældrene skal kende egne (fag)grænser og vide, hvornår de skal bede familierådgiveren om hjælp til, at barnet henvises til specialiserede fagfolk som f.eks. en psykolog med viden om seksuelle overgreb.

Litteratur

Alstrup, Hammen og Frederiksen, 2016, *Børn og unge med kronisk sygdom eller handicap i familiepleje – Perspektiver på Københavns Kommune*. Center for Familiepleje. Københavns Kommune

Ankestyrelsen, 2014 (a), *Kommunernes vurdering af samarbejdet med plejefamilier*, Delundersøgelse 1

Ankestyrelsen, 2015. *Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2014*.

Backe-Hansen, Egelund og Havik, 2010, *Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus*. NOVA.

Bengtsson, Hansen og Røgeskov, M., 2011, *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Bryderup og Trentel, 2012, *Tidligere anbragte unge og uddannelse*, KLIM

Børnerådet, 2012, *De prøver at gøre det så normalt som muligt*. 2012. Børnerådet.
<http://www.boerneraadet.dk/media/8850/brd-de-proever.pdf>

Daniel, 2012, *Relation og fortælling*, Samfundslitteratur

Egelund, Hestbæk og Andersen. 2004. *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København. Socialforskningsinstituttet 04:17

Egelund m.fl. 2009, *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Elvén, 2010, *Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning*, Dansk Psykologisk Forlag

Elvén, et.al., 2012, *Udviklingsforstyrrelser og psykisk sårbarhed*, Dansk Psykologisk Forlag

Hart (red.), 2015, *Inklusion, leg og empati – Neuroaffektiv udvikling i børnegrupper*, Hans Reitzels Forlag

Hemmingson, Stenhammar og Paulsson, 2009, *Sleep Problems and the Need for Parental Night-Time Attention in Children with Physical Disabilities*, Child: Care, Health & Development, 35 (1), s. 89-95.

Hertz, 2008, *Børne- og ungdomspsykiatri – nye perspektiver og uanede muligheder*, Akademisk

Hjern og Vinnerljung, 2002, *Healthcare for children in foster and residential care*. ACTA PÆDIATR 91. 2002. S. 1153-1154.

Illeris, Katznelson, Nielsen, Simonsen og Sørensen, 2009, *Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering*, Samfundslitteratur

KL, 2015, *Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn* http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_71843/cf_202/Analyse_af_udvikling_i_voksenlivet_blandt_tidligere.PDF.

Klyvø og Larsen, 2016, *Bedre støtte til anbragte børn og unges skolegang – Perspektiver fra Københavns Kommune*, Videnscenter for Anbragte Børn og Unge. https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/uploaded-files/bedre_stoette_til_anbragte_boern_og_unge.pdf

Knudsen, 2009, *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelse og anbringelse i traditionel familiepleje*. SFI

Larsen, Frederiksen og Klyvø, 2012, *Teenagere i familiepleje – set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv*, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje

Larsen og Frederiksen, 2013, *Teenagere i familiepleje – konklusioner og anbefalinger*, Center for Familiepleje, Københavns Kommune

Ottosen, Lausten, Frederiksen og Andersen, 2015, *Anbragte børns og unges trivsel 2014*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 15:01

Servicestyrelsen, 2011, *En tryk anbringelse – forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge*

SISO og Socialstyrelsen, 2014, *Den professionelle tvivl – Tegn og reaktioner på seksuelle overgreb mod børn og unge*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/den-professionelle-tvivl-tegn-og-reaktioner-pa-seksuelle-overgreb-mod-born-og-unge>

SISO og Socialstyrelsen, 2007, *Seksuelle overgreb mod børn og unge anbragt uden for hjemmet eller i aflastning*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/seksuelle-overgreb-mod-born-og-unge-anbragt-uden-for-hjemmet-eller-i-aflastning-1>

Socialstyrelsen, 2011, *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*. <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-til-arbejdet-med-netvaerksanbringelser>

Socialstyrelsen, 2012, *Håndbog om forældresamarbejde. Forældresamarbejde og -støtte ved anbringelser af børn og unge*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-foraeldresamarbejde-foraeldresamarbejde-og-stotte-ved-anbringelser-af-born-og-unge>

Spaten (red.), 2014, *Unge s identitet og selvopfattelse*, Aalborg Universitetsforlag

Trillingsgaard, 1991, *Urolig, klodset og svært ved at lære. Et MBD-projekt*, Dansk Psykologisk Forlag.

Zeuthen, 2012, *Seksuelle overgreb mod børn*, Sexologi, Månedsskrift for almen praksis, juni/juli 2012

Lovgivning

BKI nr. 35 af 15/09/2009 FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127181>

BKI nr. 6 af 16/01/1992 Bekendtgørelse af FN-konvention om Barnets rettigheder <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=60837Rettigheder>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Vejledning nr. 3 til serviceloven. Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014

Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier: Vejl. nr 9007 af 07/01/2014 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158930>

Webkilder

<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-i-anbringelse-af-boern-med-etnisk-minoritetsbaggrund.pdf>

Januscentret, *Bekymringsbarometer*:

http://januscentret.dk/wp-content/uploads/Januscentret_bekymringsbarometer_online.pdf

www.mariagerfjord.dk/Borger/Born-unge-og-familier/saerlig-stoette/Anden-stotte

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-til-arbejdet-med-netvaerksanbringelser>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-foraeldresamarbejde-foraeldresamarbejde-og-stotte-ved-anbringelser-af-born-og-unge>

Strange, Mimi, Børn og unge med seksuelt grænseoverskridende eller krænkende adfærd, SISO undervisningsmateriale

http://wp.januscentret.dk/wp-content/uploads/brn_og_unge_med_krnkende.pdf

Kapitel 4

Kontrakt, vilkår og vederlag for plejefamilier

Vederlag, vilkår og kontrakt for plejefamilier er væsentlige parametre i et vellykket anbringelsesforløb. Med udgangspunkt i Socialstyrelsens guide til god praksis for plejevederlag og KL's standardkontrakt gives gode råd til kontraktens indhold, og hvordan en genforhandling af kontrakt og vederlag kan gribes an.

Kapitlet omhandler de arbejdsvilkår, der gør sig gældende for plejefamilier ved anbringelse af børn og unge i pleje. Herunder kontrakt, pension, ferie, sygdom, barsel, efteruddannelse og supervision, samt de særlige vilkår, der vedrører netværksplejefamilierne. Der henvises desuden til Socialstyrelsen publikation *'Vederlag på plejefamilieområdet – guide til god praksis'*, hvor der gives en række råd og anbefalinger til alle faser i arbejdet med aflønning af plejefamilier¹⁶⁸.

Langt de fleste plejefamilier aflønnes for plejeopgaven med vederlag. Antallet af vederlag for den konkrete plejeopgave fastsættes i kontrakten mellem plejefamilien og kommunen. Der er ikke lovgivningsfastsatte regler for, hvor mange vederlag en plejefamilie skal modtage. Plejefamilier, der modtager vederlag, er ikke lønmodtagere. Kommunen kan dog vælge at fastansætte plejefamilier på en almindelig ansættelseskontrakt med fast månedsløn. Denne type aflønning vil typisk gives til kommunale plejefamilier, der har meget behandlingskrævende børn i pleje.

Kapitlet indledes med anbefalinger i forhold til skriftlige kontrakter ved anbringelsens indgåelse samt en beskrivelse af KL's standardkontrakt. Derefter gennemgås de enkelte forhold, der med fordel kan beskrives i en kontrakt. Herefter følger opsigelse eller genforhandling af kontrakt og vederlag, hvorefter plejevederlag og honoreringsmodeller beskrives.

Kontrakt

Børne- og Socialministeriet anbefaler, at der udarbejdes en skriftlig kontrakt mellem den anbringende kommune og plejefamilie før anbringelses start. Kontrakten angiver anbringelsens forventede varighed, hvilken indsats plejefamilien skal yde over for barnet og præciserer de retslige aspekter ved plejeforholdet¹⁶⁹. Kommunernes oplysninger, som danner grundlag for fastsættelsen af vederlag, vil typisk være en børnefaglig undersøgelse og en handleplan. Som en del af grundlaget for anbringelsen og fastsættelsen af vederlag vil familieplejekonsulenten og/eller sagsbehandleren derudover møde barnet og dets familie. I tilfælde, hvor det er svært at vurdere barnets konkrete behov eller behovet for ressourcer til at samarbejde med barnets biologiske familie, kan det være relevant at indgå en foreløbig kontrakt med plejefamilien, der omfatter en kortere periode og har til formål af få et dækkende billede af behovet, der kan danne grundlag for både barnets handleplan og antallet af vederlag.

Kontrakten vedlægges ikke barnets eller den unges sag, og forældrene har ikke ret til at se kontrakten, men kan alene søge aktindsigt i kontrakten via offentlighedsloven.

168 Deloitte, 2017

169 Lov om social service, vejl. nr. 3 pkt. 575

Af Socialstyrelsens undersøgelse *Kortlægning af vederlag til plejefamilier*¹⁷⁰ fremgår det, at de 10 kommuner, der er omfattet af undersøgelsen, tager udgangspunkt i KL's standardkontrakt, men at kontraktens form og detaljeringsniveau kan variere kommunerne imellem¹⁷¹.

KL's standardkontrakt indeholder oplysninger om foranstaltningstype efter servicelovens § 66, personlig information om plejeforældre, plejebarn og forældremyndighedsindehaver, oplysninger om plejeforældrenes arbejdsforhold og plejeforhold, hvorvidt der foreligger en behandlingsplan såvel som aftaler om antal vederlag, genforhandling, opsigelsesvarsel, efteruddannelse og supervision samt øvrige aftaler.

Endvidere er der i kontrakten som standard en vejledning, som omhandler forskellige vilkår for plejeforhold. Herunder f.eks. fastsættelse og genforhandling af vederlag, omkostningsdækning, opsigelse, beskatning, dagpenge, pension, ansvarsforsikring og diverse bestemmelser. Derudover har mange kommuner udarbejdet deres egen vejledning til kontrakten, hvor forhold omkring vederlag, omkostninger og øvrige vilkår udfoldes. Det er således overordnet de samme emner, der behandles i kommunerne ved kontraktindgåelse, men det er forskelligt fra kommune til kommune, om aftalerne beskrives i den enkelte kontrakt eller fremgår af en generel vejledning om fælles regler ved alle anbringelser¹⁷².

I det efterfølgende behandles de enkelte forhold¹⁷³, der ud over foranstaltningstype, personlige informationer og vederlag kan behandles selvstændigt i en kontrakt.

Omkostningsdel

Til ethvert plejeforhold, således også ved netværksanbringelse, ydes en skattefri omkostningsdel til dækning af plejefamiliens løbende forsørgelse af plejebarnet i form af kost og logi i henhold til servicelovens § 55, stk. 4. Ifølge KL's taksttabel har forældrene eller andre mulighed for at få tilskud til dækning af kost, når barnet er hos dem i mindst tre sammenhængende dage. Beløbet skal fratages plejeforældrenes omkostningsdel.

Tøj- og lommepenge

Tøj- og lommepenge udbetales som hovedregel til plejebarnet. Beløbet skal dække plejebarnets udgifter til daglige indkøb og tøj. Kommunen kan f.eks. for mindre børn indgå aftale med plejeforældrene om, hvordan tøj- og lommepenge administreres.

170 Deloitte, 2016: 29

171 Fælles for kommunerne er dog, at der i de enkelte kommuner findes standardkontrakter til dette, selvom indholdet kan variere

172 Deloitte, 2016: 30

173 Se også KL's Familieplejehåndbog, 2009

Øvrige udgifter – tilskud og engangsudgifter

Ud over omkostningsdelen kan der ydes tilskud til en række engangsudgifter og løbende merudgifter. I modsætning til omkostningsdelen gives de øvrige tilskud på baggrund af en konkret vurdering.

Deloitte's undersøgelse¹⁷⁴ viser, at der i de enkelte kommuner er fokus på at tydeliggøre og løbende opdatere retningslinjerne for vurdering af ansøgninger for dækning af øvrige udgifter. Samtidig er der også forskellig praksis for, hvad omkostningsbeløbet dækker, og hvad der supplerende kan søges om, samt hvad plejeforældrene selv forventes at spare op til. Det anbefales, at kommunerne løbende forholder sig til og kommunikerer tydeligt om, hvilke øvrige udgifter der kan ansøges om dækning til. For inspiration til et servicekatalog se *'Vederlag på plejefamilieområdet – guide til god praksis'*¹⁷⁵.

Pension

Plejevederlagene er ikke pensionsgivende, og det er op til plejeforælderen selv at oprette eller videreføre en eksisterende pensionsordning¹⁷⁶ og indbetale til den, med mindre det i forbindelse med kontraktindgåelse eller genforhandling er aftalt, at den anbringende kommune indbetaler bidrag til pensionsordningen. Hvis det er første gang, plejefamilien indgår en kontrakt med kommunen, er det fornuftigt, at kommunen opfordrer plejefamilien til at overveje en eventuel privat pensionsopsparring.

Netværksplejefamilier og pension i forbindelse med tabt arbejdsfortjeneste

For netværksplejefamilie gælder, at bidrag til pensionsordning indregnes i hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste for dem, der ved overgangen til hjælp for tabt arbejdsfortjeneste havde en arbejdsgiverfinansieret pensionsordning¹⁷⁷.

Kommunale plejefamilier og pension

Den kommune, der indgår kontrakt med plejefamilien, er forpligtet til at sikre sig, at der tages stilling til spørgsmålet om den kommunale plejefamilies arbejdsvilkår i overensstemmelse med plejeopgavens omfang¹⁷⁸.

Ferie

Plejefamilier er omfattet af ferielovens bestemmelser¹⁷⁹ og har ret til at holde ferie på samme vilkår som lønmodtagere. Som omfattet af ferieloven har plejefamilien ret til 5 ugers ferie, og der ydes løn under ferieafholdelsen for de feriedage, der er optjent i ansættelsen.

174 Deloitte, 2016: 46

175 Deloitte, 2017, Vederlag på plejefamilieområdet – guide til god praksis, Socialstyrelsen

176 Familieplejere, der har valgt at tegne medlemskab af Socialpædagogerne, har siden 1.1.2016 kunnet indbetale pension i PKA

177 Bek. om plejefamilier BEK nr. 809 af 23/06/2016 § 13

178 Bemærkningerne pkt. 8 til lovforslag 2012/1 LSF 206

179 Ferieloven, LBK nr. 1177 af 09/10/2015

De fleste kommuner har en forventning om, at plejebarnet vil kunne deltage i plejefamiliens ferie, så barnet får oplevelsen af at indgå i familien på lige fod med den øvrige del af familien, og de fleste plejeforældre vælger da også at holde ferie med plejebarnet¹⁸⁰. Aftaler, vedrørende plejebarnets ferier med plejefamilien, kan med fordel angives i kontrakten, som en gennemgående aftale, for at undgå stillingtagen til det ved alle ferier.

Sygdom

Den plejeforælder, der har tegnet kontrakt, er omfattet af lov om dagpenge ved sygdom¹⁸¹. Det betyder, at plejeforælderen har ret til dagpenge ved sygdom efter de gældende regler, men ikke ret til løn i forhold til plejeopgaven under sygdom, med mindre det fremgår af kontrakten.

Barsel

Den plejeforælder, der har tegnet kontrakt, er omfattet af barselloven¹⁸². En plejeforælder har således ret til barseldagpenge ved fravær under barselsorloven efter de gældende regler. Anbringende kommune skal på baggrund af oplysninger om kommende barsel vurdere, om plejefamiliens ressourcer fortsat gør anbringelsen til plejebarnets bedste, herunder vurdere hvilke foranstaltninger der evt. kan kompenseres for i barselsperioden, så der fastholdes kontinuitet i anbringelsen.

Befordring

Aftaler om befordringsgodtgørelse kan fastlægges i kontrakten, vurderet på barnets behov for f.eks. kørsel til skole, behandling, besøg hos forældre og netværk eller særlige fritidsaktiviteter¹⁸³. Der kan ydes befordringsgodtgørelse efter statens laveste takst.

Erstatning og forsikringsforhold

Forsikringsforhold varierer fra kommune til kommune, hvorfor hver kommune med fordel kan undersøge, hvilke forsikringsvilkår der gælder for deres plejefamilier. Det er hensigtsmæssigt at oplyse plejefamilien grundigt om deres forsikringsvilkår, og hvordan de skal forholde sig, hvis deres plejebørn eksempelvis beskadiger interiør eller andet.

Plejefamiliens øvrige arbejdsforhold og andre plejeforhold

På baggrund af den børnefaglige undersøgelse efter § 50, handleplanen efter § 140 samt øvrig viden om barnet, kan anbringende kommune stille krav om, at et fuldt eller delvist lønforhold ikke er foreneligt med det konkrete plejeforhold. Herunder f.eks. at en plejefamilie eller en kommunal plejefamilie kun i særlige tilfælde kan modtage børn fra andre kommuner.

180 Deloitte, 2016: 54

181 Sygedagpengeloven, LBK nr. 48 af 13/01/2016

182 Barselloven, LBK nr. 571 af 29/04/2015

183 Lov om social service § 140-handleplanen

Efteruddannelse og supervision

Kommunen er forpligtet til at tilbyde efteruddannelse og supervision til plejefamilier svarende til minimum to hele kursusdage årligt og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang til både generelt og konkret godkendte plejefamilier, kommunale plejefamilier samt netværksfamilier. Kommunale plejefamilier skal have yderligere efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang i henhold til bekendtgørelse nr. 809 af 23/06/2016, § 9. Plejefamilierne er forpligtet til at deltage heri¹⁸⁴. Eftersom plejefamilierne er forpligtet til at deltage i henholdsvis efteruddannelse og supervision, kan disse forhold med fordel fremgå af kontrakten¹⁸⁵. Kommunen kan også samle et overblik over muligheder for uddannelse og supervision i et katalog, der gøres let tilgængeligt for de relevante medarbejdere og plejefamilier. Det er centralt i kataloget at gøre opmærksom på, hvilke kurser der er åbne for alle, og hvilke kurser der eventuelt skal bevilges på baggrund af en individuel vurdering af plejefamiliens behov osv. Det er også en god ide at gøre opmærksom på eventuelle øvrige regler og rettigheder, for eksempel vedrørende betaling af kørsel til kurser.

Aflastning

Der kan i konkrete plejeforhold være behov for aflastning som supplerende foranstaltning. Det er anbringende kommune, der træffer afgørelse herom, og kommunen er ansvarlig for at finde et egnet aflastningstilbud. Spørgsmålet om aflastning kan med fordel drøftes og aftales allerede ved kontraktens indgåelse. Kommunerne kan med fordel afsøge aflastningsmuligheder i barnets netværk. Aflastningsforholdet er en integreret del af døgnanbringelsen¹⁸⁶.

Samarbejdet med forældre og netværk

Hvis plejebarnets samvær med dets familie og andet netværk medfører økonomiske forpligtelser enten særskilt eller som en del af vederlagsberegningen, bør det indgå i kontrakten. Det er derudover vigtigt løbende at samle op på plejeforældrenes oplevelse af samarbejdet med forældre og øvrigt netværk, samt at være opmærksom på om der er behov for særlig støtte til at håndtere samarbejdet.

Særligt for kontrakt ved aflastning

Såfremt der er truffet beslutning om, at der som led i anbringelsen i plejefamilien ligeledes bevilges aflastning, kan dette med fordel også fremgå af kontrakten.

For aflastningsfamilier gælder samme principper for vederlagsfastsættelse som for døgnplejefamilier.

184 Lov om social service § 66a, stk. 4; bekendtgørelse om plejefamilier § 7 stk. 2 og § 8

185 Læs mere om supervision i kapitel 9

186 Lov om social service, vejl. nr. 3 pkt. 357

Beregning af antal aflastningsdøgn

KL anbefaler, at der tages udgangspunkt i såkaldte "hoteldøgn", hvor et døgn går præcist fra et givent klokkeslæt til samme klokkeslæt dagen efter, dvs. det er nætterne, der tæller. Dog kan der, hvor der er særlige hensyn, anvendes andre opgørelsesmetoder¹⁸⁷.

Opsigelse af kontrakt

Plejefamiliekontrakten kan opsiges inden for de første 3 måneder af begge parter med 14 dages varsel. Derefter kan kontrakten opsiges af begge parter med en måneds varsel til d. 1. eller d. 15. i måneden¹⁸⁸.

Vederlagsretten ophører henholdsvis 14 dage/en måned efter den faktiske afbrydelse uden yderligere varsel, medmindre anden aftale er indgået. Disse opsigelsesregler er generel praksis i alle kommuner¹⁸⁹.

Plejevederlag og honoreringsmodeller

Eftersom praksis for vederlagsfastsættelse ikke er regelfastsat, har praksis udviklet sig forskelligt på tværs af kommunerne. På baggrund af Socialstyrelsens undersøgelse "*Kortlægning af vederlag til plejeforældre*"¹⁹⁰ tegner sig tre hovedmodeller for fastsættelse og genforhandling af vederlag: KL's retningslinjer, en gennemsnitsmodel og en minimumtakstmodel. De tre modeller tager afsæt i KL's satsregulerede beløb for vederlag, der præsenteres årligt i KL's taksttabel. Vederlagsniveauerne varierer for hver model, hvor KL's retningslinjer adskiller sig ved at have den laveste mindstetakst, mens gennemsnitsmodellen adskiller sig ved at have det højeste øvre vederlagsniveau. Beløbene i nedenstående sammenfatning er cirka beløb for 2016:

	KL's retningslinjer	Gennemsnitsmodellen	Minimumtakstmodellen
Vederlagsniveauer	Syv vederlagsniveauer Niveau 1: 4.000 kr. Niveau 2: 8.000 kr. Niveau 3: 12.000 kr. Niveau 4: 16.000 kr. Niveau 5: 20.000 kr. Niveau 6: 24.000 kr. Niveau 7: 28.000 kr.	Fem vederlagsniveauer Niveau 1: 12.000 kr. Niveau 2: 20.000 kr. Niveau 3: 28.000 kr. Niveau 4: 40.000 kr. Niveau 5: 48.000 kr.	Tre vederlagsniveauer Niveau 1: 16.000 kr. Niveau 2: 20.000 kr. Niveau 3: 28.000 kr.

Kilde: Deloitte, 2016: 27

187 KL, 2009: 79

188 KL, 2009: 110

189 Deloitte, 2016: 32

190 Deloitte, 2016: 19-22

KL's retningslinjer for fastsættelse af vederlag

Ifølge Deloitte anvender eller tager flertallet af landets kommuner udgangspunkt i KL's vejledende model angivet i KL's retningslinjer¹⁹¹. KL's retningslinjer er udviklet med det formål at bidrage til at sikre sammenhæng mellem vederlag og plejeopgave samt sikre et fælles vejledende afsæt på tværs af kommunerne.

I KL's retningslinjer sker fastsættelsen af antal vederlag med afsæt i tildelingskriterierne for KL's vejledende skema til honorering. Skemaet består af en oversigt, hvor der skabes sammenhæng mellem barnets støttebehov, kravene til plejefamilien og vejledende vederlagsstørrelse. Fastsættelse af vederlag foretages med udgangspunkt i en række belastningsindikatorer for barnets vanskeligheder, behov for omsorg, støtte og behandling af f.eks. angstsymptomer eller fysisk/psykisk funktionsnedsættelse, samt hvilke krav opgaven stiller til plejefamilien. Herunder sættes fokus på pædagogisk indsats og plejeforældrenes mulighed for tilknytning til det almindelige arbejdsmarked. På den baggrund angiver modellen et vejledende antal vederlag fra 1 - 7¹⁹².

Gennemsnitsmodellen

Gennemsnitsmodellen er udviklet i samarbejde mellem KL og Aarhus Kommune og evalueret af KL. Som følge af evalueringens positive resultater er Aarhus Kommune fortsat med at anvende modellen. Modellen har i det store hele vist sig at være udgiftsneutral for Aarhus Kommune¹⁹³. Gennemsnitsmodellen har til formål at skabe ro om anbringelsen ved at gøre vederlagsniveauet forudsigeligt gennem hele anbringelsesperioden, understøtte fokus på barnets ressourcer frem for vanskeligheder og skabe incitament til at forbedre barnets situation, da honoreringen ikke sættes ned, når barnet kommer i positiv trivsel¹⁹⁴.

Gennemsnitsmodellen består af 5 niveauer svarende til 3 - 12 vederlag. Tildelingskriterierne minder om KL's retningslinjer, men adskiller sig dog ved at medregne den forventede varighed af anbringelsen samt forventelige ændringer, da vederlagsfastsættelsen skal afspejle den gennemsnitlige plejeopgave fremadrettet. Desuden er der i gennemsnitsmodellen en direkte kobling mellem honoreringsniveau og plejefamiliens uddannelsesmæssige baggrund.

Gennemsnitsmodellen lægger vægt på de samme elementer, som KL's retningslinjer: Barnets vanskeligheder og behov, plejefamiliens ressourcer og kvalifikationer samt mulighed for indgåelse i arbejdsmarkedet sideløbende med plejeopgaven.

191 Deloitte, 2016: 4

192 KL, 2009: 137

193 KL, 2010: 7

194 KL, 2010: 7

Minimumtakstmodellen

Minimumtakstmodellen er udviklet af Odense Kommune i 2013¹⁹⁵. Modellen bygger på, om plejeforældrene kan varetage enten et deltids- eller et fuldtidsjob ved siden af plejeopgaven. Udgangspunktet for modellen er, at et plejeforhold honoreres med fire vederlag. Der kan være perioder i anbringelsen, hvor plejebarnets behov nødvendiggør, at der skal kompenseres for, at en af plejeforældrene ikke kan være på fuld- eller deltid på arbejdsmarkedet. I disse perioder kan der modtages forhøjet vederlag på 5 eller 7 vederlag. Formålet med minimumtakstmodellen er bl.a. at have fokus på barnets ressourcer, sikre stabilitet og forudsigelighed, herunder en minimumshonorering og færre kontraktforhandlinger.

Minimumtakstmodellen opererer med 3 niveauer for tildeling af vederlag:

Niveau 1 (4 vederlag):

Plejeopgaven vurderes til at have et omfang, som gør, at en plejeforælder kan varetage et fuldtidsjob.

Niveau 2 (5 vederlag):

Plejeopgavens omfang vurderes til, at en plejeforælder maksimalt kan varetage et 30 timers job.

Niveau 3 (7 vederlag):

Plejeopgaven vurderes til at være af et omfang, der gør, at plejeforælderen ikke samtidig kan være tilknyttet det almindelige arbejdsmarked.

Minimumtakstmodellen indeholder ikke et skema med specifikke tildelingskriterier for de enkelte vederlagsniveauer. En forandring i honoreringen vil afhænge af, om det konkrete barns behov betyder, at en plejeforælder går op eller ned i tid på arbejdsmarkedet.

Genforhandling af kontrakt og vederlag

Det er en generel udfordring på tværs af alle kommuner, at både kommunernes medarbejdere og plejefamilierne ved anbringelsens start kan have svært ved at vurdere plejeopgavens omfang, da kendskabet til plejebarnets problemer og behov ikke altid er fuldstændigt på dette tidspunkt¹⁹⁶.

For de kommuner, der tager afsæt i KL's model, gør det sig gældende, at kontrakten i udgangspunktet er til genforhandling en gang hvert halve år eller en gang årligt. Genforhandling giver mulighed for at drøfte, om de forudsætninger, som kontrakten er indgået efter, stadig er gældende og/eller kan resultere i nye aftaler. F.eks. ændringer i vederlagsfastsættelse, dækning af udgifter i forbindelse med opholdet eller aflastning¹⁹⁷. Det er meget vigtigt at oplyse pleje-

195 Deloitte, 2016: 23- 26

196 Deloitte, 2016: 32

197 Deloitte, 2016: 38

forældrene om kadencen for genforhandling, når kontrakten indgås, så det ikke kommer bag på plejeforældrene, at kontrakten kan genforhandles, og at antallet af vederlag kan ændre sig over tid¹⁹⁸.

I gennemsnitsmodellen er der begrænsede muligheder for efterfølgende at genforhandle det fastsatte vederlag. I Aarhus Kommune er der som udgangspunkt ikke brug for at genforhandle vederlaget, da der er tale om en basisydelse. Basisydelsen svarer til syv vederlag og tildeles som udgangspunkt for det første år, hvis en plejeforælder som følge af plejeopgaven må søge orlov eller opgive sin tilknytning til det øvrige arbejdsmarked. Basisydelsen giver grundlag for at fastsætte niveauet for den resterende anbringelse, og plejefamilien får sikkerhed for et vist indtægtsgrundlag i begyndelsen. Honoreringen kan ellers kun i helt ekstraordinære tilfælde tages op til revurdering.

I minimumtakstmodellen foretages der ikke genforhandling af kontrakt og vederlag med fast interval. Genforhandling foretages kun ved større ændringer i plejebarnets behandlingsbehov og behov for støtte, der ændrer på plejeforælderens mulighed for at varetage arbejde ved siden af plejeopgaven. Hvis det vurderes relevant at forhøje antallet af vederlag, modtages dette for minimum en periode på seks måneder.

Opmærksomhedspunkter ved kontrakter

Det kan være væsentligt med en afklaring på følgende områder:

- Ferie med eller uden barnet
- Pensionsforhold – hvis særlige forhold
- Aflastning til plejebarn
- Omfanget af supervision og kurser
- Befordring – hvis særlige aftaler
- Erstatnings- og forsikringsforhold
- Genforhandling

Litteratur

Deloitte, januar 2016, *Kortlægning af vederlag til plejefamilier*, Socialstyrelsen

Deloitte, januar 2017, *Vederlag på plejefamilieområdet – guide til god praksis*, Socialstyrelsen

KL, 2009, *Familieplejehåndbogen*. Kommuneforlaget A/S

KL, 2010, *Evaluering af forsøgsprojekt med ny honoreringsmodel "Gennemsnitsmodellen"*.

Lovgivning

Barselsloven, LBK nr. 571 a 29/04/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167602>

Bekendtgørelse om plejefamilier: BEK nr. 809 af 23/06/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=181927>

Ferieloven, LBK nr. 1177 af 09/10/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=174358>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Sygedagpengeloven, LBK nr. 48 af 13/01/2016

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=176932>

Vejledning. nr. 9047 af 28/01/2015 til Lov om social service (vejledning nr. 3)

<http://www.ft.dk/samling/20101/almdel/sou/bilag/58/908994.pdf>

Webkilder

KL taksttabel:

http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_74326/cf_202/Taksttabel_2016.PDF

Kapitel 5

Det gode tværprofessionelle samarbejde

Der er ofte en række professionelle parter involveret i forbindelse med anbringelse af børn i en plejefamilie, og det er derfor vigtigt altid at have fokus på det gode tværprofessionelle samarbejde og koordineringen af det, hvis den gode anbringelse skal lykkes.

I dette kapitel sættes fokus på det gode tværprofessionelle samarbejde, og på den helt afgørende betydning det har for den gode anbringelse i plejefamilie. Udgangspunktet er, at der altid er flere professionelle parter involveret i forbindelse med anbringelse af børn og unge i en plejefamilie, og at der derfor altid kræves samarbejde og koordinering.

Kapitlet indledes med lovgrundlaget for det tværprofessionelle samarbejde samt videregivelse af fortrolige oplysninger. Dette efterfølges af et afsnit om betydningen af det tværprofessionelle samarbejde om en fælles indsats, som afgørende for et godt sagsforløb. Endeligt introduceres Socialstyrelsens redskabskasse til faglig ledelse og styring, og der ses på, hvordan tværfaglige møder kan ledes.

Lovgrundlag

Af servicelovens § 46, kaldet formålsparagraffen, følger fem konkrete formål med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt støttebehov. Støtten skal ydes, så den sikrer barnets eller den unges bedste, og skal have til formål at:

1. Sikre tryghed og kontinuitet
2. Sikre personlig udvikling og sociale kompetencer
3. Understøtte skolegang og uddannelse
4. Fremme sundhed og trivsel
5. Forberede barnet på et selvstændigt voksenliv

Formålsparagraffen¹⁹⁹ er styrende og derved rammesættende for indsatser for udsatte børn og unge, også i relation til samarbejdet på tværs mellem professionelle parter i forbindelse med anbringelse af børn og unge i plejefamilie. Det betyder, at det tværfaglige samarbejde skal have ovennævnte fem temaer som mål for de indsatser, der drøftes og arbejdes med i forhold til plejefamilieanbragte børn og unge.

199 For en egentlig gennemgang af hele reformen henvises til: Håndbog om Barnets Reform, Socialstyrelsen, 2011

Videregivelse af fortrolige oplysninger og samtykke

Hvilke oplysninger, der er fortrolige, fremgår af forvaltningslovens § 27, stk. 1 og persondatalovens § 7, stk. 1 og § 8, stk. 1 og omhandler racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold og oplysninger om helbredsmæssige og seksuelle forhold. Desuden er også oplysninger om strafbare forhold, væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold end de, der er nævnt ovenfor, følsomme og dermed fortrolige personoplysninger. Fortrolige oplysninger kan eksempelvis være de forhold, der betød, at barnet måtte anbringes. Udgangspunktet er altså, at man ikke må videregive disse oplysninger til hverken privatpersoner eller til offentlige myndigheder. Offentlige myndigheder kan f.eks. være skole eller daginstitution.

Det betyder at videregivelse af oplysninger som udgangspunkt kun kan ske gennem udtrykkeligt samtykke fra den, som oplysningen angår. Når det gælder børn under 18 og deres forhold, så er det som udgangspunkt forældremyndighedsindehaverne, der skal give samtykke på barnets eller den unges vegne. Det vil bero på en konkret vurdering af barnets modenhed, herunder sagens karakter i øvrigt, hvorvidt et barn på 15 år eller derover kan afgive gyldigt samtykke. Modsætter forældremyndighedsindehaveren sig dette, må det respekteres, med mindre det er klart, at forældremyndighedsindehaveren ikke har truffet sin afgørelse ud fra barnets eller den unges interesse og behov²⁰⁰. Det er her vigtigt at huske, at hvis begge forældre har del i forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke. Udtrykkeligt samtykke betyder, at den, som giver samtykke, skal være klar over, hvad vedkommende samtykker til, hvad oplysningerne skal bruges til og til hvem oplysningerne videregives. Der skal være en saglig grund til at indhente samtykke, dvs. at videregivelsen skal være nødvendig for, at den, der videregives til, kan udføre sit arbejde. En saglig grund kan være en tværfaglig drøftelse om et anbragt barns udfordringer i skolen, som inddrager skole og PPR.

Samtykket kan gives skriftligt eller mundtligt, og det kan til enhver tid tilbagekaldes igen.

Det tværprofessionelle samarbejde

En af forudsætningerne for den gode anbringelse er et velfungerende tværfagligt samarbejde, hvor alle involverede arbejder ud fra en fælles indsats af relevante forhold omkring anbringelsen

200 Justitsministeriets vejl. nr. 11740 af 4. december 1986, nr. 176

af barnet eller den unge²⁰¹. Det gode samarbejde og den gode dialog skal understøtte den brede vifte af indsatser, der medvirker til, at anbringelsen opfylder sine mål og bliver god for barnet. En forudsætning herfor er en god dialog mellem forældre, barn, det private netværk, plejefamilie og de forskellige fagprofessionelle parter.

Det betyder ikke, at handlingerne fra de mange aktører skal være de samme, men det betyder, at de mange handlinger skal være koordineret og pege i samme retning for barnet. Hvis det ikke sker, vil barnet og barnets plejefamilie opleve forvirring. Og for plejefamilien kan det betyde en fejlagtig opfattelse af, at de selv skal sikre koordineringen, hvilket ikke nødvendigvis befordrer udvikling og trivsel for barnet eller den unge.

Et paradoks i det tværfaglige samarbejde er, at særligt i komplekse børne- og familiesager opleves det tværfaglige samarbejde som mest udfordrende, samtidig med at det er i disse sager, det velfungerende samarbejde er mest påkrævet. Det fremgår af det såkaldte 'Ekspertpanelet', som blev nedsat af Socialministeren i 2012²⁰². Om det tværfaglige samarbejde konkluderede panelet bl.a.:

*"Systematisk brobygning mellem de forskellige sektorer og faggrupper kan bidrage til at sikre, at den relevante viden kommer i spil hurtigere, så der kan iværksættes løsninger i nærmiljøet inden mere omfattende foranstaltninger bliver nødvendige, ligesom et tæt samarbejde om løsningerne kan bidrage til at sikre, at alle personer omkring barnet (lærere, forældre, socialrådgiver mv.) støtter op om den konkrete løsning."*²⁰³

En af forudsætningerne for den gode anbringelse er et velfungerende tværfagligt samarbejde, hvor alle involverede parter arbejder ud fra en fælles forståelse af relevante forhold omkring anbringelsen af barnet eller den unge. Det gode samarbejde og den gode dialog skal understøtte den brede vifte af indsatser, der medvirker til, at anbringelsen opfylder sine mål og bliver god for barnet. En forudsætning herfor er en god dialog mellem forældre, barn, det private netværk, plejefamilie og de forskellige fagprofessionelle parter.

Dynamisk samarbejde

Der er generelt mange aktører i spil omkring et anbragt barn i en plejefamilie, og i takt med at barnet udvikler sig, vil nye fagpersoner komme til og andre træde i baggrunden. Der er derfor brug for et dynamisk samarbejde, hvor barnet, dets familie og netværk, plejefamilien, familierådgiveren og familieplejekonsulenten indtager en position som faste deltagere i samarbejdet,

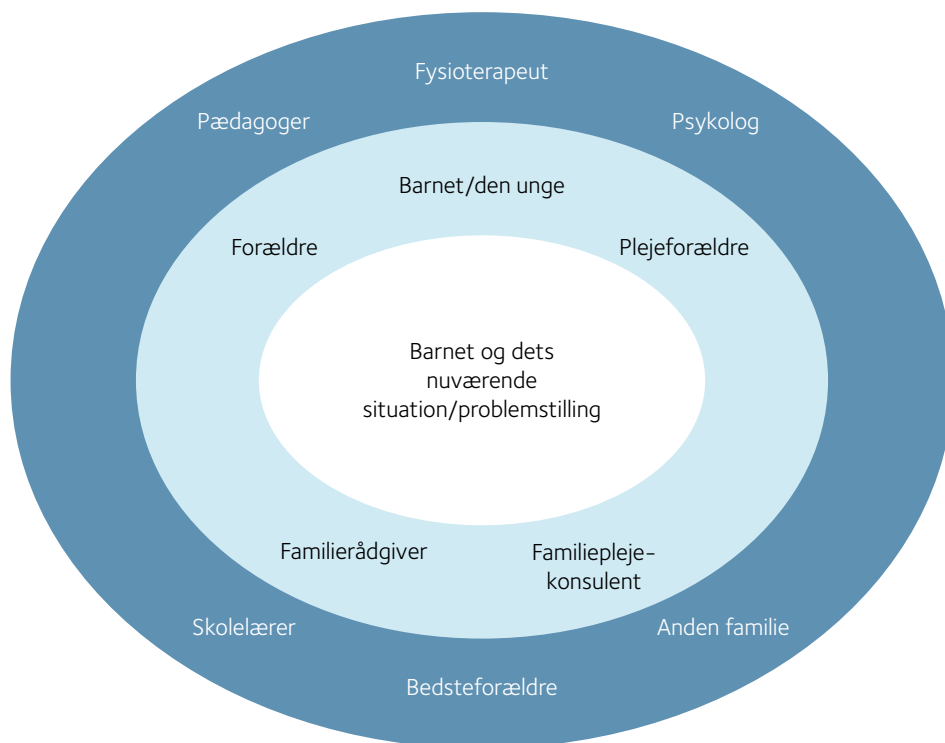
201 For et konkret eksempel se evt. Faaborg-Midtfyn Kommune, Handleguide: <http://www.fmk.dk/borger/familie-boern-og-unge/underretning/handleguide/>

202 Ekspertpanel, 2012. Nedsat af socialminister Karen Hækkerup

203 Ekspertpanel, 2012: 28

mens pædagoger, lærere, psykologer, psykiatere, sundhedsplejersker og andre tilknyttede afhængigt af den aktuelle problemstilling, der kan være i forhold til barnet.

Det bliver dermed barnet og dets mere permanente såvel som aktuelle problemstillinger, der fastsætter, hvilke professionelle der bidrager til det tværfaglige samarbejde og opfyldelsen af målene for barnet og ikke den samlede konstellation af professionelle, der kender barnet. Dette kan illustreres med nedenstående model, som er et øjeblikksbillede på samarbejdet omkring barnets nuværende situation:

Samarbejdet bliver derved dynamisk og det tværfaglige samarbejde fleksibelt, idet det løbende ændrer sig afhængigt af problemstillingen omkring barnet²⁰⁴. Der er derved ikke så stor afhængighed mellem de mange potentielle professionelle, men det stiller til gengæld krav til familierådgiveren om at lede, koordinere og sammensætte det hold af professionelle, der konstruktivt kan bidrage og arbejde med at finde løsninger for det enkelte barn eller dennes familie. Ovenstående model er kun et øjeblikksbillede og pointen med modellen er, at afhængigt af situation/problemstilling, vil deltagerkredsen forandre sig. Det betyder f.eks., at hvis problemstillingen er

204 Højholdt, 2013: 33

samvær med barnets mor, så kan bedsteforældrene være de mest centrale at inddrage, hvis de skal understøtte samværet. Hvis problemstillingen derimod er manglende trivsel i barnets SFO, kan bedsteforældrene være perifere. Ved at anvende denne tænkning inddrages alene de aktører, der skal bidrage til barnets udvikling og trivsel indenfor dette specifikke område. Der bliver derved færre deltagere på møderne, og det er nemmere at lave aftaler og koordinere indsatsen. Efter mødet skal familierådgiveren vurdere, hvilke andre aktører i barnets liv, der skal orienteres om aftalerne fra mødet, ligesom hun skal tage stilling til, om andre skal involveres ved næste møde.

Det er ofte på møder med barnet, barnets familie, plejefamilien, familierådgiveren, familieplejekonsulenten og de udvalgte professionelle, at der opnås forståelse for en fælles indsats, drøftes løsninger, handlinger koordineres, og hvor der laves aftaler. Dette leder hen til følgende afsnit om, hvordan møder kan forberedes, gennemføres og afsluttes, idet det er af afgørende betydning, at møderne ledes, så de skaber værdi for det anbragte barn²⁰⁵.

Mødeledelse af det tværfaglige samarbejde

Mange af de møder, der afholdes omkring anbragte børn og unge, ledes af familierådgiveren, som juridisk har ansvaret for at følge op på anbringelsen. Familierådgiveren kan i nogle situationer vurdere, at det er mere hensigtsmæssigt, at mødet ledes af en anden f.eks. familieplejekonsulenten.

Mange mennesker er involveret i disse møder, og der går ofte mange måneder, inden næste møde finder sted. Derfor stilles der store krav til mødelederen om at være godt forberedt, så mødet afvikles godt og effektivt. Som led i forberedelsen vil mødelederen af og til skulle være i dialog med barnet og barnets familie flere gange, inden mødet afholdes, for at skabe tryghed og klarhed omkring barnets perspektiv. Andre gange fordrer det, at der er kontakt til de professionelle, og der kan være spørgsmål om, hvilket mandat der er givet fra familierådgivningens ledelse til at ændre på foranstaltninger, afvikle eller bevilge nye foranstaltninger.

Det er vigtigt, at mødeleder i god tid indkalder til mødet, inviterer de rigtige, sender bilag ud på forhånd, starter til tiden, udpeger referent, godkender dagsorden, kører igennem alle punkter, styrer en talerække, konkluderer, slutter til tiden og sørger for, at referatet bliver sendt ud. Tværfaglige møder med mange interessenter, som kan have forskellige dagsordener, kræver en mødeleder, som kan facilitere møderne og på en anerkendende måde aktivt kan indtage en understøttende, guidende og indgribende position²⁰⁶.

205 I kapitel 6 omtales flere af de inddragende metoder, som ligeledes kræver mødeledelse

206 Madsen, 2016: 83

Nedenfor er kort skitseret, hvilke opmærksomhedspunkter der kan være vigtige at overveje såvel inden som under mødet²⁰⁷:

Opmærksomhedspunkter forud for mødet:

- Hvordan planlægger du mødet?
- Hvem skal inviteres?
- Skal der indhentes dagsordenspunkter fra mødedeltagerne?
- Hvordan skal dagsordenen se ud?
- Hvem er mødeleder, og hvem er referent?
- Hvad er kontekst og formål med mødet?
- Hvem ønsker hvilke punkter på dagsordenen?
- Hvilken tidsramme har mødet?
- Er der en dato for næste møde?
- Skal mødet afholdes i barnets dagtilbud eller den unges skole, på rådhuset, i hjemmet eller et andet sted?
- Hvilke lokaler inkl. møbler egner sig til mødet?
- Skal der være aftalte pladser på forhånd?

Opmærksomhedspunkter ved afvikling af mødet

Dagsordenen skal sammen med ledelsen af mødet skabe strukturen på mødet. Fremhæv ved opstart på mødet, hvad formålet med mødet er. Er formålet f.eks. at drøfte indsatser for at nå et mål i barnets handleplan?

Hvis der under mødet ikke er fremdrift, eller der opstår konflikter, kan følgende redskaber overvejes:

Fortsættes på næste side >>

207 Læs mere i Madsen, 2016, Processer og procesledelse. Håndbog for konsulenter, vejledere, undervisere og ledere. Kap. 5

- Kom med afbrydelser, vejledende spørgsmål og anmodninger for at skabe udvikling i dialogen mod målet
- Søg mod fælles handlinger snarere end mod fælles holdninger, da handlinger kan omsættes til gavn for barnet eller den unge
- Indlæg en runde eller brainstorm, når der f.eks. skal tænkes i nye ideer og løsninger
- Indlæg tænkepauser, når der f.eks. skal tages beslutninger
- Administrer talerækken – eller afskaf den
- Planlæg at afslutte mødet i god tid, så du kan holde tidsplanen
- Opsummer, hvem der nu gør hvad
- Evaluer mødet og din egen mødeledelse

Kilde: Skrevet med inspiration fra Madsen (2016): Processer og procesledelse. Håndbog for konsulenter, vejleder, undervisere og ledere. Kap. 5

Nødvendigheden af faglig ledelse og styring

”Området børn og unge med særlige behov kræver, uanset valg af organiseringsformer, et velfungerende samarbejde på tværs af organisatoriske og faglige forskelle. Den opgave hviler i særlig grad på ledelsen, hvad enten området er organiseret som et selvstændigt område eller sammen med det almene børneområde.”²⁰⁸

I Socialstyrelsens ”Redskabskasse”²⁰⁹, tilbydes konkrete redskaber, der netop er udviklet med det formål at styrke den faglige ledelse og styring på området for børn og unge med særlige behov. Disse redskaber giver konkrete anvisninger på, hvordan det tværfaglige samarbejde kan understøttes. Inspirationsværktøjet er publiceret såvel i hæfteform som på Socialstyrelsens hjemmeside.

I redskabskassen findes ca. 80 redskaber i form af vejledninger, skabeloner og eksempler. Redskaberne er struktureret omkring seks forskellige temaer:

208 <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/organisering-og-tvaerfagligt-samarbejde/tema-3-tvaerfagligt-samarbejde>

209 Socialstyrelsen, 2016, <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/laesevejledning/om-redskabskassen>

1. Styringsgrundlag
2. Organisering og tværfagligt samarbejde
3. Faglig udvikling
4. Tilrettelæggelse af arbejdet
5. Opfølgning
6. Ledelsesinformation

I redskabet "Organisering og tværfagligt samarbejde" peges på nødvendigheden af en tæt kobling mellem styring og det tværfaglige samarbejde, der ligeledes adresserer det tværgangsperspektiv på børne- og ungeområdet mellem det specialiserede og det almene børneområde²¹⁰. Endvidere stilles skarpt på betydningen af såvel det interne som det eksterne samarbejde.

Organiseringen af det tværfaglige samarbejde kan understøttes af en samarbejdsaftale. I redskabsskassen "Faglig ledelse og styring" gives konkrete eksempler på to forskellige typer samarbejdsaftaler, nemlig procesregulerende samarbejdsaftaler og rammesættende beskrivelser af de tværfaglige samarbejdsprocesser²¹¹.

Samarbejde mellem socialtilsyn, kommune og plejefamilie

Socialtilsynet har ansvaret for at godkende generelt godkendte plejefamilier ligesom de varetager det driftsorienterede tilsyn i de generelt godkendte plejefamilier²¹². Det personrettede tilsyn varetages af den anbringende kommune og tilsynsopgaven er således delt, så socialtilsynet har fokus på plejefamiliens generelle kompetencer til at varetage opgaven som plejefamilie, mens kommunen tilser, at plejefamilien er den rette foranstaltning for det konkrete barn.

Den overordnede samarbejdsflade mellem socialtilsyn og kommune er i forbindelse med socialtilsynets driftsorienterede tilsyn, hvor der indhentes oplysninger fra kommunen om det anbragte barn, og når kommunerne anvender socialtilsynets godkendelsesrapporter, oplysninger på Tilbudsportalen og i tilsynsrapporter i forbindelse med matchning af et barn til en plejefamilie. For at sikre sammenhæng mellem det tilsyn, som socialtilsynet udfører, og det tilsyn, som anbringende kommune udfører, er der en gensidig forpligtelse for det driftsorienterede tilsyn og det personrettede tilsyn til at underrette hinanden om bekymrende forhold i tilbudde-
ne²¹³.

210 <http://socialstyrelsen.dk/tvaerfaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/laesevejledning/om-redskabskassen>

211 <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-procesregulerende-aftale> samt <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-tvaerfaglig-model>

212 Læs mere om dette i kapitel 2

213 Vejl. om socialtilsyn pkt. 207

En tilsynskonsulent fortæller:

"Vi blev i socialtilsynet kontaktet af en plejefar, som fortalte, at hans kone var alvorlig syg og indlagt på hospitalet. Det hele var gået meget hurtigt. Plejefaren og plejebarnet var naturligvis meget påvirket af situationen. Vi aftalte, at jeg kontaktede anbringende kommune, som allerede samme dag tog ud til plejefamilien og sikrede, at forholdene for plejebarnet og plejefar, var som de skulle være. Efter nogle dage stod det klart, at der ville være tale om en længere indlæggelse og i stedet for at skrive frem og tilbage aftalte vi, at plejefar, familierådgiver og jeg tog et fælles møde, da der både var opstået usikkerhed om vilkårene for anbringelse og bekymring for beskyttelse af plejebarnet i den svære tid. På mødet fik vi drøftet støtteforanstaltninger til plejefamilien, som kunne danne baggrund for en midlertidig vilkårstilføjelse til godkendelsen, så plejebarnet kunne blive i familien, hvilket hun helst ville. Plejebarnet skulle derved heller ikke opleve at forlade sin trygge ramme i en tid, hvor hun også havde store bekymringer for hendes plejemor"

Eksemplet viser, at det har stor betydning, når der både handles hurtigt og koordineret, og hvordan en beslutning ved et tilsyn kan have direkte betydning for en afgørelse i et andet tilsyn, hvorfor dialog og respekt for hinandens fagligheder og kompetencer er centralt.

En familieplejekonsulent fortæller:

"En forudsætning for, at det gode samarbejde kan opstå mellem familierådgiver, familieplejekonsulent og tilsynskonsulenter er, at der i særlig grad er en anerkendelse af hinandens fagligheder og en respekt for de enkelte professioners beslutningskompetencer. Det giver mulighed for en, for alle, ligeværdig dialog."

Det har med andre ord stor betydning, at de professionelle omkring det anbragte barn og familien har oplevelsen af at arbejde i samme retning og med respekt for hinandens fagligheder og positioner.

Opmærksomhedspunkter:

- Et velfungerende tværfagligt samarbejde er medvirkende til den gode anbringelse i en plejefamilie
- Udvalg og inddrag de aktører, som kan understøtte den gode anbringelse og vurder hele tiden, hvem det er, og hvad deres rolle kan være
- Lad udvælgelsen være dynamisk i forhold til problemstilling, barnets alder mm.
- Arbejd målrettet på at opnå fælles forståelse omkring barnets problemstillinger
- Arbejd målrettet på at opnå sammenhæng i indsatserne omkring barnet
- Lad barnet eller den unges behov være styrende for drøftelserne mellem de professionelle
- Hav en opmærksomhed på, at tydelige mål øger muligheden for koordinerede handlinger mellem de mange professionelle
- Lad de tværprofessionelle møder handle om fælles handlinger fremfor fælles holdninger
- Husk at der skal indhentes samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, hvis der skal udveksles fortrolige oplysninger

Litteratur

Ekspertpanel, 2012, *Rapport fra ekspertpanel om overgreb mod børn*, Socialministeriet

Højholdt, 2013, *Tværfprofessionelt samarbejde i teori og praksis*, Hans Reitzels Forlag.

Madsen, 2016, *Processer og procesledelse. Håndbog for konsulenter, vejledere, undervisere og ledere*. Dansk Psykologisk Forlag.

Socialstyrelsen, 2011, *Håndbog om Barnets Reform*

Socialstyrelsen, 2016, *Faglig ledelse og styring: området for børn og unge med særlige behov: inspirationsværktøj*

Lovgivning

Justitsministeriets vejledning nr. 11740 af 4. december, 1986, nr. 176

<http://www.krim.dk/undersider/straffuldbyrdelse/sagsbehandling-strafuldbyrdelse/vejledning-11740-december-1986.pdf>

Webkilder

<http://www.fmk.dk/borger/familie-boern-og-unge/underretning/handleguide/>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/laesevejledning/om-redskabskassen>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-procesregulerende-aftale>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-tvaerfaglig-model>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/organisering-og-tvaerfagligt-samarbejde/tema-3-tvaerfagligt-samarbejde>

Kapitel 6

Inddragelse af plejebarnet

Det er et centralt omdrejningspunkt for den gode anbringelse, at barnet inddrages i egen sag. Når barnet inddrages i beslutninger om hverdagslivet og anbringelsen, styrkes tilliden til de voksne, og motivationen til at medvirke til forandringer gør den gode anbringelse mulig til barnets bedste.

I dette kapitel sættes fokus på børns rettigheder i form af inddragelse ved at blive hørt. Et fokus på børns rettigheder følger af Barnets Reform fra 2011, som kan tilbageføres til Børnekonventionens artikel 12²¹⁴, samt servicelovens § 46, der fastsætter, at barnet skal sikres ret til frit at udtrykke sit synspunkt i alle forhold, der vedrører barnet²¹⁵. Ligeledes er det vigtigt for barnets tillid til voksne i dets nærmiljø samt for dets motivation til at medvirke til forandringer, at barnet føler sig inddraget i beslutninger vedrørende hverdagslivet og anbringelsen.

Kapitlet introduceres med en beskrivelse af rammen for inddragelse af barnet, herunder kommunale retningslinjer for dette. Dernæst beskrives børns ønsker til kontakten til familierådgiveren, og hvad dette betyder for barnets liv og udvikling. Herefter beskrives børnesamtalen, og hvordan familierådgiveren kan forberede sig samt afholde samtalen med barnet/den unge. Kapitlet afsluttes med en beskrivelse af det særlige ved inddragelse af barnet ved netværkspleje.

Lovgrundlag

Både med Barnets Reform og efterfølgende er der løbende indsat krav i lovgivningen om, at barnet skal inddrages i sin egen sag. Som eksempel er det et krav, at der skal finde en samtale sted med barnet i forbindelse med udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50, samt inden der træffes afgørelse om foranstaltning, og herunder anbringelse i en plejefamilie, jf. servicelovens § 48.

Når barnet er anbragt uden for hjemmet, er det et krav, at kommunen ved det halvårlige tilsyn på anbringelsesstedet så vidt muligt taler alene med barnet, dvs. uden en repræsentant fra anbringelsesstedet²¹⁶. De styrkede klagerettigheder og krav om samtaler med barnet giver et samlet billede af, at barnet opfattes som aktør i sin egen sag, og at barnets mening og opfattelse skal tillægges værdi, når kommunen træffer afgørelser af betydning for barnet. Ved anbringelser uden samtykke skal der træffes ny afgørelse om anbringelse med jævne mellemrum, dvs. efter 1 år og herefter som udgangspunkt hvert 2. år²¹⁷. Inden der træffes afgørelse om, at anbringelsen skal fortsætte, skal barnet inddrages og skal i en samtale have mulighed for at tilkendegive sin holdning til en fortsat anbringelse²¹⁸. Børn over 12 år skal derudover inddrages som part. Det vil sige, at barnet/den unge har ret til, at en advokat indkaldes til møder og skal have sagens oplysninger tilsendt²¹⁹.

214 Bek. af FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder. BKl nr. 6 af 16/01/1992

215 Ydermere angives, at barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed. Børn, der er fyldt 12 år, er blevet tillagt selvstændig klageret over f.eks. afgørelse om at anbringe barnet, valg af anbringelsessted og hjemgivelse jf. Lov om social service § 167

216 Lov om social service § 70

217 Lov om social service § 62

218 Lov om social service § 48

219 Lov om social service § 72

Iflg. Ankestyrelsen har 2/3 af landets kommuner taget politisk beslutning om, hvordan kommunen gennem en sammenhængende børnepolitik skal arbejde med systematisk inddragelse af og samarbejde med børn, unge og deres netværk. Cirka halvdelen af landets kommuner har skriftlige retningslinjer for, hvordan sagsbehandlingen skal tilrettelægges med henblik på at sikre inddragelsen²²⁰.

Børnenes erfaringer med at blive inddraget

For at børn og unge skal opleve inddragelse og succes i samtalerne med voksne, skal de voksne foruden at besidde faglige kvalifikationer også udvise interesse for og forventninger til barnet. Børnerådet har i en undersøgelse, hvor 113 børn og unge anbragt i plejefamilie, døgninstitution og opholdssteder er blevet interviewet, sammenfattet følgende om børnenes ønsker til sagsbehandlere på deres vej:

”Det virker for børnene”

- Når sagsbehandleren ikke bliver skiftet ud hele tiden
- Når sagsbehandleren lytter, er god at tale med og tror på det, man siger
- Når sagsbehandleren inddrager en i beslutningerne og informerer om baggrunden
- Når sagsbehandleren er 100 % ærlig
- Når sagsbehandleren først og fremmest er ens egen – ikke de voksnes
- Når sagsbehandleren gør en oprigtig indsats for at hjælpe, og f.eks. ikke udskyder eller aflyser møderne
- Når man må skrive eller ringe direkte til sin sagsbehandler
- Når sagsbehandleren kender ens historie og familie – ikke kun ud fra papirerne
- Når man møder sagsbehandleren ofte og også oplever ting sammen
- Når tilsynet er uanmeldt, så det er virkeligheden, der opleves
- Når tilsynet snakker med børnene alene og enkeltvis – på en tryk og afslappet måde
- Når tilsynet husker at spørge ind til magtanvendelse og overskridelse af ens grænser
- Når sagsbehandleren og tilsynsførende taler i et sprog, man forstår, og ikke taler ned til én”

Kilde: Børnerådet, 2012, De prøver at gøre det så normalt som muligt: 12²²¹

220 Ankestyrelsen, 2013: 7

221 Børnerådet, 2012, De prøver at gøre det så normalt som muligt. Interviews med 113 børn og unge anbragt i plejefamilie, døgninstitution eller på et opholdssted i 2011

En vigtig opgave i kontakten mellem sagsbehandleren og barnet/den unge er dermed at sørge for, at barnet kan få tillid til familierådgiveren, og at denne er en person, man kan regne med. Tilliden og inddragelsen er afgørende for, at indsatsen lykkes:

En familierådgiver fortæller:

"Det kan ikke nytte noget, at forældrene vil én vej, plejefamilien en anden vej, barnet en tredje og skolen en fjerde vej. Så det er vigtigt at tage udgangspunkt i, hvad barnet selv er parat til og arbejde med dets eget ønske. Så kan man jo altid prøve at justere og argumentere for, at der er noget, der er mere hensigtsmæssigt, men hvis barnet ikke forstår det, så hjælper det ikke."

Denne familierådgiver peger på, at barnet skal være med for, at indsatsen kan lykkes. Barnets motivation har afgørende betydning, og motivationen opnås gennem at inddrage og lytte til barnets meninger.

"Jeg synes, det er meget vigtigt, at man lærer børn at blive en del af et demokrati. At ens stemme har betydning. Ens mening bliver hørt, og måske kan man også være heldig at få ret. Ikke altid, men hvis man ikke lærer at have mod på at åbne sin mund og sige, hvad man mener, så lykkes det jo ikke."

Her har inddragelsen også et langsigtet perspektiv i form af at lære barnet, at det nytter at give sit besyv med. Plejebørn, der har oplevet årelange svigt, er ikke vant til at blive set, hørt og inddraget, så der kan ligge en særlig opmærksomhed for familierådgiveren i at have fokus på at give plads til dette. Det vil måske ikke falde barnet naturligt at give sin mening til kende, men dette skal understøttes og udvikles af familierådgiverens tilgang hertil.

Børnesamtalen

Det er af stor betydning, at den familierådgiver, der taler med barnet – hvad enten der er tale om en børnesamtale efter servicelovens § 48 eller andre samtaler med barnet – er i stand til at etablere et trygt og tillidsfuldt forhold omkring samtalen med barnet. At barnet oplever sig set, hørt og forstået kan være afgørende for, om det vælger at betro sig om mulig mistrivsel, konflikter eller andet til familierådgiveren. Tier barnet om mistrivsel eller verserende konflikter, kan det have stor betydning for barnets mulige udbytte af anbringelsens videre forløb og kan i værste fald stå i vejen for barnets mulighed for trivsel og udvikling. Børnesamtalen skal tage

afsæt i barnets perspektiv, dvs. i hvad barnet eller den unge finder vigtigt at tale om. Her er det væsentligt også at invitere til at tale om det, der er svært, gør ondt eller er konfliktfyldt, men det skal naturligvis gøres med omtanke for barnets følelser og modenhed.

Socialstyrelsen udbyder kurser i Børnesamtalen via Børnekataloget²²²

Børnekataloget kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside og hos de University Colleges, der udbyder kurserne i samarbejde med Socialstyrelsen.

Med baggrund i vurderingen fra den børnefaglige undersøgelse og handleplanens konkrete mål bør der i et relevant og afbalanceret forhold inviteres til drøftelse af både gode og positive samt svære og mere konfliktfyldte emner og forhold omkring anbringelsen. Herved understøttes intentionen om, at det er hele barnet og hele barnets livssituation på tværs af kontekster, som familierådgiveren skal inddrage. Føler barnet eller den unge sig tryk nok til at dele bekymringer og forestillinger med familierådgiveren, mindskes risikoen for, at barnet eller den unge udvikler forestillinger, som i uhensigtsmæssig grad knytter an til følelser som frygt, skyld og skam.

Børnesamtalen kan undlades

Samtalen kan undlades, hvis en samtale vil stille barnet i en urimeligt presset situation, eller hvis barnets modenhed og forudsætninger eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtale gennemførelse²²³. Barnet eller den unge har også ret til at afslå at udtale sig. Hvis barnet eller den unge ikke ønsker at udtale sig, noteres dette på sagen, og dermed vil lovkravet være opfyldt, selvom der ikke er gennemført en børnesamtale²²⁴. Myndigheden bør i disse tilfælde forsøge at afdække barnets eller den unges synspunkter og holdninger på anden vis.

Forældremyndighedsindehavers rolle i forbindelse med børnesamtalen

Forældremyndighedsindehaver kan ikke modsætte sig, at kommunen giver barnet eller den unge mulighed for en samtale.

Forældremyndighedsindehaver har heller ikke ret til at være til stede under samtalen²²⁵. I nogle tilfælde kan det dog være hensigtsmæssigt, at forældrene er til stede under samtalen, f.eks. af hensyn til barnets tryghed. Barnet eller den unge kan også ønske at have en bisidder med til samtalen²²⁶.

222 <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/efteruddannelse/om-efteruddannelse/bornekatalog>

223 Lov om social service § 50, stk. 3

224 Lov om social service § 48, stk. 2 og Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 282 og 287

225 Lov om social service § 50, stk. 3

226 Lov om social service § 48 a

Familierådgiverens forberedelse på og redskaber til børnesamtalen

Det er væsentligt, at barnet eller den unge oplever sig prioriteret ved familierådgiverens tilsyn, og at denne er bevidst om, at det kan være de små ting, der fra barnets perspektiv kan gøre forskellen. Herunder f.eks. at familierådgiveren først taler med barnet eller den unge fremfor at starte med at sætte sig ned og drikke kaffe med plejefamilien²²⁷.

Forud for samtalen kan familierådgiveren forberede sig ved hjælp af spørgsmål udarbejdet af den norske psykolog Haldor Øvreide²²⁸.

- Hvilke kortsigtede eller langsigtede behov har barnet for at tale med voksne i systemet, og hvilke behov har det sociale system for at få information fra barnet?
- Hvad har netop dette barn brug for information om og støtte til, for at få perspektiv, struktur og funktionel mening med sit liv?
- Hvad er det, dette barn kan vide, som vi ikke ved, og som er vigtigt for, at vi kan tage vare på barnet både på kort og lang sigt?
- Hvilken information har vi brug for at få fra barnet selv om dets erfaringer og forståelser af sin situation?
- Er det de voksnes interesse, at der skal foregå en samtale med barnet, i højere grad end hensyn til barnets tarv? Eller er det andre børns interesser, vi fokuserer på?
- Har barnet en selvstændig ret til at udtale sig om det, der skal ske?

I SFIs forskningsrapport om børn og unge anbragt i slægtspleje fremgår en række faktorer, som iflg. børnene og de unge selv har virket fremmende for opnåelse af tillid til familierådgiveren:

”At de får mulighed for at tale om sig selv og føler sig forstået og anerkendt, at der er kontinuitet i møderne med sagsbehandleren, at de får råd og vejledning såvel som faktuel bistand af sagsbehandleren, og at sagsbehandleren får inddraget hele familien på en positiv måde”²²⁹.

Familierådgiveren kan forud for og under samtalen også overveje selve samtalemetoden. Vidensportalen²³⁰ anbefaler den dialogiske samtalemetode (DCM), hvor kommunikationsstilen er at:

227 Udtalelse fra tidligere anbragt i Nielsen, 2005: 285

228 Øvreide, 2009: 257

229 Egelund m.fl., 2010: 10; se desuden Rasks bog, Børnesamtalen, 2011

230 <http://vidensportal.dk/temaer/sekssuelle-overgreb/bornesamtalen-i-praksis-1>

- Anvende åbne spørgsmål
- Lytte aktivt
- Lytte til de temaer, som optager barnet
- Tåle stilhed
- Støtte barnet
- Være tydelig

En familierådgiver fortæller:

"Drengen talte i et sprog, der var meget voldsomt. Han sagde til mig, at når han kommer hjem til sine forældre på samvær, kan han næsten ikke holde ud at være der. Han kommer til at tale som dem og blive som dem, og det vil han ikke. Han vil noget andet. Han vil ikke se sin mor.

Jeg spurgte ham: "Jeg kan godt forstå, du synes, det er rigtig svært at være derhjemme, men jeg bliver nødt til at spørge dig: Er det huset, eller er det det, du har oplevet derhjemme? Er det din mor eller hendes kæreste, eller er du bange for dine søskende? Hvad drejer det sig om?"

Han svarede efter et stykke tid: "Det er nok huset. Altså, det er nok det, at jeg har oplevet alle de ting, og jeg kommer til at blive involveret i det der. Jeg kan simpelthen ikke holde det ud."

Familierådgiveren stiller her en række spørgsmål med mulige svarmuligheder for at hjælpe drengen på vej i hans forklaringer på, hvorfor det er svært. Spørgsmålene har en direkte og tydelig karakter, som den dialogiske samtalemethode lægger op til, og samtidig afventer familierådgiveren svaret. Hun tåler stilheden og giver plads til, at drengen kan tænke over sit svar.

Med fokus på inddragelsen af børn har Øvreeide²³¹ udarbejdet en række opmærksomhedspunkter, som kan facilitere en støttende og åbnende dialogisk kontakt i samtaler med børn:

231 Øvreeide, 2009: 121

- Emotional og kognitiv afstemning i forhold til barnet kan opnås ved at beskrive barnet og omgivelserne på en mentaliserende og opmærksomhedsstøttende måde i barnets levede øjeblik (men ikke nødvendigvis sådan, som barnet præsenterer sig selv)
- Fælles fokusering på opmærksomheden understøttes, hvis barnet oplever, at den voksne tilføjer noget til opmærksomhedsfeltet. "Verden" udvides, den aktuelle tilstand trianguleres til nye sammenhænge, og der genereres udvidet forståelse
- Barnet opbygger en specifik relation til den voksne, som leder af samtalen, i kraft af at der udvikles vitalitet gennem oplevelse af fælles engagement. Delt emotionalitet, en passende rytme og et ledelselement er altid en del af denne proces
- Den voksnes relation til barnet og den voksnes oplevelser sammen med barnet etableres på grundlag af og helst som en del af en allerede eksisterende relation, der er vigtig for barnet (social triangulering).

Disse opmærksomhedspunkter og tilgange til at møde barnet, den unge og familien med henblik på at skabe løsninger, der tager afsæt i barnets, den unges og familiens ønsker og muligheder, afspejles ligeledes i metoden LØFT (løsningsfokuseret arbejde)²³².

Inddragelse af barnet/den unge ved netværkspleje

Netværksplejefamilier har som anbringelsesform et særligt potentiale for at understøtte sammenhæng og kontinuitet mellem barnets forskellige livssfærer. I en forskningsrapport fra SFI om børn og unges oplevelse af anbringelsesforløb i slægt og netværk påpeges, at selvom der er en målsætning om at sikre inddragelse af forældre og andre væsentlige relationer i anbringelsen, så er det i praksis ofte vanskeligt at fastholde fokus på det. En af årsagerne kan være de mange skift, barnet skal foretage mellem de forskellige aktører, som det interagerer med i sit liv. For at mindske barnets oplevelse af et fragmenteret liv, kræver det ifølge rapporten: "... *en særdeles målrettet strategi at fastholde og udvikle barnets forankring i bæredygtige sociale relationer uden for anbringelsesstedets egne rammer*"²³³.

²³² Metoden er bl.a. beskrevet i Henriksen, 2015. Se i øvrigt bilag 3 for uddybning af LØFT

²³³ Egelund m.fl., 2010: 113

I rapporten peges også på, at accept af og kontinuitet i vigtige relationer og tilknytningsforhold er afgørende for at skabe et sammenhængende hverdagsliv for barnet.

En familieplejekonsulent fortæller:

”Vi har haft en pige, som boede hos sin faster. Hun var meget glad for sin faster, fordi det var den voksne, der gennem hele hendes liv havde været der. Hun var vel dengang 11 år. Det var pigens valg, at hun ville bo ved sin faster. Hun var selv løbet derned, fordi hun slet ikke kunne holde ud at være derhjemme. Og det, at fasteren havde været en positiv voksen for hende, var udslagsgivende for, at pigen selv valgte at tage ophold ved fasteren.”

Fasteren har været fast holdepunkt igennem pigens liv og fortsætter som sådan. Fasteren er her et samlende led i forhold til pigens familiehistorie og til hendes forældre på en måde, som en generelt godkendt plejefamilie ikke vil have de samme forudsætninger for.

Københavns Kommunes Videnscenter for Familiepleje har i en undersøgelse beskrevet, at unge, som er anbragt i deres netværk, i højere grad end andre anbragte unge føler sig inddraget i beslutninger om valg af anbringelsessted uanset deres alder ved anbringelsen²³⁴.

Opmærksomhedspunkter:

- Barnet/den unge skal løbende inddrages
- Der er krav til, at der skal finde en samtale sted med barnet/den unge i forbindelse med udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse
- Allerede i forbindelse med en underretning kan der finde en samtale sted med barnet/den unge
- Samtalerne skal så vidt muligt foregå alene mellem familierådgiveren og barnet uden en repræsentant fra anbringelsesstedet
- Familierådgiveren bør overveje, hvad formålet med samtalen er ud fra: Hvad kan barnet fortælle mig, som jeg ikke ved?

Fortsættes på næste side >>

234 Larsen og Frederiksen, 2013: 11. Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt alle anbragte teenagere i familiepleje i Københavns Kommune, samt kvalitative interviews med ti unge og deres plejefamilier

- Familierådgiveren skal invitere til at tale om både det gode og svære. Plejebarnet kan have store følelser, f.eks. angst for fremtiden, usikkerhed på relationerne til sin familie og sit netværk, eller der kan være ting i forhold til plejefamilien, som det er vigtigt at få plejebarnet i tale om
- Ved alle anbringelser kan familierådgiveren undersøge barnets perspektiv på samværet med sin familie, er der for lidt eller for meget? Skal samværet foregå i andre rammer end de nuværende? Eller skal der være nogle til stede til at hjælpe med kommunikationen med barnets forældre?
- Generelt skal familierådgiveren inddrage barnets perspektiv på, om barnet har indflydelse på beslutninger vedrørende sig selv og på hverdagslivet i overensstemmelse med alder og modenhed.²³⁵

235 Kvalitetsmodel for socialtilsyn, 2015, Socialstyrelsen, indikator 5a og 5b. Se: <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/guides-og-redskaber-til-tilsyn/oversigt-med-alle-redskaber>

Litteratur

Ankestyrelsen, 2013, *Ankestyrelsens undersøgelse af hvordan familie og netværk bliver inddraget i børnesager*

Børnerådet, 2012, *De prøver at gøre det så normalt som muligt*, Interviews med 113 børn og unge anbragt i plejefamilie, døgninstitution eller på et opholdssted i 2011

Egelund m.fl., 2010, *Det er jo min familie. Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. SFI 10:34

Henriksen, 2015, *Metodiske tilgange i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.

Larsen og Frederiksen, 2013, *Teenagere i familiepleje - Konklusioner og anbefalinger*. Videnscenter for Familiepleje

Nielsen (red.) m.fl., 2005, *TABUKA. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Forlaget Børn & unge/Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Rask, 2011, *Børnesamtalen. Inddragelse af barnets perspektiver – dilemmaer i myndigheds-sagsbehandlingernes arbejde*. Professionshøjskolen Metropol

Øvreeide, 2009, *At tale med børn. Metodiske samtaler med børn i svære livssituationer*. Gyldendal Akademisk

Lovgivning

Bekendtgørelsen af FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder. BKl nr. 6 af 16/01/1992

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=60837>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Webkilder

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/efteruddannelse/om-efteruddannelse/borne-katalog>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/guides-og-redskaber-til-tilsyn/oversigt-med-alle-redskaber>

<http://vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb/bornesamtalen-i-praksis-1>

Kapitel 7

Samarbejde med plejebarnets familie og netværk

Der er mange aktører involveret, når et barn er anbragt i en plejefamilie, og det stiller krav til alle involverede parter om at arbejde sammen.

Det er kommunen, der skal tilrettelægge dette samarbejde, så det fremmer barnets udvikling og trivsel. Der introduceres i den forbindelse til en række metoder til netværksinddragelse.

Der er mange aktører involveret, når et barn eller en ung er anbragt i en plejefamilie, og det stiller krav til alle involverede parter om at arbejde sammen. Det er kommunen, der skal tilrettelægge dette samarbejde, så det fremmer barnets udvikling og trivsel.

I dette kapitel uddybes først opmærksomheder, fordele og udfordringer i samarbejdet mellem det private og professionelle netværk samt i det tværfaglige netværk om barnet/den unge. Denne del afsluttes med en beskrivelse af støttepersoner til forældre efter § 54 i serviceloven. Herefter præsenteres netværksinddragende metoder til det understøttende og involverende samarbejde mellem private og professionelle omkring barnet eller den unge. Metoderne, der her gennemgås, er: familierådslagning, netværksmøder, Signs of Safety, genogram, livshistorie og netværksskort.

Samarbejde mellem private og professionelle omkring barnet eller den unge

I modellen er illustreret nogle af de mange aktører, der er omkring barnet eller den unge. Det er aktører, som alle har en betydning for barnet/den unges trivsel. Der skelnes mellem forældre og plejeforældre. Når der i den efterfølgende tekst refereres til forældre, er det et konsekvent udtryk for barnets/den unges biologiske eller adoptivforældre. Når der refereres til plejeforældre, menes der den familie, barnet/den unge sidenhen anbringes i. Modellen rummer også barnets kammerater og dets fritidsaktiviteter, da disse kan være væsentlige faktorer i barnets liv.

Barnets netværk og aktører

Samarbejde mellem barnets forældre, plejeforældre og fagprofessionelle

Samarbejdet mellem barnets forældre, plejeforældre og de fagprofessionelle omkring anbringelsen kan til tider være udfordrende. Iflg. Ankestyrelsens undersøgelse af samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner²³⁶ angiver kommunerne, at en kilde til konflikt i samarbejdet mellem kommune og plejefamilie er det anbragte barns samvær med sine forældre.

Relationen mellem børn og forældre er forskellige fra familie til familie. Uanset hvilke muligheder og begrænsninger relationen sætter for kontakten mellem barn, ung og forældre under anbringelsen, skal relationen understøttes til barnets bedste. Familierådgiveren og plejefamilien har en væsentlig rolle i undersøgelsen af barnets og familiens behov for samvær og under hvilke former samværet skal foregå, ligesom de har ansvaret for at understøtte samværet, så det får de bedste muligheder for at udfolde sig til barnets bedste.

I *Håndbog om forældresamarbejde* foreslås en graduering fra A til D, som fagprofessionelle kan have som rettesnor i arbejdet med at etablere, udvikle og vedligeholde samværet mellem børn og forældre/søskende. Gradueringen skal forstås sådan, at A er det højst opnåelige, mens D er det minimum, som professionelle må arbejde for. Følgende kan være hensigtsmæssigt at indarbejde i vurderingen af, hvordan og i hvilket omfang relationen mellem barn og netværk kan styrkes til barnets bedste²³⁷:

- A. "Sørg for, at anbragte børn opretholder eller skaber gode relationer til forældre, søskende og andre pårørende
- B. Medvirk til at forbedre destruktive relationer
- C. Sørg for, at barnet har kendskab til sin oprindelse, hvis der ikke er bæredygtige relationer. Medvirk til, at barnet får et realistisk syn på forældrene og familiens situation, og hjælp dem med at integrere historien
- D. Er det ikke muligt at etablere regelmæssig kontakt, så sørg for, at barnet får informationer og støtte til at opbygge en livshistorie."

(Socialstyrelsen, 2012: 187)

Samarbejde mellem professionelle på tværs af anbragte børns livssfærer

Anbragte børn og unge, og herunder plejebørn, bevæger sig i mange livssfærer, og mange personer omkring dem er på forskellig vis og i varierende grad involveret i deres liv.

Børnene befinder sig i en række forskellige institutionelle sammenhænge i form af familie, daginstitution, skole og fritidsklub. Her møder de en række forskellige faggrupper, såsom lærere, psykologer, socialpædagoger og socialrådgivere. Hvad der er institutionelt og faggruppe-opdelt, er imidlertid for børnene forbundet gennem deres livsførelse på tværs af alt dette:

236 Ankestyrelsen, 2014: 3

237 Socialstyrelsen, 2012, *Håndbog om forældresamarbejde*: 187

“Børns deltagelse et sted er forbundet til deres deltagelse andre steder, og ting, der udspiller sig i én sammenhæng, får betydning andre steder. Forskellige voksne omkring børnene har imidlertid begrænset adgang til børn ”andre steder”, og dermed også begrænset adgang til at forstå konteksten for barnets handlinger og deltagelse det sted, de selv er ansvarlige for. Børns livsførelse på tværs kalder derfor på en skærpet opmærksomhed omkring samarbejdet mellem børns forskellige voksne”.²³⁸

Det stiller særlige krav til det tværfaglige samarbejde, som har stor betydning i arbejdet med børn, unge og familier med særlige behov.

Det er desuden betydningsfuldt, for at sikre barnets perspektiv i et anbringelsesforløb, at have flere parter til at hjælpe med at skabe en oplevelse af mening og sammenhæng for barnet/den unge og familien, for hvem anbringelsen kan være vanskelig at forstå. Eksisterende forskning peger på, at børn/ unge og deres forældre ofte ikke inddrages i tilrettelæggelsen af den hjælp, de har brug for i situationen²³⁹. Jo vanskeligere det er at forstå beslutninger og beslutningsprocesser, blandt andet fordi man ikke er inddraget, des vanskeligere er det at medvirke i og påvirke beslutningen.

Der er altså gode grunde til at være særlig opmærksom på, hvordan sagsforløb kan tilrettelægges, så der skabes de bedst mulige vilkår for børn, unge og familiers inddragelse²⁴⁰.

Støtteperson efter servicelovens § 54

En støtteperson efter § 54²⁴¹ er forældrenes støtte i forbindelse med problemstillinger, der knytter sig til anbringelsen af deres barn. Støttepersonens væsentligste funktion er at lytte og være der for forældrenes skyld. Støttepersonen vil ofte kunne hjælpe og rådgive forældrene i forhold til samarbejdet med familierådgivere, familieplejekonsulenter eller andre parter i anbringelsen. Både før, under og efter møder med professionelle parter kan støttepersonen være en hjælp og kan f.eks. bidrage til, at forældrene får talt om det, der er vigtigt for dem. Forældre har ret til en støtteperson og har som udgangspunkt selv mulighed for at vælge den støtteperson, de gerne vil have, men vedkommende skal vurderes egnet og skal godkendes af kommunen.

Støtte til forældrene under en anbringelse skal så vidt muligt medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen. Støtten skal gives med henblik på at støtte forældrene i at

238 Røn Larsen, 2012: 53

239 Villumsen, Lund, Viskum og Jakobsen, 2015. Rapporten gennemgår forskning om tværprofessionelt samarbejde på anbringelsesområdet. Konklusionen er, at meget lidt forskning omhandler barnets inddragelse i egen sag, og at dette måske afspejler den praktiske virkelighed. (Rapporten er uden sidetalsangivelse)

240 Se desuden kapitel 5 om det tværprofessionelle samarbejde for uddybning af udfordringer i samarbejdet samt måder at sikre det gode samarbejde på

241 Lov om social service § 54

varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en eventuel hjemgivelse eller i samvær med barnet eller den unge under anbringelsen. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte en særskilt plan for støtten til forældrene²⁴².

I afgørelser om tildeling af støtteperson er det vigtigt at være opmærksom på forhold omkring forældremyndighed, idet dette har betydning for muligheden for tildeling af støtteperson. Nære familiemedlemmer eller andre personer i det nærmeste netværk er ikke altid den bedste støtte for forældrene i og med, at de kan bibringe forældrene en forstærket oplevelse af problemstillingerne. Det har heller ikke været intentionen med bestemmelsen, at det skal være nære familiemedlemmer²⁴³. Støttepersonen er udelukkende støtte for forældrene og har derved ikke partsstatus og har alene adgang til fortrolige oplysninger, såfremt dette sker med samtykke fra forældrene. Det kan være særlig vigtigt at have for øje, når støttepersonen f.eks. deltager i møder om barnets anbringelse.

Forældres ret til en bisidder

En række foreninger tilbyder forældre til anbragte børn en bisidder. En bisidder er ikke det samme som en støtteperson, og selv om man har en støtteperson, har forældre også ret til en bisidder til møder. Bisidderens opgave er at være en personlig støtte ved møderne. Forældrene udpeger selv deres bisidder, og vedkommende får ikke løn af kommunen²⁴⁴. Som ved valg af støtteperson kan der være fordele og ulemper ved at vælge nære familiemedlemmer. På den ene side kan det nære familiemedlem være tryghedsskabende og støttende, mens andre familiemedlemmer kan være meget følelsesmæssigt involveret og derved have vanskeligt ved at være tilstrækkelig støttende og opmærksomme for den forælder, der har brug for trøst og opmuntring under mødet. Det kan derfor være vigtigt at have en dialog med forældrene omkring, hvem der kan støtte dem bedst.

I Håndbog om forældresamarbejde²⁴⁵ findes en grundig indføring i muligheder for støtte til forældre, og i hvordan det gode forældresamarbejde kan tilrettelægges til barnets bedste.

Serviceovens § 47 fastsætter krav om, at der systematisk arbejdes med inddragelse af barnets familie og øvrige netværk. Samtidig skal der sikres løbende samvær mellem barn og forældre/ øvrige netværk.

For børnene er hverdagslivet ikke så opdelt, som modellen i indledningen af dette kapitel angiver, og som de professionelle omkring barnet kan tænke og tale om det. Det er derfor vigtigt

242 Lov om social service § 54, stk. 2

243 Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 376

244 Forvaltningsloven § 8

245 Socialstyrelsen, 2012

at huske på, at barnet ser sit liv som en helhed, hvor alle dele er vævet ind i hinanden. Dermed må de professionelle, barnets plejeforældre, forældre og øvrige netværk forsøge at se barnets helhed fra barnets perspektiv og dermed hjælpe barnet med at bevare eller skabe mening og sammenhæng på tværs.

En kilde til konflikt mellem plejefamilie og kommune kan være det anbragte barns samvær med sin familie jf. servicelovens § 71²⁴⁶. Derfor må familierådgiveren og familieplejekonsulenten være opmærksomme på, om rammerne for samværet er optimale for at understøtte barnets udvikling og trivsel. Samtidig betyder dette også en minimering af stressfaktorer hos barn, forældre og plejeforældre, så det samlede samarbejde får de bedste betingelser. Det kan være positivt for samarbejdet, at forældrene har en støtteperson eller en bisidder med ved møder med kommunen og plejefamilien. Ved begge former for støtte skal der være en opmærksomhed på, hvilken relation forældrene har til den pågældende person.

Netværksinddragende metoder

Loven indeholder flere steder krav om inddragelse af forældre og netværk under en anbringelse. Servicelovens § 47 fastsætter et krav om, at kommunen gennem hele anbringelsesforløbet skal overveje, hvordan der kan ske systematisk inddragelse af familien og netværket. Endvidere er det i loven forudsat, at anbragte børn skal have samvær med deres forældre og det private netværk omkring barnet²⁴⁷. Det er kommunens opgave at sikre samvær med både forældre og netværk, og forældrene kan modtage særskilt støtte til at understøtte samværet med et anbragt barn²⁴⁸.

Det er kun børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om, at der ikke skal være samvær mellem forældre og børn. Hvis der fastsættes samvær mindre end en gang om måneden, anses det som en afbrydelse af samvær, og en sådan afgørelse skal træffes af børn og unge-udvalget²⁴⁹. Børn og unge-udvalget kan endvidere beslutte, at samværet i en bestemt periode skal være overvåget²⁵⁰. Lovgivningens mange anvisninger om inddragelse af barnet, familien og netværket tilsiger ikke anvendelse af bestemte metoder, ligesom graden af inddragelse ikke angives.

246 Barnet har jf. § 71 ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet

247 Lov om social service § 71, stk. 1

248 Lov om social service § 54, stk. 2

249 Lov om social service § 71, stk. 2

250 Lov om social service § 71, stk. 3

Selv i forløb med stor kompleksitet, mange forskellige problemstillinger og højt konfliktniveau med barnets forældre kan inddragelse af forældrene være med til at gøre en positiv forskel. I eksemplet nedenfor er anbringelsen sket uden forældrenes samtykke, og der opstår problemer i det etablerede samvær, som sker under overvågning af kommunens fagprofessionelle:

En familierådgiver fortæller:

"En af vores plejefamilier oplevede, at samarbejdet med plejebarnets forældre var meget problematisk, da alt, hvad forældrene var optaget af, var, at deres barn var tvangs-anbragt. Dette vanskeliggjorde dialogen mellem forældre og plejeforældre og hindrede de mange gode fortællinger om barnet. Familieplejekonsulenten og jeg inviterede derfor forældre og plejeforældre til et møde, hvor vi kunne tale om, hvordan samarbejdet mellem dem kunne blive bedre. Under samtalen blev det tydeligt, at den sorg forældrene oplevede i forbindelse med tvangsfjernelsen overskyggede alt. Det, at vi kunne tale om det på den måde, gjorde det tydeligt for dem, at det ikke havde noget med plejeforældrene at gøre. Forældrene ønskede at få hjælp til at bearbejde deres sorg, ligesom de blev optaget af at få etableret et godt samarbejde med plejefamilien for deres barns skyld. Der blev på den baggrund bevilget nogle samtaler i det lokale familiecenter, samtidig med at familieplejekonsulenten kunne varetage et forløb med forældrene og plejeforældrene. Det handlede om, hvordan de kunne samarbejde, og om hvordan forældrene kunne være en del af deres barns liv og opvækst".

Nedenstående metoder kan alle anvendes i anbringelsesforløb. Metoderne anvendes her i landet og er altså velafprøvede i praksis.

Familierådslagning

Familierådslagning²⁵¹ er en beslutningsmodel, som er udviklet i New Zealand. Metoden bidrager til at inddrage barnets netværk i beslutninger omkring barnet med det formål at aktivere alles ressourcer og sikre de bedst mulige tiltag for barnet.

Metoden anvendes både i den forebyggende fase, i undersøgelsesfasen og under iværksættelsen af en anbringelse, løbende under anbringelsen og ved anbringelsens afslutning. Metoden kan bidrage til at styrke barnets og den unges oplevelse af kontinuitet og sammenhæng i forløbet og skabe forbindelse mellem de forskellige livssfærer.

²⁵¹ Se mere om familierådslagning på: <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-familieradslagning>
<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/familieradslagning>

Familierådslagning bygger på antagelsen om, at det udvidede netværk omkring et barn har unikke kundskaber, erfaringer og ressourcer, som er gavnlige for beslutningsprocessen, og som evt. kan bidrage med meget konkret støtte i barnets og familiens hverdag. Enkeltpersoner i netværket kan på forpligtende vis f.eks. tilbyde sig som weekendaflastning, lektiehjælp eller kan sikre, at der i akutsituationer altid er en voksen, som barnet kan kontakte og komme hos.

Der er grundlæggende tre faser i en familierådslagning: en forberedelsesfase, et møde og en opfølgning. På mødet får netværket til opgave selv at udvikle et forslag til en handleplan, som efterfølgende godkendes af familierådgiveren.

På Vidensportalen²⁵² kan man læse, at familierådslagning kan give positive resultater i form af en øget oplevelse af inddragelse, mere holdbare handleplaner, en øget mulighed for anbringelse i netværket samt (hurtigere) hjemgivelse.

En familieplejekonsulent fortæller:

”Som spæd blev en lille dreng anbragt ved en plejefamilie. Drengens far var ukendt, og det blev vurderet, at moren ikke kunne varetage omsorgsopgaven. Efter et par år møder barnets mor en kæreste. Deres forhold udvikler sig, og de flytter sammen. Der er under hele anbringelsen samvær med moren og efterfølgende også med den nye kæreste og hans familie. Kærestens familie begynder at undre sig over, at drengen er anbragt, da de oplever, hvordan både mor og kæresten varetager forældreopgaven. De tager derfor kontakt til os i kommunen. Vi indhenter oplysninger om morens forældreovner, og på baggrund af oplysningerne aftaler vi med moren at lave en familierådslagning.

Til familierådslagningen deltager både mor, kæresten og flere fra hans netværk samt plejefamilien. De udarbejder på mødet en hjemgivelsesplan og aftaler bl.a., at plejefamilien fortsat skal have en stor rolle i barnets liv.

Planen godkendes efterfølgende, og barnet bor nu ved sin mor og dennes kæreste”.

252 <http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/familieradslagning>

Netværksmøde

I modsætning til familierådslagning er et netværksmøde²⁵³ ikke nødvendigvis etableret med henblik på at træffe en beslutning. Derimod er netværksmødet et processuelt møde (dvs. en række af møder), hvor en familie og det professionelle og private netværk samles om at styrke og understøtte det gensidige samarbejde mellem familien og netværket.

Netværksmøder er baseret på den systemiske teori, hvilket bl.a. betyder, at hver deltager ved møderne anses som repræsentant for en unik indsigt i barnets og den unges forhold samt som en væsentlig del af det system, som barnet/den unge også er en del af.

En familieplejekonsulent fortæller:

"En pige i teenage-alderen havde i en periode ikke haft det så godt i sin plejefamilie. Plejefamilien og pigen aftaler derfor at tale med mig om det for at finde ud af, hvad det drejer sig om. Da vi mødes bliver det tydeligt, at pigen tumler med, at hun ikke helt ved, hvorfor hun egentlig er anbragt. Hun får forskellige fortællinger afhængigt af, hvem hun spørger, og det skaber stor usikkerhed. Vi aftaler derfor at samle hendes biologiske familie, og dem hun ellers taler med det om, så hun kan komme tættere på en fortælling, der hænger sammen for hende.

Mødet blev ledet af en familiekonsulent fra kommunens familiecenter, og det var et hårdt møde, som krævede en del pauser undervejs, men lige så stille blev der fortalt det, der skulle fortælles, så alle forlod mødet med ny viden og ikke mindst med en samlet fortælling om, hvorfor pigen blev anbragt".

Signs of Safety

Signs of Safety²⁵⁴ anvendes i børnesager og har et overordnet mål om at skabe samarbejde og partnerskab med familien om en løsning, der kan skabe sikkerhed og trivsel for barnet. Signs of Safety er et konkret redskab²⁵⁵, der kan anvendes til at foretage risikovurderinger i børnesager og vurdere tegn på fare og tegn på sikkerhed.

253 Se mere om netværksmøder på: <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-netvaerksmoder>

254 Se Socialstyrelsen og Vidensportalen for mere om Signs of Safety, samt bilag 4 i denne bog: <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety> <http://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety>

255 Metoden tager udgangspunkt i principper fra løsningsfokuseret korttidsterapi og er udviklet af australierne Andrew Turnell og Steve Edwards som et værktøj til familierådgivere

Formålet med metoden er, at²⁵⁶:

- konkretisere de bekymringer, der er for barnet
- kortlægge ressourcer og styrker i familien, som skaber tryghed omkring barnet
 - herunder hvad der fungerer godt
- konkretisere de forandringer, der skal til, for at bekymringer for barnet bliver mindre.

Hvad mener familien, der skal til? Hvad mener forvaltningen?²⁵⁷
- skabe åbenhed og synlighed omkring forvaltningens bekymringer og krav samt invitere familien til et samarbejde om løsninger.

Metoden kan anvendes både som forebyggende foranstaltning, i forbindelse med afdækning af mistanke om omsorgssvigt, f.eks. som en del af en børnefaglig undersøgelse, eller i samtaler med børn som en del af familiebehandling i en konkret sag.

Efterfølgende kan der udarbejdes en sikkerhedsplan²⁵⁸. Planen²⁵⁹ giver meget præcise anvisninger på, hvem der gør hvad i situationer, hvor forudsætningerne for, at forandringerne finder sted, alligevel ikke holder.

Genogram

Et genogram²⁶⁰ er et slags stamtræ, der giver overblik over og viser familiens medlemmer i flere generationer, personernes indbyrdes relationer og relationernes styrke.

Nogle kommuner²⁶¹ er fortalere for at udarbejde et genogram i samtlige sager, som fører til foranstaltninger, fordi man som familierådgiver på den måde kan danne sig et overblik over personer og ressourcer i en familie. Metoden kan f.eks. anvendes til at undersøge muligheder for anbringelse eller aflastning i barnets slægt og netværk.

256 Servicestyrelsen, 2011:16

257 Her kan Signs of Safety (Se bilag 4) kombineres med LØFT (Se bilag 3)

258 Nogle kommuner udfærdiger eksempelvis disse i alle anbringelsessager. Se desuden: <http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/sikkerhedsplaner>

259 <http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/sikkerhedsplaner>

260 Center for familiepleje, Københavns kommune: Vejledning om netværksanbringelse og –aflastning <http://centerfor-familiepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-aflastning.pdf>

261 Servicestyrelsen, 2011: 13

En familieplejekonsulent fortæller:

"Jeg har erfaring med inddragelse af netværk i en sag, hvor forældrene ikke var til stede i barnets liv. Bedsteforældrene havde i starten meget lidt samvær med barnet, og det var svært at få en fornemmelse af kvaliteten af samværet. Samtidig var bedsteforældrene de eneste i barnets biologiske familie, der havde været og var stabile i barnets liv. Da begge forældre grundet psykisk sygdom ikke magtede at varetage samvær eller deltagelse i beslutninger omkring barnet, besluttede vi at inddrage bedsteforældrene i dette arbejde. De blev inviteret med til statusmøder hvert halve år, og der blev lavet en samværsplan".

Casen beskriver, hvordan bedsteforældre bliver inddraget, selvom samværet med dem i starten er begrænset.

Livshistorier

Indbragte børn og unge har ofte en livshistorie med sig, som indeholder traumer, brud og svigt. De har brug for at bearbejde disse oplevelser og samtidig forholde sig til den livshistorie, der både indeholder gode og dårlige oplevelser. En måde at forene disse to elementer på er ved at hjælpe barnet eller den unge med at udarbejde en livshistoriebog.

En livshistoriebog er barnets eller den unges fortælling om sit liv på godt og ondt. Bogen fungerer identitetsdannende for barnet eller den unge, da en sådan bog er et helt konkret og synligt bevis på en individuel historie.

Gennem udarbejdelse af livshistoriebogen skabes der mulighed for, at plejefamilien kan få en nær relation til barnet via den kontakt, der skabes gennem fortællingerne og oplevelserne. Der kan ligeledes udarbejdes netværkstegninger eller genogrammer med barnet for at forbinde det liv, barnet har haft tidligere, med det liv barnet har nu. Forældre eller barnets øvrige netværk kan være med til at finde vigtige ting og billeder, som binder barnets liv sammen, ligesom der kan genskabes kontakt til personer, som barnet/den unge tidligere har haft kontakt til²⁶².

Netværkskort

Et netværkskort²⁶³ er en metode til at visualisere barnets og den unges netværk og familie. Barnet placeres i centrum, og familie og netværk placeres rundt om barnet. Jo tættere på, desto stærkere relation. Nogle kommuner har afprøvet og indarbejdet netværkskort som en systematisk måde at afdække netværksressourcer på.

²⁶² Strøm, 2000: 26 og kapitel 6 i samme

²⁶³ Center for familiepleje, Københavns kommune: Vejledning om netværksanbringelse og -aflastning, <http://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-aflastning.pdf>

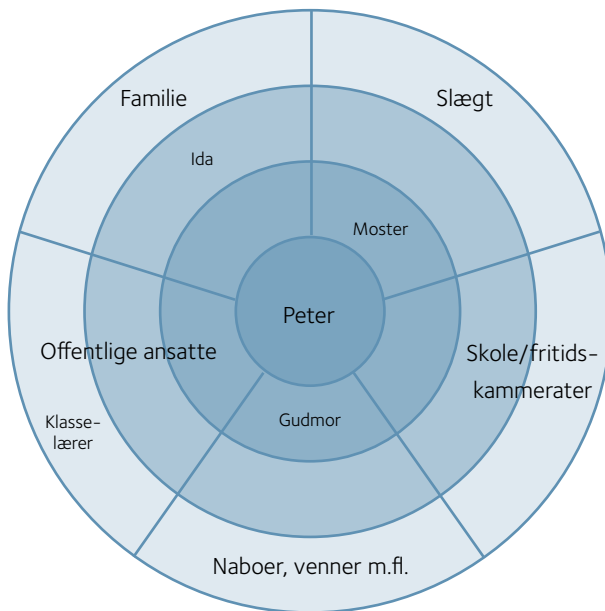
I en projektperiode udfærdigede en større kommune for eksempel en række støttespørgsmål, som bidrog til øget og systematisk anvendelse af netværkshortet.

Eksempler på støttespørgsmål er:

- Hvem inviteres til din fødselsdag?
- Hvem har du numre på i din telefon?
- Er der nogen, du godt kunne tænke dig at besøge/snakke med?

Kommunen²⁶⁴ har desuden erfaring med både at udarbejde et netværkshort for barnet og for forældrene, og en af konklusionerne fra projektperioden er, at det systematiske arbejde med netværkshort og støttespørgsmål kan bidrage til en grundigere undersøgelse af de mulige ressourcer i barnets private og professionelle netværk.

Eksempel på netværkshort

Kilde: Vejledning om netværksanbringelse og –afastning, Center for familiepleje, Københavns kommune, s: 26²⁶⁵

264 Aalborg Kommune, 2013: 20

265 Center for familiepleje, Københavns kommune: Vejledning om netværksanbringelse og –afastning, <http://centerfor-familiepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-afastning.pdf>

Opmærksomhedspunkter

- Ved møder, hvad enten det er familierådslagning eller andre møder, er det en god idé at tilrettelægge ud fra en struktur lig den, der anvendes ved familierådslagning. Her bruges en model, der har: en forberedelsesfase, et møde og en opfølgningsfase. Forberedelsen på mødet og opfølgningen derefter anerkender de involverede parter bidrag til selve mødet²⁶⁶
- Den systemiske teori, der ligger til grund for bl.a. netværksmøder, bygger på, at alle parter har en unik viden og et særligt, vigtigt kendskab til barnet/den unge. Det er vigtigt for barnets bedste, at barnet inddrages i beslutninger vedrørende sig selv
- Alle parter omkring barnet (jf. modellen i indledningen af dette kapitel) er væsentlige aktører omkring barnet og skal inddrages i en eller anden form
- Der kan ved hjælp af genogram, netværksskort og livshistorier ofte findes flere vigtige aktører, som barnet ønsker styrket eller genoptaget kontakt med.

²⁶⁶ Se desuden kapitel 5 om sagsbehandlerens rolle som mødeleder i det tværfaglige samarbejde. Kampmann, 1998: 6; Warming, 2011, se f.eks. kap. 1 og 2 heri

Litteratur

Ankestyrelsen, 2014, *Ankestyrelsens undersøgelse af samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner*

Aalborg Kommune, 2013, *Projekt Netværksinddragelse. Evalueringsopsamling. Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen 2012-2013* (tilgængelig på web)

Røn Larsen, 2012, *Konflikt og konsensus i tværfagligt samarbejde omkring børn i vanskeligheder*. I Nordiske Udkast, nr. 1. 2012

Servicestyrelsen, 2011, *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*. (NB nuværende Socialstyrelsen)

Socialstyrelsen, 2015, *Håndbog om forældresamarbejde*

Strøm, 2000, *Livshistoriebøger. En hjælp til identitets- og selv værdsudvikling*, Dafolo

Villumsen m.fl., 2015, *Tværfagligt samarbejde om udsathed hos børn og unge – et kort over landskabet af forskningsbaseret viden*

Lovgivning

Forvaltningslovens LBK nr. 433 af 22/04/2014

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Vejledning nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 512.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2014/vejl-9007-af-71-2014/>

Webkilder

Center for Familiepleje:

<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/nyheder/teenagere-anbringes-oftest-paa-institution>

Familierådslagning:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-familieradslagning>

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/familieradslagning>

Genogram og netværkskort, Center for Familiepleje, Københavns Kommune:

<http://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-aflastning.pdf>

Netværksmøder:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-netvaerksmoder>

Signs of Safety:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety> <http://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety>

Sikkerhedsplan:

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/sikkerhedsplaner>

Socialstyrelsen om netværksinddragende metoder:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder>

Vejledning om netværksanbringelse og –aflastning,

<http://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-aflastning.pdf>

Kapitel 8

Plejebarnets hverdagsliv

Forståelsen af plejebarnets hverdagsliv er vigtig for at opnå den gode anbringelse. Ved at anlægge et børneperspektiv på barnets hverdagsliv forstås barnets færden i de forskellige arenaer som fritidsliv og skole bedre.

Dette kapitel sætter fokus på plejebørns hverdagsliv og socialisering. Hensigten er at beskrive plejebarnets deltagelse og oplevelser i hverdagen i og udenfor plejefamilien gennem fritidsaktiviteter, venskaber og i det fortrolige forhold til betydningsfulde voksne samt se på plejebarnets skolegang og sundhed. For at forstå barnets hverdagsliv er det nødvendigt at anlægge et børneperspektiv²⁶⁷.

Kapitlet indledes med lovgrundlaget for området. Derefter sættes en ramme for, hvordan man kan arbejde med et børneperspektiv. Dette videreføres med en beskrivelse af barnets socialisering i hverdagslivets forskellige arenaer. Herefter følger et afsnit om risiko- og beskyttelsesfaktorer i barnets hverdagsliv. Kapitlet afsluttes med en uddybning af plejebarnets forhold i henholdsvis skoleliv og fritidsliv, og endelig behandles barnets sundhed og trivsel til sidst i dette kapitel.

Lovgrundlag

Når et barn eller en ung anbringes i en plejefamilie, er det i praksis plejefamilien, der skal sikre, at barnet eller den unge modtager den nødvendige omsorg og personlige støtte²⁶⁸. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende²⁶⁹. Formålet med støtten er at sikre barnet eller den unges bedste. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.

Plejefamilien varetager i praksis forælderrollen over for de anbragte børn og unge, og plejefamiliens ansvar for at yde omsorg må derfor tage udgangspunkt i det, som anses for at være god og forsvarlig forældreomsorg med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste. § 3 i voksenansvarsloven tydeliggør, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilien, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

Vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. Endvidere vil proportionalitetsprincippet²⁷⁰ skulle iagttages. Voksenansvaret skal endvidere ses i sammenhæng med bestemmelsen i § 46 i serviceloven, hvorefter indsatsen skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.

267 Kampmann, 1998: 6; Warming, 2011, se f.eks. kap. 1 og 2 heri

268 Lov om social service § 55

269 Lov om social service § 46

270 Proportionalitetsprincippet betyder, at der ikke må anvendes mere indgribende foranstaltninger, hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, og der skal i det hele taget være et rimeligt forhold mellem mål og middel

Det er alene ansvaret for at varetage den daglige omsorg, der overgår til plejefamilien. Barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere bevarer således fortsat bl.a. ansvaret for at udøve barnets eller den unges rettigheder på vegne af barnet eller den unge, herunder partsbejlinger i forhold til administrative myndigheder og domstole.

Formålsbestemmelsen i voksenansvarsloven²⁷¹ og bestemmelsen om voksenansvar²⁷² udgør til sammen en overordnet ramme for det voksenansvar, som plejefamilien har over for barnet eller den unge. Bestemmelserne indebærer, at voksenansvaret bl.a. medfører, at plejefamilien som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder at fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtage læring²⁷³.

Børneperspektiv

Børneperspektivet har ofte været præsenteret som et forsøg på at indfange børns umiddelbare forståelser og oplevelser, men i og med at børneperspektivet ofte fremstilles af voksne, afspejler det måske snarere voksnes fortolkninger af børns meninger og handlinger. Når der skal anlægges et børneperspektiv i anbringelsessager, er plejebarnet som selvstændigt individ centralt. Barnet er ikke en genstand, der skal undersøges, men et selvstændigt individ, der er ekspert i netop at vide, hvordan det er at leve dette særlige liv²⁷⁴. Der kan skelnes mellem 3 former for børneperspektiv, som familierådgiveren kan anlægge²⁷⁵. I praksis får det forskellig betydning for, hvordan plejebarnet imødekommes alt efter, hvilket perspektiv der anlægges:

1. Når den voksne ved bedst for plejebarnet

- Dette gør sig gældende, hvor barnets ønsker, mål og behov ikke undersøges, men der tages beslutning uden inddragelse af barnets egne udsagn. Warming²⁷⁶ beskriver, at dette udefra-perspektiv på, hvad der er bedst for barnet, oftest baserer sig på den voksnes generaliseringer af børns behov og livssituationer. Med dette perspektiv vil de voksne (familierådgiveren, plejeforældrene mv) ikke kunne arbejde mod en målrettet individuel baseret indsats over for barnet.

271 Lov om voksenansvar § 1

272 Lov om voksenansvar § 3

273 For nærmere information om plejefamiliens ansvar for et anbragt barn eller en ung kan der henvises til Vejledning nr.10370 af 21. december 2016 om voksenansvar for anbragte børn og unge. Se mere om undervisningsmateriale og dilemmafilm om voksenansvarsloven på https://socialstyrelsen.dk/nyheder/2017/skab-refleksion-og-laering-om-voksenansvar-og-magtanvendelse-over-for-born-og-unge?utm_source=Socialstyrelsens+nyhedsbrev&utm_campaign=9e8893ccd2-EMAIL_CAMPAIGN_2017_02_09&utm_medium=email&utm_term=0_5133c565ad-9e8893c-cd2-45115565. Materialet kan anvendes af socialtilsyn, kommuner og andre, der skal opkvalificere plejefamilier og medarbejdere. Se mere om anbragte børn og unges rettigheder på <https://socialstyrelsen.dk/tvaeragaende-omrader/rettigheder>. Materialet henvender sig i film og tekster direkte til børnene og de unge, men kan også anvendes af familierådgivere og plejeforældre til at skabe dialog med børnene/de unge om deres rettigheder under anbringelsen i plejefamilie

274 Kampmann, 1998: 6

275 Warming, 2011, kap. 1

276 Warming, 2011: 14

2. Når den voksne gør sit yderste for at sætte sig i plejebarnets sted

- Her tilstræber de voksne at sætte sig ind i, hvordan livet opleves fra barnets perspektiv. Med denne tilgang vil den voksne forsøge at forstå barnets bevæggrunde og baggrunde for konkrete handlinger. F.eks. hvis barnet ikke kommer regelmæssigt i skole, hvorfor gør det så ikke det? Hvad ligger bag?²⁷⁷
- Med små børn eller børn med kommunikative vanskeligheder vil det ikke være muligt at lade 3. og sidste form for børneperspektiv være gældende, hvorfor det for familierådgiveren og plejefamilien ofte vil være denne 2. form, der er arbejdsredskabet i mødet med det anbragte barn. Familierådgiveren er forpligtet til at inddrage barnets perspektiv, men må her på bedste vis sætte sig i barnets sted og foretage beslutninger på baggrund af det, hun forestiller sig vil være barnets ønske. Det kræver et indgående kendskab til, hvad der gør barnet trygt, giver livskvalitet og glæde, hvilket er oplysninger, som familierådgiveren kan få i samtaler med forældre og øvrige voksne omkring barnet.

3. Når man lader plejebørn komme til orde og lader dem ytre sig (børns perspektiv²⁷⁸).

- Her forsøger familierådgiveren, plejeforælderen eller andre voksne at forstå barnets oplevelser, forståelser, erfaringer i deres hverdagsliv, samt at forstå hvorfor barnet udtrykker sig, som det gør. Det vil i praksis betyde, at familierådgiveren og andre omkring barnet må fortolke plejebarnets ytringer og handlinger og handle hensigtsmæssigt på dem. Plejebarnet kan have ønsker, som forsøges afprøvet og opfyldt. Det kan f.eks. være mere samvær med en forælder end tidligere, hvis der har været en længere stabil periode. Her kan familierådgivere og plejeforældrene imødekomme ønsket. Det kan være, de tvivler på succesen i det, men efterkommer det på baggrund af barnets ønske og behov. Viser det sig, at det øgede samvær ikke lykkes, kan barnet blive ked af det, men vil alligevel føle sig set, hørt og anerkendt for sine ønsker og behov, hvilket på lang sigt vil styrke barnet i at udtrykke sig, sige fra og stille krav til sin omverden.

Perspektiv 2 og 3 drejer sig ikke kun om at lytte til børns bevidst udtalte ytringer, men også at forstå de hensigter, som kommer til udtryk gennem plejebarnets handlinger samt dets til- og fravalg i hverdagen²⁷⁹.

²⁷⁷ Warming, 2011: 18

²⁷⁸ Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide, 2010

²⁷⁹ Warming, 2011, kap. 1

En plejemor fortæller om et tidligere plejebarn:

"Inden vores plejedreng flyttede ind hos os som 14-årig, havde han fået et ry som småkriminell. Drengen hjalp sine kammerater, når de var i knibe. Også med at holde vagt ved indbrud og holde mund med, hvad han vidste. Da drengen flyttede ind hos os, viste det sig, at han fortsatte sin strategi, men alligevel på en anden måde. Nu passede han på sine kammerater, hjalp sin plejestorebror, der sad i kørestol, forsvarede sin plejelillesøster i skolegården, gik tur med hunden og hjalp med det praktiske i plejefamilien. Vi så, at hans handlinger var styret af ønsket om at være en god kammerat, og at det også var det, der gjorde sig gældende, før han flyttede ind hos os".

For voksne, plejeforældre såvel som familierådgivere, bliver kunsten at se motivationerne bag barnets eller den unges handlinger. Her bliver det tydeligt, at drengen er styret af den samme "drivkraft" om at være en god kammerat, der dog kommer vidt forskelligt til udtryk i de forskellige kontekster, han indtræder i. Det kan være svært for plejeforældrene at se bag om adfærden hos et barn eller ung, der bor i deres hjem. Her kan familierådgiveren være en uvurderlig støtte ved at stille nysgerrige spørgsmål, som kan hjælpe med at forstå barnet/den unge og de handlinger, der udefra kan virke provokerende, uforståelige eller ligefrem farlige:

- Hvorfor tror I, han f.eks. ikke overholder aftaler/stjæler/smadrer ting?
- Hvad kan være hans forklaring på, at han gør det?
- Hvem gør han det sammen med?
- Er det de andre, der får ham til det, eller har han selv en motivation for at gøre det?
- Ved han, at det er forkert? Men hvorfor tror I, han gør det alligevel?
- Kan der være grunde til, at han gør det, som I ikke kender til? Hvad kunne de være?

Familierådgiveren kan med sin mere udenforstående funktion hjælpe plejeforældrene til at holde den professionelle distance og nysgerrighed til barnets/den unges handlinger, fremfor at "falde i" en frustration og afmagt over ikke at kunne afværge det.

Plejebarnets socialisering i hverdagslivets arenaer

Plejebørn har som alle andre børn et almindeligt hverdagsliv, men med den særlige præmis at de også indgår i en juridisk foranstaltning, når de anbringes. Det betyder f.eks. et hverdagsliv med børnesamtaler mv.

Et plejebarn fortæller:

"Vi har altid vidst, at vores plejeforældre ikke var vores rigtige forældre, men alligevel valgte vi som helt små at kalde dem mor og far. Vi føler, at det er vores rigtige mor og far, og de føler, at vi er deres rigtige børn, og sådan vil det nok altid være. Vi er en helt almindelig familie med hus, kæledyr, bedsteforældre og skole. Det eneste, der minder mig om, at vi er i pleje, er, når vi skal have samtaler med vores sagsbehandler. Jeg ser det helt unødvendigt, og det minder mig bare om, at det ikke er mine rigtige forældre..."

Kilde: Odense kommunes hjemmeside²⁸⁰

Desuden lever plejebarnet i en balance mellem plejeforældre og forældre. Mange andre børn end plejebørn må også forholde sig til flere hold forældre f.eks. i forbindelse med skilsmisse, men forholdet mellem plejebørn og forældre kan være udtyndet pga. anbringelsen:

- når der måske kun er kontakt til den ene forælder
- når omfanget af kontakten ikke er ret stor
- eller når kontakten etableres til andre familiemedlemmer som erstatning eller supplement til forældrerelationen.

Relationen til forældrene kan være fysisk og konkret, hvis der er kontakt til forældrene løbende ved besøg eller samvær. Den kan være præget af savn pga. sporadisk eller for lille kontakt til forældrene, eller den kan alene være repræsenteret som en forestilling hos barnet om forældrene, hvis der ingen kontakt er. Idealet er, at plejebarnet opnår en dobbelt tilknytning til både forældre og plejeforældre²⁸¹. Det kræver, at plejebarnets voksne, primært forældre og plejeforældre, bakket op af de kommunale instanser, samarbejder loyalt om at give plejebarnet mulighed for at have et hverdagsliv til barnets bedste. Dette stiller krav til særligt plejeforældre og familierådgivere om kontinuerligt at fokusere på det gode samarbejde ved at inddrage barnets perspektiv²⁸².

²⁸⁰ Casen er fra Familieplejen i Odenses hjemmeside. <http://subsites.odense.dk/subsites/familieplejen/topmenu/wldokument/historier%20fra%20virkeligheden/anna%2016%20aar>

²⁸¹ Esping & Hagbardt, 1992, kapitel 5

²⁸² Se mere i kapitel 5, 6 og 7 om det gode tværprofessionelle samarbejde, inddragelse af barnet og inddragelse af og samarbejde mellem barnets familie og plejeforældre

Det er normen i det danske samfund, at det er i kernefamilien, følelser udleveres og bearbejdes, og den nære tilknytning er størst. For plejebarnet gælder denne norm ikke altid og vil ofte være udfordret. Plejebarnet finder nogle gange sine primære tilknytningspersoner hos plejeforældrene, en skolelærer eller helt andre steder, som nedenstående eksempel viser.

En tidligere anbragt ung fortæller:

"Vi var 3 søskende, der blev anbragt på samme tid. To af os kom i hver vores plejefamilie, mens min bror kom på et opholdssted. Vi voksede op hver for sig og i tre forskellige miljøer, men vi bevarede kontakten til hinanden gennem hele vores opvækst. I dag, hvor vi er voksne, opfatter vi hinanden som nærmeste familie. Vi har i dag ikke kontakt til vores forældre, plejeforældrene eller de ansatte på opholdsstedet. Vi er nødt til at være hinandens familie".

Som plejebarn indgår barnet i mange situationer med forskellige forventninger og krav at håndtere og afkode. Plejebarnet har ofte et komplekst forhold til sin familiemæssige tilknytning og har måske som tidligere nævnt fundet sin primære tilknytning andre steder. Plejebarnet skal udover de familiemæssige aspekter, ved at have både en familie og en plejefamilie, kunne begå sig i skole, dagtilbud, fritidstilbud samt over for de forskellige repræsentanter fra kommune og tilsyn.

Det nyere begreb om multisocialisering²⁸³ favner moderne børns socialiseringsbetingelser. Multisocialiseringsbegrebet indfanger, at børn og unge indgår i mange forskellige sociale arenaer, hvor børn skal håndtere og integrere forskellige kulturelle værdier, krav og normer, der giver forskellige og måske modsatrettede handlemuligheder for det enkelte barn. Multisocialisering griber også kammeratskabsgruppens store betydning for især større børn og unge. Derudover indgår de sociale medier også med stor betydning i børns og unges identitetsdannelse, omgangsformer, nye kontaktflader osv. Endeligt kan de mange nye familieformer spille en rolle, hvor børn skal forholde sig til f.eks. fars nye kæreste, morfars nye kone, dine, mine og vores børn. Det gælder for plejebørn såvel som for andre børn, at den store kompleksitet i barnets liv skal tages i betragtning.

283 Se f.eks. Dencik 1999 og Gravesen, 2015 (red.): 425 om begrebet dobbeltsocialisering, der betegner socialisering i og uden for familiens rammer. Disse to arenaer kan yderligere opdeles i multiple arenaer – heraf begrebet multisocialisering

Tilhørsforhold og det at føle sig hjemme er et væsentligt aspekt ved anbringelsen. Ottosen m.fl.²⁸⁴ har spurgt en række plejebørn, om de føler sig hjemme i plejefamilierne. I modsætning til børn på døgninstitutioner og opholdssteder er det en meget stor andel af de plejefamilieanbragte, der har oplevelsen af at være hjemme, hvor de er anbragt²⁸⁵. I undersøgelsen svarer dobbelt så mange (ca. 80 pct.) af børnene i plejefamilie, at de føler sig meget hjemme i plejefamiliens bolig mod 40 pct. af børn/unge i institutionsanbringelse.

En tidligere anbragt, nu 21-årig, fortæller:

"Jeg var i pleje i de perioder, hvor min mor led af depression og ikke kunne tage vare på mig. Så flyttede jeg hjem til min aflastningsfamilie i op til et halvt år. Når min mor fik det bedre igen, flyttede jeg lige så stille hjem igen. Min aflastningsfar var også min klasse-lærer i skole, og jeg følte mig altid velkommen i aflastningsfamilien. Jeg besøgte dem for at holde forbindelsen i de perioder, hvor min mor havde det godt. Ikke fordi jeg eller min mor havde brug for det. "

På trods af de skiftende livsvilkår og den til tider meget syge mor, klarer den unge mand sig godt. Fagligt er han studiestærk og skal i gang med sin uddannelse på universitetet. Han er flyttet hjemmefra og er flyttet hjem en enkelt gang for at hjælpe sin mor efter en indlæggelse. Han opfatter sin mor som sin primære person i verden og sin aflastningsfamilie som en tryk lidt fjernere familie. Han mener selv, at han har haft en god opvækst, fordi hans mor og plejeforældrene havde så godt et samarbejde.

I hverdagslivet bevæger plejebarnet sig mellem flere arenaer med forskellige normer og roller. I de mange arenaer skal et plejebarn/en ung nogle gange håndtere store indre modsætninger og forventninger, hvilket kan være et stort integrationsarbejde for det enkelte plejebarn. Herved skabes en social kompleksitet, som både plejebørn, plejeforældre, forældre, plejefamiliens børn, andre plejebørn og øvrige netværk skal orientere sig i. Det betyder, at omsorgs- og opdragelsesopgaven bliver delt, og at samarbejdet omkring plejebørnenes deltagelse i forskellige arenaer og fællesskaber får stor betydning for plejebørnenes livsbane. For at plejebarnet kan navigere trygt i de mange arenaer, må plejeforældrene fungere som koordinatører af barnets hverdag. Hvor familierådgiveren hjælper med at koordinere de forskellige indsatser omkring barnet (mellem skole, fritidstilbud, hjem og plejehjem), koordinerer plejeforældrene barnets ind- og udtræden af de forskellige sammenhænge. Det kan betyde, at plejeforældre må følge plejebarnet tættere, end de måske ville gøre med deres egne børn. Det anbragte barn har med sin

284 Ottosen m.fl., 2015; Undersøgelsen baserer sig på 1404 børn og unge i alderen 11 til 17. Fælles for børnene er, at de er anbragt uden for eget hjem. 60 pct. af de adspurgte bor i plejefamilie. De øvrige er institutionsanbragte i døgntilbud eller socialpædagogiske tilbud

285 Ottosen m.fl. 2015: 24

historie og mulige øgede sårbarhed på baggrund af en utryg/usikker opvækst oftest øget behov for støtte i de mange sammenhænge, som udgør barnets hverdagsliv. Det fører frem til at se på risici og beskyttelsesfaktorer i hverdagslivet.

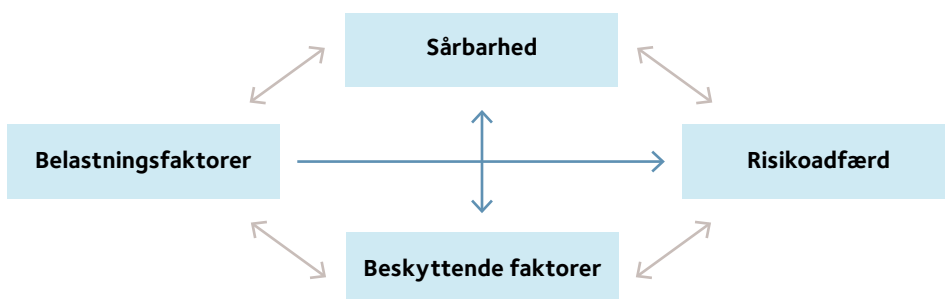
Risiko og beskyttelse i hverdagslivet

For alle børn, herunder også og måske i særdeleshed udsatte børn, ligger der en udfordring i skift mellem forskellige arenaer. For plejebarnet kan dette betyde en pendlen mellem to meget forskellige hjem (familiens og plejefamiliens hjem) med hver deres værdisæt, koder for socialt samspil, forskellige omgangsformer og omgangstone. Det, der er rigtigt det ene sted, er måske forkert det andet sted. På samme måde kan skiftene mellem skole, fritidsaktiviteter, venner og de respektive hjem være vanskelige for barnet at håndtere, da der kan være forskellige adfærdsmønstre og måder at gøre tingene på²⁸⁶. Alt dette kan være en stor udfordring for plejebarnet.

Plejefamilien og det gode anbringelsesforløb har en afgørende betydning for, at plejebørn og unge kan komme til at klare sig på trods af belastninger og vanskelige livssituationer som eksempelvis omskiftelige hverdagslivsmiljøer og modstridende opdragelsesnormer. Det er derfor væsentligt, at plejeforældrene med hjælp fra familierådgiveren forstår sammenhængene mellem belastning og beskyttelse i barnets/den unges liv. Denne forståelse kan danne baggrund for at analysere barnets/den unges risikoadfærd og handle opbyggende for at øge trivselen for barnet/den unge.

En model til at forstå samspillet mellem belastning og risiko i plejebarnets hverdagsliv vises nedenfor.

Model af samspillet mellem belastning og risiko

Kilde: Dencik, L., Jørgensen, P.S. og Sommer, D., 2008: 359²⁸⁷

286 Dencik, 1999: 261

287 Dencik, Jørgensen og Sommer, 2008: 359

Figuren viser, at en ophobning af belastningsfaktorer i barnets hverdagsliv risikerer at resultere i risikoadfærd. Dette antydes i den midterste brede horisontale pil. En sådan ligefrem sammenhæng angiver imidlertid et for mekanisk billede, som ikke indfanger de muligheder og begrænsninger, barnet får i de forskellige arenaer, det færdes i. Eksempelvis vil plejebarnets og plejefamiliens beskyttelsesfaktorer og modstandskraft medvirke til at ændre plejebarnets situation, og derved kan belastninger og svære betingelser overvindes eller mindskes. Derfor afløses forestillingen om en entydig sammenhæng mellem belastning og effekt med mere cirkulære bevægelser forbundet med den lodrette pil, der fanger spændingen imellem sårbarheder og beskyttende faktorer. Risikofaktorer er i sig selv ikke nødvendigvis belastende på lang sigt. Det er mængden og varigheden af risici vejet op mod miljøet og det enkelte plejebarns beskyttelsesfaktorer, der på sigt afgør belastningen for barnet/den unge.

Der skelnes mellem individuelle risikofaktorer og mere miljømæssige, kontekstuelle risikofaktorer²⁸⁸ :

Individuelle risikofaktorer²⁸⁹

- Mistrivsel og psykiske problematikker, som f.eks. vanskeligt temperament, tidligt udadreagerende adfærd, ensomhed, angst, depression – med eller uden diagnose
- Kognitive problemer eller indlæringsvanskeligheder
- Mangelfulde sociale kompetencer
- Mangel på selvtillid og en negativ selvopfattelse
- Tidlig rusmiddeldebut

Miljømæssige risikofaktorer

- Familiekonflikter
- Brudte relationer til nærtstående
- Tilknytningsproblemer til centrale omsorgsgivere (primært forældre)
- Mishandling og omsorgssvigt
- Kriminalitet, vold og rusmiddelmisbrug hos forældre
- Manglende deltagelse i skolen
- Antisociale venner/bekendte, ingen prosociale venner/bekendte
- Fattigdom
- Høj befolkningstæthed
- Kriminelle subkulturer

Fortsættes på næste side >>

288 <http://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

289 Vidensportalen på det sociale område <http://vidensportal.dk/temaer/misbrug/risiko-og-beskyttelsesfaktorer> samt <http://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

Individuelle beskyttende faktorer

- Pige
- Gode kognitive evner
- Afbalanceret temperament
- Selvtillid
- Empati
- Prosociale færdigheder
- Fleksibilitet i håndteringen af vanskeligheder

Miljømæssige beskyttende faktorer

- God skolegang, herunder at klare sig godt både fagligt og socialt
- I gang med uddannelse, især boglige uddannelser
- Prosociale netværk og fritidsaktiviteter med fællesskaber og aktiviteter
- At have en hobby
- At have mindst én ven
- En god emotionel tilknytning til mindst én af forældrene (eller anden central omsorgsperson)
- Omsorgsfuld og konsekvent opdragelse
- (Pleje)forældres evner til at formidle klare normer for acceptabel og uacceptabel opførsel
- Positive relationer til lærere (eller andre rollemodeller)
- Tilknytning til prosociale jævnaldrende

Ovenstående liste kan blot være et udpluk af de forskellige faktorer, der er på spil for plejebarnet eller den unge. Familierådgiveren kan sammen med plejeforældrene eller den unge (med en vis alder) afdække barnets/den unges risiko- og beskyttelsesfaktorer. At afdække risikofaktorerne kan give en forståelse for, hvorfor plejebarnet reagerer på bestemte sammenhænge både for plejeforældrene og for plejebarnet, hvis barnet er med i afdækningen. Det kan være, at plejebarnet ikke trives i skolen, hvor der er mange mennesker at forholde sig til, men trives fint i mindre sociale sammenhænge. Denne viden giver forståelse for, hvorfor plejebarnet ikke tager aktiv del i skolen eller i aktiviteter, som har med skolen at gøre. Dette giver mulighed for at tilpasse rammerne, så den enkelte faktor bevæger sig fra en risikofaktor til en beskyttelsesfaktor. En afdækning af beskyttende faktorer kan give en opmærksomhed på, hvad der er positivt og succesrigt i barnets/den unges liv. Opmærksomheden kan medføre, at en beskyttende faktor udnyttes yderligere, f. eks. ved at plejeforældrene og familierådgiveren kan arbejde på at øge den beskyttende faktor, så barnet/den unge øger sin modstandsdygtighed over for risikofaktorer.

Plejebarnets skoleliv og fritidsliv

Skole- og fritidsliv er vigtige udviklingsammenhænge for anbragte børn og unge, hvor de har mulighed for at navigere i de forskellige arenaer og tage del i samfundets muligheder og ressourcer. Set i perspektivet af begrebet multisocialisering er skolen og fritidslivet med venner de arenaer i hverdagslivet, hvor barnet lærer at indgå i socialt samspil med jævnaldrende. Her lærer barnet at argumentere, omgås og hævde sig i kammeratskabsflokkene. Med andre ord er den sociale smidighed, som barnet lærer i disse sammenhænge, afgørende for dets muligheder for at klare sig godt i ungdoms- og voksenlivet.

Til dels handler gevinsten for det konkrete plejebarn om, hvordan barnets omsorgspersoner arbejder sammen om at håndtere de vanskeligheder, der er knyttet til barnets hverdagsliv på tværs af de forskellige arenaer²⁹⁰. Man kan sige, at der er en arbejdsdeling på børneområdet inddelt efter forskellige sektors ansvar. Forskellige institutioner har forskellig opgavevaretagelse, og det kan betyde, at den enkelte professionelle kan glemme det samlede billede omkring det konkrete barn²⁹¹. Her har familierådgiveren en afgørende rolle i at koordinere indsatsen på tværs.

En plejemor fortæller:

”Vi fik en pige på 6 år anbragt i vores familie. Pigen havde et mindre handicap, og der var på det tidspunkt en række forskellige professionelle i skolen og i pigens fritidstilbud, der i bedste mening satte ind med hver deres træningsforsæt og mente, at det og det skulle hun lære at... Det blev for meget for den lille pige, der svarede igen ved at blive urenlig og meget urolig. Og først da familierådgiveren fik afholdt et samarbejds møde med alle de professionelle, blev indsatserne koordineret og pegede i samme retning, hvilket ret hurtigt havde en positiv betydning for pigen”.

I dette eksempel ses tydeligt, hvor vigtig den koordinerede indsats er for pigens trivsel og udvikling. De mange, velmente, indsatser stresser pigen unødigt og skadeligt. Her kan det være svært for plejemoren at skulle varetage koordinationsfunktionen, hvorfor det er afgørende, at familierådgiveren tager denne funktion.

290 Schwartz, Hansen og Stockholm, 2015; Schwartz, 2014a.

291 Højholt, 2006: 86

Med dette perspektiv bliver det centralt, at også hverdagslivets professionelle, som f.eks. barnets lærer i skolen eller pædagogen i børnehaven, bliver tænkt ind i det tværprofessionelle samarbejde omkring plejebarnet²⁹².

Skolelivet

Forskning har peget på, at børn og unge, der bor uden for eget hjem, ofte forlader folkeskolen med dårligere skolekvalifikationer end andre børn, og at dette forringer deres fremtidige chancer som voksne²⁹³. De dårlige skolekvalifikationer kan føre til, at den unge får en oplevelse af ikke at magte videre uddannelse²⁹⁴.

I de årlige anbringelsesstatistikker²⁹⁵ angives skolevanskeligheder blandt andre som én af årsagerne til anbringelsen. Et vellykket skoleforløb er for alle børn en beskyttende faktor²⁹⁶ og i særdeleshed for det anbragte barn, og det er derfor afgørende, at barnet får den støtte til at indgå i skolelivet på lige fod med de jævnaldrende, som barnet evt. har brug for. I Egelund m.fl. bemærkes det, at en god skolegang kan "være en indgang til at kompensere for nogle af de andre problemer, barnet måtte have at slås med"²⁹⁷. Endvidere beskrives det som væsentligt, at socialforvaltningerne i deres anbringelsesplaner vurderer og medtager barnets behov for støtte i skolelivet som en parameter for barnets samlede trivsel og udvikling såvel som for mulighederne for at klare sig godt senere i livet²⁹⁸.

En ung anbragt dreng fortæller:

"Da jeg begyndte i skole, sad jeg på bagerste række i klassen og kiggede i tegneserier. Jeg husker, at jeg havde endeløse skænderier med min plejemor, der ikke kunne forstå, at jeg ikke havde lektier for. Hun var optaget af, at jeg ikke kunne alfabetet og ikke havde fat på matematikken. Min plejemor fik mig efter nogle år flyttet til en anden skole. Det blev en brat opvågning. Jeg kunne ikke længere få lov til at sidde for mig selv. I stedet fik jeg bunker af lektier for, som jeg ikke magtede. Jeg begyndte derfor at pjække og først sidst i min skoletid blev jeg testet, og de kom frem til, at jeg havde primære læsevanskeligheder, og derfor har jeg heller ikke lært ret meget. Den bedste dag i skolen var den sidste".

Fortsættes på næste side >>

292 Se evt. kap 5 om tværprofessionelt samarbejde

293 Berlin, Vinnerljung og Hjern, 2011; Bryderup og Trentel, 2012; Egelund, Christensen, Jacobsen, Jensen og Olsen, 2009

294 Ottosen m.fl. 2015: 110

295 Se f.eks. Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2014

296 Ottosen m.fl. 2015; Bryderup og Trentel, 2012

297 Egelund m.fl. 2009: 110

298 Egelund m.fl. 2009: 109 -110

Dette eksempel viser, at her er en dreng, der kunne have haft gavn af støtte i løbet af skolelivet. Hvis der havde været fokus på at undersøge, hvorfor han "gemte" sig på bagerste række, og hvorfor han senere hen ikke magtede lektierne, ville hans læsevanskeligheder formentlig være blevet opdaget. Dette ville have givet ham helt andre forudsætninger for at klare skolegang og senere uddannelse, ligesom det ville have mindsket det generelle konflikt- og frustrationsniveau hos både drengen, plejefamilien og formentlig også lærerne i skolen.

Understøttelse af plejebarnets skoleliv

I Ottosen m.fl.²⁹⁹ fremgår det, at anbragte børn og unge i lidt mindre grad end ikke-anbragte har adgang til de ressourcer, som er nødvendige for på optimal vis at kunne følge undervisningen. 85 pct. af de anbragte børn og unge i undersøgelsen svarer, at de har adgang til seks af de otte nødvendige ressourcer, hvor 95 pct. af de ikke-anbragte svarer, at de har adgang til seks af de samme otte ressourcer:

- adgang til computer med tekstbehandling
- adgang til internettet
- adgang til en ordbog (evt. via internettet)
- et sted med ro til at læse lektier
- et skrivebord til at læse lektier ved
- adgang til opslagsbøger, der kan være en hjælp til skolearbejdet
- adgang til lommeregner
- adgang til klassisk litteratur (f.eks. H.C. Andersen)

Dette peger på, at anbragte børn og unge har behov for en særlig opmærksomhed på de ressourcer, som er nødvendige i skolelivet. Engelske tiltag, i form af skole- og læringsunderstøttende metoder³⁰⁰, har vist gode resultater i hjemlandet, og på den baggrund afprøves to metoder, "Klub Penalties" og "Makkerlæsning", i perioden 2016-2018 i dansk regi. Bag projektet står Socialstyrelsen i samarbejde med Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

En anden mulighed er, at kommunen ansætter en form for skolekonsulent, som er tilknyttet kommunens plejefamilier med det formål at støtte op om lektielæsningen på forskellig måde.

299 Ottosen m.fl. 2015: 49

300 Topping, 2014; Rose, 2012

Hverdags- og fritidsliv

Anbragte børn³⁰¹ kan være sårbare i forhold til deres relationer og netværk til kammeratskabsgruppen. 11- og 15-årige³⁰² anbragte har sjældnere venner end ikke-anbragte jævnaldrende. Plejebørnenes svar vidner om hyppigere ensomhed og om at være udsat for mobning i højere grad end andre børn. Dog er børn, som er anbragt i en plejefamilie, oftere end institutionsanbragte børn sammen med venner, ligesom de sjældnere føler sig ensomme. Det kan have en betydning, hvor længe barnet har været anbragt på det aktuelle anbringelsessted. Børn, som har været anbragt på stedet i under ét år, føler sig oftere ensomme og har færre venner end børn, der har været på stedet i længere tid.

En familierådgiver fortæller:

"Et plejebarn, en pige på 13 år med højtfungerende autisme, var ret meget alene. Hun kendte ingen uden for sin skoleklasse. Der var hun tålt, men ikke involveret i de andres pubertets-snak. Pigen var slet ikke optaget af det modsatte køn, sex eller andre af de emner, som interesserede hendes klassekammerater. Det eneste, der virkelig begejstrede hende, var heste. Plejeforældrene var lige blevet skilt, og vi var i kommunen ved at være bekymret for, om plejemor ville kunne stå distancen med pigen, der klart havde nogle behov, som plejemor ikke havde overskud til. Vi besluttede derfor at imødekomme pigens interesse for heste, og derfor fandt vi en aflastningsfamilie på et stort ridested. De vidste intet om autisme, men alt om pigens brændende interesse. Pigen, der ellers ikke ville i aflastning, da hun ikke tålte skiftende opholdssteder, sagde mange tak til tilbuddet".

Her undersøges og imødekommes pigens ønske om et tilhørsforhold. Hun kan finde en ven i hesten, hvorfor det for hende bliver afgørende, at dette forfølges og muliggøres. Her er måske endda mulighed for, at pigen med sin nye viden om og erfaringer med heste, kan indgå i samtaler om dette i sin klasse.

Et øget fokus i plejefamilierne på plejebarnets muligheder for at indgå i sociale sammenhænge i fritidslivet kan styrke plejebarnets muligheder for at indgå i sådanne sammenhænge i skolelivet. Dette har en betydning for plejebarnets oplevelse af at høre til i lokalsamfundet og etablere sig med venner og fritidsinteresser.

F.eks. kan plejefaren tage plejebarnet med i den lokale sportsklub, når han selv spiller fodbold, eller plejemor kan tage barnet med i svømmehal på familiehold, hvor der deltager andre børn

301 Ottosen m.fl. 2015, kap. 7

302 Ifølge undersøgelsen svarer 10 pct. af de 11-årige anbragte og 12 pct. af de 15-årige, at de højst har én god ven. Dette står i kontrast til ikke-anbragte børn og unge, hvor kun 1 pct. svarer, at de højst har en god ven. Ottosen m.fl., 2015: 82

og forældre fra byen. Det kan også være, at plejefamilien samlet deltager i velgørende arbejde i form af indsamlinger eller lignende. Det kan her etablere og styrke barnets relationer i byen, at barnet er med ude i forskellige sammenhænge. Samtidig kan det give barnet oplevelsen af for alvor at høre til familien, når det indgår på lige fod i de forskellige aktiviteter, som familien har ud af huset. Familierådgiveren kan her støtte plejefamilien i at vurdere, hvilke aktiviteter der kan medvirke til, at plejebarnet kan etablere nye relationer i lokalsamfundet.

Plejebarnets sundhed og trivsel

I Ottosen m.fl.³⁰³ spørges de anbragte børn om deres egen opfattelse af deres helbredstilstand. Her svarer 39 pct., at deres helbred er 'virkeligt godt' og 41 pct., at deres helbred er 'godt'. Kun få procent mener, at deres helbred er dårligt. Undersøgelsen peger derudover på, at der er overensstemmelse imellem plejeforældrenes og børnenes opfattelser af børnenes fysiske helbred.

I Ottosen m.fl.³⁰⁴ beskrives dog også, at børn og unge i høj grad oplever fysiske symptomer som hovedpine/mavepine. Disse symptomer kan være udtryk for somatiske sygdomme, men kan også være psykosomatiske symptomer som en reaktion på lang tids pres og anstrengelse for barnet/den unge. Samlet set oplever 37 pct. af de 11 – 17 årige anbragte børn og unge ofte at have hovedpine, ondt i maven eller kvalme. Dette tal er stigende med alderen. Også Knudsen³⁰⁵ undersøger plejebørns psykiske velbefindende og finder, at plejebørn i traditionelle plejefamilier trives signifikant dårligere på en række parametre indenfor det psykiske trivselsområde, end plejebørn i slægtspleje.

Samlet set er det psykiske område et vigtigt opmærksomhedspunkt for alle professionelle og plejeforældre omkring barnet/den unge, da den psykiske trivsel kan være vanskeligere at iagttage end barnets fysiske helbredstilstand. Plejebarnet kan måske være tilbageholdende med at italesætte mere diffuse gener som hoved- og mavepine end f.eks. tandsmerte, overanstrengt knæ eller lignende.

Endeligt kan plejebørn slås med overvægt og en selvopfattelse af kroppen, der ikke helt svarer til fakta (pigerne er ikke så tykke, som de selv tror, og drengene er tykkere, end de selv tror, de er)³⁰⁶. Af hensyn til barnets samlede trivsel er det generelt en god idé at have opmærksomhed på kost og sundhed, idet plejebørns vaner på disse områder grundet barnets opvækstbetingelser ofte kan være anderledes end den brede befolknings.

303 Ottosen m.fl. 2015: 57-58

304 Ottosen m.fl. 2015: 59

305 Knudsen, 2009: 117. Både Ottosens og Knudsens resultater baserer sig på SDQ-skalaen, hvor det er plejebørn/unge selv, der spørges. I forhold til det psykiske element er det dermed børnenes egne vurderinger fremfor plejeforældrenes, som ellers generelt spørges til forskellige elementer i Knudsens undersøgelse

306 Ottosen m.fl., 2015: 60 - 61

I forhold til børn, der ikke er anbragt, er der generelt en forhøjet risikoadfærd hos anbragte børn³⁰⁷. Væsentligt at bemærke er, at for plejefamilieanbragte er der 9 pct. af de unge, der har røget hash indenfor det sidste år, hvor det tilsvarende tal for de anbragte unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske tilbud er ca. 30 pct.³⁰⁸.

Plejebørnene har (udover alkohol og almindelig tobak) flest erfaringer med hash. Det er 18 pct. af de unge anbragt i traditionelle plejefamilier, der har prøvet at ryge hash, mens det tilsvarende tal for de unge anbragt i slægtspleje er 9 pct.³⁰⁹. Kammeratskaber kan på dette område have en negativ betydning for plejebarnets udvikling, og her synes plejebørnene i traditionel familiepleje at være mest udsatte. Samme billede tegner sig, når 15-24 årige plejefamilieanbragte unge spørges, om de omgås kammerater, som har problemer med kriminalitet, rusmidler, vold osv.³¹⁰. Her er tallet for anbragte i traditionel plejefamilie dobbelt så stort som for anbragte i slægtspleje.

Opmærksomhedspunkter:

- Plejebarnet er ekspert på sig selv. Dvs. voksne omkring barnet må undersøge barnets perspektiv på og oplevelser af, hvordan det er at leve barnets liv, samt lade barnet selv komme til orde
 - Hvad er barnet optaget af?
 - Hvad er svært lige nu i barnets liv?
 - Hvordan har barnet det fysisk og psykisk?
- Plejebarnet bevæger sig i mange arenaer med hver sit sæt af sociale koder, som barnet skal navigere i. Plejebørn kan have større behov end andre børn for hjælp til at "oversætte" fra en arena til en anden. Plejeforældrene kan her undersøge barnets/den unges oplevelser på tværs af de forskellige sammenhænge og indgå i en dialog omkring barnets oplevelser. Hvilke tanker har barnet f.eks. omkring oplevelser af, at noget kan synes rigtigt i en sammenhæng og forkert i en anden? Familierådgiveren kan også træde superviserende til i denne sammenhæng og tale med både plejebarn og plejeforældre om de mange sammenhænge, som barnet indgår i.
- En stor del af et vellykket anbringelsesforløb er, at barnet har/får tilhørsforhold til plejefamilien og lokalområdet. Dette kan ske ved, at plejeforældrene inddrager barnet i familiens aktiviteter i f.eks. sportshal, foreningshuse og lignende.

Fortsættes på næste side >>

307 Ottosen m.fl., 2015: 68

308 Ottosen m.fl., 2015: 67

309 Knudsen, 2009: 143. Denne undersøgelse sammenligner ikke de plejeanbragte unge med ikke-anbragte unge

310 Knudsen og Egelund, 2011: 47. Undersøgelsen baserer sig på de samme 424 slægtsplejefamilier og traditionelle plejefamilier, som Knudsen, 2009. Denne undersøgelse sammenligner ikke de plejeanbragte unge med ikke-anbragte unge

- Der kan med fordel fokuseres på at øge beskyttende faktorer i plejebarnets hverdag i kombination med nedbringelse af risikofaktorer. Denne proces kan styrkes i supervision eller lignende samtaler, ved at familierådgiveren hjælper plejeforældrene med at analysere betydningen af de forskellige faktorer for barnet/den unge.
- En koordineret indsats mellem skole og hjem (og øvrige områder, hvor barnet færdes med voksne professionelle) er afgørende for barnets samlede udvikling og trivsel. Her er plejeforældrene 'hverdagskoordinatorer', og familierådgiverne kan ved fastlåste situationer eller ved indsatsplanlægning indgå i koordineringen.
- Gode muligheder for at øge skolekompetencer er en beskyttende faktor for barnet her og nu, men er også afgørende for barnets selvforståelse og evne til at klare sig godt på lang sigt. Det er derfor væsentligt, at der fokuseres på at øge barnets motivation for og glæde ved at deltage i skolelivet.
- Plejebørn kan være ensomme og have svært ved at deltage i sociale sammenhænge på lige fod med jævnaldrende. Her kan det undersøges, hvordan barnet på andre måder (f.eks. med et kæledyr) kan få en ven. Særligt for børn med handicap som autisme kan et kæledyr være en mere betydningsfuld ven end én fra skolen.
- Generelt vurderes det, at plejebørns fysiske helbred er godt. Dog er der noget, der tyder på, at det psykiske velbefindende vedblivende kan være en udfordring for plejebarnet. Det stiller store krav om, at professionelle og plejeforældre løbende undersøger barnets psykiske trivsel, også med henblik på at minimere risikoadfærd. De voksne omkring barnet må have et stort og konstant fokus på at lade barnets perspektiv komme til orde ved f.eks. at undersøge, hvad der optager og interesserer barnet; hvem det er gode venner med og lignende.

Litteratur

Berlin, Vinnerljung & Hjern, 2011, *School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care*, Children and Youth Services Review, 33, 2489-2494

Bryderup og Trentel, 2012, *Tidligere anbragte unge og uddannelse*, KLIM

Dencik og Jørgensen, 1999, *Børn og familie i det postmoderne samfund*, Hans Reitzels Forlag.

Dencik, 1999, *Små børns familieliv*, I: Dencik, L og P. S. Jørgensen (Red.): *Børn og familie i det postmoderne samfund*, 8. oplag, Hans Reitzels Forlag

Dencik, Jørgensen og Sommer, 2008, *Familie og børn i en opbrudstid*, Hans Reitzels Forlag. / Systime

Egelund, Christensen, Jacobsen, Jensen og Olsen, 2009, *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. Kbh.: Socialforskningsinstituttet

Esping & Hagbardt, 1992, *Med barns øgan – in ett barnrelateret förhållningssätt i familjehems-vården*, Almänna Barnhuset.

Griffiths, 2012, *The Letterbox Club: an account of a postal club to raise the achievement of children aged 7 to 13 in foster care*. Children and Youth Services Review, 34 (6), 1101-1106.

Højholt, 2006, *Brugerperspektiver: forældres, læreres og psykologers erfaringer med psykosocialt arbejde*

Kampmann, 1998, *Børn som informanter* Arbejdsnotat. Børnerådet

Knudsen, 2009, *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Knudsen og Egelund, 2011, *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Ottosen m.fl., 2015, *Anbragte børn og unges trivsel 2014*, SFI

Schwartz, Hansen og Stockholm, 2015, *Tværfagligt samarbejde om børneliv i vanskeligheder*. Nordiske Udkast, 2015(1), 37-50

Sommer, Pramling Samuelsson og Hundeide, 2010, *Child Perspectives and Children's Perspectives in Theory and Practice*. London/New York: Springer Science. Part I.

Topping, 2014, *Paired Reading and Related Methods for Improving Fluency*, International Electronic Journal of Elementary Education, 2014, 7(1), 57-70.

Warming, 2011, *Børneperspektiver: børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*, Akademisk Forlag

Lovgivning

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge (Vejl. nr. 10370 af 21/12/2016)

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=186037>

Webkilder

Børns rettigheder:

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/rettigheder>

Familieplejen i Odenses hjemmeside.

<http://subsites.odense.dk/subsites/familieplejen/topmenu/wldokument/historier%20fra%20virkeligheden/anna%2016%20aar>

Klub Penalhus:

<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/klub-penalhus>

Makkerlæsning:

<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/makkerlaesning-afproevning-af-skoleun-derstottende-metode>

<http://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

<http://vidensportal.dk/temaer/misbrug/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

Voksensansvarsloven:

https://socialstyrelsen.dk/nyheder/2017/skab-refleksion-og-laering-om-voksenansvar-og-magtanvendelse-over-for-born-og-unge?utm_source=Socialstyrelsens+nyhedsbrev&utm_campaign=9e8893ccd2-EMAIL_CAMPAIGN_2017_02_09&utm_medium=email&utm_term=0_5133c565ad-9e8893ccd2-45115565

Kapitel 9

Efteruddannelse og supervision

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at plejefamilier får den fornødne støtte, kurser, efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Det indebærer en ret og en pligt for plejefamilien til uddannelse, efteruddannelse og supervision.

Med Barnets Reform fastslås det³¹¹, at kommunalbestyrelsen skal sikre, at plejefamilier får den fornødne støtte, kurser, efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Det indebærer en ret og en pligt for plejefamilien til uddannelse, efteruddannelse og supervision.

Bekendtgørelsen om plejefamilier³¹² er rammen for dette kapitels beskrivelse af efteruddannelse og supervision. Principperne bag bekendtgørelsen er, at det er den kommune, der har pligt til at yde hjælp til barnet, der skal sikre, at plejefamilien under barnets anbringelse løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse og supervision. Endvidere skal kommunen tilbyde den fornødne faglige støtte til netværksplejefamilier i overensstemmelse med plejeopgavens omfang samt til familier, der har et barn anbragt med henblik på adoption³¹³.

Kapitlet indledes med en beskrivelse af de obligatoriske grundkurser, der skal gennemføres inden en godkendelse som plejefamilie, efterfulgt af den kompetenceudvikling plejefamilier har krav på og pligt til at modtage. Derefter følger den professionelle vurdering af fornøden kompetenceudvikling, ligesom efteruddannelse i form af kurser og temadage beskrives. Kapitlet afsluttes med en beskrivelse af supervision, typer af supervision, temaer i supervision samt tavshedspligt og personfølsomme oplysninger i denne sammenhæng.

Grundkurser og kompetenceudvikling

Alle typer af plejefamilier skal gennemføre et grundkursus i at være plejefamilie, inden de kan blive godkendt som sådan³¹⁴. Af bekendtgørelsen fremgår det endvidere, at begge plejeforældre skal deltage i grundkurset³¹⁵. For plejefamilier skal kurset have et omfang af mindst fire hele dage, mens grundkurset for aflastningsfamilier skal have et omfang på mindst to hele dage³¹⁶. Socialtilsynet afholder udgiften til kurset for de plejefamilier, der godkendes af socialtilsynet. Kommunen afholder udgiften til kurset for de plejefamilier, som kommunen konkret godkender, dvs. netværksplejefamilier og konkret godkendte plejefamilier³¹⁷. Kurset skal være gennemført, inden familien modtager børn eller unge i pleje, med mindre særlige forhold gør sig gældende. Hvis en familie modtager et barn eller en ung, inden kurset er gennemført, skal kurset gennemføres hurtigst muligt herefter.

311 Lov om social service § 66 a, stk. 4, og Lov om social tilsyn § 5, stk. 9

312 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016

313 Lov om social service § 68 c, stk. 2

Støtten til disse plejefamilier skal være målrettet situationen før adoptionen og kan f.eks. være Ankestyrelsens adoptionsforberedende kurser, som generelt tilbydes kommende adoptionsfamilier (PAS-ordning – se mere på: <https://ast.dk/born-familie/adoption/radgivning-til-adoptivfamilier>) Plejefamilier, der har adopteret deres tidligere plejebarn, skal tilbydes den fornødne faglige støtte (jf. Lov om social service § 66 a, stk. 5, nr. 2). Støtten til plejefamilier før og efter adoption uddybes i Vejledning om frigivelse af børn til national adoption (Vejl. nr. 11365 af 30/12/2015) i kapitel 11.2. Anbringelse med henblik på adoption afsnittet om Faglig støtte til plejefamilierne før og efter en adoption. Kilde: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175904>

314 Lov om socialtilsyn § 5, stk. 9 og lov om social service § 66 a, stk. 3

315 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016 § 6

316 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016 § 6, stk. 5 og 6

317 Lov om social service § 66 a, stk. 2 og 3

Plejefamiliernes efteruddannelse, supervision og faglige støtte

Foruden grundkurset har kommunen pligt til at tilbyde plejefamilier, der har børn anbragt, mindst to hele kursusdage om året³¹⁸. Dette gælder alle godkendte plejefamilier, uanset om de er godkendt af socialtilsynet eller af anbringende kommune.

Plejefamilier med børn i pleje fra flere kommuner

Hvis der er plejebørn fra flere forskellige kommuner i en plejefamilie, skal hver kommune som minimum sikre kommunens forholdsmæssige andel af de to årlige kursusdage.

Kommunale plejefamilier

Kommunale plejefamilier skal have yderligere efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang³¹⁹. Det er den anbringende kommune, der har ansvaret for, at dette sker, og som afholder udgiften i forbindelse hermed.

Fornøden kompetenceudvikling

I vurderingen af den fornødne kompetenceudvikling i en plejefamilie kan der tages udgangspunkt i kvalitetsmodellens kriterier for vurdering af kvaliteten af en plejefamilie. Særligt kriterium 1 – 8 vurderes relevant i vurderingen af kompetenceudviklingen:

Kvalitetskriterier i Kvalitetsmodel for socialtilsyn, Socialstyrelsen, 2015³²⁰:

- Kriterium 1: Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse
- Kriterium 2: Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed
- Kriterium 3: Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk
- Kriterium 4: Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien
- Kriterium 5: Plejefamilien understøtter barnets medbestemmelse i og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien
- Kriterium 6: Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale sundhed og trivsel
- Kriterium 7: Plejefamilien tilbyder barnet trygge og stabile rammer
- Kriterium 8: Plejefamilien har relevante kompetencer i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie

Fortsættes på næste side >>

318 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016, § 7

319 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016, § 9

320 <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/kvalitetsmodel>

- Kriterium 9: Udgået af nuværende lovgivning³²¹
- Kriterium 10: De fysiske rammer understøtter barnets udvikling og trivsel

Den fornødne kompetenceudvikling skal understøtte plejefamilien, så denne kan indfri formålet med indsatsen og bidrage til, at barnet eller børnene i plejefamilien trives.

Ved anbringelse af børn med komplekse støtte- og plejebehov bør der være et skærpet fokus i vurderingen af plejefamiliens behov for fornøden kompetenceudvikling. Til en specialiseret plejefamilie stilles der særlige krav til forståelse af børnenes komplekse problematikker og adfærd, hvilket begrundes en særlig opmærksomhed på disse plejefamiliers behov for kompetenceudvikling³²². Ifølge Deloitte³²³ konkretiseres følgende centrale forudsætninger for en vellykket anbringelse:

Alle plejefamilier skal kunne:

- Sætte sig ind i, hvad det vil sige at være plejebarn
- Give den støtte og hjælp, som plejebarnet har behov for
- Rumme både plejebarnet og plejebarnets forældre
- Tage udgangspunkt i plejebarnets behov og involvere plejebarnet i større beslutninger
- Give plejebarnet følelsen af at være ligestillet med plejefamiliens biologiske børn
- Udvide empati

Nogle af de afgørende forudsætninger for, at en anbringelse hos en plejefamilie opleves som positiv af plejebørnene og kommunerne, er altså rummelighed, tålmodighed, åbenhed, empatisk formåen samt relationelle og kommunikative kompetencer³²⁴.

Efteruddannelse, kurser og temadage

Tilrettelæggelse af kurser (herunder grundkursus), temadage samt øvrig efteruddannelse varetages af kommunerne, men tilrettelægges ofte i samarbejde med andre uddannelsesudbydere, som f.eks. professionshøjskolerne eller SOSU-skolerne. I visse kommuner tilrettelægges forløb af kommunale videncentre.

321 Med ny lovgivning eksisterer kriterium 9 ikke længere. Se evt. kap. 2

322 Deloitte, 2014: 14

323 Deloitte, 2010: 33. Undersøgelsen, og dermed også de nævnte forudsætninger, er fremkommet ved hjælp af en afdækning af kommunernes tilrettelæggelse, plejefamiliernes oplevelser samt tidligere anbragte børns udsagn

324 Deloitte, 2010: 7

Indhold i disse kurser og efteruddannelsesforløb kan for eksempel omfatte følgende³²⁵:

1. Særlige udfordringer for børn og familier med særlige behov
2. Viden og indsigt i diagnoser, f.eks. autisme, ADHD, tilknytningsforstyrrelser
3. Udvikling af resiliens
4. Barnets oplevelse af at være anbragt
5. Omsorgssvigt, krop og traumer
6. Arbejdet med efterværn
7. Neuropædagogik
8. Misbrugsproblemer

Supervision

Som tidligere beskrevet³²⁶ anvender serviceloven begrebet supervision i forbindelse med godkendelse og anbringelse i plejefamilier³²⁷. Det er ikke uddybet, hvordan man skal forstå supervisionsbegrebet, og det fremgår af en undersøgelse fra Ankestyrelsen³²⁸, at der er forskellige definitioner og opfattelser af supervision. 81 pct. af de adspurgte plejefamilier svarer ja til at få supervision og 19 pct. oplyser, at de ikke modtager supervision, idet de ikke opfatter samtaler med for eksempel familierådgiver eller familieplejekonsulent som supervision.

Supervision forstås som udgangspunkt som rådgivning og vejledning af plejefamilierne samt en hjælp til plejefamilien til at kunne reflektere over plejefamiliens arbejde³²⁹. Supervisionen skal styrke plejefamiliernes refleksion over udviklingsmuligheder og dilemmaer. Supervisors væsentligste kompetence er dermed ikke at være ekspert i løsninger, men derimod at være ekspert i dialog. Dog kan det være væsentligt, at supervisor har indgående kendskab til det komplekse område, som plejeanbringelse er. Der er forskel på, hvem plejefamilierne modtager supervision fra. Det kan være fra plejefamiliekonsulenten, familierådgiver, psykolog og fra andre, bl.a. VISO.

Der er i litteraturen delte meninger om, i hvor stor grad og på hvilken måde konteksten (for eksempel organisationen) har indflydelse på og påvirker supervisionen. Det må derfor være en individuel vurdering fra gang til gang, om supervision kan foregå i et forhold mellem familieplejekonsulent og plejefamilien, eller om der skal tilknyttes en ekstern supervisor. Det fremgår af Ankestyrelsens undersøgelse³³⁰, at det har betydning for plejefamilierne, at disse aspekter er overvejet, da nogle plejefamilier ikke tør tale frit, hvis supervisor er familierådgiver, mens andre

325 Se desuden bilag 5 for beskrivelse af KRITH

326 Se kapitel 3 om matchning

327 Bek. om plejefamilier, BEK nr. 809 af 23/06/2016, § 9

328 Ankestyrelsen, 2014 (b), s: 24, Undersøgelsen omhandler Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner og baserer sig på svar på spørgeskema fra 374 plejefamilier samt fokusgruppeinterview med 11 plejefamilier

329 Deloitte, 2010: 57

330 Ankestyrelsen, 2014 (b): 33

oplever, at de har særlige behov, som ikke kan tilgodeses af deres familieplejekonsulent, og atter andre er meget tilfredse med, at deres supervisor kender dem og kender forholdene omkring det anbragte barn.

En plejeforælder fortæller:

”Det har for os gjort forskellen, om vi har givet op eller ikke. Så let er det. Det at få vendt med nogen, der ved noget om børn med særlige behov: Hvorfor pokker reagerer de unge på den måde, de gør? Og hvad er det, vi skal gøre? Og man skal have det at vide 10 gange. Det er forskellen på succes eller fiasko.”³³¹

Denne plejeforælder udtrykker behovet for at kunne vende de udfordringer, plejefamilien oplever, med nogen, der ved noget om børn med særlige behov. Samtidig giver hun udtryk for også at have brug for en supervisor, der er bekendt med de situationer, som familien står i. Plejemoren udtrykker også, at det har en betydning, at supervisoren er en gennemgående person for plejefamilien, da man kan have behov for at få det samme at vide mange gange.

Her kobles en sammenhæng mellem kvalitet i supervision og årsag til sammenbrud i anbringelsen, hvilket understøttes af Ankestyrelsens undersøgelse³³².

Det anbefales flere steder i litteraturen på området, at supervisionen sættes i system, så der er en systematisk opfølgning på plejefamiliernes oplevelse af, om supervisionen er anvendelig i praksis. Endvidere påpeges det, at plejefamilierne kan have svært ved at skelne mellem de forskellige besøg, som familieplejekonsulent foretager, om det er generelt eller individuelt tilsyn, almindelig rådgivning og vejledning eller supervision³³³. Det kan derfor være en fordel, at supervisionen tilrettelægges således, at den familieplejekonsulent, der fører tilsyn og afklarer praktiske forhold med familien, ikke også skal gennemføre supervision.

Regler om tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger ved supervision og netværksgrupper

For plejefamilier gælder de almindelige regler i straffeloven og forvaltningsloven om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger³³⁴, hvilket er uddybet i kap. 1 og 5.

331 Ankestyrelsen, 2014 (b): 29

332 Ankestyrelsen, 2014 (b): 31 og 36

333 Deloitte, 2010: 91

334 Straffelovens § 152 og Forvaltningslovens § 27. Se også afsnittene i kapitel 1 og 5 om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger

Afsnittet her handler derfor alene om tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger i en supervisions- og netværksgruppekontekst. Her gælder fortsat det grundlæggende princip om, at plejefamilier har tavshedspligt og ikke må videregive fortrolige oplysninger til uvedkommende, som i denne sammenhæng er andre plejefamilier og ekstern supervisor. Det skal derfor præciseres, at det ikke er ansvarsfritagende, at der i gruppesupervisionen aftales, at dét, der tales om på gruppesupervision eller ved netværksmødet, er fortroligt og ikke må gives videre, når supervisionen eller mødet er slut.

Ved supervision med ekstern supervisor, ved gruppesupervision og ved netværksmøder med andre plejefamilier må der derfor alene tales i anonymiseret form om plejebarnet og dennes familie og netværk. Det betyder, at faglige problemstillinger eksempelvis kan præsenteres på flg. måder:

- Vores plejebarn på 8 har gennem længere tid været i konflikt med en pige fra klassen, hvilket har betydet, at hun isolerer sig på sit værelse og ikke rigtig vil tale med os om det. Er det noget, I andre kender til, og kan vi tale om, hvad vi kan gøre anderledes?
- Vores plejebarn på 15 har på det sidste udtrykt stor irritation overfor sin mor, når han skal hjem på samvær. Han siger til os, at det ikke har noget med hans mor at gøre, men han vil hellere være sammen med sine kammerater. Jeg er i tvivl om, hvordan jeg skal komme videre, og hvem jeg skal involvere?

I henhold til tavshedspligten skal navne og andre identificerbare oplysninger undlades såvel uden for supervisionskontekst som i selve samtalen. Dette skal præciseres ved samtalens begyndelse. På den måde sikres tavshedspligten, og der bliver fokus på den faglige problemstilling. Det samme gør sig gældende ved netværksgrupper og gruppesupervision.

Typer af supervision

Gruppesupervision

I flere kommuner er der etableret supervisionsgrupper for plejefamilierne. Grupperne kan være frivillige, eller der kan være tale om, at plejefamilierne er forpligtet til at deltage. I en undersøgelse af KORA³³⁵ om kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier, vurderer kommunerne, at plejefamilierne udviser engagement og er gode til at støtte hinanden i gruppesupervision. Plejefamilierne peger dog på, at deres behov for konkret supervision er så stor, at det kan være svært at imødekomme i en gruppesupervision³³⁶.

335 KORA Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning

336 Mehlbye, 2014: 40

Kommunerne har forskellige måder at organisere grupperne på, ligesom udbuddet af grupperne kan variere. Fælles er dog formålet med, at flere plejefamilier mødes og sammen drøfter udfordringer og oplevelser. Plejefamilierne understreger i undersøgelsen vigtigheden af styring, så fagligheden er til stede³³⁷. Styringen kan være i form af en kontrakt, hvor formålet med gruppens samtaler præciseres, så samtalerne ikke bliver et forum for kritik og utilfredshed.

Faglige netværksmøder

Nogle kommuner har etableret faglige netværk for erfarne plejefamilier. Netværksmøderne har tilknyttet en ekstern netværksfacilitator og en erfaren familieplejekonsulent. Netværket har redskaber og værktøjer til netværksfacilitering og mødeinnovation i en faglig kontekst. I netværket har plejefamilierne mulighed for at videndele og sparre med hinanden om egen tvivl og usikkerhed i et fortroligt rum³³⁸. Kommunerne vurderer, at det er en positiv gevinst, at plejefamilierne kan bruge hinanden og dele udfordringer og positive oplevelser i rollen som plejefamilie. Der er 12 plejefamilier tilknyttet netværket, hvilket betyder, at selv ved fravær fra enkelte af deltagerne har det været muligt at opretholde en gruppedynamik og aktivitet i netværket³³⁹.

Kollegial supervision/vejledning

Ud over faglige netværksmøder kan det være nødvendigt at give kollegial supervision/vejledning blandt kolleger på feltet. Kollegial supervision skaber fælles læring og udvikling på arbejdspladsen. Som medarbejder bliver man i fællesskab klogere på svære problemstillinger, lærer af succeshistorier, deler viden og erfaringer, får nye idéer og inspiration, og ikke mindst lærer man sine kolleger bedre at kende. Det skaber en konstruktiv dialog i hverdagen, som gør det muligt at undgå skadelige konflikter³⁴⁰.

Temaer i supervision

I Deloitte's undersøgelse af plejefamiliens rammer og vilkår³⁴¹ peger både plejefamilier og børn på følgende som relevante temaer for supervision:

- Samarbejdsproblematikker med plejebarnets forældre
- Behandlingskrævende plejebørn
- Særlige udfordringer i teenageårene.

Der er flere eksempler på supervision, der understøtter det gode samarbejde, og i flere kommuner prioriteres supervision højt, og omfanget tilrettelægges efter, hvor stort et behov plejefamilien har. Der kan f.eks. ydes supervision en gang om måneden i det første halve år, hvis der er

337 Ankestyrelsen, 2014 (b): 33

338 I dette fortrolige rum gælder samme regler om tavshedspligt, som beskrevet ovenfor

339 Deloitte 2014: 116, se denne for yderligere beskrivelse af faglige netværk og anvendelse af værktøj til dette

340 Læs mere på <http://www.arbejdsmiljoweb.dk/trivsel/konflikter/forebyg/kollegial-supervision>

341 Deloitte, 2010: 60

behov for det, og det kan forlænges i op til yderligere et halvt år. Nogle kommuner tilbyder plejefamilien psykologhjælp, hvis de oplever at stå med særlige problemstillinger, som er vanskelige for dem at håndtere i praksis.

Plejefamiliens ønsker og behov for supervision spænder vidt. Nogle efterspørger mere teori og andre mere supervision om praktiske problemstillinger.

En plejeforælder fortæller

"I starten havde vi supervision hver fjerde uge og så hver sjette uge, og nu siger vores supervisor så i dag, at "det går jo så godt, så skal vi vente otte uger?". Men det blev vi enige om, at det kunne vi ikke (...) Vi kan godt have brug for at snakke om noget, og det kan være det, der gør, at det går godt".

Citat fra en af Ankestyrelsens³⁴² undersøgelser om, hvordan en løbende supervision er vigtig for en fortsat god udvikling i anbringelsesforløbet.

Behovet for hyppig supervision vil i mange tilfælde være størst i starten af anbringelsesforløbet, hos nye og mindre erfarne plejefamilier eller ved børn med særlige behov. Sammenfattende for plejefamiliernes bemærkninger er, at det er væsentligt, at der ydes relevant og målrettet supervision, når der opstår behov for det, og når plejefamilien ønsker det. Der er også flere, der angiver, at de har behov for mere professionel supervision, eventuelt fra en psykolog eller anden ekstern supervisor³⁴³.

342 Ankestyrelsen, 2014 (b): 31

343 Ankestyrelsen, 2014 (b): 31

Opmærksomhedspunkter:

- Plejefamilierne har ret til kompetenceudvikling
- Plejefamilierne har pligt til at deltage i kompetenceudvikling
- Omfang af kompetenceudvikling tilpasses plejeopgaven
- Kommunerne sikrer tilbud om efteruddannelse, kurser og temadage
- Erfaringer viser, at kompetenceudvikling har en positiv effekt
- Kommunerne etablerer mulighed for supervision
- Supervision kan foregå i grupper
- Gruppesupervision har positiv effekt for plejefamilierne, vurderer kommunerne
- Supervision giver mulighed for at arbejde med børnenes og familiernes særlige udfordringer

Litteratur

Ankestyrelsen, 2014 (b), *Delundersøgelse 2: Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner. I: Ankestyrelsens undersøgelse af Samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner*

Deloitte 2010, *Undersøgelse af plejefamiliers rammer og vilkår*

Deloitte, 2014, *Evaluering, videnindsamling og formidling på det specialiserede plejefamilieområde, Afsluttende evaluering af udviklingsprojekt i 13 kommuner*

Mehlbye, 2014, *Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 4 – december 2014 (Udviklingen i kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier i perioden 2012 til 2013)*

Lovgivning

Bekendtgørelse nr. 809 af 23/06/2016 Bek. om plejefamilier

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=181927>

Forvaltningslovens LBK nr. 433 af 22/04/2014

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411>

Lov om socialtilsyn. LBK nr. 70 af 18/01/2017

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186257>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Straffeloven LBK nr. 1052 af 04/07/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992>

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption (Vejl. nr. 11365 af 30/12/2015)

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175904>

Webkilder

PAS-ordning:

<https://ast.dk/born-familie/adoption/radgivning-til-adoptivfamilier>

Kvalitetsmodel:

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/kvalitetsmodel>

Kapitel 10

Plejefamiliens egne børn og øvrige plejebørn

En plejefamilie kan med sin familiestruktur blive et godt og vigtigt udviklingsfremmende supplement til plejebarnets egen familie. I familiekonstellationen spiller plejefamiliens egne børn og andre anbragte børn i familien en vigtig rolle, da deres trivsel kan være afgørende for, om plejefamilien er velfungerende og anbringelsen bliver vellykket.

En plejefamilie kan med sin familiestruktur blive et godt og vigtigt udviklingsfremmende supplement til plejebarnets egen familie. I familiekonstellationen spiller plejefamiliens egne børn en vigtig rolle, da deres trivsel kan være afgørende for, om plejefamilien er velfungerende og anbringelsen bliver vellykket.

En familieplejekonsulent udtaler:

”Hvis ikke familiens egne børn trives, så kaster plejefamilien håndklædet i ringen.”

Dette kapitel sætter fokus på det særlige forhold at være barn af plejeforældre. Hvad kan plejeforældre, familieplejekonsulenter og øvrige fagfolk gøre for at understøtte plejefamiliens egne børns trivsel. Ydermere sætter kapitlet fokus på det særlige forhold, at de børn, der allerede er anbragt i en familie, der får et nyt plejebarn, også skal inddrages i beslutninger og overvejelser om den ændrede familiestruktur. Kapitlet indledes med opmærksomhedspunkter og overvejelser forud for anbringelsen. Derefter fokuseres på forandringerne i plejefamilien både for familiens egne børn, men også for de eventuelt øvrige anbragte børn. Kapitlet afsluttes med familiens egne børns fortællinger om plejebarnet, samt et eksempel på hvordan en familieplejekonsulent har kontinuerlige samtaler med plejefamiliens egne børn.

Inddragelse af plejefamiliens egne eller øvrige anbragte børn ved godkendelse og matchning

Det er vigtigt at inddrage familiens egne børn såvel som øvrige anbragte børn i beslutningen om at få et plejebarn³⁴⁴. En række af de egne børn, der indgår i Gulstad Larsens interviewundersøgelse³⁴⁵, udtrykker, at det har stor betydning, at forældrene spørger dem og involverer dem, inden de tager et barn i pleje. Samtidig har det også stor betydning, at egne børn oplever, at forældrene er åbne for, at de kan sige nej til at få plejesøskende. Ganske som det anbragte barn har ret til og skal hjælpes til at ytre synspunkter i alle faser af anbringelsen, er det også vigtigt, at egne børns synspunkter inddrages om forhold af betydning for dem. Egne børns meninger kan f.eks. med fordel inddrages og tillægges passende vægt ved godkendelse, matchning og jævnlige samtaler med familieplejekonsulenten under anbringelsen. Føler plejefamiliens øvrige børn (egne såvel som anbragte) sig inddraget og hørt, er udgangspunktet for en vellykket anbringelse større³⁴⁶.

344 Biering-Madsen, 2010: 24

345 Gulstad Larsen, 2008: 22. Undersøgelsen baserer sig på interview med syv 'egne' børn i alderen 14 – 20 år samt en analyse af den forskning og litteratur, der eksisterede på daværende tidspunkt

346 I bogen Det usynlige liv (Sveigaard, 2012) gennemgår forfatteren sin egen oplevelse af at være 'eget' barn i en familie, der får et plejebarn. Hun beretter bl.a. om, hvordan manglende inddragelse i plejeforholdet (før, under og efter) har efterladt hende med blandede erfaringer med plejeanbringelser, og hvad det gør ved de øvrige medlemmer af familien, når forældrene beslutter at opstarte et plejeforhold

Lige så væsentligt det er, at familiens egne børn oplever, at de bliver inddraget og hørt, lige så vigtigt er det, at de ikke oplever at være ansvarlige for beslutninger vedrørende plejeforholdet³⁴⁷. Det er i sidste ende altid forældrenes beslutninger og ansvar, om familien skal være plejefamilie, herunder også om et plejeforhold ender med, at plejebarnet må fraflytte familien igen.

Det kan derfor være hensigtsmæssigt at involvere plejefamiliens børn, når den samlede familie-motivation til at blive plejefamilie skal vurderes. Det kan ske ved f.eks. at spørge børnene om:

- Hvorfor ønsker familien at blive plejefamilie?
- Hvem ønsker det?
- Hvem ønsker det ikke?
- Hvad vil det betyde for den samlede familie, og hvad vil det betyde for hvert enkelt familiemedlem?
- Hvad mister familien/børnene?
- Hvad vinder familien/børnene?³⁴⁸

Problemstillingerne er komplekse, og der kan være store følelser i spil. Derfor er der tale om vigtige drøftelser, som man kan fokusere på internt i familien, men også drøftelser, der med fordel kan faciliteres af tilsynskonsulenter eller plejefamiliekonsulenter ved godkendelse og matching.

En familieplejekonsulent fortæller:

”Vi taler altid med egne børn i forbindelse med matching. Det er lige så relevant at finde ud af børnenes motivation, som deres forældres. Og samtidig er det jo relevant ikke kun at vurdere, om plejebarnet vil kunne få den rette støtte til at udvikle sig i familien, men også om familiens egne børn vil kunne trives og få opfyldt deres behov med det pågældende plejebarn boende. Vi ved jo godt, at hvis egne børn ikke trives, så er der stor sandsynlighed for, at anbringelsen ikke holder.”

Forberedelse på anbringelsen

Ud over at inddrage egne børn i overvejelser om at blive plejefamilie, ligger der en vigtig opgave i at forberede børnene på et konkret plejebarns indflytning. Det kan være næsten umuligt for familiens egne børn at forestille sig, hvad et plejebarn har været igennem.

347 Wegler i Gulstad Larsen, 2008: 25

348 Sveigaard, 2012. I fjerde del af bogen beskriver forfatteren, hvad man som familie kan overveje i forhold til at etablere et plejeforhold med et plejebarn

Det kommende plejebarn skal præsenteres respektfuldt og i overensstemmelse med tavshedspligten³⁴⁹, men også med en ærlighed og hensyntagen til egne børns alder og modenhed, der gør, at familiens egne børn ikke bliver skræmte eller får unødvendige oplysninger. For kommende plejeforældre, der ikke har prøvet at være plejeforældre før, kan det være forbundet med en vis usikkerhed at formidle den relevante viden til egne børn. Gulstad Larsen³⁵⁰ fremhæver, at det tyder på, at der skal fagfolk eller erfarne plejeforældre til at forberede nye plejefamilier på den proces og de forandringer, som den første tid med plejebarnet i familien kan have for de involverede parter, hvis plejeforholdet skal blive vellykket og ikke på sigt føre til ikke-planlagt flytning for det anbragte barn.

Hvad egne børn må vide om plejebarnet

Da plejefamiliens egne børn ikke kan omfattes af tavshedspligten, skal de ikke have personfølsomme oplysninger om plejebarnet/plejebørnene. I modsætningen til dette står imidlertid hensynet til, at plejefamiliens egne børn kan have brug for viden og indsigt, der gør, at de f.eks. kan forstå baggrunden for, at plejebarnet ikke kan bo hos sine egne forældre. Hvordan et sådan dilemma skal håndteres, kan med fordel drøftes med barnets familierådgiver eller familieplejekonsulenten.

Endvidere er det vigtigt at give plads til, at plejefamiliens egne børn kan stille spørgsmål og få tilpassede svar på spørgsmål. Der skal være mulighed for at forfølge egne børns forestillinger og tanker om plejebarnet, og hvad det vil sige, at plejebarnet bliver en del af familien, samt at anerkende egne børns tanker, følelser og reaktioner som forståelige og naturlige³⁵¹.

Forberedelse på forandring i familiestrukturen og hverdagen

Et andet aspekt i forberedelsen af egne børn, når et plejebarn flytter ind, er, hvordan familielivet og hverdagen vil kunne forandre sig. Der vil være tider, hvor egne børn skal dele deres forældre med plejebarnet, og der vil være tider, hvor de måske helt skal trække sig. Der kan i samtaler med børnene tages afsæt i deres perspektiv ved at opstille konkrete scenarier eller cases, som en forberedelse på de reaktioner børnene kan få i de situationer³⁵².

Emnerne kan foldes ud gennem spørgsmål som:

- Hvordan vil du have det med, at plejebarnet gerne vil låne din dukke?
- Hvordan vil du have det med at skulle lege på dit værelse, fordi plejebarnet har brug for at tale alene med mor eller far i stuen?

349 Se kapitel 1 og 5 om tavshedspligt generelt og kapitel 9 om tavshedspligt i forbindelse med supervision

350 Gulstad Larsen, 2008: 51

351 Wegler i Gulstad Larsen, 2008, kapitel 2

352 Biering-Madsen, 2010: 24

Eller for større børn.

- Hvordan vil du have det med, at plejebarnet ønsker at være ven med dine venner f.eks. på Facebook?
- Hvad vil du gøre, hvis plejebarnet låner dit tøj eller andre ejendele uden at spørge om lov?
- Hvad vil du gøre, når du gerne vil være alene, men plejebarnet er på dit værelse?

Fra familie til plejefamilie – en stor forandring for egne børn

Når voksne vælger at blive plejeforældre, bliver deres børn også plejefamilie. Familiens egne børn er et område, der kalder på en særlig opmærksomhed. Det er en stor omvæltning for plejebarnet at blive anbragt, men for plejefamiliens egne børn er det ligeledes en stor forandring at skulle dele forældrenes opmærksomhed med et ukendt barn døgnet 24 timer.

Det barn, der bliver anbragt, reagerer måske med sorg og vrede over anbringelsen, ud over at det har sine egne særlige behov og udfordringer, der kræver plejeforældrenes omsorg og støtte. Familiens egne børn kan nemt føle sig overset og tilsidesat, fordi plejebørnene kræver særlig omsorg og opmærksomhed fra plejeforældrene. Familiens egne børn kan føle, at deres problemer og følelser ikke er betydningsfulde, når et plejebarn slås med store emner som f.eks. incest, vold og svigt. Egne børn kan som følge heraf skintilpasse sig den nye familiekonstruktion. Det kræver en særlig opmærksomhed fra forældrenes og omgivelsernes side at se og anerkende egne børns ofte modsatrettede følelser i forbindelse med et plejeforhold, og der kan være en fare for, at egne børn undertrykker behov, tanker og følelser og samarbejder over evne³⁵³.

En plads i den nye familie

Det er en fælles opgave for hele familien at blive plejefamilie, men det er forældrenes ansvar at skabe plads til alle familiemedlemmer og bidrage til, at alle finder en position, hvorfra de kan trives og udvikle sig. Det kræver fælles tid sammen med både plejebørn og egne børn, men det kræver også ene-tid med henholdsvis plejebarn og egne børn.

Plejebarnet skal finde sin plads, men det skal egne børn også. Der skal investeres i den nye familiestruktur og rettes en særlig opmærksomhed på både plejebarnet og egne børn, ligesom der skal være opmærksomhed på at skabe mening og fællesskab for alle parter.

Vaner og rutiner med egne børn

Alle familier har deres vaner, deres rutiner og stunder, der er helt særlige for dem, og som gør, at et plejebarn ved anbringelsen kan føle sig udfordret og på ukendt grund. For plejefamiliens egne børn kan det imidlertid også være forbundet med tab og savn, når et plejebarn kalder på plejeforældrenes opmærksomhed og implicit udfordrer familiens særlige vaner og rutiner.

353 Biering-Madsen, 2010: 25

Særligt i den første tid med et nyt plejebarn i familien er det vigtigt, at der er opmærksomhed på både plejebarnets og egne børns behov, da strukturen i familien forandrer sig og de enkeltes roller og positioner kan være under forandring. Plejeforældrene har i den sammenhæng ansvaret for familiestrukturen, men kan især i starten af anbringelsen have brug for specifik vejledning og supervision af familieplejekonsulenten til, hvordan de både kan understøtte plejebarnets særlige behov og den samlede families trivsel.

En familieplejekonsulent fortæller:

"Flere plejeforældre, der ikke har erfaring med at være plejefamilie, har en forestilling om, at hvis de åbner deres hjerte og hjem, så går det hele op i en højere enhed. Det gør det også ofte, men de fleste erfarer, at det sjældent er lige så enkelt, som de forestillede sig, og at det kræver bevidste strategier. Det er et gennemgående emne i forhold til supervision og vejledning i den første tid, hvor vi er inde over."

Fællesskab og tilknytning mellem egne børn og plejebørn

Af Gulstad Larsens interviewundersøgelse³⁵⁴ af egne børn i plejefamilier fremgår det, at når egne børn beskriver plejebørn positivt, er det næsten altid gennem oplevelser, de har haft sammen. Et tilsvarende forhold går igen i Hedins undersøgelse³⁵⁵ af 12-16-årige plejebørns oplevelse af tilknytning til plejefamilien. Undersøgelsen peger på, at plejebarnet i højere grad trives i og føler sig knyttet til familien, når plejefamilien prioriterer at være sammen og lave fælles aktiviteter.

Fælles aktiviteter og oplevelser kan være alt fra hverdagsaktiviteter som at skrælle kartofler, gå tur med hunden, spille brætspil, til en tur i biografen eller noget andet særligt. Nogle gange vil aktiviteterne naturligt inkludere alle familiemedlemmer og nogle gange færre.

Det kan alt afhængig af plejeforhold være hensigtsmæssigt, at plejeforælderen har en medierende funktion og deltager i aktiviteten, men det kan også være betydningsfuldt for plejebarn og familiens egne børn at have oplevelser alene sammen, der kan styrke deres relationer. Det kan derfor være relevant, at plejeforældrene er opmærksom på at trække sig eller stille sig på sidelinjen, så børnene opnår fælles oplevelser, der kan styrke deres relation og bidrage til, at de finder deres naturlige roller og indbyrdes grænser³⁵⁶.

354 Gulstad Larsen, 2008: 42

355 Hedin, 2012

356 Biering-Madsen, 2010: 28

Egne børns fortælling om plejebarnet i deres møde med omverdenen

Et forhold, der naturligt følger med et plejebarns indflytning, er at hjælpe egne børn med at håndtere familiens nye position. Familien kan pludselig blive til genstand for omverdenens opmærksomhed på en anden måde, end børnene har været vant til. Der vil blive afholdt møder om plejebarnet i hjemmet med deltagelse af forskellige offentlige personer, og egne børn vil kunne opleve, at omgivelserne har større fokus på familien, end de er vant til. De kan også opleve et til tider uforholdsmæssigt stort fokus på plejebørnene³⁵⁷.

Endvidere kan egne børn opleve at skulle besvare spørgsmål om plejebarnet, og de har brug for guidning til, hvordan de bedst muligt håndterer informationer og viden om plejebarnet respektfuldt i mødet med omverdenen.

En familieplejekonsulent fortæller:

"Når f.eks. vennerne spørger til, hvorfor plejebarnet bor hos familien, hvad kan og må familiens eget barn så sige? Familiens egne børn har brug for guidning i, hvilke spørgsmål de kan blive stillet, og hvordan de skal tackle dem. De har brug for hjælp til at få deres fortælling om plejebarnet på plads".

Her kan familieplejekonsulenten og plejeførældrene spørge de biologiske børn om:

- Hvad kan du forestille dig, at andre kan finde på at spørge om?
- Hvad vil du sige, hvis der er nogle, der spørger om vores plejebarn er blevet slået/sekstelt misbrugt/ikke har nogle forældre eller lignende?
- Hvordan vil du have det med, at der måske er nogen, der kigger efter jeres familie?

Familieplejekonsulenten og plejeførældrene kan også opstille forskellige scenarier på baggrund af kendskabet til barnet. Scenarierne kan tage afsæt i det konkrete plejebarns særlige vanskeligheder. Sammen med egne børn kan man diskutere, hvordan man som familie vil tackle de enkelte situationer, og at det til hver en tid er plejeførældrene, der har det overordnede ansvar.

Opmærksomhed på egne børns følelser og behov

Et forhold, der går igen i Gulstad Larsens³⁵⁸ undersøgelse, er, at familiens egne børn forventer, at deres forældre kan se, hvis der er noget galt, og at det derfor ikke burde være nødvendigt selv at sige noget. Barnet eller den unge kan f.eks. have svært ved at dele sine forældre med et

357 Sveigaard, 2012: 39 - 40

358 Guldstad Larsen, 2008, kapitel 4

plejebarn eller kan have svært ved at udsætte sit eget behov til fordel for plejebarnets behov. Familiens egne børn kan måske i perioder ønske, at plejebarnet ikke bor der, fordi han eller hun tager forældrenes opmærksomhed. Et vigtigt fokuspunkt for forældrene er derfor at give plads til egne børns behov og legalisere de følelser og tanker, børnene måtte slås med ved at spørge ind til de ting, som barnet måtte tænke på.

Da børnene imidlertid kan være loyale og hensynsfulde over for deres forældre og ofte også over for plejebarnet, kan det for nogle egne børn være vanskeligt at få sagt, hvad de reelt har på hjerte, og børnene kan med fordel have en voksenven, de stoler på som deres fortrolige uden for familien. En som både plejeforældrene og egne børn er enige om er der for dem, og som kan være med til at bringe de svære ting videre til forældrene efter aftale³⁵⁹.

Plejeforældrene kan også med fordel søge rådgivning, vejledning eller supervision hos familieplejekonsulenten.

Samtaler med egne børn

I en stor kommune er opmærksomheden rettet mod, at hvis egne børn ikke trives, da øges sandsynligheden for ophør i anbringelsen. Derfor inddrager man gennem samtaler egne børn i matchningsprocessen. Således også, da der skulle findes den rette plejefamilie til en dreng.

En familieplejekonsulent fortæller:

"En dreng på 8 år har boet i plejefamilien, siden han var 5 år. Han blev anbragt som følge af omsorgssvigt. Hans plejeforældre er pædagogisk uddannede. De er valgt og matchet til plejeopgaven som følge af deres særlige kvalifikationer. Familien har to hjemmeboende børn, der var henholdsvis 11 og 14 år, da drengen flyttede ind i familien.

Da vi valgte at anbringe drengen hos plejefamilien, havde de nogle overvejelser om, at det ville blive en svær omstillingsproces for drengen at skulle bo i en familie, hvor der er voksne, der passer på ham, laver regler og sætter grænser. Plejeforældrene var klar over, at hans handlinger og reaktioner ville kunne gribe forstyrrende ind i plejefamiliens hverdagsliv, og særligt de hjemmeboende børn kunne blive udfordrede. Familiens egne børn kunne også have brug for at blive klædt grundigt på i forhold til deres rolle i familien.

Fortsættes på næste side >>

Forud for anbringelsen taler vi med familiens egne børn. Formålet er at forberede dem på, at drengen flytter ind og skabe så realistiske forventninger hos dem som muligt. Der er fokus på at fortælle, hvorfor han ikke kan bo hos sin egen familie, og hvorfor de kan være den familie, der vil kunne hjælpe ham. Samtidig er der fokus på at fortælle om drengens udfordringer og spørge til børnenes forestillinger. Der bliver stillet spørgsmål som, "Er han blevet slået?", og de får at vide, at ja, det er han. Begge børn har tydeligt svært ved at forestille sig, at et barn kan have haft det så svært, at det har udviklet en adfærd, der vil kunne komme til at påvirke dem. Deres forestillinger går mere i retning af en "sød lillebror".

Siden drengen kom til plejefamilien, har vi holdt faste samtaler med familiens egne børn hvert halve år. Samtalerne er afholdt individuelt, og aftalen er, at hvad de taler om, bliver mellem os, med mindre børnene giver accept til, at familieplejekonsulenten må fortælle det til forældrene.

Samtalen har 3 faser/temaer:

- Hvad er svært for dem i forhold til plejebarnet/at være plejefamilie?
- Hvad er godt i forhold til plejebarnet?
- Hvad er svært for deres forældre/familien?

Samtalen følges op med, at der laves to øvepunkter³⁶⁰ til næste samtale, og der tjekkes af, om der er noget i samtalerne, der skal videregives til forældrene til en efterfølgende supervision. Når viden fra samtaler bringes ind i supervision med forældrene, bliver det udviklingsfremmende for alle".

360 Øvepunkter kan for eksempel være at passe på sig selv og sætte grænser for samværet med plejebarnet. Familieplejekonsulenten kan her hjælpe barnet/den unge med at formulere måder at sige nej til plejebarnet på

Opmærksomhedspunkter:

- Inddragelse af egne børn og eventuelt øvrige anbragte børn er medvirkende til et vellykket anbringelsesforløb
- Forberedelse på og samtaler om forandringer ved plejebarnets indflytning er vigtige – herunder også, at der skal være plads til at kunne svare på egne børns spørgsmål om plejebarnet
- Der skal skabes plads til og opmærksomhed på både egne børn og plejebarnet, ligesom det er vigtigt at arbejde på at skabe bånd mellem børnene/de unge gennem f.eks. aktiviteter
- Løbende samtaler med familiens egne børn er både forældrenes og familieplejekonsulentens ansvar
- Det kan være nemmere for barnet at tale med andre end forældrene, hvis noget er svært.

Litteratur

Andersen og Harritz, 2011, *Plejefamilien et fælles projekt*, KRITH MATERIALE: Arbejdshæfte. Grundkursus for kommende plejeforældre, Servicestyrelsen

Biering-Madsen, 2010, Som vi plejer. *Om at lykkes som plejefamilie*, Dansk Psykologisk Forlag.

Gulstad Larsen, 2008, *Egne børn – en bog om biologiske børn i familier med plejebørn*, Frydenlund

Hedin, 2012, *Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families: an interactive perspective on foster youth's everyday life*,

<http://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A458027&dswid=3560>

Sveigaard, 2012, *Det usynlige liv – om at vokse op med plejebørn*, Books On Demand

Kapitel 11

Flytning fra plejefamilien

Flytning og ophør af plejeforholdet kan betyde turbulens og store belastninger for både plejebarnet og plejefamilien. Det er vigtigt at sikre de bedste overgange for barnet/den unge i disse tilfælde og at undgå ikke-planlagte flytninger.

Dette kapitel sætter i særlig grad fokus på ikke-planlagte flytninger fra plejefamilien og hvilke risikofaktorer, der kendetegner dem. Flytning og ophør af plejeforholdet kan betyde turbulens og store belastninger for både plejebarnet, plejefamilien, egne børn og øvrige pårørende. Kapitlet beskriver først lovgrundlaget for ændring af anbringelsessted. Dernæst følger et afsnit om hvilke risikofaktorer, det er vigtigt at være opmærksom på for at forebygge ikke-planlagte flytninger. Afsnittet beskæftiger sig endvidere med, hvordan en planlagt flytning fra én plejefamilie til en anden kan have positiv effekt for barnets trivsel. Kapitlet afsluttes med et afsnit om ophør af anbringelse.

Definition

En ikke-planlagt flytning indebærer, at flytningen fra plejefamilien sker tidligere end planlagt og på grund af opståede vanskeligheder³⁶¹.

Lovgrundlag

Reglerne om ændring af anbringelsessted fremgår af servicelovens § 69. Hvis en ændring af anbringelsessted er nødvendig under hensyn til formålet med anbringelsen, skal kommunen som led i opfølgning på indsatsen efter servicelovens § 70, stk. 2 og § 148 træffe afgørelse om ændret anbringelsessted. Ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 12 år. Hvis der ikke kan opnås samtykke, skal afgørelsen træffes af børn og unge-udvalget³⁶². Børn og unge-udvalget skal tage stilling til, om barnets/den unges behov for støtte bedst imødekommes ved en ændring af anbringelsesstedet under hensyntagen til formålet med anbringelsen og barnets/den unges behov for kontinuitet i anbringelsen.

Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse skal kommunen udfærdige en indstilling. Indstillingen skal indeholde:

- Den seneste § 140-handleplan
- Barnets holdning til ændringen af anbringelsesstedet³⁶³
- Beskrivelse af, hvorvidt supplerende støtte til barnet/den unge vil kunne imødekomme barnets/den unges behov for støtte under fortsat ophold på det aktuelle anbringelsessted³⁶⁴
- Beskrivelse af et nyt anbringelsessteds forventede egnethed til at imødekomme barnets/den unges behov for støtte og nære og stabile voksenrelationer
- Udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted
- Øvrige nødvendige oplysninger.

Det er kommunen, der vælger det konkrete anbringelsessted.

361 Backe-Hansen m.fl., 2013: 13

362 Lov om social service § 69, stk. 3 på baggrund af indstilling fra kommunen, Lov om social service § 69, stk. 4

363 På baggrund af samtale med barnet/den unge Lov om social service § 48

364 Lov om social service § 52, stk. 3 nr. 9

Hvis der ikke kan opnås samtykke til ændring af anbringelsessted, fremgår det af retssikkerhedsloven § 72, stk. 2³⁶⁵, at der ikke må iværksættes ændring i anbringelsesstedet, før Ankestyrelsen har behandlet en klage. I særlige tilfælde kan kommunalbestyrelsen dog træffe afgørelse om ændret anbringelsessted uden at afvente Ankestyrelsens behandling af klagen. Et særligt tilfælde kan være, hvor det aktuelle anbringelsessted ikke længere kan have barnet hos sig.

På landsplan er der de seneste to år truffet ca. 600 afgørelser om ændring af anbringelsessted for børn og unge anbragt i en plejefamilie. Årligt svarer det til, at ca. 4 pct. af de børn og unge, som er anbragt i plejefamilie, fik ændret anbringelsessted.³⁶⁶

Høring og inddragelse af plejefamilier

Når en kommune står overfor at skulle træffe afgørelse om flytning af et barn eller en ung anbragt i en plejefamilie, skal plejefamilien efter serviceloven § 69, stk. 5 høres, inden der træffes afgørelse. Udtalelsen fra plejefamilien skal omhandle plejefamiliens viden om barnets eller den unges behov, herunder særligt oplysninger om barnets eller den unges udvikling og trivsel, relationer, forhold til familien osv. Plejefamilien kan bidrage til at oplyse sagen og kvalificere de afgørelser, som kommunen træffer, men kommunen er ikke forpligtet til at følge plejefamiliens udtalelse. Udtalelsen skal indgå i grundlaget for afgørelsen og tillægges passende vægt, afhængigt af sagens og oplysningernes karakter.

Risikofaktorer for ikke-planlagte flytninger

Efter et opdrag fra Barne, ungdoms- og familiedirektoratet i Norge har Backe-Hansen m.fl. gennemgået 58 studier fra Europa, USA og Australien publiceret fra 1995-2012 for at undersøge omfang og årsager til ikke-planlagte flytninger fra plejefamilier³⁶⁷.

365 Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område LBK nr. 1052 af 08/09/2015

366 Ankestyrelsen. 2014 (c): 2

367 Backe-Hansen m.fl., 2013: 8 og 23

Undersøgelsen konkluderer, at der kan være følgende årsager/risikofaktorer til ikke-planlagte flytninger:

Plejebarnet/den unge

- har adfærdsmæssige problemer og antisocial adfærd
- kan være til fare i plejefamilien (fysisk såvel som seksuel vold)
- modvilje mod placering i plejefamilier
- behov kompliceres over tid
- unge er mere i risiko end mindre børn

Plejefamilien

- bliver "brugte" pga. belastninger over tid
- oplever problemer i relationen til kommunens familieafdeling, herunder mangel på ressourcer
- interne forhold f.eks. sygdom, skilsmisse eller hvis belastningen med at have plejebørn får konsekvenser for egne børn

Forebyggelse af ikke-planlagte flytninger

Der er ikke noget entydigt svar på, hvordan de ikke-planlagte flytninger i plejefamilier forebygges³⁶⁸. Beslutningen om at afslutte et plejeforhold er en proces, der foregår over tid og afhænger af dialog med familierådgiver, familieplejekonsulent, familie og netværk om problemer og løsninger³⁶⁹. Samtidig er der, jf. gennemgangen af de 58 studier fra Norge, en del forskning, der tyder på, at der er visse risikofaktorer, man for at forebygge ikke-planlagte flytninger kan være opmærksom på. Der er større risiko for ikke-planlagte flytninger:

- Tidligt i anbringelsesforløbet
- Hvis barnet eller den unge har alvorlige udfordringer i forhold til opførsel og tilknytning
- Når barnet bliver teenager³⁷⁰.

I Danmark undersøgte Ankestyrelsen i 2014 57 afgørelser, hvor kommunerne traf afgørelse om at flytte et plejebarn fra en plejefamilie til en anden plejefamilie, et opholdssted eller en døgninstitution. Af undersøgelsen fremgår det, at i ca. 40 pct. af sagerne er det plejefamilien, som

368 <http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/almindelige-plejefamilier>

369 Backe-Hansen m.fl., 2013: 27

370 <http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/almindelige-plejefamilier>

har opsagt plejekontrakten³⁷¹. Undersøgelsen redegør ikke for, hvorfor plejeforældrene opsiger kontrakten. Det kan derfor både skyldes sygdom, skilsmisse eller andre personlige forhold, men når andelen er så stor, efterlader det en opmærksomhed på, om plejeforældrene har de fornødne kompetencer og støtte til at arbejde med det anbragte barn eller ung og de opgaver, der følger deraf, jf. afsnittet om risikofaktorer.

Planlagt flytning fra en plejefamilie til en anden

At skulle flytte fra sine trygge rammer i en plejefamilie til et andet sted vil altid være forbundet med tab for barnet, men ofte også for plejeforældrene, hvorfor arbejdet med at forebygge en flytning altid skal prioriteres meget højt for begge parter.

Nedenstående case viser, hvordan arbejdet omkring plejefamilie og plejebarn kan medvirke til, at en ikke planlagt flytning kan ende med at betyde øget trivsel for plejebarnet og afklaring og erkendelse for plejefamilien.

En familierådgiver fortæller:

"En pige på 5 år har boet i en plejefamilie, siden hun var lille. Hun er i aflastning hver anden weekend. Vi har over en periode bemærket, at pigen og plejefamilien ikke trives med hinanden, hvorfor vi undersøger det nærmere. Plejefamilien taler meget om, hvad pigen ikke kan og ikke vil. De fortæller, at hun er urolig og støjende med mange høje lyde, som går dem på nerverne. Derudover siger de, at hun hele tiden kræver opmærksomhed, så ingen andre kan tale, når hun er i rummet.

Vi taler også med aflastningsfamilien, som ikke deler denne opfattelse. De ser pigen som et dejligt barn og glæder sig til weekenderne med hende. Den store forskel i familiernes opfattelse af pigen giver anledning til at se nærmere på plejefamiliens mulighed for at understøtte pigens trivsel og udvikling.

Plejefamilien tilbydes supervision og guidning. Plejefamilien blev positive og nysgerrige på pigen, men begyndte samtidig at forstå, hvad der krævedes af dem. De forstod, at det var nødvendigt, at de havde mange rutiner, faste spisetider og en høj grad af forudsigelighed, hvis de skulle have pigen i familien.

Plejefamilien savnede dog spontaniteten og havde svært ved at se sig selv i disse meget faste rammer, og de begyndte at tale om, hvorvidt pigen fortsat skulle være hos dem eller ej.

Fortsættes på næste side >>

Det blev derfor undersøgt, om aflastningsfamilien kunne være pigens kommende plejefamilie, hvilket de gerne ville og blev godkendt til. Den oprindelige plejefamilie følte stor skyld over at være lettet over, at pigen flyttede, men efter flytningen bevarede de kontakten til pigen og blev med tiden den familie, de var, før de kom i krise over at skulle leve op til de krav, der blev stillet til dem som plejefamilie. ”

Dette eksempel illustrerer, at en flytning, om end den ikke er planlagt, men dog forbedret, kan vise sig at være til alles bedste. At flytningen foregår på en god måde, gør, at den første plejefamilie kan bevare kontakten til pigen, efter hun er flyttet. Der bliver her handlet tidsnok på problemstillingen, inden det er eskaleret til yderligere frustration og en mulig afbrydelse af kontakten med plejefamilien og pigen.

Ophør af anbringelsen

SFI kortlagde i 2015, hvordan anbragte 11-17 årige børn og unge trives i forhold til deres anbringelsessted, familie, skole, helbred, fritid og venskaber³⁷². I undersøgelsen forklarer plejebørnene ophøret af anbringelsen med, at der er opstået sociale problemer, såsom skilsmisse, sygdom eller død i plejefamilien. Undersøgelsen viser desuden, at jo ældre plejebørnene bliver, desto mere er de med til selv at tage initiativ til flytningen. Endeligt oplyser 8 ud af 10 børn, som for nylig har oplevet et skift i anbringelsen, at deres liv er blevet lidt eller meget bedre, efter at de er flyttet³⁷³. At flertallet af plejebørnene i undersøgelsen oplever det planlagte eller ikke-planlagte skifte i anbringelsessted som noget positivt, kan også være med til at nuancere forståelsen af flytninger. Flytningen kan, omend den kan være kaotisk i selve situationen, nogle gange bidrage til barnets/den unges fortsatte udvikling og trivsel.

Opmærksomhedspunkter:

- Det er vigtigt at være i dialog med forældremyndighedsindehaveren og barnet, når en flytning kan blive aktuel
- Forældremyndighedsindehaveren og barnet over 12 år skal give samtykke til flytningen
- Plejebarnet skal inddrages og være medbestemmende i forhold til aftaler om flytningen

Fortsættes på næste side >>

372 Ottosen m.fl. 2015

373 Ottosen m.fl. 2015: 108

- Plejebarnets § 140-handleplan skal revideres og være så konkret anvisende som muligt. Det skal sikres, at der altid er overensstemmelse mellem handleplanen og den indsats, der aktuelt arbejdes med
- Der skal gennemføres en samtale med plejebarnet, der afdækker plejebarnets oplevelse af situationen, før der træffes afgørelse om flytning
- Plejebarnet skal forberedes på den nye situation i god tid inden flytningen
- Undersøg, hvordan plejeforældrene kan få sammenhængende og opdateret faglig vejledning før, under og efter flytningen
- Baggrunden for flytningen skal være tilstrækkeligt oplyst, herunder både barnets og forældrenes situation og oplevelse
- Ved en eventuel flytning skal barnet eller den unges gamle relationer, så vidt muligt, overflyttes og inddrages i plejebarnets nye tilværelse. Eksempelvis kan tidligere plejeforældre have samvær, komme på besøg og dyrke fælles interesser med plejebarnet
- Plejeforældre og plejefamiliens egne børn, der afgiver et plejebarn til et andet anbringelsessted, kan have behov for hjælp til at finde sig til rette med flytningen, både før og efter.

Litteratur

Ankestyrelsen, 2014 (c), *Delundersøgelse 3: Praksisundersøgelse om anbragte børn og unge, der flytter fra en plejefamilie til et nyt anbringelsessted*

Backe-Hansen, Havik og Christiansen, 2013 *Utsigtet flytning fra fosterhjem*. Norsk Institut for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA Notat 2/2013)

Ottosen, Lausten, Frederiksen og Andersen, 2015, *Anbragte børns og unges trivsel 2014*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 15:01

Lovgivning

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område LBK nr. 1052 af 08/09/2015
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173199>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Webkilder

<http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/almindelige-plejefamilier>

Kapitel 12

Efterværn og overgangen til voksenlivet

Overgangen fra barn til voksen og dét at flytte hjemmefra er en udfordring for de fleste unge, men for tidligere anbragte unge kan der være særlige udfordringer med uddannelse, arbejde, økonomi og boligforhold. Derfor skal den unge anbragte tilbydes efterværn, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den enkelte unges behov for støtte.

En anbringelse uden for hjemmet ophører som udgangspunkt senest, når den unge fylder 18 år. Hvis målet i handleplanen ikke er opnået, kan der for at lette overgangen fra ung til voksen etableres støtte i form af efterværn. Støtten skal tilbydes, når der skønnes et behov for det, og hvis det kan medvirke til en positiv udvikling for den unge.

Overgangen fra barn til voksen og dét at flytte hjemmefra er en udfordring for de fleste unge, men for tidligere anbragte unge har der vist sig en række særlige udfordringer i forhold til bl.a. uddannelse, arbejde, økonomi og boligforhold³⁷⁴. Derfor skal den enkelte unge, som har været anbragt, tilbydes efterværn, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den enkelte unges behov for støtte³⁷⁵. Efterværn tilbydes efter en konkret og individuel vurdering af støttebehovet og skal bidrage til, at den unge bliver i stand til at føre et selvstændigt voksenliv. Det er frivilligt for den unge, om han eller hun vil tage imod tilbuddet.

At vurdere og arbejde med unges behov for støtte i overgangen til voksenlivet, herunder efterværn, stiller krav til både de professionelle og plejeforældrene, og det er et arbejde, der starter længe inden, den unge når myndighedsalderen. Gode resultater opnås bedst, når der er et tæt tværfagligt samarbejde med de relevante professionelle og plejefamilien, en høj grad af inddragelse af den unge selv og også gerne inddragelse af og samarbejde med den unges forældre og netværk³⁷⁶.

Kapitlet om efterværn og overgangen til voksenlivet begynder med en introduktion til lovgivningens intentioner og muligheder for efterværn til anbragte unge med fokus på unge anbragt i familiepleje. Herefter introduceres hvilke roller familierådgiver og plejefamilier hver især skal påtage sig i arbejdet med eventuelt efterværn og ikke mindst i forhold til at inddrage den unge i dialogen om efterværn. Derefter følger et afsnit om udfordringer i et ungdomsliv med egen bolig og uddannelse, samt et afsnit om hvad der er særligt for unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Til sidst i kapitlet foldes forskellige efterværnsindsatser ud, ligesom der er en beskrivelse af, hvilke hensyn der er, hvis en ung flytter til anden kommune og opnår selvstændig opholdskommune.

Lovgrundlag

Formålet med indsatsen for børn og unge, der har særlige behov³⁷⁷, er at sikre, at de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Med Anbringelsesreformen og Barnets Reform blev mulighederne for fortsat støtte efter det 18. år udvidet³⁷⁸.

374 Skårhøj m.fl., 2016: 7

375 Lov om social service § 76, stk. 1

376 Læs mere om tværfagligt samarbejde i kap. 5

377 Lov om social service § 46

378 Lov om social service § 76

Kommunen kan træffe afgørelse om efterværn for unge anbragt i en plejefamilie, inden den unge fylder 18 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges støtte, og hvis den unge er indforstået hermed³⁷⁹.

Kommunens rolle under og efter anbringelsen

Når den unge er fyldt 16 år, skal familierådgiveren sørge for³⁸⁰, at der bliver opstillet konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet, herunder i forhold til beskæftigelse og uddannelse³⁸¹. Det skal ske for at sikre, at der i plejefamilien og de øvrige tilbud, den unge modtager, bliver arbejdet målrettet med at støtte den unge til selvstændiggørelse, uddannelse og til at tilegne sig kompetencer med henblik på et selvstændigt voksenliv. Der kan f.eks. være tale om at understøtte og udvikle kompetencer i forhold til egen bolig, rengøring, madlavning og økonomi, netværk samt sociale og studierettede kompetencer³⁸². I forhold til unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse bør man være opmærksom på, at der på grund af funktionsnedsættelsen kan være behov for iværksættelse af støtte efter servicelovens voksenbestemmelser umiddelbart ved den unges fyldte 18. år³⁸³. Dette bør indgå i handleplanen³⁸⁴.

Senest når den unge fylder 17 ½ år, skal der træffes afgørelse om, hvorvidt den unge skal bevilges støtte i form af efterværn.³⁸⁵ Servicelovens § 76 giver følgende muligheder for den unge, som er anbragt i bl.a. plejefamilie:

1. En udpeget fast kontaktperson³⁸⁶ kan opretholdes efter det fyldte 18. år
2. At døgnophold³⁸⁷ på et anbringelsessted³⁸⁸ opretholdes
3. At udpege en fast kontaktperson for den unge³⁸⁹
4. At etablere en udslusningsordning³⁹⁰ i det hidtidige anbringelsessted og
5. At tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

379 Lov om social service § 76

380 I forbindelse med opfølgning på den obligatoriske handleplan efter Lov om social service § 140

381 Lov om social service § 140, stk. 3

382 Socialstyrelsen har i samarbejde med SPUK og Professionshøjskolen Metropol udgivet guiden "Kort fortalt", som henvender sig til unge, der har været anbragt udenfor hjemmet. "Kort fortalt" kan hjælpe med mange af de praktiske og personlige udfordringer, der kan være i overgangen til voksenlivet. Den henvender sig direkte til de unge og kan desuden anvendes i dialogen mellem den unge og en plejeforælder eller anden voksen. "Kort fortalt" <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/kort-fortalt>

383 Her gøres opmærksom på, at dette ikke er efterværn

384 Vejl. 3 (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier) til Lov om social service, pkt. 333

385 Se desuden afsnittet "Skift af opholdskommune"

386 Lov om social service § 52, stk. 3, nr. 6

387 Lov om social service § 55

388 Lov om social service § 66

389 Lov om social service § 52, stk. 3, nr. 6

390 Lov om social service § 55

Andre former for støtte kan f.eks. være psykologsamtaler, støtte via netværks- eller samtalegrupper samt kontakt til andre tidligere anbragte. Der er hermed mulighed for individuelle indsatser, som ikke rummes af § 76 i øvrigt.

Unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år, er eller var anbragt uden samtykke, skal tilbydes støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold³⁹¹.

Den selvstændiggørelse, som er en del af en god overgang til voksenlivet, sker gradvist, og den unge har brug for støtte og udviklende relationer til både andre unge og voksne mennesker i denne proces. Forudsætningen for en god efterværnsindsats er en god og gerne kontinuerlig kontakt til den unge gennem hele plejefamilieanbringelsen, samt at den unge føler sig inddraget og hørt i forhold til de beslutninger, der træffes løbende i forvaltningen. Det gælder inddragelse i forhold til mål i handleplanen, samvær med forældre, søskende og andet netværk samt andre afgørelser, der vedrører den unge, såsom behandlingsplaner, skolegang og uddannelse. Ud over at vise de unge, at deres meninger er væsentlige og bliver respekteret, er inddragelse medvirkende til at give de unge en reel indflydelse på og handlemulighed i deres eget liv, hvilket igen kan være medvirkende til at undgå den klientgørelse, som langvarige og især turbulente foranstaltningsforløb kan give risiko for.

Væsentlige opgaver for familierådgiveren i forbindelse med efterværn:

- At familierådgiveren tager udgangspunkt i den unges individuelle behov
- At sagsbehandlingen er helhedsorienteret og fleksibel mht. periode og indhold for den unge
- At indsatser om efterværn sikrer stabilitet og kontinuitet i den unges liv
- At indsatser om efterværn eller andre foranstaltninger har fokus på at inddrage den unges netværk og relationer
- At indsatser om efterværn eller andre indsatser planlægges tidligt og sammen med den unge³⁹²
- At etablere netværk med andre tidligere anbragte gennem gruppebaserede tilbud.

Kilde: Baggeteig & Backe-Hansen, 2008: 14-15 og Egelund Nielsen m.fl. 2005: 368-376

391 Lov om social service § 76, stk. 5

392 Baggeteig og Backe-Hansen, 2008: 14-15

Plejefamiliens rolle under og efter anbringelsen

Plejefamilien spiller en central og afgørende rolle i forhold til den unges mulighed for at komme godt gennem overgangen til voksentilværelsen. Ifølge Mølholt³⁹³ fremstår følgende vilkår som væsentlige for anbragte unges mulighed for den videre udvikling efter anbringelse:

- Netværk og relationer
- Uddannelse og læring
- Arbejdsforhold.

Disse forhold bør under hensyntagen til den unges alder være i fokus hele vejen igennem plejeforløbet. Mølholt peger desuden på, at de unge selv finder det vigtigt at lære helt basale færdigheder i form af madlavning, rengøring, at styre sin økonomi, kende sine rettigheder og muligheder samt hjælp til at holde kontakten til forældre og søskende³⁹⁴.

Plejefamiliens hjælp til den unge må altså bestå af hjælp til selvstændigt at kunne varetage de praktiske gøremål, der følger af at skulle klare sig alene samt af støtte til den unge i at holde kontakt til sin familie og venner, således at den unge har et netværk også efter anbringelsens ophør. En del af plejefamiliens opgave består i at sætte sig ind i den unges rettigheder og muligheder, så plejeforældrene kan være med til at motivere og støtte den unge til at opsøge og få den nødvendige hjælp fra offentlige instanser for at lette overgangen til voksenlivet³⁹⁵.

Væsentlige opgaver for plejeforældrene i forbindelse med efterværn:

- At gå tidligt i gang med at forberede den unge til selvstændigt at kunne varetage praktiske opgaver såsom madlavning, rengøring, at styre sin økonomi, at stå op om morgenen, at bede om hjælp
- At hjælpe den unge via dialog til at opnå realistiske forventninger til egen formåen i forhold til en voksentilværelse, så den unge selv kan pege på sine behov i forhold til efterværn
- At sætte sig ind i reglerne for efterværn, så de kan støtte og motivere den unge til at få den rette hjælp
- At hjælpe den unge med at samarbejde med de offentlige samarbejdspartnere.
- At støtte den unge i at fastholde kontakt til sin familie og øvrige netværk.

Med inspiration fra: Mølholt m.fl. 2012 og Folden m.fl. 2014

393 Mølholt m.fl., 2012: 116

394 Mølholt m.fl., 2012: 171

395 Mølholt m.fl., 2012: 100

Udfordringer for de anbragte unge i overgangen til voksenlivet

Unge skal forstås i den samtid, de lever i, og vores samtid er kendetegnet ved stadigt hastigere forandringer. Dette forhold stiller store krav til de unges kompetencer til selv at afklare og træffe de rette valg. At være ung betyder desuden store forandringer i krop, hjerne og psyke. Selvregulering, overblik, fleksibilitet mv. er funktioner, der stilles øgede forventninger til i teenagealderen. Og for anbragte unge er udfordringerne ekstra store, fordi disse unge har to familier at forholde sig til og løsrive sig fra. Det kan føre til, at den enkelte unge spørger sig selv, hvem han/hun gerne vil ligne, eller ikke ligne, og hvor han/hun hører til, og det kan evt. medføre, at den unge får behov for at afprøve at flytte hjem igen til de biologiske forældre ved det fyldte 18. år. Andre vil måske ønske at blive endnu mere tilknyttet til plejefamilien. I sådanne situationer er det vigtigt, at plejefamilien og sagsbehandleren viser forståelse for den unges behov og tilpasser rammer og regler efter den unges behov. For plejefamilien kan det betyde, at den må gå langt for at rumme den unge³⁹⁶. Læs mere om teenagere i kap. 3.

Et tidligere plejebarn fortæller:

"Mine plejeforældre havde det sådan, at hvis jeg ikke var klar til at flytte, så skulle jeg ikke. Og ligegyldigt om jeg blev 18 år, så fandt vi en løsning. Så startede jeg på HF, og det var også fint det første år, de lavede studieværelse derhjemme, de gjorde virkelig mange ting... Så flyttede jeg – ikke så langt væk, for jeg skulle have dem lidt i nærheden – og så slap jeg det fuldstændig, det der med plejeforældre ... Senere, jeg tror at jeg var 21, så røg jeg ned i en helt vild krise. Jeg snakkede med dem, og det var jeg smadder glad for... Mine plejeforældre har aldrig nogensinde lukket døren. Aldrig. Jeg har boet hjemme hos dem nu fra maj måned og indtil for tre uger siden ... Det er vigtigt for mig at have kontakt til mine plejeforældre, fordi det er det normale forældrepar jeg har i mit liv... Hvis jeg har behov for nogle fornuftige voksne mennesker at snakke med, så er det dem jeg ringer til".

Stine, i TABUKA – Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelsen, 2005: 193

Det kræver stor rummelighed hos plejeforældre at have teenagere i pleje, og processen med at den unge flytter eller kommer i efterværn, stiller lige så store krav. Det kan derfor kræve stor erfaring hos den plejefamilie, som skal kunne rumme afvisningerne fra den unge samt evt.

396 Folden m.fl. 2014: 267

ventetid med tilhørende uvished om, hvornår det tidligere anbragte barn, som nu er voksen, vender tilbage. For den unge kan det være værdifuldt at vide, at plejefamilien er der, og at den unge altid er velkommen, uden at der bliver kommunikeret forventninger om, at den unge skal kontakte familien.

Familierådgiveren kan eventuelt sammen med den unge og plejefamilien tale om, hvilke forventninger og ønsker de kan have til hinanden, så den unge ved, hvornår og hvordan han/hun kan kontakte plejefamilien.

Tidligere anbragte unges egne bud på, hvad der er vigtigt i forbindelse med efterværn³⁹⁷

- Grundig forberedelse til livet på egen hånd
- Tæt og stabil voksenstøtte
- Tæt kontakt til og fortsat støtte fra den tidligere plejefamilie
- Mulighed for at besøge mødesteder for tidligere anbragte
- Psykologhjælp
- Hjælp til at finde og indrette en bolig
- Støtte til at lære at klare alt det praktiske i forbindelse med at bo for sig selv
- Støtte til at vælge uddannelsesspor og gennemføre en uddannelse
- Støtte til at opdyrke nye venskaber og netværk
- Generel styrkelse af selvværd og selvtillid via samtaler og samvær med voksne og andre unge

"TABUKA – Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelsen", 2005

Udfordringer i forhold til uddannelse

Som nævnt ovenfor oplever tidligere anbragte unge bl.a. vanskeligheder og udfordringer i forhold til uddannelse. Det er et område, som ikke mindst er i fokus i forbindelse med den unges overgang til voksenlivet, og som det derfor er vigtigt at være opmærksom på i forbindelse med bevilling af efterværn.

Gennem mange år har der været rettet stor opmærksomhed på omsorg og trivsel samt på barnets/den unges sociale og psykiske vanskeligheder, hvorimod skolegang og uddannelse generelt har været underprioriteret. Dette har ændret sig gennem de senere år, ikke mindst fordi flere

397 Andersen m.fl. 2012, kapitel 17: 343-367

undersøgelser har peget på, at skolegang og uddannelse i markant grad nedsætter risikoen for senere misbrug, kriminalitet, sygdom, tidligt forældreskab og manglende arbejdsmarkedstilknytning. SFIs rapport "Tidligere anbragte som voksne" konkluderer bl.a., at: *"tidligere anbragte som 24-årige er mere udsatte i forhold til marginalisering på arbejdsmarkedet, hvilket viser sig ved, at de i højere grad hverken er i gang med en uddannelse eller arbejde, har ringe grundskoleuddannelse og modtager overførselsindkomst"*.³⁹⁸

I forbindelse med overgangen til voksenlivet er det derfor også særdeles vigtigt, at både plejefamilie og familierådgiver fokuserer på, at den unge kommer godt i gang med en uddannelse eller på anden måde får retning mod en kommende tilknytning til arbejdsmarkedet. Udover plejefamilien og familierådgiveren er det også væsentligt at få inddraget den unges familie og netværk, hvilket bl.a. kan ske gennem netværksmøder eller familierådslagning. Her kan indsatsen handle om, at forskellige aktører i den unges liv tager aktiv del i at støtte og guide den unge gennem uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Efterværn til unge med varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne

For unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er anbragt i en plejefamilie, kan der træffes afgørelse om, at anbringelsen opretholdes, såfremt den unge eller dennes værge er indforstået med det. Der kan også træffes beslutning om flytning til en anden plejefamilie, såfremt den nuværende ikke længere har kompetencerne til at varetage den unges særlige behov. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til voksenlivet og herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste boform³⁹⁹. Opretholdelse af anbringelsen kan ligeledes være relevant i forhold til at sikre kontinuitet i forbindelse med væsentlige ændringer i den unges liv omkring det 18. år, herunder f.eks. ophør i specialskole, start på særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), beskyttet beskæftigelse eller aktivitets- og samværstilbud.

Målgruppen for § 76 a er unge, der vurderes at være afhængig af massiv støtte i deres voksentilværelse, herunder bl.a. omfattende støtte i forbindelse med deres boligsituation. Det kan f.eks. være unge med svære multiple funktionsnedsættelser eller svære psykiske lidelser af et sådan omfang, at de unge – uanset mulighederne for støtte efter den sociale eller anden lovgivning, herunder beskæftigelse i et fleksjob – ikke vil være i stand til at blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde eller gennemføre en kompetencegivende uddannelse.

Unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, som på trods af deres funktionsnedsættelse vurderes at kunne gennemføre en kompetencegivende uddannelse eller opnå og fastholde

398 Olsen m.fl. 2011: 114; Se desuden mere i kapitel 8: Plejebarnets hverdagsliv, om tiltag i skolelivet, der kan bedre den generelle skoleoplevelse og dermed kan stille den unge bedre i forhold til fremtidigt voksenliv og uddannelse

399 Lov om social service § 76 a

et arbejde, falder således uden for målgruppen for § 76 a, idet disse unge vil være omfattet af målgruppen for efterværn i servicelovens § 76.

Forskellige efterværnsindsatser

I resten af kapitlet foldes forskellige efterværnsindsatser ud. Indsatser, som omfatter tiden efter anbringelsen i plejefamilien. Der er derfor også en særlig opmærksomhed på, hvordan disse indsatser involverer den unge, plejefamilien og familierådgiveren.

Udslusningsordning ved plejefamilien

En udslusningsordning er et tilbud rettet mod den gruppe af unge, der har været anbragt uden for hjemmet, og som ikke har en naturlig familiemæssig hjemmebase, hvor de kan være i forbindelse med ferier, weekender m.v. Den unge får hermed mulighed for at "læne" sig op af plejefamilien, svarende til den mulighed andre unge har hos sine forældre. I forbindelse med udslusningen fra plejefamilien er det vigtigt, at de unge har eller får et netværk. Som plejefamilie kan man f.eks. støtte den unge i at få kontakt til etablerede netværk af tidligere anbragte unge.

Tidsmæssigt forudsættes det, at opholdet ligesom ved aflastningsophold for unge under 18 år⁴⁰⁰ kan strække sig fra 1-2 dage til 2-3 uger ad gangen. Selve udslusningsordningen vil kunne fungere for en længere periode afhængig af den enkelte unges situation⁴⁰¹.

Genetablering af støtte

Mange unge ønsker og ser frem til et selvstændigt voksenliv og vil ønske at klare sig selv, når de fylder 18 år og bliver myndige. Det har ført til, at en del unge har afslået den tilbudte efterværnsstøtte på trods af et professionelt vurderet behov. Nogle unge erkender efterfølgende, at de har vanskeligere ved at klare sig selv, end de havde troet, og disse unge ønsker derfor at vende tilbage til deres plejefamilie eller modtage anden støtte. Tildeling eller genetablering af foranstaltninger kan ske:

1. hvis den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,
2. hvis den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller
3. hvis støtten er ophørt, og behovet herfor opstår igen⁴⁰².

Fleksibelt efterværn

Uanset om der er iværksat efterværnsforanstaltning eller ej skal den unge, i det omfang det er muligt, have mulighed for at vende kortvarigt tilbage til den tidligere plejefamilie. Baggrunden er, at unge, der har været anbragt lang tid ved den samme plejefamilie, ofte har opbygget et

400 Lov om social service § 52, stk. 2, nr. 5

401 Vejrl. nr. 3 (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier) til Lov om social service, pkt. 493

402 Lov om social service § 76, stk. 4

særligt forhold til plejefamilien. Kommunen har ansvar for at sikre, at denne mulighed findes, eksempelvis ved at træffe aftaler med plejefamilien om det. Under alle omstændigheder skal afgørelsen være baseret på en aftale mellem plejefamilien og kommunen, så det rent praktisk kan gennemføres. Kommunen har pligt til at sikre denne mulighed, hvis den unge selv mener at have et behov.

Kortvarigt kan forstås som besøg ved plejefamilien i forbindelse med f.eks. ferier og højtider, da nogle tidligere anbragte unge kan have et meget sparsomt netværk og kan savne nogen at fejre eksempelvis fødselsdag og jul sammen med. Det er ikke noget krav, at den unge kan overnatte hos plejefamilien, idet dette kan være vanskeligt, hvis plejefamilien har fået nye børn i pleje og dermed ikke har tilstrækkelig plads. Den unge kan i stedet tilbydes en ordning, hvor han/hun kan komme på besøg i dagtimerne uden at overnatte hos plejefamilien.

En forudsætning er naturligvis, at plejefamilien fortsat eksisterer, og der kan være situationer, hvor et fleksibelt efterværn ikke er muligt, grundet forholdene omkring plejefamilien eller hensynet til nuværende plejebørn. Det kan eksempelvis være uhensigtsmæssigt at etablere et fleksibelt efterværn, hvis en plejefamilie har modtaget et nyt og meget skrøbeligt plejebarn, som ikke vil kunne håndtere besøg af en eller flere unge, som tidligere har været anbragt i plejefamilien.

Særligt for anbragte på eget værelse, kollegie eller kollegielignende opholdssteder

Hvor de øvrige efterværnsforanstaltninger tilbydes den unge ud fra familierådgiverens faglige vurdering af den unges behov, skal unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 4, tilbydes støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold⁴⁰³.

Skift af opholdskommune

I forbindelse med, at den unge fylder 18 år, får den unge selvstændig opholdskommune i den kommune, hvor den unge bor⁴⁰⁴. Dette kan medføre, at den unge på sin 18 års fødselsdag skifter opholdskommune. Da den hidtidige opholdskommune ikke kan forpligte den kommende opholdskommune, vil handleplanen i disse situationer alene kunne indeholde anbefalinger til, hvad der skal ske, og der kan ikke gives konkrete løfter til den unge. Den endelige beslutning om, hvad der skal ske med den unge, efter at denne er fyldt 18 år, træffes af den nye opholdskommune.

403 Lov om social service § 76, stk. 8, Lov om social service, § 76, stk. 6

404 Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 9

For at sikre kontinuitet i sagsbehandlingen skal den anbringende kommune videresende den unges handleplan, hvoraf indstilling til efterværn fremgår, til den nye opholdskommune (dette gælder ikke, hvis der er truffet afgørelse om foranstaltninger efter § 76 a). Den nye opholdskommune skal inden 30 dage fra modtagelsen træffe afgørelse om, hvorvidt den unge skal tilbydes støtte efter § 76 og i givet fald hvilke foranstaltninger⁴⁰⁵. Herefter udarbejder opholdskommunen en ny handleplan for den unges overgang til voksenlivet. Det er derfor vigtigt, at de involverede kommuner indleder et samarbejde omkring den unge i forbindelse med, at handleplanen, 6 måneder før den unge fylder 18 år, udarbejdes, således at det sikres, at den unge ved, hvordan fremtiden ser ud, efter at han eller hun er fyldt 18 år. En koordineret indsats er væsentlig, da mange af de unge, der tilbydes efterværn, er skrøbelige unge, som har ekstra meget behov for stabilitet og viden om, hvad fremtiden bringer.

Den nye opholdskommune skal ligesom den tidligere opholdskommune lægge vægt på hensynet til kontinuitet i den unges forløb. En ny opholdskommune skal derfor ved afgørelserne i sagen lægge vægt på den hidtidige indsats og målsætningerne i tidligere handleplaner. Det er den anbringende kommune, der afholder udgiften til efterværn.⁴⁰⁶

For samtlige efterværnstilbud gælder, at de skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte. Foranstaltningerne i form af efterværn skal dog senest ophøre, når den unge fylder 23 år. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt betingelserne for tilbuddet er opfyldt, ligesom kommunen træffer afgørelse om ophør af tilbuddet. Den unge har adgang til at klage over kommunens afgørelser om efterværn efter servicelovens § 76.

En pige udtaler om efterværn:

"Jeg synes bare, at det efterværn er så skide vigtigt. Når man spytter så mange penge i at sende de unge på opholdssted, hvorfor så ikke lige spytte lidt ekstra i og så hjælpe dem godt derfra? Jeg sammenligner det lidt med et kørekort. Det er fint, at du tager kørekortet på dit opholdssted, men du skal altså først lære at køre bil, når du kommer ud. Når man står i det, så er det svært at se, at det hjælper. Det er først bagefter, man kan se det. Så jeg synes, at det er enormt vigtigt, at man lige holder fast i folk. Du kan lige så godt hjælpe folk helt i stedet for at hjælpe dem halvt, synes jeg".⁴⁰⁷

405 Lov om social service § 68, stk. 13 og 14. Der skal gives samtykke fra den unge ved oversendelse af handleplanen til den nye opholdskommune

406 Ankestyrelsens principafgørelser, efterværn: <https://ast.dk/afgørelser/principafgørelser/find-principafgørelse?#?KeywordsSearch=efterv%C3%A6rn&ShowHistorical=0>

407 Andersen m.fl., 2012: 13

I gennemsnit bor danske unge hjemme hos deres forældre til de er 21 år⁴⁰⁸, og mange har mulighed for at flytte frem og tilbage mellem forældrene og egen bolig, indtil de kan klare sig selv. På den måde bliver de unge langsomt udsluset til et selvstændigt voksenliv. For anbragte unge gælder det, at overgangen risikerer at ske meget brat ved det fyldte 18. år. Enten fordi kommunen ikke tilbyder efterværn til den unge, eller fordi den unge afslår et tilbud om efterværn. Forskningen viser, at de unge anbragte ofte har en kortere overgang end øvrige unge⁴⁰⁹. Hermed er unge anbragte ofte i en vanskeligere situation end andre unge, samtidig med at de har dårligere forudsætninger for at klare sig selv.

Meget taler dermed for, at der skal mere fokus på den gruppe af anbragte unge, der er mest udsatte, og som risikerer at stå uden støtte efter anbringelsen, med henblik på at få denne gruppe unge til at tage imod et tilbud om efterværn.

Opmærksomhedspunkter:

- Vær i kontinuerlig dialog med den unge om efterværn, fra den unge fylder 16 år
- Inddrag den unge i drøftelserne om muligt efterværn
- Inddrag plejeforældrene i drøftelserne om muligt efterværn
- Inddrag familie og netværk i drøftelserne om muligt efterværn
- Senest, når den unge er 17½ år, skal der indstilles til afgørelse om efterværn
- Samarbejd i god tid med en evt. ny opholdskommune om efterværn
- Ret fokus mod uddannelse, beskæftigelse, økonomi og boligforhold
- Tænk i kreative løsninger, da unge er forskellige og har forskellige behov.

408 KLS nyhedsbrev Momentum: <http://www.kl.dk/Momentum/momentum2015-13-2-id183168/>

409 Møhlholt m.fl., 2012: 81

Litteratur

Andersen, Henriksen og Horst, 2012, *Det gode Efterværn Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn*, Socialstyrelsen

Bakketeig og Backe-Hansen (red.), 2008, *Forskningsskunnskap om ettervern*, NOVA: 17/08

Egelund m.fl., 2009, *Anbragte børns livsforløb*. SFI

Egelund Nielsen m.fl., 2005: TABUKA. *Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen*.

Socialministeriets kvalitetsprojekt KABU.

Folden m.fl., 2014, *Plejefamilie – gaver og opgaver*, Systime profession.

Mølholt m.fl. 2012, *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns og erfaringsopsamling*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Olsen, Egelund og Lausten, 2011, *Tidligere anbragte som unge voksne*. Det nationale forskningscenter, SFI 11:35.

Skårhøj, Højen-Sørensen, Karmsteen, Oldrup og Pejtersen, 2016, *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken*, SFI – Det Nationale Center for Velfærd

Lovgivning

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Retssikkerhedsloven LBK nr. 1052 af 08/09/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173199>

Vejledning 3 (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier) til Lov om social service, pkt. 333

<http://www.ft.dk/samling/20101/almudel/sou/bilag/58/908994.pdf>

Webkilder

<https://ast.dk/afgorelser/principafgorelser/find-principafgorelse#?KeywordsSearch=efterv%C3%A6rn&ShowHistorical=0>

<http://www.kl.dk/Momentum/momentum2015-13-2-id183168/>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/kort-fortalt>

<http://socialstyrelsen.dk/unge/eftervaern/om-eftervaern/vejen-til-uddannelse-og-beskaeftigelse>

Bilag:

Værktøjer og ideer til understøttelse af den gode anbringelse

I de følgende bilag uddybes nogle af de konkrete værktøjer og ideer til understøttelse af barnets anbringelse, der er nævnt i håndbogen.

Bilagene præsenterer et udsnit af værktøjer og ideer til at understøtte den gode anbringelse. Bilagene supplerer dermed håndbogens løbende beskrivelser af viden og metoder, der er gode at kende til i arbejdet med anbringelser i plejefamilier.

Bilagsliste

- Bilag 1: ICS-metoden
- Bilag 2: Belastningsgrader ved generelle godkendelser til plejefamilier
- Bilag 3: LØFT
- Bilag 4: Signs of Safety og De Tre Huse
- Bilag 5: KRITH
- Bilag 6: Øvrige tiltag vedrørende barnets perspektiv
- Bilag 7: Litteratur til øvrige bilag

Bilag 1: ICS-metoden⁴¹⁰

ICS (Integrated Children´s System) er en socialfaglig metode, der kan understøtte familierådgiverens systematik og styrke den faglige kvalitet i arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier. ICS kan anvendes i hele sagsforløbet, fra sagen åbnes til den lukkes igen, men bruges primært som metodisk grundlag i den børnefaglige undersøgelse. Barnet og familien inddrages i processen.

Anvendelsen af ICS kan understøtte, at:

- sætte barnets behov i centrum
- inddrage børn og forældre
- indtænke både ressourcer og problemer
- gøre afdækning af barnets situation helhedsorienteret
- understøtte systematik i sagsbehandlingen.

ICS-metoden er bygget op som en trekant, kaldet velfærdstrekanten. Kernen i ICS-metoden er en forståelse for, at børn og unges velfærd bliver formet i samspillet mellem tre hovedområder:

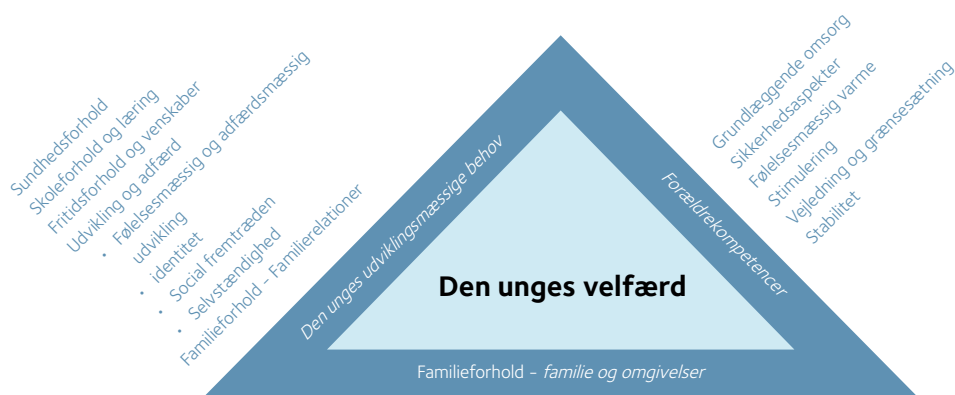
- Barnets/den unges udviklingsmæssige behov
- Forældrekompetencer
- Familieforhold – familie og omgivelser.

Venstre side af trekanten udgør barnets udviklingsmæssige behov, som indeholder de forhold, der er vigtige at have fokus på for at kunne undersøge barnets muligheder for trivsel og udvik-

410 Afsnittet er skrevet med reference til: Socialstyrelsen, 2012, Barnets velfærd i Centrum – ICS Håndbog

ling. Højre side af trekanten udgør forældrekompetencer, som er vigtige for at afdække, om og hvordan forældrene kan dække barnets behov og udviklingsmuligheder. Trekantens bund udgør familieforhold, såsom familiens socioøkonomiske forhold. Denne side af trekanten sætter ligeledes fokus på de områder af barnets liv, som ligger uden for den nærmeste familie, blandt andet netværket og den øvrige slægt, lokalsamfund og boligforhold. Til sidst sættes trekantens sider i spil med hinanden, og alle forhold i barnets liv belyses, analyseres og vurderes i den børnefaglige undersøgelse. Det teoretiske afsæt i ICS er eklektisk, men det overordnede perspektiv er systemteoretisk med afsæt i Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske systemteori⁴¹¹. Vidensgrundlaget for den socialfaglige indsats med ICS er dynamisk og fremkommer ved at sammenkæde hhv. teorigrundlaget i ICS, de givne sagsdata og sagsbehandlerens faglige forudsætninger. For at danne et helhedsorienteret billede af barnets situation indhenter sagsbehandleren viden om barnets modstandskraft/resiliens og risikofaktorer samt om ressourcer og problemer hos forældrene og omgivelserne. For mere viden om ICS henvises til Socialstyrelsen kursusudbud via Børnekataloget⁴¹² samt Socialstyrelsens artikel om ICS på Vidensportalen.⁴¹³

ICS-trekanten (Integrated Children's System)

- Familiens historie og funktion
- Slægtninge og andre i familiens netværk
- Boligen
- Beskæftigelse
- Økonomi
- Familiens relationer til omgivelserne
 - Familiens sociale integration
 - Lokalsamfundsressourcer

411 Bronfenbrenner, 2005 og 2006

412 <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/efteruddannelse/om-efteruddannelse/bornekatalog>

413 <http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/ics-integrated-childrens-system-1>

Bilag 2: Belastningsgrader ved generelle godkendelser til plejefamilier

De fem sociale tilsyn har sammen defineret en fælles godkendelsesramme med fire belastningsgrader. Disse belastningsgrader beskriver, hvilke belastninger de anbragte børn og unge kan have for at skulle matches til en plejefamilie med en godkendelse, der svarer til barnets eller den unges belastningsgrad. Plejefamilierne vil fremover blive godkendt til børn og unge med enten lav, middel eller høj belastningsgrad. Endvidere er belastningsgraderne for børn og unge, der anbringes i en kommunal plejefamilie, ligeledes beskrevet.

Lav belastningsgrad

- Børn og unge, der har behov for almindelig omsorg, forsørgelse og opdragelse
- Der er jævnligt kontakt med biologiske forældre og et uproblematisk forældresamarbejde
- Der vil her være tale om aflastningsopgaver (typisk i storbyerne, hvor der ikke er fysiske rammer til fuldtidspleje), nybegyndere eller efterværn.

Middel belastningsgrad

Børn og unge, der har en eller få belastningsindikatorer herunder eksempelvis:

- Faglige/socialt problemer i skolen
- Ikke alderssvarende udviklet
- Omsorgssvigt
- Manglende tillid til voksne
- Lettere fysiske eller psykiske handicaps
- Div. psykosomatiske symptomer
- Evt. problematisk forældresamarbejde.

Høj belastningsgrad

Børn og unge, der har flere alvorlige belastningsindikatorer eller har behov for behandlingsorienteret indsats herunder eksempelvis:

- Følgevirkninger af fysiske eller psykiske overgreb
- Grov omsorgssvigt
- Tilknytningsforstyrrelser
- Fysisk eller psykisk handicap, hvor der er behov for konstant opsyn
- Misbrugsproblematik
- Begyndende kriminel adfærd
- Flere mislykkede anbringelser bag sig
- Kompliceret forældresamarbejde.

Kommunale plejefamilier

Børn og unge, der har behov for massiv behandlingsorienteret indsats herunder eksempelvis:

- Svære følelsesmæssige, adfærdsmæssige og social problemer
- Misbrugsproblematik
- Begyndende kriminel adfærd
- Seksuel grænseoverskridende/krænkende adfærd.

Kilde: Socialtilsyn Midt.

Bilag 3: LØFT

Metoden LØFT (Løsningsfokuseret arbejde med børn, unge og deres familier) beskrives i Metodiske tilgange i socialt arbejde⁴¹⁴, som en metode, der anvendes i arbejdet med børn/unge og deres familier i sammenhæng med Signs of Safety (forkortes SoS). LØFT er, ligesom SoS, baseret på den systemiske teori og der argumenteres for, at den løsningsfokuserede samtale er et væsentligt og nødvendigt element i SoS. Metoden bruges netop som et supplement til Signs of Safety risikovurdering, idet LØFT bidrager med det fremadrettede, løsningsorienterede fokus. Metoden er en inddragende metode, der tager afsæt i barnet/den unges og familiens ønsker og bygger på elementer af løsninger, som allerede er til stede i familiens liv. Om LØFT beskrives:

“LØFT præsenterer samtaletekniske redskaber til at flytte fokus fra problemer til ønskede forandringer”⁴¹⁵

Dette gøres ved at opbygge den løsningsfokuserede samtale på følgende måde⁴¹⁶:

1. Problembeskrivelse
2. Udarbejdelse af klare mål
3. Afdækning af undtagelser
4. Feedback ved samtale afslutning
5. Evaluering af fremskridt.

414 Henriksen, 2015, se kapitel 8 i denne for beskrivelsen af LØFT og kapitel 9 for beskrivelsen af sammenhængen med Sign of Safety

415 Henriksen, 2015: 124

416 Her gengivet i kort form. Se kap. 8 i Henriksen, 2015, for en uddybet beskrivelse.

De vigtigste grundantagelser i modellen er⁴¹⁷:

- Alle i familien gør deres bedste, og familien tilbyder barnet det bedste, det kan på nuværende tidspunkt
- Alle mennesker har idéer og ønsker om, hvordan deres fremtid skal se ud
- At finde undtagelser fra problemet er vigtigere end at beskrive problemet
- Det er ikke nødvendigt at kende årsagen til problemet for at kunne afhjælpe problemet
- Hvis noget virker, så gør mere af det. Hvis noget ikke virker, så gør noget andet
- Familierne er eksperter i eget liv.

Bilag 4: Signs of Safety og De Tre Huse

Signs of Safety (forkortes SoS) anvendes i både børne- og ungesager og har et overordnet mål om at skabe samarbejde og partnerskab med familien om en løsning, der kan skabe sikkerhed og trivsel for barnet/den unge. Sikkerhed betyder her en tilstand, hvor bekymringen for barnets sikkerhed og trivsel er minimeret til et acceptabelt niveau eller ikke er til stede længere.

SoS er et konkret redskab, der kan anvendes til at foretage risikovurderinger og vurdere tegn på fare og tegn på sikkerhed. I metoden rettes fokus mod de forhold omkring et barn eller en familie, hvor der er undtagelser fra de bekymringer, der ellers måtte være. Det vil sige, at metoden har fokus på beskyttelsesfaktorer og på at skabe grundlag for en balanceret risikovurdering af barnet og familien.

Tilgangens hovedformål er til enhver tid at skabe sikkerhed og trivsel for barnet og bidrage til, at de professionelle, uanset sagens kompleksitet, bevarer barnet i centrum og sikrer, at det får den hjælp, det har brug for.

Metoden kan anvendes til strukturerede samtaler omkring bekymringer, ressourcer og målsætning for indsatser hos anbragte børn og unge på institutioner. Her kan SoS f.eks. kombineres med redskabet De Tre Huse⁴¹⁸.

417 Henriksen, 2015: 127

418 www.vidensportalen.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety og <http://www.kk.dk/artikel/signs-safety>

De Tre Huse⁴¹⁹

De Tre Huse er en videreudvikling af Signs of Safety, der understøtter børns inddragelse og forståelse af myndighedernes indgriben i familiens liv.

”Redskabet De Tre Huse understøtter børns forståelse af, hvorfor myndighederne er involveret i familiens liv og børnenes inddragelse i processen. De Tre Huse er en version af SOS-skemaet målrettet børn, som udfyldes af fagpersoner og af barnet.

De Tre Huse kan anvendes til samtaler med børn, om hvorfor myndighederne er involveret i familien, og til at tydeliggøre hvad der skal ske fremadrettet. Det kan f.eks. bruges til at vise barnets ønsker til, hvad der skal til, for at barnet er trygt og eventuelt kan blive hos familien eller kan hjemgives. De Tre Huse kan anvendes i samtaler med barnet alene, med den voksne eller med hele familien. Meningen med redskabet er, at det skal være et nemt, forståeligt og konkret redskab, der kan hjælpe forældre og familier med at finde frem til deres egne styrker, håb, drømme og sårbarheder. De Tre Huse kan anvendes til vurdering, planlægning og intervention i alle faser af sagsforløbet.

De Tre Huse anvendes ved, at fagpersonen tegner tre huse: Huset med bekymringer, Huset med de gode ting og Drømmehuset. I husene tegnes eller skrives de tanker barnet aktuelt har om sit liv i et samarbejde mellem fagpersonen og barnet og evt. forældrene.

Når barnet har tegnet eller skrevet i De Tre Huse, drøfter fagpersonen indholdet i husene med barnet. Drøftelsen af indholdet i De Tre Huse gøres i en rækkefølge, hvor der begyndes med huset med de gode ting. På denne måde kan fagpersonen undersøge de tre vurderings spørgsmål 1) Hvad er vi bekymrede for? 2) Hvad fungerer godt? og 3) Hvad er der behov for/hvordan vil tingene se ud, hvis de var, som vi ønsker? (Turnell et al, 2013)⁴²⁰

419 www.vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety

420 www.vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety

Bilag 5: KRITH

KRITH-materialet til uddannelse af pleje- og aflastningsfamilier blev udviklet af Socialstyrelsen i forbindelse med Barnets Reform. KRITH står for:

Kompetencer

Ressourcer

Inddragelse

Tillid, trivsel og tilknytning

Hverdagsliv

KRITH er bygget op om seks læringsmål, der er centrale for plejefamiliefunktionen. Samtidig er læringsmålene konkrete mål, kursisterne skal nå i løbet af kurset.

De 6 læringsmål

1. Har udviklet indsigt i og kender egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at drage omsorg for et plejebarns trivsel. Løbende tilegne sig ny viden og nye handlekompetencer som plejeforælder
2. Kan understøtte stabilitet og sammenhæng i barnets og den unges liv og drage omsorg for et barn og ung i pleje, herunder tage hensyn til følgerne af anbringelsen og andre særlige behov
3. Kan fremme plejebarnets eller den unges selvstændighed, trivsel, sundhed og udvikling, gennem inddragelse af plejebarnet i forhold til hjem, dagtilbud, skolegang og fritid
4. Kan støtte barnets samvær med forældre, pårørende og øvrige netværk med udgangspunkt i barnets bedste og indgå i et trivselsfremmende, inddragende og respektfuldt samarbejde
5. Kan indgå i et gensidigt forpligtende samarbejde, med professionelle omkring barnet til barnets bedste
6. Kender de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliefunktionen.

Materialet tager udgangspunkt i, at deltagerne skal introduceres for den nyeste og mest relevante viden, teori, forskning og lovgivning. Det vægtes samtidigt i kurset, at deltagerne får udviklet handlekompetencer til at håndtere hverdagen som plejefamilie samt får mulighed for at reflektere over, hvad livet som plejefamilie indebærer⁴²¹.

421 Se evt. Vejledning til undervisere. KRITH. Grundkursus for kommende plejefamilier. Socialstyrelsen

Bilag 6: Øvrige tiltag vedrørende barnets perspektiv

I dialogen med plejebørn og forældre kan det være relevant at henvise til organisationer og fora, der særligt beskæftiger sig med anbragte og tidligere anbragte børn, og som kan hjælpe og guide børnene og de unge uden for det kommunale myndighedsområde.

Børnetinget, der drives af Ungdommens Røde Kors, beskrives som:

"... et debatrum for nuværende og tidligere anbragte, men voksne er velkomne til at læse med, så de kan lære, hvordan anbragte har det og gerne vil have det. Børnetingets formål er at give børn og unge, der er eller har været anbragt, mulighed for anonymt at skrive om alt det, de har på hjerte".

Børnetinget har bl.a. en brevkasse, som anbragte børn og unge anonymt kan skrive til⁴²².

TABUKA er en landsforening for nuværende og tidligere anbragte. TABUKA arbejder for at forbedre forholdene for personer, der er eller har været anbragt uden for hjemmet. Det sker bl.a. ved at fungere som talerør i forhold til myndigheder, anbringelsessteder og offentligheden. Gennem den politiske og faglige debat er formålet at udvikle indsatsen over for børn. På foreningens hjemmeside er bl.a. en side, der handler om anbragte børn og unges rettigheder⁴²³.

Baglandet er et landsdækkende kontaktsted for mennesker, som har været anbragt udenfor hjemmet under deres opvækst, og et sted hvor man kan få vejledning, støtte og opbakning til at komme videre i livet. Baglandet har afdelinger i Aarhus, Aalborg, Vejle og København. Stedet drives af tidligere anbragte. Det er gratis at benytte de forskellige tilbud, som Baglandet har. På hjemmesiden kan man læse mere om Baglandet og få kontaktoplysninger⁴²⁴.

Forældrelandsforeningen FBU driver en brevkasse, som man kan læse eksempler fra på foreningens hjemmeside. Eksemplerne i brevkassen kan bruges som cases og tjene som inspiration for refleksion i faglige miljøer om, hvordan der lokalt og med afsæt i forældres perspektiv⁴²⁵ arbejdes med forældresamarbejde og inddragelse i anbringelsessager.

Bilag 7: Litteratur til øvrige bilag

Bronfenbrenner, 2005, *Making human beings human. Bioecological perspectives on human development*, Sage Publications

Bronfenbrenner, 2006, *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*, Harvard University Press

422 <http://boermetinget.dk/forside>

423 <http://tabuka.dk/>

424 <http://www.baglandet.net/>

425 <http://www.fbu.dk>

Henriksen (red.), 2015, *Metodiske tilgange i socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag

Socialstyrelsen, 2012, *Barnets velfærd I centrum – ICS-Håndbog*

Socialstyrelsen, *Vejledning til Undervisere. KRITH*. Grundkursus for kommende plejefamilier.
Socialstyrelsen

Webkilder

<http://www.baglandet.net/>

<http://boerninget.dk/forside>

<http://www.fbu.dk/>

<http://www.kk.dk/artikel/signs-safety>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/efteruddannelse/om-efteruddannelse/borne-katalog>

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/ics-integrated-childrens-system-1>

www.vidensportalen.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety

Litteraturliste

Litteraturliste

A

Aalborg Kommune, 2013, *Projekt Netværksinddragelse. Evalueringsopsamling. Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen 2012-2013* (tilgængelig på web)

Alstrup, C., Hammen, I. og Frederiksen, A., 2016, *Børn og unge med kronisk sygdom eller handicap i familiepleje – Perspektiver på Københavns Kommune*. Center for Familiepleje. Københavns Kommune

Andersen, T og Harritz, P., 2011, *Plejefamilien et fælles projekt, KRITH MATERIALE: Arbejdshæfte. Grundkursus for kommende plejeforældre*, Servicestyrelsen

Andersen, M.B., Henriksen, K.G. og Horst, M.N., 2012, *Det gode Efterværn Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn*, Socialstyrelsen

Ankestyrelsen, 2013, *Ankestyrelsens undersøgelse af hvordan familie og netværk bliver inddraget i børnesager*

Ankestyrelsen, 2014, *Ankestyrelsens undersøgelse af samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner*

Ankestyrelsen, 2014 (a), *Delundersøgelse 1: Kommunernes vurdering af samarbejdet med plejefamilier*, Delundersøgelse 1

Ankestyrelsen, 2014 (b), *Delundersøgelse 2: Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner. I: Ankestyrelsens undersøgelse af Samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner*

Ankestyrelsen, 2014 (c), *Delundersøgelse 3: Praxisundersøgelse om anbragte børn og unge, der flytter fra en plejefamilie til et nyt anbringelsessted*

Ankestyrelsen, 2015. *Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2014*.

B

Backe-Hansen, E., Havik, T. & Christiansen, Ø., 2013, *Utsigtet flytting fra fosterhjem*. Norsk Institut for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA Notat 2/2013)

Bakketeig, E. & Backe-Hansen, E. (red.), 2008, *Forskningsskunnskap om ettervern*, NOVA: 17/08

Bengtsson, S., Hansen, H. & Røgeskov, M., 2011, *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Berlin, M., Vinnerljung, B., & Hjern, A., 2011, *School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care*. Children and Youth Services Review, 33, 2489–2494

Biering-Madsen, C., 2010, *Som vi plejer. Om at lykkes som plejefamilie*, Dansk Psykologisk Forlag.

Bronfenbrenner, U., 2005, *Making human beings human. Bioecological perspectives on human development*, Sage Publications

Bronfenbrenner, U., 2006, *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*, Harvard University Press

Bryderup. I og Trentel. M, 2012, *Tidligere anbragte unge og uddannelse*, KLIM

Børnerådet, 2012, *De prøver at gøre det så normalt som muligt*. 2012. Børnerådet.
<http://www.boerneraadet.dk/media/8850/brd-de-proever.pdf>

Böttcher, L. og Dammeyer, J., (2010), *Handicappsykologi – en grundbog om arbejdet med mennesker med funktionsnedsættelse*, Samfundslitteratur

D

Daniel, S., 2012, *Relation og fortælling*, Samfundslitteratur

Deloitte 2010, *Plejefamiliers rammer og vilkår*

Deloitte, 2014, *Evaluering, videnindsamling og formidling på det specialiserede plejefamilieområde, Afsluttende evaluering af udviklingsprojekt i 13 kommuner*

Deloitte, januar 2016, *Kortlægning af vederlag til plejefamilier*, Socialstyrelsen

Dencik, L. og Jørgensen, P.S., 1999, *Børn og familie i det postmoderne samfund*, Hans Reitzels Forlag.

Dencik, L., Jørgensen, P.S. og Sommer, D., 2008, *Familie og børn i en opbrudstid*, Hans Reitzels Forlag. / Systime

E

Egelund, T., Christensen, P.S., Jakobsen, T.B., Jensen, T.G. og Olsen, R.F., 2009, *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd:201-215

Egelund Nielsen, H. m.fl., 2005, TABUKA. Socialministeriets kvalitetsprojekt KABU.

Egelund, T. og Hestbæk, A., 2003, *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet – En forskningsoversigt*, SFI.

Egelund, T., Hestbæk, A og Andersen, D. 2004. *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København. Socialforskningsinstituttet 04:17

Egelund, T. m.fl., 2009, *Anbragte børns livsforløb*, SFI

Egelund, T. m.fl., 2009, *Det er jo min familie. Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. SFI 10:34

Elvén, B.H., 2010, *Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning*, Dansk Psykologisk Forlag

Elvén, B.H. m.fl., 2012, *Udviklingsforstyrrelser og psykisk sårbarhed*, Dansk Psykologisk Forlag

Ekspertpanel, 2012, *Rapport fra ekspertpanel om overgreb mod børn*, Socialministeriet

Esping & Hagbardt, 1992, *Med barns ögan – in ett barnrelateret förhållningssätt i familjehemsvården*, Almänna Barnhuset.

F

Folden, M. m.fl., 2014, *Plejefamilie – gaver og opgaver*, Systime profession.

Folketinget ombudsmand. Udtalelse 2009 20-7 af 2. december 2009

G

Griffiths, R., 2012, *The Letterbox Club: an account of a postal club to raise the achievement of children aged 7 to 13 in foster care*. Children and Youth Services Review, 34 (6), 1101-1106.

Gulstad Larsen, L., 2008, *Egne børn – en bog om biologiske børn i familier med plejebørn*, Frydenlund

H

Hart, S. (red.), 2015, *Inklusion, leg og empati – Neuroaffektiv udvikling i børnegrupper*, Hans Reitzels Forlag

Hedin, L., 2012, *Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families: an interactive perspective on foster youth's everyday life*,

<http://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A458027&dswid=3560>

Hemmingsson, H., A.M. Stenhammar & K. Paulsson, 2009, *Sleep Problems and the Need for Parental Night-Time Attention in Children with Physical Disabilities*, Child: Care, Health & Development, 35 (1), s. 89-95.

Henriksen, K. (red.), 2015, *Metodiske tilgange i socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag

Hertz, S., 2008, *Børne- og ungdomspsykiatri – nye perspektiver og uanede muligheder*, Akademisk

Hjern, A. og Vinnerljung, B., 2002, *Healthcare for children in foster and residential care*. ACTA PÆDIATR 91. 2002. S. 1153-1154.

Højholdt, A., 2013, *Tværfagligt samarbejde i teori og praksis*, Hans Reitzels Forlag.

Højholt, C., 2006, *Brugerperspektiver: forældres, læreres og psykologers erfaringer med psykosocialt arbejde*

I

Illeris, K., Katzenelson, N., Nielsen J.C., Simonsen, B., og Sørensen, N.U., 2009, *Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering*, Samfundslitteratur

K

Kampmann, J., 2009, *Børn som informanter Arbejdsnotat*. Børnerådet

KL, 2009, *Familieplejehåndbogen*. Kommuneforlaget A/S

KL, 2010. *Evaluering af forsøgsprojekt med ny honoreringsmodel "Gennemsnitsmodellen"*.

KL, 2015, *Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn* http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_71843/cf_202/Analyse_af_udvikling_i_voksenlivet_blandt_tidlige.PDF.

Klyvø, L. og Larsen, M., 2016, *Bedre støtte til anbragte børn og unges skolegang - Perspektiver fra Københavns Kommune*, Videnscenter for Anbragte Børn og Unge. https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/uploaded-files/bedre_stoette_til_anbragte_boern_og_unge.pdf

Knudsen, L., 2009, *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Knudsen, L. og Egelund, T., 2011, *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

KRITH. *Vejledning til undervisere. Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen

L

Larsen, M., Frederiksen, A. og Klyvø, L., 2012, *Teenagere i familiepleje – set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv*, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje

Larsen, M. og Frederiksen, A., 2013, *Teenagere i familiepleje – Konklusioner og anbefalinger*. Videnscenter for Familiepleje

M

Madsen, B., 2016, *Processer og procesledelse. Håndbog for konsulenter, vejledere, undervisere og ledere*. Dansk Psykologisk Forlag.

Mehlbye, J., 2014, *Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 4 – december 2014 (Udviklingen i kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier i perioden 2012 til 2013)*

Mølholt m.fl. 2012, *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns og erfaringsopsamling*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

N

Nielsen, H.E. (red.) m.fl., 2005, TABUKA. *Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Forlaget Børn & unge/Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

O

Ottosen, M; Lausten, M.; Frederiksen, S. & Andersen, D., 2015, *Anbragte børns og unges trivsel 2014*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 15:01

Olsen, R.F., Egelund, T. og Lausten, M., 2011, *Tidligere anbragte som unge voksne*. Det nationale forskningscenter, SFI 11:35.

R

Rask, L., 2011, *Børnesamtalen. Inddragelse af barnets perspektiver – dilemmaer i myndigheds-sagsbehandlerens arbejde*. Professionshøjskolen Metropol

Røn Larsen, M., 2012, *Konflikt og konsensus i tværfagligt samarbejde omkring børn i vanskeligheder*. I Nordiske Udkast, nr. 1. 2012

S

Schwartz, I., 2007, *Børneliv på døgninstitution. Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Ph.d. afhandling, Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier. Syddansk Universitetsforlag

Schwartz, I., Hansen, A. B., & Stockholm, G., 2015, *Tværfagligt samarbejde om børneliv i vanskeligheder*. Nordiske Udkast, 2015(1), 37-50

Servicestyrelsen, 2011, *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*. (NB nuværende Socialstyrelsen)

Servicestyrelsen, 2011, *En tryk anbringelse – forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge*

SISO og Socialstyrelsen, 2014, *Den professionelle tvivl – Tegn og reaktioner på seksuelle overgreb mod børn og unge*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/den-professionelle-tvivl-tegn-og-reaktioner-pa-seksuelle-overgreb-mod-born-og-unge>

SISO og Socialstyrelsen, 2007, *Seksuelle overgreb mod børn og unge anbragt uden for hjemmet eller i aflastning*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/seksuelle-overgreb-mod-born-og-unge-anbragt-uden-for-hjemmet-eller-i-aflastning-1>

Skårhøj, A., Højen-Sørensen, A., Karmsteen, K., Oldrup, H. og Pejtersen, J.H., 2016, *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken*, SFI – Det Nationale Center for Velfærd

Socialstyrelsen, 2007, *Håndbog om Anbringelsesreformen*,
<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-Anbringelsesreformen>

Socialstyrelsen, 2011, *Håndbog om Barnets Reform*,
<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

Socialstyrelsen, 2011, *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*.
<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-til-arbejdet-med-netvaerksanbringelser>

Socialstyrelsen, 2012, *Barnets velfærd i centrum – ICS-Håndbog*

Socialstyrelsen, 2012, *Håndbog om forældresamarbejde. Forældresamarbejde og -støtte ved anbringelser af børn og unge*, <http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-foraeldresamarbejde-foraeldresamarbejde-og-stotte-ved-anbringelser-af-born-og-unge>

Socialstyrelsen, 2012, *KIFA: kvalificering af indsatsen over for familier med børn med handicap*

Socialstyrelsen, *Vejledning til Undervisere. KRITH. Grundkursus for kommende plejefamilier*.
Socialstyrelsen

Socialstyrelsen, 2014, *Kvalitetsmodel for socialtilsyn*

Socialstyrelsen, 2015, *Adoption uden samtykke. Et vejlednings- og inspirationsmateriale til sagsbehandlere*

Socialpædagogerne, 2014, *Familieplejernes håndbog - værd at vide 2014*

Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K., 2010, *Child Perspectives and Children's Perspectives in Theory and Practice*. London/New York: Springer Science. Part I.
Socialstyrelsen, 2015, *Håndbog om forældresamarbejde*

Socialtilsyn, 2014, *Tilsynspolitik 2014-2015, for de femsocialtilsyn i Danmark*

Spaten, O.M. (red.), 2014, *Unge identitet og selvopfattelse*, Aalborg Universitetsforlag

Strange, M., *Børn og unge med seksuelt grænseoverskridende eller krænkende adfærd*, SISO undervisningsmateriale

http://wp.januscentret.dk/wp-content/uploads/brn_og_unge_med_krnkende.pdf

Strøm, I., 2000, *Livshistoriebøger. En hjælp til identitets- og selv værdsudvikling*, Dafolo

Sveigaard, M., 2012, *Det usynlige liv – om at vokse op med plejebørn*, Books On Demand

T

Topping, K. J., 2014, *Paired Reading and Related Methods for Improving Fluency*, International Electronic Journal of Elementary Education, 2014, 7(1), 57-70.

Trillingsgaard, A., 1991, *Urolig, klodset og svært ved at lære. Et MBD-projekt*, Dansk Psykologisk Forlag.

V

Villumsen, A.M.A. m.fl., 2015, *Tværfagligt samarbejde om udsathed hos børn og unge – et kort over landskabet af forskningsbaseret viden*

W

Warming, H., 2011, *Børneperspektiv. Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag

Z

Zeuthen, K., 2012, *Seksuelle overgreb mod børn*, Sexologi, Månedsskrift for almen praksis, juni/juli 2012

Ø

Øvreide, H., 2009, *At tale med børn. Metodiske samtaler med børn i svære livssituationer*. Gyldendal Akademisk

Lovgivning

Adoptionsloven, LBK nr. 1821 af 23/12/2015

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=176861>

Barselsloven, LBK nr. 571 a 29/04/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167602>

Bekendtgørelse om plejefamilier BEK nr. 809 af 23/06/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=181927>

Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 1675 af 16/12/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=185589>

Bekendtgørelsen af FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder. BKI nr. 6 af 16/01/1992

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=60837>

BKI nr. 35 af 15/09/2009 FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127181>

Ferieloven, LBK nr. 1177 af 09/10/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=174358>

Folketinget ombudsmand. Udtalelse 2009 20-7 af 2. december 2009

http://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsa-ger/2009-20-7/200920-7..pdf/

Forvaltningslovens LBK nr 433 af 22/04/2014

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411>

Forældreansvarsloven, LBK nr. 1820 af 23/12/2015

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=173278>

Justitsministeriets vejledning nr. 11740 af 4. december, 1986, nr. 176

<http://www.krim.dk/undersider/straffuldbyrdelse/sagsbehandling-straffuldbyrdelse/vejledning-11740-december-1986.pdf>

Lovforslag nr. L205. Folketingsåret 2012/2013. Forslag til lov om socialtilsyn. Bemærkninger til

lovforslagets enkelte bestemmelser.

<http://www.ft.dk/samling/20121/lovforslag/l205/betaenkning.htm>

Lovbemærkninger til lovforslag 2004/1 LSF 8

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=103305>

Lovbemærkninger til lovforslag 2009/1 LSF 178

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=131047>

Lovbemærkninger til lovforslag 2013/1 LSF 168

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162413>

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område LBK nr 1052 af 08/09/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173199>

Lov om socialtilsyn. LBK nr. 70 af 18/01/2017

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186257>

Lov om social service. LBK nr. 1270 af 24/10/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183958>

Persondataloven LOV nr 429 af 31/05/200

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=828>

Retssikkerhedsloven LBK nr. 1052 af 08/09/2015

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173199>

Straffeloven LBK nr 1052 af 04/07/2016

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992>

Sygedagpengeloven, LBK nr. 48 af 13/01/2016

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=176932>

Vejledning 3 (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier) til Lov om social service, pkt. 333 <http://www.ft.dk/samling/20101/almdel/sou/bilag/58/908994.pdf>

Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge (Vejl. nr. 10370 af 21/12/2016)

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=186037>

Vejledning om forvaltningsloven: Vejl. nr. 11740 af 4/12/1986.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/1986/vejl-11740-af-412-1986/>

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption (Vejl. nr. 11365 af 30/12/2015)

<http://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175904>

Vejl. nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 512.

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2014/vejl-9007-af-71-2014/>

Vejl. nr. 9047 af 28/01/2015 til Lov om social service (vejledning nr. 3)

<http://www.ft.dk/samling/20101/almdel/sou/bilag/58/908994.pdf>

Webkilder

KL

<http://www.kl.dk/Momentum/momentum2015-13-2-id183168/>

Brev fra Social og indenrigsministeriet til Kommunernes Landsorganisation, d. 05.01. 2016.

http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_77279/cf_202/Svar_til_KL_om_fortolkning_af_plejefamiliers_godke.PDF

Københavns kommune

<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/>

<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/nyheder/teenagere-anbringes-oftest-paa-institution>

<http://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-om-netvaerksanbringelse-og-afastning.pdf>

<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/vejledning-i-anbringelse-af-boern-med-etnisk-minoritetsbaggrund.pdf>

<http://www.kk.dk/artikel/signs-safety>

Socialstyrelsen

<http://socialstyrelsen.dk/born/anbringelse/om-anbringelse/anbringelsesformer/familiepleje/plejeforaeldre-fortaeller>

<http://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/socialtilsyn/kvalitetsmodel-plejefamilier-18122013-1.pdf>

<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/klub-penalhus>

<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/makkerlaesning-afprovning-af-skoleunderstottende-metode>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/efteruddannelse/om-efteruddannelse/borne-katalog>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/bornefaglige-undersogelser-og-handleplaner>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-familieradslagning>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-netvaerksmoder>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety>

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/guides-og-redskaber-til-tilsyn/oversigt-med-alle-redskaber>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/adoption-uden-samtykke-til-sagsbehandlere>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-procesregulerende-aftale>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eksempel-pa-tvaerfaglig-model>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/udgivelser?searchable=vejledning+til+organiseringsmodeller§ion=&subject=&year>

<http://socialstyrelsen.dk/unge/eftervaern/om-eftervaern/vejen-til-uddannelse-og-beskaeftigelse>

<http://socialstyrelsen.dk/viso/udvalgte%20indsatsomraader/adoption-uden-samtykke-1>

Tilbudsportalen

https://socialstyrelsen.dk/nyheder/2017/skab-refleksion-og-laering-om-voksenansvar-og-magtanvendelse-over-for-born-og-unge?utm_source=Socialstyrelsens+nyhedsbrev&utm_campaign=9e8893ccd2-EMAIL_CAMPAIGN_2017_02_09&utm_medium=email&utm_term=0_5133c565ad-9e8893ccd2-45115565

<http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/rettigheder>

www.tilbudsportalen.dk

<http://tilbudsportalen.dk/om-tilbudsportalen>

Vidensportal

<http://vidensportal.dk/temaer/misbrug/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

<http://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety>

<http://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier>

<http://vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb/bornesamtalen-i-praksis-1>

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/familieradslagning>

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/ics-integrated-childrens-system-1>

<http://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/sikkerhedsplaner>

<http://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

Øvrige

<http://www.arbejdsmiljoweb.dk/trivsel/konflikter/forebyg/kollegial-supervision>

<https://ast.dk/born-familie/adoption/radgivning-til-adoptivfamilier>

<https://ast.dk/publikationer/anbringelsesstatistik-2014-faerre-anbragte-born-og-unge-i-2014>

<https://ast.dk/afgorelser/principafgorelser/find-principafgorelse#?KeywordsSearch=efterv%C3%A6rn&ShowHistorical=0>

<http://www.baglandet.net/>

<http://boernekontoret.ombudsmanden.dk/>

<http://boernesagen.dk/staff/tabuka-landsforeningen-for-nuvaerende-og-tidligere-anbragte/>

<http://boerninget.dk/forside>

www.bornsvilkar.dk/bisidder

<http://www.familieplejen.roskilde.dk/plejebarnetsjuridiskerettigheder.asp>

<http://www.fbu.dk/>

<http://www.fmk.dk/borger/familie-boern-og-unge/underretning/handleguide/>

http://januscentret.dk/wp-content/uploads/Januscentret_bekymringsbarometer_online.pdf

http://wp.januscentret.dk/wp-content/uploads/brn_og_unge_med_krnkende.pdf

www.mariagerfjord.dk/Borger/Born-unge-og-familier/saerlig-stoette/Anden-stotte

<http://subsites.odense.dk/subsites/familieplejen/topmenu/wldokument/historier%20fra%20virkeligheden/anna%2016%20aar>

<http://tabuka.dk/>

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk